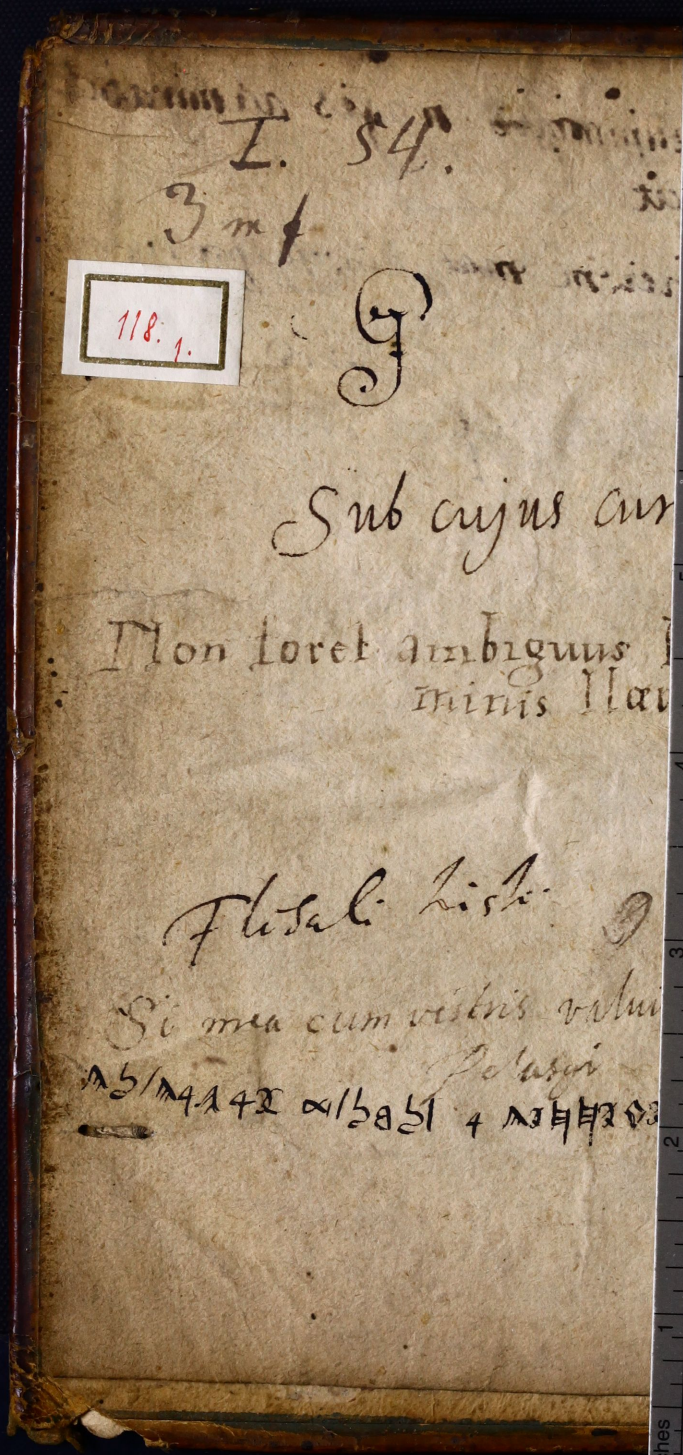

I. 54.

3 m f

118. 1.

G

Sub cujus cur

Non foret ambiguus
minis Ilar

Flisali Lisb.

Si mea cum vestris valui
Pelasgi

EXEQVIÆ PRINCIPALES
Az az:
HALOTTI POMPA, MELLYEL

az Iſtenfelő, kegyes termeſzetű, Felſeges KAROLYI SVSANNANAK Erdely és Magyar-orſzág Fejedelem Aſzonyának; az Felſeges GABORnak, Iſten kegyelmeből Romai Imperiumnak és Erdely-orſzáganak Feiedelmenek, Magyar-orſzág reſzeinek Vranak, Szekelyek Iſpannyanak; Opoliának penig és Ratiboriának Herczegenek, &c. ſzerelmes házaſ-tárſanak le vetkezet és nallunk hagyot teſti Satoranak, földben takarittataſakor, utolſo tiſzteſſeg tetetet 1622. eſztendőben, *Maius*ban, *Iunius*ban, *es Iulius*ban.

Ket Claſſiſokban rendeltetet, es bodog emlekezetire azon rendel, à mint lőt, ki bocsattatot.

FEIER-VARAT; Nyomtattak Valaſz-uti Andreas, es Mezleni Marton.
ANNÓ Dn. M DC XXIV.

Habet f. N. 50. Libr. Spectat. ex Gen. Dni Joan: Toldalagi. S. B. M. Kriza

I. 54.
3 m f
118. 1.

G

Sub cujus cura

Non foret ambiguus tanti certa
minis Hæres.

Flisali Lisb.

Si mea cum vestris valuissent vota
Pelasgi

EXEQVIÆ PRINCIPALES
Az az:
HALOTTI POMPA, MELLYEL

az Iſtenfelő, kegyes termeſzetű, Felſeges KAROLYI SVSANNANAK Erdely és Magyar-orſzág Fejedelem Aſzonyának; az Felſeges GABORnak, Iſten kegyelmeből Romai Imperiumnak és Erdely-orſzáganak Feiedelmenek, Magyar-orſzág reſzeinek Vranak, Szekelyek Iſpannyanak; Opoliának penig és Ratiboriának Herczegenek, &c. ſzerelmes házaſ-tárſanak le vetkezet és nallunk hagyot teſti Satoranak, földben takarittataſakor, utolſo tiſzteſſeg tetetet 1622. eſztendőben, *Maius*ban, *Iunius*ban, *es Iulius*ban.

Ket Claſſiſokban rendeltetet, es bodog emlekezetire azon rendel, à mint lőt, ki bocsattatot.

FEIER-VARAT; Nyomtattak Valaſz-uti Andreas, es Mezleni Marton.
ANNÓ Dn. M DC XXIV.

Habit f. N. 50. Libr. Spectat. ex Dn. Joan: Toldalagi.
S. B. M. Kriza

XC Soltar.

Vers 11. Ki tudhattya az te haragodnak ereiet: és az te felelmed szerint az te haragodat?

12. Tanits meg minket, hogy tudhassuk megh az mi napinknak szamat, hogy tarhassuk bólcs szivel.

13. Tery hozzánk Vram: meddig leszen az te haragod? és legy kegyelmes az te szolgaidhoz.

RÁTH GYÖRGY KÖNYVTÁRA
M. T. AKAD. KÖNYV-TÁRA

Præfatio Ad Lectorem.

ISTENNEK KEGYELmet, lelki, testi békességet, és minden idvősséges áldásokat kiván az Iesus Christus neveben, minden kereztyen olvasóknak Keserűi Dayka Ianos Feier-Vari Prædicator, es Erdely Púspek.

KET nagy csuda volt az Philosophusok közőt, à mint Laertius iria, eggyik amaz Ephesusbeli Heraclitus, masik az Abderita Democritus, kik termeszetekben és cselekedetekben, egy általlyában ellenkeztenek egy-massal; mert amaz tellyes életét sirással, ez penig életenek folyását nevetessel töltötte el: Ahonnet az Bölcsek nagy egy-massal valo vetekedesre vőttek álkolmatossagot: Mert azt kezdettek *disputal*ni, mellyiket legyen meltób követni, Heraclitust é az sirásban, avagy Democritust az nevetésben? Seneca nyil-

ván állattya, kinek értelmét Iuvenalis-is erősiti, hogy Democrituſt legyen meltob kővetni: Mivel ha megh ſzémlellyük, ez világi embereknek minden ő cselekedetek, csak merő bolondſágh, mellyeket az eſzes és *diſcretus* ember méltán nevethet mindenkor. Voltanak ollyak-is, kik hogy Heraclituſt kőveſſük, méltobnak itelték: Es bizonyára, ha mi Magyarok hazánknak és nemzetünknek nyomorult ſorſara és kéſerves állapattyára függeztyük elmeinket méltá lehetünk egygyül eggyig Heraclituſok: Mert annak orczaia oly temerdek gyazzal vagyon be vonatatva, hogy ſoha ſemmi örömre nem, hanem végnélkül valo ſiralomra naponként nevekedendő álkalmatoſſagot mutogat; De ha az Sz. Iráſrá tékintünk, mely egő ſzővetnek, kinek világánál kel lábainkat viſelnünk, ez veſzekedeſt kőnyű az Bölcsek közöt *definia*lnunk, és mi magunknak-is rendet ſ-modot ſzabnunk, mert abbol meg tanulhattyuk, hogy *alius ſit riſui, alius fletui locus*, mind az két-tőnek ideie vagyon, az mint Salamon mondgya. Ez arant-is, ha valaha az mi Nemzetünkben helye és ideie volt az ſzomoruſagnak és ſürü könyvezeſſel valo zokogaſoknak, nyilván moſtan, moſtan vagyon leg inkab, az mint akar kinek-is, az

Eccleſiaſt 3.

ki az

ki az Istennek raytunk forgo iteleti felől jozanb elmevel tud gondolkodni, kőnyű eszeben venni; mert hogy en mostan ide ne hozzam, ez Nemzet, egyenetlenségnek lelkevel mint meg veretteteť legyen; fegyverrel, ehséggel és dög-halállal mintel fogyattatot legyen, és még ma-is fogyatattassek, az Anyaszentegyháznak ozlopit ime az Vr Isten oly igen szedegeti, hogy az testi okossagnak iteleti szerint egyebet semmit, hanem csak közönseges romlást, és az Istennek igaz tiszteletinek nemzetünkben szomoru megh aluvasat várhattyuk: Mellyert minket ezer Heraclitus-is elegedendőképpen meg nem sirathatna. Kiváltképpen holot Isten az mi hala-adatlansagunkért, az Ecclesianak ily utolso szükségeben az kegyes, kegyelmes szent és az mi időnkben igen ritka, avagy ugyan fel sem találando Patronánkat az Felséges KAROLYI SVSANNAT, Erdely és Magyar-Orszagnak Fejedelem Aszszonyat, az Anyaszentegyháznak hűséges Daykáját eretlen halallal nekünk ki bezelhetetlen és maradekinkra szállando nagy késerűségünkkel, ez világbol ki szolita. O szomoru és keserves allapat! Iol tudom ugyan, hogy akar ki-is ez életben állando és változás kivül valo jo szerencseieben nem élhet:

Mert az mint amaz Gőrőg Comicus mondotta: *Monſtrum eſt homo perpetuò felix*, de az mi boldogtalanſagunk ezzel ugy tetzik, minden embereké, népeké, nemzetſegeké felőt nevekedik.

Hogy ha azert amaz Metellus Numidius, mikor P. Cornelius Scipio meg holt volna, az népet kőzőnſeges ſiralomra méltán nogatta illyenképpen: *Adeſte cives, lugete viri, columna urbis concidit.* Bizonyára en moſt Nemzetűnkbeli igaz kereztyenek, ſokkal méltabban ingerelhetlek az kőzőnſeges ſiralomra, mert moſt nem Roma váralanak, hanem az Chriſtus Ieſus vérevel meg váltot Anyaſzentegyházának egy erős ozlopa eſet el: Moſt azert, hogy az Poëtaval ſzollyak: *Iuvat indulgere dolori:* mert az mint Pericles mondotta, az le vágot fanak nem ſokara csemeteje uyulhat, de az haſznos el eſet embereknek helyeben, nem hamar és nem kőnnyen ſzűletik más. Mind az által noha állapotunk igy forog, nem kel Iſtenben valo remenſegűnknek el fogyatkozni, ſem penig keſerűſegűnknek végnélkűl valonak lenni, az mennyei Vrnak tanacsára kel néznűnk, és az ő akaratyában kel meg nyugodnunk, ſ-amaz Philo Iudæuſnak mondáſat koroskint elmenkben forgatnunk: *Vbi deficit, (inquit) humanum auxilium, ibi incipit divinum.*

Azon-

Azonban az mint tőllünk lehet holta utánn az Anyaszentegyhaznak ily erdemes gyamolahoz hála-ado voltunkat igyekezzük meg mutatni, s-kiváltképpen boldogh emlekezetit nallunk halhatatlanságnak *consecra*lni. Ez végre ime az Halotti Pompat-is, mellyel hideg teteme az földben igen tiszteſſegeſſen tetettetet be, à mi Kegyelmes Fejedelem Vrunknak, idvőzült Fejedelem Aszonyunknak szomoru Ferjenek parancsolattyabol, azon rendel, az mint lőt, ki bocsatottuk: mellyet ennel előb kellet volna ugyan cselekednünk, de az sok alkolmatlanságok miat, (*mellyeknek elő számlálásival az kereztyen olvasot itt terhelni nem akarom*) semmiképpen nem lehetet, *sat cito, si sat benè*, az mint szokták mondani. Nem nagy ugyã ez munka magaban, de nagy hasznos, és idvősseges dolgok vadnak benne be foglaltatva, à mint akar ki-is eszeben veheti, az ki figyelmetes elmevel meg olvassa: ugy-annyira hogy az Tanitoknak, egy kis *Promptuarium* lehet, à melyből akar mely időben-is kész halotti Prædicatiot vehetnek: Az meg keseredet szivű embereknek, draga szép vigasztalásokkal meg rakodot patica lehet, mellybẽ mindennémũ kélerűségeknek meg enyhitesere hathato vigasztalást találnak: Az kerezt

alat

alat meg bágyadot erőtleneknek meg uyitó és ugyan meg élesztő ſegide lehet, mellyel az kerezt viſelesben elmeiet batorithattya, és az végig valo álhatatoſſagra épitheti.

Te tiſzted annakokaért, kereztyen olvaſo, mind ez mi haſznodra valo igyekezetünket, és Fejedelem Vrunknak ennyi költſegevel ki bocsatot munkankat, io neven venned, és ezzel az te haſznodra és az hiveknek éppületire élned, ſ-mind az Vrban boldogul el nyugot kegyelmes Fejedelem Aſzonyunknak bodog emlekezetit mind annyiſzor hála-adoképpen meg uyitanod, mennyiſzer è könyvecsket látod és olvaſod. Legy jo egeſſegben, és az még megh maradot ozlopiért az Anyaſzentegyháznak, ſzűnetlenül könyörögy.

Datum Albæ-Iuliæ die 2. Aprilis.

Anno M DC XXIV.

SVSANNA CœLICOLA
VIVAT HIC MEMORIA.

Sol velut æthereus ſpacioſum climatis ort V
Orbem devexi luſtrat obitquè ſuo:
Vtq; micantis ineſt ſpecie præſtantior aur I
Inter telluris cuncta metalla decor:
Splenduit haud aliter raræ pietatis amict V
Eloquio, vultu, conditione, fide;
Adſuperas tranſlata domos divina SVSann A
Hunniacas inter fuſius una Duces.
Nube tegente polum, non ſat Sol luce niteſci T
Opprimiturquè ſuũ nocte ſequente jubar.
Nigrior & noſtræ ſenſim, dum Principis, ah a H'
Vita cadit TANTÆ, gloria Gentis erit.
Amodo quemquè igitur iuvat indulgere dolor I
Et lachrymas lachrymis addere cuiq; ſuis
Corruget triſtem faciem gens Pannona pronun C
Dacica ſub tetro terra colore fleat
Æmulus irritet fletus vel pectus eburnu M
Petra ſit, at lachrymas det tamen uſq; ſuas.
Luctibus & reſonent campi, gemat arduus atqu E
Mons, addat fletus fœta per arva ſeges.
Ipſæ etiam volucres, læto quæ carmine fronde M
Mulcebant, luctus debita ſigna canant.

COLORIA

Cœli perplandat contra pulchérrimus ord
Quem tàm prælustres nunc subiêre faces.
Occinat Angelicus simul & trisagia fervo
Cœlituum magno concomitante choro.
Leniat attamen hoc mœrentia pectora, magn
In gremio pia Mens quòd modò Patris ovet
votum Augustè vigeat maneatquè memoria grat
Inter terricolas, Dia SVSANNA, tua.

Chronostichon

MaIVs Vt athLetas InneCtIt paCe potItos
CœLICa regna plè Casta SVsanna petIt.

Fundebat mœstus Iohan. D.
Keserûi Superint.

Locorum in his concionibus Tractatorum Elenchus.

Classis Primæ

Esaiæ 54. vers. 7. *Egy szém-pillantasigh hadtalak el tegedet, de az en nagy irgalmasságombol egyben gyûitlek tegedet.*

8. *Egy kis busulasomban el reytettem vala az en orczamat te tôlled egy szem-pillantasag, de az en örökke valo irgalmassagomban könyörültem te raytad, azt mondgya az te meg váltó Vrad.* *pagina 2.*

Rom.

Rom. 8. vers. 28. *Tudgyuk peniglen, hogy azoknak kik az Istent szeretik; mindenek jovokra vadnak, azoknak kik az ő vegezese szerint hivataloſok.* pag. 11.

Pſal. 34. v. 20. 21: *Sok nyomoruſagi vadnak az igazaknak, de mind azokbol meg ſzabaditya őket az Vr, &c. Meg őrizi minden ő csontyokat, egy azok közzül meg nem rontatik.* pag. 23.

Iob. 5. v. 17. 18. *Bizonyara boldog az az ember, kit az Iſten meg dorgal, annakokáért az Mindenhato Iſtennek büntetesét meg ne utállyad, mert ő az, az ki betegseggel meg latogat, és ő az ki be kőtőzget: ő az ki meg ſebeſit, és az kinek kezei meg nyugotnak,* pag. 34.

Ioan. 11. vers. 25. *En vagyok az fel támadás és az élet, az ki hiſzen en bennem, ha meg hal-is, él.* pag. 44.

Iob. 14. vers 1. 2. *Az Aſſzonyállatnak fia az ember, rővid ideiglen elvén, minden ő napiaiban bővölködik az haboruſagokkal. Az miképpen az virágocska ki nyilik, és le ſzakaztatik, és el fut mint az arnyék, meg nem ál (meg nem marad)* pag. 57.

Iob. 1. vers 21. *Mezitelen jőttem ki az en Anyamnak meheből, és mezitelen terek oda: Az Vr adta, és az Vr vőtte el-is, áldot legyen az Vrnak neve.* pag. 68.

Proverb. 31. vers. 30. *Csálard az kedv, és hejaban valo az ſzepſeg: az Iſtent felő Aſſzonyállat dicsirtetik. Adgyatok ő neki az ő kezenek gyűmölcseből, és dicsirietek az ő cselekedetit az kapuban.* pag. 81. 82.

Syrach. 30. vers. 17. *Iob az halál hogy ſem mint az kéſerű élet, vagy az hoſſzu ideig valo betegeskedes.* pag. 92.

Proverb. 27. vers. 1. *Ne dicsekedgyel az holnapi naprol, mert nem tudod mit hoz az nap te read.* pag. 121.

Pſal. 112. 6. *Eorők emlékezetben leſzen az igaz,* pag. 125.

Apoc. 14. vers. 13. *Bodogok mostantul fogván à halottak, kik az Vrban halnak meg: vgy vagyon bizonyara à lelek mondgya: Mert meg nyugoznak az ô faratsagoktul, es az ô cselekedeteknek jutalma kôveti ôket,* pag. 140.

Gen. 2. v. 7. *Formala az Iehova az embert az földnek porabol, és fualla az ô orraban életnek lehelletit, es igy lön az ember élô lelekke,* pag. 115.

2. Corinth. 13. v. 11. *Az mi hátra vagyon Atyamfiai, legyetek io egességben, éppûllyetek, vigaztaltassatok meg, egy értelemben legyetek, bekessegessen lakiatok, és az szeretetnek s bekessegnek Istene leszen veletek,* pag. 170.

Ezech. 24. v. 15. 16. *Lön az Iehovanak szava en hozzam, mondván: Embernek fia, ime en el veszem te tôlled az te szemeidnek kivansagat csapással: ne jaygasd ôtet, ne siraſd, könyved se hullyon rayta* pag. 192.

Apoc. 21. v. 3. 4. *Es hallek nagy szozatot menyból, mely azt mondgya vala: Ime az Istennek hayleka az emberekkel vagyon, és vellek lakozik, és ôk ô népei leſznek, és az Isten az ô Istenek, ô vellek leſzen. Es az Isten el tôrôl minden könyhullataſt az ô ſemekrôl, és az halál többe nem leſzen, ſem az keserûſseggel valo siras, ſem kiáltas, ſem ſemmi faydalom nem leſzen többe, mert az elsôk el multanak,* 210.

Rom. 7. v. 24. *O en nyavalyas ember! Kicsoda ſabadit meg engemet az halálnak teſtebol?* pag. 221.

Hebr. 11. v. 2. *Mellyert io bizonſaggal ekkeſittettek meg az mi elôttünk valo Atyak,* pag. 238.

Hebr. 13. v. 14. *Nincsen it maradando várasunk hanem jôvendôt kereſsük,* pag. 250.

PRIMA CLASSIS.

ELSŐ PRÆDICATIO,

Mellyet tőtt Melotai Istvan,

14. Maji az testnek koporsoban valo tétettetésekor.

TELSEGES Fejedelem, Tekintetes Nagysagos Vrak s Vr Aszszonyok: Nemzetes vitézlő Nemes népek, Tiszteletes es bőcsűletes Polgárok, es minnyajan jelen való keresztyén halgatok: Ide gyűlekeztetek az Felseges Gabrielnek, Istennek kegyelméből Magyar, Horvát, Thot, &c. Országoknak választot Királlyának Erdélynek kegyelmes Fejedelmének &c. kedves szerelmes házas-társanak az Felseges Károlyi Susannának Istennek kegyelméből Magyar, Horvát, Thot, &c. Országoknak választot Királyné Aszszonyának, Erdélynek kegyelmes Fejedelem Aszszonyának &c. Az Istenben igen kegyesen éltnek, az Vrban penig bodogul ki multnak mostani koporsojában való szomoru bétévésének jelen létetekkel való megékésitésére, es illendő tiszteséggének megadására: Nagy kegyesség tőlletek Istentekhez: keresztyén Fejedelmetekhez nagy hűsegh s engedelmességh, az előttetek fekűvő Idvezült Fejedelem Aszszontokhoz nagy szeretet es jó akarat. Hogy azert mi-is az mi részűnktől semmit azokban hatra ne had gyunk valamellyek tartoznak az testnek koporsojába

való tiſztteſſęges bè ſzallitaſara, jer hallyunk rövid tanitaſt, az életnek könyvéből az ſz. Irásból, mely hogy légyen az Atyanak Fiúnak, es az Sz. Lélek Iſtennek nevében, nekünk eppületünkre, es az meg ſzomorodot ſziveknek vigaſztaláſokra, egyenlő ſzivel lélekkel könyörögjünk es mondgyuk. Mi Atyank, &c.

Az mely igék felől igéretet tévek az hiveknek, meg vadnak irattatván Eſaias Propheta könyvenek 54. réſzében illyenképpẽ az kereſztyének halgaſſanak rea Iſteni fęlelemmel.

Egy ſzem pillantáſig hattalak el tégedet, de az én nagy irgalmaſságomból egybe gyűtelek tégedet. Egy kis buſuláſomban el rejtettem vala az en ortzámat te tőled egy ſzem pillantáſig, de az en örökke valo irgalmaſságomban könyörűltem te raytad, azt mondgya az te meg valtó Vrad.

Akarjátoké meg tudni jelen levő kereſztyének az Vr Iſtennek az ű valaſztottira valo nagy gondviſeléſęnek utát es modgyát? Akarjatok el hittem. Mert valaki az Iſtennek reá valo gondviſeléſęnek modgya felől bizontalan az mind életében ſ mind halálában minden reménſęgnélkűl vagyon, es minden vigaſztaláſtul tellyeſségeſen meg foſztatot, annyira hogy kire tudgyon nézni életében, kinek tudgya lelkét ajánlani halálában nem értheti, az melyert igen nagy habozo bizontalanságban vagyon életében, halálában penig nagy kételkedéſsel való bajlakodaſſal, tuſakodáſſal örök veſzedelmére jut. Kitſoda vólna azért oly maga feledet ember, az ki vidám ſzivel, repeső elmével, es figjelmetes ki nilt fűllel nem akarná érteni az Iſtennek reá valo gondviſeléſenek utát modgyát?

Ezt

Ezt penig jer hallyuk ónón mágátul az órókké való Istentúl ki azt mondgya Esaias Propheta által az ó hivejtól valo nagy gond-viselésętól, hogy gyakorta ugy el fogja az ű segitségét tóllók mint ha Istenek sem vólna, mint ezt szét David Ps. 22 keserves panaszokodással ki jelentette: En Istenem enIstenem miért hagyál el engemet, miert allasz távul az en meg szabadulásomtul? Azonban penig hirtelen az ó irgalmasságából elól vészi ókót, es az holot veszedelmet várnának ot meg maradás, az holot halált reménlettenek ott élet virradot fel ó nékiek, az Istennek nagy gondviselésęból. De hogy ennek az Istennek mi velűnk valo daykálkodásának világossab értelmère juthassunk, meg mondom az kőzónsęges szokot tanitásnak rendi szerént, I. Summáját. II. Ręszeit, III. Az igeknek magyarázatyára tęrven, minęmű tanoságok adassanak elónkben meg mutogatom.

SVMMA. Az hiveknek szomoru vélekedéseket elózi meg az Vr Isten ezzel az ó vigasztalásával. Mert azt mondotta vala, hogy ollyan lészen el válása néki az Izraeltól, mint valamely egy-mas szeretó es egy-másban gyónyórkódó embereknek egy mástol az halál által. Ennek veszi eleit, es azzal biztattya az hiveket. hogy rővid ideig lészen, es csak aligh erezhetik meg. Mert az ó irgalmassagat reájok ki terjeszti, magat ismétlen melléjek adgya.

RESZEI. Két részei vadnak ez igéknek. 1. Magára veszi az Vr Isten okát az hiveknek kisirteteknek, es keserűsęgeknek. En hattalak el, én reytettem el ortzámat te tólled. 2. Ajánlya magát

az ő tőlle el hagyatot hiveknek az ő szabaditásaval, es azzal vigasztallya, hogy ismét elől vészi irgalmasságával.

DE PRIMA.

Igy szol az Propheta által az Isten. Egy szem pillantasig hattalak el tégedet, egy kis busulasomban reytettem vala el az en orczámat te tőlled. Ez igékben nyilván megjelenti az Vr Isten azt, hogy valaminémű *divortium* avagy el szakadás lőt Isten es az ő népe közőt, es abbol az el szakadásból s egy-mástul valo el válásból az minémű veszél nyavalya, es keserűség származot az ő tőlle el szakadot fęlre, ő annak az meg szerző oka. 1. Mert ő hadta el őket. Mondatik az Isten valakit el hadni, vagy véghképpen, mikor az bűnnek cselekedetiben meg átalkodot, bűnben meg bánánélkűl heverő s-buborékolo embert az ő szivének gonosz kivansagára ugy adgya, hogy soha azt irgalmával elől nem vészi, de az Satánnak hadgya az veszedelembe, mint Caint, Sault, s-az több meg vettetteket, minémű el hagyásrol itt szo nincsen. Avagy csak ideiglen mikoron az ő segitségét oltalmát es gondviselését az Vr Isten ideiglen az ő hiveitől el fogja ez végre, hogy az ő el hagyása után reánk jőt nyomorusagoknak sanyarusagát meg érezhessük, es az Istent viszont meg szerethessük, mint ő maga Oseas Propheta által tanit. Mert ha az Vr Isten segitséget tőllünk el nem fogná, avagy csak tágitást abban nem tenne, soha semminémű sanyarusaga az ő veszszejének testűnkre lelkűnkre által nē hadhatna. Hogy azert izit érezzük az ő látogatasinak el hagy, sőt

nem

nem csak el hágy, hanem 2. Ortzáját-is el fordittya tőllűnk. Az Istennek ortzájan az sz. Irasban az ő jelen léte, kedve es kegyelme ertetik, mint David *Psal.* 4. szol: Emeld fel az te ortzádat Vram mi raytunk. Hát el forditani Istennek ortzáját az hivektűl annyit tészen, mint jelen létét, kedvét, kegyelmét ideig tőllők el fogni magoknak hadni mint eléb mondam. En, en, es nem más hadlak el.

Tanusag. Honnan származzanak sőt ugyan omollyanak reank az sok nyomorusagok, katvallások, betegsęgek, s-męg az sarga halál-is? Nem egyebűnnen, hanem tulaydon az Istennek őnnőn magának tanátsából s kegyelmes dispositiojából. Mert azt akaria, hogj holott fogontatásunkban, szűletésűnkben, es tellyes életűnknek minden folyásaban sz. kezei forganak el annyira hogy lépésűnket ő igazgattya, le űlésűnket fel kelésűnket ő tudgya: Ezokáért az keresztek, probák, keserűsęgek, betegsegek, nyavalyak, es az halál-is az ő kezeiből szállyon mi reank. Mert iol tudgya hogy sárok vagyunk mi, es az ő kezeinek munkai, erőtlen *gyenge gyarlo* emberek mint David mondgya: Ez okáért fontban veti s meg męri mind az mi erőnket s mind az ő ostorát, hogy csak erőnk szerent *valo* probát bocsásson mi réánk mint Szent Pal bizonijttya, hű ugymond, az Isten ki nem hágy titeket *fellyeb* kesęrtetni annál az mint *el* szenvedhetitek, sőt mind az késertettel egyetemben az szabadulásra utat nijt hogy *el* szenvedhessetek. Miert hű az Isten? 1 hogy ne hadgyon tégedet *fellyeb* kesęrtetni erődnęl, az az, *jol* tudgya meddig szenvedhetz, meddig nem, őis addig bocsáttya

Psal. 37.

Psal 303.

1. Cor. 10.

te reád az kereſztet. 11 Hogy ugy birja s ugy igazgattya ſz. kezeiben az te kéſirteteder, hogy vegre ugyan kezednél fogván ki veſzen es ki emel belőlle. Aldot vagy azert hű Iſten! hogy ſoha az te hiveiden forgo kereſzteknek kiſirteteknek bánatoknak, betegſęgeknek, végeit kezedből ki nem bocsátottad! Te birod, te igazgatod minden mi igyűnket gondunkat! Mert ha az te ſz. kezeidet azokbol ki vennéd, es azoknak el inditáſat, végben vitelét, avagy az minket gyűlőlő Iſtentelenekre, avagy az őrdőgőkre biznád, egy kőzzűlűnk azoknak az csapáſoknak alatta meg nem marathatna, eggyigh mind ketſegben kellene eſnűnk. Ez az oka hegy noha ſz. Iobot az őrdőgnek engedi ſanyargatni, de azert meg határozza, es az ő ſz. kezeit abbol ki nem veſzi mint ő maga meg vallya: Az Vr atta volt, az Vr vőtte el-is, legyen az Vrnak neve érette áldot. Innen vagyon hogy az mi kőnyhullatáſinkat tőmlőbe ſzedegette, fohászkodáſinkat fel rotta ßámán tudgja.

Haſzna ennek az tanuſagnak ez, hogy az nyavalyak alat ne beketelenkedgyűnk, ne zugolodgyunk ketſegben ne eſsűnk, hanem, nagy álhatatoſſaggal es bizodalommal az Vrban remenlyűnk, es igy kiáltunk fel ő hozza az Szent Iobbal Cap. 13. *Vram ha meg ölß-is minket, mind azon-által te benned bizunk.* Az regi bőlcsek az álhatatos embert *Homo quadratuſ*nak, az az: Negy ſzegűnek mondottak. Mert az mikeppen hogy az negy ſzegű faragot fa *avagy* kő akar mellyik oldalara eſsek álhatatos nem hőmpőliög nem gőrög ideſtova. *Eccl. 7.* az Bőlcs igy ſzol: *Az boldog állapatnak ideien ély az jokkal, az gonoß állapatnak penig idejere vigyaz, mert ezt az Vr Iſten amannak ellene*

beve-

be vetette, az az, ugyſiry ma mintha holnap ôrômre fordulnal: és ugy ôrûly ma, minthaholnap ſiralom követne. Iria Valerius Maximus amaz Prienes varosbeli *Bias* felôl, hogy mikoron ennek hazaiat, es lako varoſat az Prieneſt, az ellenſeg meg vôtte volna, feleſeget meg ôltek volna, gyermekit penig fogſagra vittek volna, mága penigh távul volna hazáiától, es ez bokros ſzomoru hirt meg hallotta volna, tehát meg nem változek ſemmiben, hanem, sôt az varoſnak romlaſa felôl azt monda, meltan eſet raytok, mert ſemmi inkáb nẽ egyez az igaſſaggal mint az, hogy az ki az Bôlcseknek io inteſet meg nem fogatta, az kegyetlen vér ſzopo ellenſégnek viſellye az ô nehez igaiát. Feleſege halala felôl igy ſzol. Nem lôt ez az Iſteneknek akarattyokon kivûl, kik mindeneknek, mihelyen ſzûlettetnek mindgyaraſt életeknek határt réndelnek: Fiai fogſaga felôl igy ſzolla az Bôlcs: Nincsenek azok fogva, mert nem azok az foglyok az kik lanczokkal megh vadnak terheltetven, hanem, azok az kik az vétkektûl, mint egy varos meg ſzállátattanak. O Iſtenes dragalatos beſzedek! O nagy meg romolhatatlan meg mozdulhatatlan álhatatoſság! Kicsoda keze forog az te keſerves állapatodban? Az te edes Atyade, az ki nem mind ôrôkke ha- *Pſal. 103.*
ragſzik, ſem nem mind ôrôkke feddôzik, az ki kônyôrûl az ôtet felôlé, mint az edes Atya az ô magzatin. Alazzuk meg tehat magunkat az ô hatalmas kezei alat, ne zugolodgyunk ellene ô neki, hanem bizzunk ô benne erôs remenſeggel. De hogy az erôtelen hivek az Iſtennek el hagyaſa miat el ne lankadnanak, annak végenek varaſa miat ketſégben ne eſnenek, ime ideiet-is hatarat-is meg

mond-

mondgya az örökke valo Isten az ő el hagyasanak, mert azt mondgya: *Egy keveße, egy ßempillantasig*, az az, oly igen keveße, az minemű üdőt foglalhe az meddigh szemeidet egyszer pillantanad.

Tanusag. Melly igen semmi, mely igen rövid az hiveken uralkodo kereszтyeneknek és probaknak ideie: oly
2. Cor. 4. semmi, oly rövid mint az szempillantas, avagy mint az Estvenek es az reggelnek közi. Miert? Mert *momentanea levitas afflictionis æternum pondus gloriæ pariet*, mely mondasaban az Szent Pal ellenben veti az előbbeli sok kereszteket es annak szenvedesit, az örökke valo dicsőseggel, es amazt ehez kepest *momentanea*nak egy szempillantasigh valonak mondgya. De bator tellyes életünknek minden napiaira, ki teriedgyen, meg-is egy szempillantas. Es. 27. Sietteti az Vr Isten az ő hiveit az koporsoban szallani, *menybe en nepem az te agyas hazadban egy ßempillantasig, az miglen haragom el mulik*, el mulik penig az itilet után, mégis egy szempillantasnak nevezi ez nagy hozzu időt, igy az mi halottunknak testek ugy tetzik hogy magoknak marattanak nagy hoszszu ideig, maga csak egy szempillantasigh leszen az, mint az Vr Isten önnön maga meg igirte,

Haßna ez: Mihelyen az Vr Istennek ostora raytunk esik ottan az kezdetibol az vegere nézzünk, es az kezdetiből mersekellyük az veget. Am sanyargason az Vr Isten el hidgyük azt, hogy nem örökke tart az proba az kereszt az nyavalya raytunk, hanem egy szempillantas mulva örömre fordul, mely utan örökke meg maradando leszen.

DE SECVNDA.

Ez az

Ez az elsô reſznek rôvid magyarazattya, immar az maſodik felôl igy ſzol az Prophetanal az ôrôkke valo Iſten: *Az en irgalmaſſagomban ôſſve gyûitelek tegedet, ôrôkkön ôrôkke valo irgalmaſſagomban kônyôrûltem te raytad.* Ezzel veſzi eleit az Vr Iſten az ô oſtorozaſinak, mellyel minket Atyaiképpen oſtoroz, hogy ez vilaggal eggyût el ne kárhozzunk, irgalmaſsagaban kônyôrûl azokon, az kiket egy ſzempillantaſig el hagyot vala. Az irgalmaſsagban harom dolog vagyon, I. Meg ſzanás, ſzánakodas. II. kônyôrûlet vagyon. III. Io tetemeny. Hat az kit meg ſanyárgatot es irgalmaſságában mégint elôl vôt, azt elôſzôr meg ſzánta, ſzive eſet rayta, az kin ſzive eſet azon kônyôrûlt, az kin penig kônyôrûlt meg ſegittette, es az oſtor alol fel ſzabaditotta. Ezzel ajánlya magat: Am legyen, el hattalak voltè? meg buſultam voltè? el forditottam voltè az en atyaj orczámot te tôlled? ne zugolodgyál oh en népem, meg ne tántorodgyál, kétſegben ne elſel mert egy ſzempillantás mulva viſzontag te hozzád fordulok, tegedet fel kereſſek, atyai jo voltommal elôl veſſek, es az en atyai irgalmaſságomot te neked meg mutatom.

Tanuſag. Micsoda az Iſtennek csapásának el inditása mi raytunk? Semmi nem egyéb, hanem az ô meg ſzánáſanak, kônyôrûlésének es ſegitſégének kezdeti. Mert mihelyen meg kezdet ſuytolni bennünket, ottan az ô irgalmaſságából kônyôrûlni kezdet mi raytunk. Mert nem lehet oly kemény oſtora, mellyet irgalmaſságának olajával meg nem kent, meg nem lágyitot volna. Mi lehet ſzomorub az ſarga halálnál, ugymint az terméſzetnek meg tontojánál, es az Iſten képére teremtetet embernek min-

den ékes termetével porrá tévőienél? Még is Istennek örökké valo irgalmassága vagyon benne. Mert alomra változtatot, es az örök életre valo által menetel, Ioan. 5 v. 11. Melynek remenségevel es tökélletes bizodalmával ier tegyük be mijs ez mi üdvezült kegyelmmes Feiedelem Aszonyunknak holt testét az koporsoban, kit noha mostan testére nęz ve egy szem-pillantásig az Vr Isten láttatot el hadni, de mind az által elől vőtte örökké valo irgalmassagával testében is, mert meg őrizi az földnek poraban is őtet, Psal. 34. lelkében penigh őtet az örök dűcsősségbe be vitte.

Meny be azert az te koporsodban, nyugodalmas ágyas házadba az mi kegyelmes Vrunknak kereszтyén Fejedelmünknek Istent fęlő sz. életű jámbor házas tarsa, ßemeinek gyönyörűsége, gondgyainak es busulásinak megh csendesitője tiszteslegének oltalmazoja, es házanépének gondviselője.

Szály az te koporsodban Istennek válaszтot edénye: az sz. Léleknek lako temploma, örök életre el pecsételtetet szerelmes kereszтyén, igaz vallásu szolgáloia: Sz. Igjének szeretettel halgatoja, tiszteslegének eléb eléb gyámolitoja, szent akarattyának cselekedője; lelkedet halálod orajan nagy lelki bizodalommal az Istennek *commendálo* Istent-felő Aszszonyi-allat.

Meny be az te koporsodban az Anyaszentegyházнak tökelletes igaz hű daykaia, eggyetlen égy oszlopa, es az Istennek hű szolgainak segitsege gyámolitoia.

Szál be az te nyugodalmodbā, özvegyeknek árvāknak szegény kor betegęknek, nyomorultaknak, s-minden

igye

gye fogyottaknak, tartoia, táplaloia, ſegitõie, es gyamolitoia.

Meny be az te koporſodban nagy emberek bõcsülhetõ nagy tiſztelleſeget bõcsületet meg adhato ſzilid erkõltsü kereſztyen Feiedelem Aſzſzony, ki ebben az nagy meltoſagos Királyi es Fejedelmi méltoſagban, gazdagſagban-is csak az nágy alázatoſſagban emberek bûcsületinek meg adáſaban ſziliden es nagy emberſegben viſeled magadat.

Szaly be az te Agyas házadban haylékodban minden kereſztyén Aſzſzonyi-állátoknak eggyetlen egy példája, eleven tükõre, es világoskodo Egò ſzövetneke, és egy ſzem piſlantás el mulva az õrõkke valo Iſten az õ irgalmaſſagának fenyes napját az Vr Ieſus Chriſtuſt az te fel támadáſodra, es õrõkkõn õrõkké valo bodogſagodra virraſzſza fel, hogy velünk egyetemben az irgalmaſſagnak Attyat végnélkûl faradaſnélkûl, es megunaſnekûl áldhaſſad, dicsiteſſed es mágaſtalhaſſad, Amen.

II. PRÆDICATIO,

Mellyet az Palotaban az teſt félõt tõt Gyõngeſi Andras Coloſvari Orthodoxa Eccleſianak fõ Prædicatora die 18 Maii. Rom. 8. ℣ 28.

Tudgyuk penig, hogy azoknak kik az Iſtent ſzeretik, mindenek javokra vadnak, azoknak kik az õ vegezeſe zerint hivataloſok.

Azok kőzőtt az akadalyos dolgok kőzőt, mellyek az embert meg ſzoktak tántoritani, Iſten ellen valo ſapolodáſra fel ſzoktak inditani, nem utolſok ez világi raytunk forgo nyavalyák, nyomoruſagok, és azok az probak, latógattatáſok, mellyeket neha magunk ßemeljebē, neha penig kedvés emberinknek ſzemelyekben koſtolunk, és ſzenvedűnk: ellenben penig ez világi hitetleneknek viragzo ſorſokat, kedves állapattyokat láttyuk, mert ezek, még az elő Iſtennek regi nagy ſzent Emberet is, az idvőſſegnek utárul, csak nem el tántoritottak. Gondolkodgyűnk felőlle, kitől tőt az Vr Iſten ollyan dicseretet, mint Iob Patriarchatol,, ſ-meg penig az Sathan előt, azt mongya vala hiſzem: Láttále ollyan ſzent es tőkelletes embert? De meg is mit csinal az nyàváłyákban? Panaſzolkodik többire maid ugyan ſapolodaſſal Cap 21. verſ. 7. ſ-azt mondgya: Mi az oka Vram, hogy az gonoſzok jo egeſſegben élnek, im vénſęget érnek, és nagy jo etővel birnak? Az ő maradekiok vellek eggyűt állando, ugyannyira, hogy még unokáiok-is ſzemek előt vadnak: az ő hazok bekeſſeges az felelemtől, és az te veſzſződ nincsen ő raytok: az ő barmok ſzaporodnak, és ugyan ſeréggel bocsáttyak ki fiatallyokat! Kicsodat mondot Iſten ſzive ſ kedve ſzerint valo embernek? Davidot hiſzem: S-még-is *Pſal.73.* 17. zugolodván azt mondgya: Vrā, bezzeg heaban tártottam tiſztán az en ſzivemet, heaban moſtam artatlánſagban kezemet, mert im az gonoſzok felőtte jo ſzerencseſſen élnek ez világon, en penig, mindē nap nyomorgattatom! Ezt cselekezi *Pſ.13 Iehova, quousq. obliviſceris me? quousq. abſcondes faciem à me? Sic Pſ. 74. Quamobrém repuliſti*

Jer. 12.1.

Job.

David.

puliſti nos Deus penitus, & fuit ira tua in gregem paſcui tui, quare avertis dexteram tuã, quin illam profers è ſinu tuo? S-vallyon ez mai időben kűlőmben vágyonne az dolog? Nincs: Mert bizonyara nem keves ohaytaſokat, es ſapolodaſokat nemzenek az latogattataſok, az hiveknek lzűvőkben illyen keſerves panaſzok ſzármaznak vala az Romabelieknek ſzaiokbol, az kik hogy raytok forgo probaiokban meg ne űtkőznenek, im Szent Pal orvoſſagot nyuyit, ſ-azt mondgya: hogy mindenek az Iſten hiveinek, valakik ő felſęget ſzeretik, javokra ſzolgalnak, az mely rővid mondasbol, hogy iob modgyaval tanulhaſſunk, elsőben Summaiát láſsuk, maſodſzor reſzeit, 3. az igeket magyarazván, legyűnk azon, hogy mind épűletűnkre ſ-mind vigaſztalaſunkra tanuſagokat veheſsűnk.

SVMMA.

Summa ſzerint az mi Vrunk Ieſus Chriſtus hűſeges ſzolgaia, az Szent pal Apoſtol. látván az ő ideiebeli Kereſztyen hiveknek, nevezet ſzerint, az Roma varosbelyeknek, ottan ottan ſok nyavalya, nyomorűſag alat valo forgaſsokat, mellyeknek vegek akkoris az halal volt: ellenben penig ez világ ſainak virágozo ſorſokat, és hoſzſzu életeket, mellyen az hivek keſerégnek vala: Ez igekben vigaſztalni akarván őket, nyilván valo bizonſagot reſzen arrol, hogy mindenek azoknak, az kik Iſtent ſzeretik, felettő igen nagy iavokra ſzolgalnak, ſ-ez az Summa.

PARTES.

Rendi pedigh ebben vagyon: Mert elsőben azt mutattya megh az Apoſtal, hogy ez vilagi nyava-

lyák nyomorusagok, nem bántyak, es nem gatollyak, meg az hiveknek iövendőbeli dicsőſęges állapattyokat hanem, sőt inkab promoveallyak.

Maſodſzor penig ennekokat adgya, ſ-azert leſzen ez, azt mondgya, mert az nyavalyak, nyomoruſagok, az élő Iſtennek engedelméből ſzallanak az hivekre az halallal eggyút, oly vegre, hogy ők az Chriſtushoz az ő fęiekhez conformaltaſsanak azok altal.

TEXTVS.

Scimus autem Fratres quod his: Tudgyuk penig Atyamfiai, hogy azoknak: azoknak, ugy-mond: vallyon kicsodaknak? Azoknak kik Iſtent ſzeretik: ſzol azért az Apoſtol *de diligentibus Deum*, az Iſten ſzeretőkről, ſ-kicsodak azok az Iſten ſzeretők? Azok egy ſzoval, az kik az Iſten beſzedet halgattyák figyelmeteſsen, meg tartyak hűſeggel, és az ő hamar el futo életeket annak kiuánſaga ſzerint rendelik, az mint ennek igaſsaga meg tetzik, ex Ioan. 14. aholot midőn amaz Iudás, nem az Iſchariotes, az ki Vrunkat nagy csalárdul el arulta uala: Hanem az maſik kęgyes Apoſtal, midőn azt kérdene tőlle: Mi dologh VRam, hogy magadat minekűnk jelented megh es nem ez vilagnak? azt monda ő Felſege: *Az ki engemet ſzeret az en beſzedemet meg tartya-es az en Atyam is ſzereti azt, es mi ahoz megyünk, ſ annal maradunk.* S-kicsodak penig az kik azt cselekeſzik? Egy ſzoval azok, az kereſztyen Iſten fęlő hivek, akar felső, közep, alſo rendek legyenek, akar ferfiak aſzſzonyiállatok, vének, iffiak az kiket ezen Sz. Pál, ugyan ezen réſznek kővetkőzendő verſeiben *Præordina-*

*dinatus*oknak, *vocatus*oknak, *electus*oknak, es *justificatus*oknak nevez: S-azoktul mondillen örvendetes voxot, és sententiát, hogy valamellyek ő raytok esnek, azok ő nekik nem ártalmokra, es veszedelmekre, hanem iavokra szolgálnak, mint azoknak ez világ fiainak. az kik az Isten beszedet, sem nem hallgattyák, sem meg nem tartyák, sem életeket az szerint né rendelik, hanem Epicurusal, es Sardanapalusal, csak hasokat nevelik: Az ollyan kereztyen hiveknek pedig, kik Istent szeretik, nem csak az boldogh soi sokat mondgya az Apostal, hogy iavokra szolgálnak, hanem *omnia*, mindeneket, és igy még az nyavalyakat, nyomorusagokat is az minemüek az öldözteteſek, szidalmak, hosszas betegsegek, kárvallasok, mellyeknek vegek az halal. Az mely vox és sententia mondasa az Sz. Palnak, bizonyara felette igen igen almelkodasra melto, ugyannyira, hogy csak alig lehet hiteles az emberi okosag előt, de el harittya ez felől valo velekedest Szent Pal midön igy szol: *Scimus*, tudgyuk, ugymond, az az, felette igen nyilván vagyon nalunk, és ettől senkinek nem illik ketelkedni: hogy penig igy legyen az szent Irasbol, noha sok rénbeli példakkal mutathatnam meg, de im csak eggyet hozok elő.

Nosza gondold megh hova lehet alább valo, el vetteteb, nyavalyassab állapat annál, mint mikor ember egy néhany rendbeli vér szerint valo Attyafiaitul gyülöltetik, el arultatik, szamkivettetik, tömlöczöztetik, es minden nével nevezendő nyavalyákkal nyomorusagokkal illettetik? Ioseph pedig az ő bátyai miatt torkig ül vala mind ezekben, s-még is mind ezek néki iovara szolgalnak vala,

ugy-

ugy annyira hogy azokbol am Kiraly máſikia lőn Aegyiptus orſzágában. Gen. 37. 39. *& ſeq.* ſ-bizonyára az mi itéletűnk ſzerint ſzolván, ha ő rayta nem forgottak volna ez csapáſok, ſoha ollyan nagy Monarcha nem lehetet volna, az mint ezt ő maga meg iſmeri ſ-meg vallya báttyai előt elvégre Gen. 45. 20. igy ſzolván. *Vos cogitaſtis de me malum, Dominus autem convertit in bonum* ſ-ez az első dolog.

DOCTRINA. I.

Az honnét immar tanöllyuk meg éppűletűnkre: Honnan ſzármazzanak, az mi ez vilag ſzerént valo nyavalyainkban nyomoruſaginkban valo ſapolodaſink, panaſzink, es többire néha ugyan Iſten ellen valo zugolodaſink? nem egyébőnnet, tudni illik, hanem abbul, hogy mi voltaképpen azt nem tudgyuk, az mit tudnunk kellene: Az pedig micsoda? Nem egyeb az, hanē az melyről ſz. Pál azt mondgya: *Scimus*: Tudgyuk, ugymond: Micsodát? Nem egyebet hanem ezt, hogy azoknak, kik Iſtent ſzeretik mindenek javokra ſzolgálnak, ez az tudatlanſág-felette káros az embernek. Mert ebből felette rut villongáſok ſzármaznak ki; vélekedéſek, kételkedéſek, tevélygéſek, jőnek ki; mivel hogy ez világ azt itéli, hogy csak az jo ſzerencsęk ſzolgálnak az embernek jovára, az nyavalyák pedig el hiteti magával, hogy mind ártalmára ſzolgalnak, de ſz. Pal ez ellen im azt mondgya: hogy *omnia*, mindenek, es igy még az nyavalyák-is; az melynek hogy inkáb hitelt adhas, harom kárban állo bizonſágokkal mutatom meg.

Illustratio partim deducitur a damnositate

Elſőben, igaz ez ha az raytunk forgo nyavalyák felől gondolkodunk: lás peldát, 2. Reg. 5. 17. Naamant az ő

Ab utilitate calamitatum.

rayta

rayta forgo bél poklosság jutatá az Istennek igáz ésmèretire: Ki mikor meg tisztult volna fogadást tőn, hogy ő egyébnek nem áldozik az igaz Istennél, az kinek lásd meg historiáiát. 2. Reg 5. 17. Igy az Király udvarából valo fő ember, az ő fián tegnálo nyavalya után iuta az Christus esméretire. Igy az Chananea aszszony, leányának nagy győtrődèse után indittaték az Christusrol valo vallás-tételre. Matth. 15. illyen itileted légyen az Lazarnak segeny allapattya felől, illyen az Moses szamki vetése felől: illyen az David öldöztetése felől: illyen az Daniel es Susanna fogsaga felől: illyennel legy az magadon forgo nyomorusagok felől-is &c. Ezek által iutottak am ezek az őrök életnek Coronáiának el vételére: azok által jutz te is; iol mondgya tehát szent Pal, hogy mindenek iavokra szolgálnak az Istent szeretőknék.

Ioh. 4. 47

De másodszor ezen dolognak igassagát mutatom meg, az szenteknek gyarlosagokból szarmazot fogyatkozasokbol, es szomoru esetekből-is, az kiknek még azok-is iavokra szolgaltanak, de nem azert, mint ha az ő esetek véteknélkűl volt volna, hanem iavokra szolgaltanak Istennek birasabol es igazgatásabol, az ki olly bőlcs, hogy mèg az mi naponkent valo szomoru esetinkből-is, iokat tud ki hozni, az mint szent Agoston Doctor szol, meg ismértetvén azoknak meg cselekedése után mi magunkat, kik legyűnk, magunkal: Vgyan-is soha az gonoszt megh nem engednè, hogy ha abbul valami ió nem iőhetne ki: De hogy hogy lészen ez? Hogy az szomoru eset valakinek iavára szolgállyon. Elsőben igy hogy ha az el eset emberek az ő szomoru eletek után, meg ismerik magokat,

ab exemplo sanctorum lapsor.

mely gyarlok, mely erőtelenek, es ſemmi tehetők legyenek, es hogy ha oſztán tőbbet őnnőn magoknak nem igernék es nem tulaydonitanak, hogy nem mint kellene.
2 Máſodſzor iavokra ſzolgál eſetek, ha eſetek után tanulnak egyebeken kőnyőrűlni, es hogy ha egyebek felől vak-
3 merőképpen nem itélnek. Harmadſzor ha eſetek után okosban iárnak es hogy ha Iſtennek félelemmel es rettegéſſel ſzolgálnak s-háláadok léſznek bűnők bocsánattyaért.
4 Negyedſzer, ha eſetek után az kőnyőrgéſben es Iſteni ſzolgálatbã buzgobbak léſznek. Igy cselekedék David, Peter, Maria Magdolna, mert David eſete után kezde magát meg iſmerni ſ-ezt mondani: Ne ves el engem ſzined elől: Ne ved el tőllem Sz. lelkedet *Pſal. 51.* Peter ſem hijaza eſeti után ollyan fen, es nem tulaydonita annyit magána k, hanẽ meg tanolá *ex Luc. 22. 32. Tu converſus confirma fratres: Maria Magdalena* ſem léledzék annak utánna à cegéres vetekben, hanem Chriſtuſsát alázatoſson kővete, kőnyveivel lábát moſá hajával ſzárogatá. &c. Harmadſzor igaz ez az Iſten félő hiveknek halalokra nézve-is, mert ám bátor az raytok regnálo nyavalyák nyomoruságok nehéznek láttaſsanak-is de azoknák vègek az halál, ő nékik ugyan iavokra ſzolgál, mert azoknak kìnnyátul meg menekednek az által; Ezt erőſsiti David midőn igy ſzol *Pſal. 116. 15. Pretioſa mors ſanctorum.* Az halál ſzent Iacabot es ſzent Iſtvant, Eſaiaſt, Ieremiaſt, Máttirokká tévé Igy ennek-is az mi kegyelmes Aſzſzonyunknak, noha keſerveſék valának az kinok, de az halál utat es által menetelt ſzérze az őrők életre: igy az Abraham feſégének Sárának, Iacobenak, Rachelnek s-az tőbbinek, &c

Altal

Attal megyen am az kegyeſsen élt, és boldogal ki mult ember az halal után az örök életre, Ioan. 5. 24. hogy tovab az életben, mint egy ſaytoban ne ſaytolodgyék, Ioan. 17. 22. Igaz tehat ez tanuſagh.

HASZNA

Mire valo ez tanuſag? Elsôben arra valo, hogy immar, avagy csak ennek utánna tudgyunk jobban itilni, azokon forgo nyavalyak felôl, kik az Iſtent ſzeretik, ne boſzontſuk azokat, ſe életekben, ſe holtok után, mint egy Davidot, kinek nyomoruſagiban azt mondgyak vala, Pſ 40. Ha, ha, ha, eleget regnalt, hadd hadd, *ugymond*, *&c.* Maſodſzor arra valo tanuſagh ez, hogy az mi tulaydon nyavalyainkban-is tanullyunk bekeſseges tûrôknek, ſzenvedôknek lenni, holot im értyük, hogy áz kerezt idvôſseges, es jonkra ſzolgál. *Ollyanok*, azt mondgya Agoſton Doctor, az nyavalyák, mint az kéſerû italok, az mellyektôl tudodé, mikor nyavályákban eſel, lám nem igen irtozol, mert aranzod, hogy egeſsegedre ſzolgalnak: igy nem kel irtoznod az nyavalyaktul, es azoknak vegitûl az halálrul, mert felette igen nagy iodra ſzolgálnak: Tudodé azert fozzak meg az teſt taplalaſra valo éledelt, huſt, halat, avagy egyebet, hogy meg ne veſzen: igy teſted nyavalyák alat tartatik, hogy baterſagra ne vetemedgyek. Azt mondgya Bernárd Doctor: *Vt virga ſalutaris pueris, ita calamitas fidelibus:* az veſzſzô nélkûl el vetemednek az gyermekek, igy az ember az nyavalya nélkûl. Ez kivántattya ám meg veled, az örök életet, mert ha ebben nem kerûlnel, itilem, hogy ſoha abbol ki nem igyekeznel. Chry-

ſoltomus az buzanak haſonlatoſsagaval mutattya ezt meg, az melyha az ſzűrűre nem vitetik s meg nem csépeltetik vagy meg nem nyomtattatik, az ő kaláſzabol nehezen eſik ki. Tudodé ha egy keves ideig kárt nem vallaſz, ha egy ideig io egeſsegben élſz, el ragad az lo, &c.

DOCTRINA. II.

Maſodſzor tanullyuk meg: Miképpen kellyen nekünk magunkat viſelnünk, hogy az kereſztek ionkra ſzolgallyanak: Egy ſzoval felette igen kel ſerenkednünk, hogy az Iſtent tökelleteſsen ſzereſsük, mert *Diligentibus Dominum omniá bona ſunt:* azt kel tehat ſzüntelenül Daviddal buzgo ſzűből ex Pſal. 18. verſ. 2, mondanunk: *Szeretlek tegedet Vr Iſten, en erőſségem tellyes ſzivemből, mert en kőſziklam, és en ſzabaditom, és kővarom vagy, &c.* Peterrel penig ex Ioan. 21. *nem egyſzer ketſzer, hanem haromſzor,* az az, életünknek vegeig batran meg kel vallanunk, hogy: *Te tudod Vram, hogy ſzeretlek tegedet.* Miképpen kellyen pedig ő Felſeget ſzeretnünk? Meg tanit Chriſtus Vrunk Ioan. 14. 23. ſ azt mondgya: *Qui diligit me ſermonem meum ſervabit,* ſzereſsük, tehat az Iſtént, nem csak ſzánkban hordozván nevét, hanem, ugyan cselekedetünkkel is, es kőveſsük az kereſztyenyi ſzent tökélletes Iſten kivánſaga ſzerént valo életet.

Szereſsük felebarátunkat igaſſágban az Iſtenért, az mint ezt ſz. Ianos kivánnya tőlünk. 1. Ioh. 4. 2. *Si quis dixerit diligo Deum & fratrem ſuum oderit, mendax eſt: ſic* 1. Ioh. 3. 18. *Filioli diligamus non tantum verbo & lingva, ſed opere & veritate:* No annakokáért ha azt akarod, hogy az te raytad regnálo nyavalyák jodra ſzolgállyanak, tellyes életednek

nek napjaiban ſerénykedgyél azon, hogy Iſtenedet tellyes erődből, ſzivedből, lelkedből, felebarátodot pedig mint ténnen magadat, ſzereſsed: Ez penig igy lehet meg, ha az ő igejét figyelmeſen halgatod, meg tartod, es az te hamar el futo életedet az ſzerént rendeled: de jo nagy Iſten mely reſtek moſt ebben az emberek, kőnyű kinek kinek eſzében venni igaz hát az tanoſág.

HASZNA

S-mire valo ez tanoſág? Hogy meg tudgyad mely igen vétkezzenek amaz magoknak ſzűletet emberek, az kik metzik ugyan nyelvekkél, mely igen ſzereſſék Iſteneket de azon kőzben ha lehetne el nyelnék felebaráttyokat, es meg foytanák minden ő életeknek nemében, el feletkezvén életeknek hamar el futo voltárol, &c

DOCTRINA III.

Harmadſzor tanollyuk meg, miképpen kellyen minékűnk magunkat, nyomoruſág alat veſződő hiveknek viſelnűnk, mikor láttyuk ez világi hitetleneknek hoſzſzu életeket, es héàban valo bodogſágokot! Az mi ezt az tanuſágot illeti, ugy vagyon hogy ez világ ezen igen ſzokot csodálkozni es az teſt felette nehezen ſzoktaſzenvedni: Iere 12. 1.Ioh. 21. 7. De mi-nekűnk csak bekeſſeges tűréſſel, jo lelki eſmérettel, kel azt ſzenvednűnk mert az mint ſzent Pal ſzol, az mikeppen hogy az tiſztáknak minden ek tiſzták. Tit. 1 15. ugy az joknak mindenek jok es azoknak kik Iſtent ſzeretik mindenek javokra ſzolgálnak. Az mi képpen penig hogy az joknak mindenek javokra ſzolgálnak, ugy az gonoſzoknak mindének gonoſzokra, es azoknak kik Iſtent nem ſzeretik, mindenek veſzedelmekre: Példa Saul, Ieroboam,

MASODIK

Simri, az kiknek országok birodalmok, veszedelmekre szolgála: igy Achitophelnek bölcseſsége, Abſolonnak ſzepſége. Nabalnak es Epulonak gazdagſága, &c.

HASZNA.

S-mire valo ez? Intettetésedre, auagy csak ennek utánna mikor látod ez világi hitetleneket fénleni, ne mondgyad azt: Akarnám ha en-is illyen boldog volnék, mint imez avagy amaz: Szereſsed az Iſtent s-még az gonoſzok-is tenéked jok léſznek, holot az hitetleneknek az jok-is gonoſzok: De talám azt mondod? En ſzeretnem mind Iſtenemet s-mind felebarátomot, de ſzinte el hidegült az ſzivem.

Halládé ſoha te magadtol ugy megh nem melegitheted, az mint megh mocskolhatod, es rut vétkeiddel meg hidegitheted: könyörögy tehát Iſtennek s-mond ezt *Veni Sancte Spiritus reple cor meum & calefac.* &c. Szereti vala ez az mi kegyelmes Aſzonyunk az Iſtent, Szereti vala felebaratit jovára ſzolgáltak tehát néki az nyavalyák, iovára az probák, jovára áz kinok, vállyon miért? Azért mert azok által az örök életre el készitetvén, imé az halál által Iſtenhez vitetet, javara ſzolgalt, mivel immar nem felti ſzemeinel ſzerelmesb Vrat, nem országát, nem fel, nem retteg az rea fenekedő ellenſegektől, irigyitől, rea törőktül, mert feieben nyomatot Saraval, Suſannaval, Rachellel, Rhebecaval, Annaval, es Erſebettel az örök életnek Coronaja: mellyet &c.

III.

III. PRÆDICATIO,

Mellyet tôt az Palotaban az teſt felôtt Keſerûi D. Ianos Feiérvári es Vdvari Prædicator ſ-Erdelyi Pûſpôk *die 19. Maij.*

Ex Pſal. 34.

20. Sok nyomoruſagi vadnak az igazaknak, de mind azokbol meg ſzabaditya ôket az Vr: &c. 21. Megôrizi minden ô csontyokat, egy azok kôzzûl meg nem rontatik.

SZomoruan panaſzolkodik az David, az Iſtenteleneknek ez életben valo bodog állapattyok felôl: *Ec-ce impii felices:* Imè ugymond, az gonoſz emberek mely nagy ſzerenceſéſen nevelik erejeket, ez világon &c. Itt ellenben mely igen ſokak legyenek az igazaknak nyomoruſagok azon panaſzolkodik, csuda dolog-is ez bizonyára, mert az teſtnek értelme ſzerént ellenben kellene az állapotnak lenni; hogy penig igy vagyon, az mint van, az teſtnek ertelmenek nẽ tetzik, es az Iſten igaſſagaval ellenkezni lattatik. Ez az oka, az miert Ieremias ugyanperbe ſzál Iſtennel ugy vetekedik ez dolog felôl: Igaz vagy, *ugymond,* Vrã, ha perlekis veled, de mind az által ugyan tôrvenkezẽ veled. Miesoda az oka hogy illyen bodogſágos az hitôtleneknek utok es bekeſségben vadnak minnyájan az Iſtẽtelenek: Hogy meg plántálod es meg gyûkereznek, fel nevekédvén, gyûmôlczôznek, kiknek ſzájokban forgaſz, de távul vagy az ô ſzûvôktôl. &c Es ha az Iſtennek

nek *sanctuariumjában* be nem megyünk (az mint az David az felyül megh jedzet helyen szol,) az az, hogy ha az Istennek szentseges igejéhez nem járulunk tanáczkozni, ebből az akadálybol magunkat ki nem tudgyuk feyteni.

Hogy annakokaèrt ez dolog felől mi-is valamit értheßünk, jer ez szmoru alkalmatoßággal ez igiket tapogaßuk es nyomogaßuk meg, hogy ha szintén az Istennek el reytett titkayban be nem férkezhetünk-is, avagy csak veheßünk ez életbéli nehéßégek *e*llen háthato es bizonyos vigaztaláßt innét, mert az hitetleneknek szerenczés allapattyok felől szonk it moßt nẽ leßzen, láßßuk meg penig

1. *SVMMAIAT.*
2. *Rendit.*
3. *Az igéknek bötü szerint valo értelmet, es azokból az tanußagoat jegyezgeßükk ki.*

SVMMA.

Vigaßztallya David ez igékben az hiveket, ez életbéli ßok nyavalyák es nyomoruságok, s-még az halál ellen is az Istennek ßzabadito kegyelmével es kiválképpẽ *va*lo gongyaviseléßével: Hogy tudni illik azok akar mely ßokak, akar mely nagyok legyenek-is, azokban *e*l nem veßnek, kanem meg ßzabadittatnak Istentül, sőt ha szintén azokban megh halnak-is, csontyok eggyül eggyik éppen meg tartatnak, ugy hogy az uto*l*so fel tamadáskor semmi hijok nem *l*éßzen.

RESZEI.

Kettő forog azert itt fen.

1. Ez világi ßzorongato nyomorußagok.
2. Azok

II. Azok ellen valo vigaſztalas,
Az mellyekről rendel.

Bőtűk magyarazattya.

(*Sok nyomoruſagi vadnak azigazaknak,*) Kicsodakat hiv it à David igazaknak? Nem azokat, tudni illik, à kik minden bűnnélkűl valók (*mert illyenek ſohult ez földönnincsenek, mivel mindnyaian az emberek el hanyatlottanak ha ſontalanokka lőttenek,*) Ezert mondgya Salamon: ki mondhatna, (*ugymond*) azt: Tiſzta az en ſzivem, tiſzta vagyok az en bűneimtől? Hanem az kik hűtnek általa meg igazultának, kikről Sz. Pálem*lekezik*; *Meg igazulván* ugymond, *hűtnek általa, &c.* Mert az illyeteneknek vétkek el fedeztetnek, az mint az David enekli, hogy nekiek ne tulaydonittaſſanak. Igy mondatik az Iob igaznak, igy Loth, Noe, es többek. Ez illyen igaz hetſzer napjában el eſik, de iſmet fel kél. Ez illyen igazakrol ſzol mondom itten az Propheta, az kik hitnek általa az Chriſtuſért igazaknak tartatnak.

Rom. 3. 11 12. *Pſal. 53. 4 & 14. 3.* *Prov. 20. Verſ. 9.* *Rom. 5. 1.* *Pſal. 32. 1,* *Iob. 1. 1. 8.* *2. Petr. 2. 7* *Iere. 6. 9.* *Prov. 24. 16.*

Ezekről mondgya, hogy ſok az ő nyomoruſagok, nem-is ſzűkölkődik ez meg bizonyitáſnélkűl, mert az ſz. Iraſban valo példák kivűl, eléggé bizonyittyák az naponkent valo probák Hanem az itt az kérdés: Hogy ha Iſten tudgyaje ezeket az igazak nyomoruſagit es az ő akarattyából forognake raytok?

Reſ. Melyre rővideden az felelet csak ez: Igen-is tudgya, igen-is ő akarattyabol vadnak, az mely megh tetzik, ſok irasbeli bizonſagokbol, Chriſtus Vrunk azt mőgya, hogy csak egy haiunk ſzala-is az ő mennyei Attyanak akarattyanélkűl az földre nem eshetik. Ezért az

Mat. 10. 30.

Pſal. 69. verſ. 20. & 60. 5. David gyakor helyen mondgya: Te tudod Vram, ugymond, az en nyomoruſagimat, az en gyalázatomat es ſzidalmaztatáſimat &c. Viſzontag? Az en buydoſaſimnak ſzámát iol tudod, az en könyhullataſimat az te tömlödbe raktad, avagy nem tudnádè azoknak ſzámát. Az példák is azont bizonyíttyák: Iob Patriarchat az nyomoruſagokkal, fekélyekkel, karvalláſokkal, meg nem keſirtetè az Satan, valamig Iſtentúl ki nem nyerè: Ezert mondgya önnön maga: Az Iſtennek keze vere meg ugymond engemet. David azt mondgya, hogy az Iſten parancsolta Semeinek hogy őtet ſzidalmazza. *Igy az Ioſeph nyomoruſága el adattataſa, Chriſtus Vrunknak meg ölettetéſe, hogy Iſtennek rendeleſebôl es el vegezet tanáczabol lètt legyen az iras nyilván valo tanubizonſagot teſzen rolla.* Ha penig kérded Mi légyen az oka, hogy az Vr az hiveket ennyi nyomoruſagh alatt engedi forgani?

Pſal. 56. 9. Iob. 1. 12 & 2. 6. Cap. 19. 21. 2 Sami 6 11 Gen. 45. 7 50. 20. Act. 2. 29.

Reſ. Ennek helyes es illendő okait adhattyuk az ſ. irasbol, noha azokon kivűl-is lehetnek az ő bőlcs tanátsában titkos okai.

I. Mert igy akaria Iſten őket meg inteni, hogy az meg igazultakban-is, legyenek még erőtelenſegek, fogyatkozáſok es vétkek, mellyek miatt hogy el ne veſzſzenek ez világal, megh dorgállya őket az mint az ſzent Pal mondgya: Erről emlekezik Ieremiasnal önnön maga-is az Vr: el oſzlatlak, ugymond, en teged, mind az által te benned véget nem vetek, hanem meg oſtorozlak tégedet itiletben, de azert nem veſztelek el tegedet. Igy az Davidnak az ő rayta forgo nagy nyomoruſági, az ő bűnéiről prædicallottanak, az mint az Sz. hiſtoriakbol meg teczik: Ezért

1. Cor. 11. 32. Ier. 30. 11. & 40. 28.

Ezert mondgya; *Bonum eſt mihi domine quod humiliaveris me.* *Pſal. 118, verſ. 71.*
Az Micheas-is az nyomoruságokban azt mondotta: *Iram Domini portabo quia peccavi.* Láſd meg Ier. 31. 19. *Mich. 7. 9*

2. Néz az VR Iſten ebben erre-is, hogy az nyomoruſagok által, buzgob imátſagokat ſaytollyon ki az hivekből. Erről emlekezik Eſaias, mikor igy ſzol: Iſten, *Eſa. 26, 16* az ő nyomoruſagokban meg látogattanak tégedet, alázatoſſan könyörgöttek te-néked, mikor az te oſtorod raytok volna. Igy David az nagy nyomoruſagokban az Iſten-hez folyamván, igen buzgoſagoſſan könyörgót. *Ex pro fundis clamo ad te, &c.* Az ſzerint Ezechias Manaſſes &c. *Pſal 61. 3. & 130. 1. Eſ. 37. 15. & 58. 2.*

3. Azt akarja az Iſten, hogj az nyomoruſagok által, az ő fianak az Chriſtus Ieſuſnak ábrázattyához formáltaſſanak az hivek, az mint ezt ſz. Pal által meg mondotta: Tudgyuk penig azt hogy, *ő* meg rontatot, az mint Eſaias meg iövendölte volt, ugyan megh emélztetet az nyomoruſagoktul az mint az David régen meg mondotta volt, Azt mondgya penig idvözitönk: *Hogy az ki ötet akarja követni, minden napon fel vegye az ő keresztit*; hogy az ſzolga nem nagyob az ő Vránál, ha ötet háborgatták, azokat-is haborgatni fogják. Sz. Peter viſzont: Az Chriſtus, ugymond, ſzenvedet ti érettetek, tinéktek példát hagyvan hogy az ő nyomdokit kövernétek, &c. Ha penig az nyomoruſagok által ő hozzá formáltatunk, eggyút ő velle ſzenvedünk, eggyút ő vélle meg-is dücsöittetünk, az mint ſzent Pal mondgya, &c. *Rom. 8. verſ. 29. Eſa. 53. 3. Pſal. 22. Matt. 16. Ioh. 15. 20. 1. Pet. 2. 21 Rom. 8. 17. 2. Timot. 2 verſ. 11.*

4. Továbba az Vrigy proballya meg az övéi nek hiteket, remenſegeket, békeſeges türéſeket, &c. Mert könyü az bodog állapatban, az Iſtenben való hittel dicsekedni.

kedni, de az kerezt válaztya meg az hűtőt; Ezert az A-
Sira. 2.5. gostón D. *crucem dixit esse coticulam fidei.* Az Sirach is ezen-
et 27.6. ről: Miképpen az tűzzel probaltatik meg, ugymond, az
arany, ugy az kedves emberek az nyomoruságoknak ke-
1. Petr.1. menczeieben: Igy mutattya azert ki az hűt, önnön ma-
7. gat, mely à tűzben meg probaltatot aranynal dragalatosb
Roman.5. az mint Szent Peter mondgya, igy az élő remenségh, az
5. mint Szent Pál mondgya, es az Iobnak peldaia bizonyit-
Iob.13.15. tya, mely meg nem szegyenet, &c.

5. Vegezette, az Isten az nyomoruságok alat, ezert-
is szokta az öveit tartani, hogy azok alat tanullyak ez éle-
tet meg utálni, és amaz igaz Mennyei hazát kivánni, ugy
cselekedik azért Isten mi velünk, mint amaz okos Day-
ka, az ki hogy az ő emlejetől függő csecsen-nőttet el sza-
2 Reg.19.4 kazthassa emleietől, késerű úrómmel keni azt meg. Igy
Iohann.16 &c. Ez kénszerite Illyes Prophetat, hogy halalat kerje.
Phi.1.23 Ez Szent Pál Apostolt, Cupio dissolvi &c. Mert
Heb.13.14 itt nyomoruság: amot penigh örökke valo öröm: Az
Ph.3.20. jövendő varast keressük annakokaért, az holot vagyon
2.Cor.5.8. immar-is polgari tarsasagunk, és mondgyuk az Sz. Pallal,
Rom.8.22 inkáb kivánkozunk ki öltözni ez testből es az VRhoz
Psal.126.5 menni, lákni: Minden teremtet állatok kivánnak
2. Cor. 4. az hiusagh alol megh szabadulni, mennyivel inkab mi-
17. nekünk kivánnunk kel, holot bőseges jutalom keszitte-
Rom 8.17. tet minekünk, mellyet magaztal az David és szent Pál.
2Tim.2.11

TANVSAG.

Az honnét megh tanolhattyuk, az bűnökért mi reánk méltán szállot ez életbeli, sok nyomoruságokat mely üdvesseges végekre forditotta légyen Isten. Az mint immár meg hallok, &c.

HAZ

Heb.12.8.

HASZNA.

Ne rémüllyünk megh tehát azoktul, mintha valami idegen dolog történnek mi raytunk, az mint sz. Peter tanit, és élmenket azokban ne bocsásuk el, sőt igyekezzünk azon, hogy Isten erjé el mi bennünk azokat az vegeket, mellyékre képest reánk bocsattya, &c. 1. Pet. 4.

De lássuk immar másodszor ezek ellen mínemű vigasztalást nyujtson itten az Istennek Sz. Lelke az Prophéta által. *De mind azokbol*, ugy-mond, *meg szabadittya őket az Vr: Meg őrizi minden ő csontyokat, egy azok kozzúl meg nem rontatik.*

Kettőt mond itt az Prophéta. 1. Azt állattya, hogy Isten meg szabadittya az övéit az nyomorusagokbol. 2. Hogy ebben az hivek bizonyosbak legyenek, még holtok után valo nagy gondgyaviseleset-is, elő fordittya, hogy tudni illik, holtok után még tetemeket-is, ugy őrzi, hogy egy azok kőzzúl nem hogy el veszne, de csak megh sem töretik csontyok, &c.

Az ő meg szabaditásának penig sok példait hadta, eleitől fogva az szenteken: ugymint az Davidon, melytől itten es sok helyen diesekedik. Az Lothon, kit Sodoma veszedelméből ki ragada: Iosephen; kit az ő kutbol es tőmlő czből meg szabaditván Aegyiptusnak Fejedelmévé tévé. Ezechiason, kinek életét meg hozzabitá nagy betegségéből meg gyogitván: Iobon, kit igen keserves ostori után felette igen meg álda. Mondhatnád. 1. Sam. 18. Gen. 19. Gen. 37. 39. 41. Esa. 37. 38 Iob. 42.

Ezeket tudom, de azonban nē kevessen az nyomorusagokban el veznek. Es az Martyroknak hamua lőtt csontyok, hogy őriztetet meg holott régen el veszték?

Resp. Ez az földi meg szabaditas csak kezdeti az Istennek tökelletes meg szabaditasanak. Mert az hivek ha eggyik nyavalyabol ki feselnek, legh ottan másikban esnek, az mint ez sok példakbol, s az napónként valo experientiabol megh tetzik. Csontyok sem óriztetik, mindenkor ugy meg az Isten szentinek is, hogy soha megh ne bántatnanak, és testekben semmi kárt nem vallananak. Hanem az ő tökelletes megszabadittatasok akkor lészen, mikor ez világbol es ez világhi nyomoruságokbol, az halál által ki költöznek: Mert akkor lelkeket Isten az örökké valo dücsöségben visi be; testeket penig az földben nyugottya meg: Czontyokot is penig az koporsoban ugy meg otalmazza es meg tartya az fel támadásra, hogy csak valami kicsin szálkája is azoknak el nem vészhet: Mert minden apro csontocskájok, még az mely hamuvà tetetet is avagy porrà lót is az utolso napon fel tamad, ugy hogy semmi hija azoknak nem lészen, &c.

TANVSAG.

Ahonnét megtanulhattyuk, micsoda légyen minekünk à mi utolso ellenségünk ellen az halál ellen egy igen fő es kiválképpen valo vigaszta lásunk: Ez tudni illik, hogy az által meg szabadulunk tökelletesen, minden ez életbéli nyavalyak es nyomoruságok alol, &c.

Ennek igaz volta innét teczik meg, &c. meg teczik az Apostalnak amaz mondásabol is, *Dominus me liberabit ab omnibus malis.* Szol az halalrol? mert ez külömben *1. Timot. 4. vers. 6.* nem, hanem az halál által lehet, &c. s ez eggyik az mit az *Mat. 6. 12* minden napi imátságnak amaz czikkelyében kérünk. *Apoc. 14. 13.* Szabadics meg minket az gonosztol, Innet vagyon hogy az ha-

az halottak bodogoknak; mondatnak hogy az Isten sieti azokat megh szabaditani; es hogy az veszedelmék elől ragatatnák ki, &c. hogy lelkék Istennek kezeben tartatik ne lássanak többé semmi győtrelmet; testek penig ágyas házókban nyugoszanak, sőt még czontyokis eggyűl eggyik eppen az utolsó fel támadásra meg tartatik; akkor lészen osztán à hiveknek leg dicsőssegesb meg szabadulása, mert el tőröltetnek minden könyhullatások, es az igasságnak koronája fejekben tétetik, az holott nem lészen bánat, hanem vég nelkűl való öröm, melljet szem nem látot, fűl nem hallot, &c.

Sap. 4. 14. *Esa. 56.* *Sap. 31.* *Esa. 56.* *Apoc. 7. 17* *1 Cor. 2. 9.*

HASZNA

Miert rettegnenk tehát az haláltul, és annak katonaitul az sok betegségektől, és ez életbeli kűlömb kűlömb fęle nyomorusagoktul? holot ezek minekünk, mint egy egy Captalanok, mellyek az mi edes hazánkban, kedves örökségünkben, és nyugodalmunkban iktatnak be. Miert nem szállanánk örömest, és nagy mereszszen az halallal szembe, holot ennyi kedvetlen állapatinknak egy szempillantásban szakaztya el veget és metzi el kötelet.

Ne talám ez iszonyithatna bennünket tőlle, hogy hideg teteinket rothadásra es szénvedésre jutattya, földe, porra teszi, csontainkat el oszlattya, &c. Nem kel minekünk ez arant-is feletteb tőlle irtoznunk: Mert kiterjed az Istennek gondgya-viselese holt teteinkre-is, az mint itt az Propheta által igiretet teszen felőlle. És ám bátor földe, porra legyenek, mint hogy az mint Syrach mondgva: *Omnia quæ de terra sunt, in terram reverti debent, sicut omnes aquæ in mare, &c.* Mind azon által ugyan Isten

Siraci. 41. verſ. 11.

depo-

depositoma, le tött kéncze: Esnem akarja, hogy az földben maradgyanak, hanem az földtül jövendőben usuraval kivánnya meg: ugyhogy rothadando termeszeteket az föld meg emesztvén, halhatatlan, és rothadas-nélkül valo testet adgyon meg. Ezt magyarázván az Szent Pál, az földben vetet maghoz hasonlittya állapattyat az földben tött és tejendő testnek: Mert miképpen az, sok gyümölczöt teremt, igy &c.

1. Cor. 15. 36. & seq.

Miesoda kárunkra lehet tehát minekünk testeinknek, holtunk után földben valo tetettetese, és el rothadasa? &c. Nyilvá ezekről jol gondolkodot volt, ez mi meg bódogult Kegyelmes Aszonyunk: Ezazoka, à miért az mi közönseges utolso ellenségünkkel, az halállal, minden felelem és rettegés-nélkül, sőt ugyan kivánva szalla szembe: Mert ez napokban, ugy-mint halálának előtte harmad, vagy negyed nappal, az Mennyei joknak kivánásara fél buzdult elmevel, terhes és örök emlekezetre melto szokkal, azt monda: *Ha előttem volnanak, egy felől az jo eggeséseges hosszu élet, másfelől az testi halal, s azt mondanak: No, az mellyiket akarod valaszd el, jo lelki ismerettel mondom, az halált valasztanam.*

O Mennyei jokra nagy geriedezhető szentséges elme! O Istennek kedves és szerelmes edenye! Hol kicsoda még az alacson es kedvetlen állapatbeliek közzül is, kiknek ez világi életek merő halal, nem hogy illyen nagy Királyi meltosagban, és fényes állapatban helyheztettek közzül, az ki illyen aitozva cserellye el ez világi életét, az Mennyei életen, ez világi dicsőseget az menyei dicsőségen? Ezer közzül tiz, szaz közzül egy alig valik,

Mert

Mert mivel földből valok vagyunk az jelen valokhoz és földiekhez ragazkodunk nagjobban.

El érte bizonyára az Vr Isten azokat az vegeket ez mi kegyelmes Aszonyunkban, az mellyeket az nyavalyak es nyomoruságok által intendalt, ezokaert igereti es fogadása szeránt azokbol, ime meg-is szabaditotta lelket magahoz vevén, hideg tetemit penigh, miglen az földnek gyomraban be tetettetnék mi általunk, ez utolso tisztesseggel tisztelvén: Mert à mint maga mondgya: *Honorantes ipsum, honorabit,* és meg nyugotván kedvessen sok szenvedesi után, s kiváltképpen valo gondgya viselesében tartván, hogy egy azok közzül el ne veszszen. Legyen szabad annakokáért ennekem velem eggyût kesergô jelen levô hivek, ez koporsot, az Istennek benne levô depositomaval egyetemben meg szolitanomimigyen: 1. Sam. 2. 30.

Apostrophe ad Sepulchrum.

Hideg havasokon
Fenyües nagy erdôkön
Termet koporso fája.
O mely bodog vagy te
Noha vagy fekete
ki lól ez test tartoja.
Az Vr kedvesének
Megszentelt hivének
Legy hû oltalmazoja.
Veled az nagy Isten

Ad Reginam

Egyes termeszetû
Tiszta szent életû
Kivánatos Estherünk,
Nemzetünk czillaga
Vrunk vidamsága
ô szerelmes Aszonjunk
Szegények reménye
Arvák nevelôje
Melj nehéz tôled váltük
Ez szoros czélátska

Csak vennéd eſzedben *Teſtednek hayléka*
ũ maga oſztozot meg *Mellyet ſemũkel látũk*
Mert nemesbik reſzét *Tetemid oſzláſtol,*
Menyből adot ſelkét *Csont aid bomláſtol*
Magának kivanta meg *Oja mig fel támadunk*
Nemes gyenge teſtét *Adgya az ſzent Iſten*
Mint nagy draga kincset *Az örök életben*
Rád biz vãigjſzẽtelt meg. *Vidam ortzaval lásũk.*

IV. PRÆDICATIO,

Mellyet tőt Melotai N. Iſtvan

Fejérvári Vdvari fő prædicatőr az palotaban az teſt felőtt die 20. Maij.

Ad Lectorem.

EZ Prædicatiot az Iſtenben bodogul ki mult Melotai N. Iſtvan Vramnak holta utan iraſi kőzőt csonkan talaltuk meg: El végezeſet, azt hiſzem, válami munkaitul való üreſſeb időre halaſztvan azonban Iſten el ſzolitotta. Hogy mind az altal az Ceremoniaknak rendi meg ne csonkolna, es az kegyes Olvaſo illy ſzep es üdvőſſeges Prædicatiotul meg ne foſztatnek; ki tellyeſitettük az mi hija volt, az menyere lehetet, és rea emlekeztünk mayd azon igekkel avagy csak ertelemmel. Az kereſztyen olvaſo tiſzti mi tőlünk azt jo neven venni, jo vegre magyarazni, es velle eppületire elni. B. V.

Iob. 5. verſ. 17. & 18.

BIzonyara *boldog az az ember, kit az Iſten meg dorgal,*

gal, annak-okaért az Mindenhato Iſtennek búnteteſet meg ne utállyad. Mert ô az, az ki betegseggel meg láto. gat, és ô az ki be kôtôzget: ô az ki meg ſebeſit, és az kinek kezei meg nyugotnak.

Felette igen tôrtek feieket, minden idôben levô Pogány Bôlcsek abban, micsoda volna embernek fô java és boldogſaga, az melyben fogyatkozaſnélkûl, mégh kellene nyugodni, de ſoha igazán fel nem találhattak Mert arrúl valo elmelkedeſekben ugy gondolkottanak és azt mondottak bodognak, az kinek mindenben ez világon jol volna dolga, ugy hogy ſem teſteben faydalmat, ſem ſziveben banatot, keſerûſeget, ſem hireben, neveben gyalazatot, ſem joſzagaban kárt nem ſzenvedne; de az mint kedvenek tetzenek ugy élhetne. De mely tavuly eſtenek legyen ezek az boldogſagtul, az Sz. Iobbal diſputalo Eliphaz ez moſtan meg hallot igekben azt igen ſzepen elônkben adgya, és arra tanit, ſumma ſzerint, hogy az legyen boldog, az ki az Iſtennek ſanyaru keze alat forog, holot ahoz jár kôzelb az, az kinel vagyon az fô boldogsag, és az ô ſanyaru kezei által keſzitgeti az embert az boldogſagnak el vetelehez: mikor azt mondgya: *Bizonyara boldog az az ember, &c.* Mely igekben ket dolgot forgat az Eliphaz. 1. Tanitaſanak fondamentomat teſzi fel illyen ertelemmel: ſenkinek nem illik az Iſtenre tamadni, ellene panaſzolkodni mikor ſanyargattatik: 2. Ket okat adgya ennek 1. Mert az ſanyaruſag alat teſzi Iſten az embert boldogga: 2. Mert ha megebhet, orvoſsagot nyuit: és ha meg ver meg is gyogyit.

Laſsuk immar az igeket, igy ſzol az Eliphaz. *Az mindenhato Iſtennek dorgalaſat bűnteteſet meg ne utáld.*

Itt 1. Azt jelenti meg az Eliphaz, kié az feddes, ſanyargatás, az bűntetes az embereken, mellyet bekevel kel ſzénvedniék, és meg nem kel utálniok; azt mondgya felőlle, hogy az Vré, még penig oly Vré, az kinek kezeben élet, halal vagyon, és az ki az Pokolig le taſzithattya az embert, és iſmet ellenben az Egig fel magaſztalhattya. 1. Sam. 2. az ki irgalmas kőnyőrűlő. Pſal. 103. az kinek előtte az Pokol és à kárhozat: az ki az nincsent, ugy hija, mint az vagyont, az vagyont mint az nincsent, az ki ſemmi kárt nem vall abban, ha ma ez világot ſemmive teſzi-is. Mondhatnad: De kicsoda merne ennek hatalmás kezei alat meg motzanni? Vgy vagyon: Mert mikoron az parton állunk, azvizben merűlteknek igen kőnnyen biztato ſzot adhatunk; de azert, ſemmit az az teſtel nehezeben el nem hitethetűnk, mint azt, hogy az mi raytunk forgo kéſerűſegeket, bánatokat békevel kellyen el ſzénvednűnk. Annakokaért im meg fenyit az Iſten lelke, ſ azt mondgya: Ember, igen megh gondollyad, mikor valamí kéſerűſeg, bu banat, kár-vallas gyalazat omol az nyakadban, mint ſzenvedgyed el azokat, és mint viſellyed azok alat magadat, arczul arra, az ki azt read mérte, az mindenhato Iſtenre ne tamadgy, és ellene valo ſzoddal meg ne bantſad?

TANVSAG.

Az honnét tanollyuk meg minemű bekeſséges tűrőknek kel mi nékűnk lennűnk az Iſtentűl reank bocsatatot

tatot oſtor es keſerűség alat, olſyanoknak kel lennűnk mint az juhoknak, kik az Nyŕ előt ſzajokat meg nem nyttyák, hanem csak nyegnek es foházkodnak. Mert valamenyvel bekeſségeſseb tűrők vagyunk, annyval inkáb fogy raytunk es keveſsebbedik rajtunk az inség, keſerűség es őregbedik az Iſtennek ſzabadito kegyelme.

Peldára támaſztya ebben üdvezitőnket ſzent Peter *1. Pet. 2. 21.* holot azt mondgya az Apoſtal, hogy ſzenvedet mi éretűnk az Chriſtus, példát hagyván mi-nékűnk hogy mi-is az ő nyomdokit követnők. Az ſzent Pal penig ennél-is nylvábban emlekezik ez intés felől *Heb. 12.* az holot arra int az Apoſtal, hogy az békeſséges tűrés által fuſsunk az fel tőtt czél felé, nézvén az hitnek ſzerzőokára, ki az őrőmőt eleiben vetvén, minden gyalázatot békeſségeſen el ſzenvedet.

Ezt követték az tőb ſzentek is. Iobnak meg viſzik hogy az ő édes magzatit meg ölte volna az bolt reajok ſzakadván, csak ezt mondgya: az Vr adta volt, az Vr vőtte el-is, áldot légyen az Vr Iſtennek neve érette. David-is haſonloképpen cselekedik, mint irván vagyon 1. *Sam. 12.* Mert az meddigh magzattya győtrődik előtte, ſir, es bőytől minek utanna penig Iſten ez világbol ki ſolitá ottan az ſiraſt el hagyá, es az Iſtennek csapáſat békével és csendeſen ſzenvede.

HASZNA.

O ki igen vétenek ez ellen amaz nyughatatlan kicsin hűtű emberek, kik ha valami betegſegben eſnek ottan kapolodnak es zugolodnak az Iſten ellen, hol az Iſten? ha Iſten volna kőnyőrűlne raytam: ha kárvallaſſal megh

látogattatnak tehát azt kialtyák: *lám* csak engem talál elől minden nyavalya, es minden kár-vallas csak en belém ütközik! Te por, hamu, féreg, hogy nem hallgatz, miért támatz arczul viszsza az te teremtődre. Mondgy valami nyavalyát ollyat magadon lenni, mely máson nem eset volna? nevez oly keserűséget melyben más nem forgot? Ha szegény, fekélyes vagy, ollyan volt Lazár-is *Luc.* 16. Ha fogoly vagy, ollyan volt Ieconias Kiraly. 2. *Reg.* 15. az volt az jambor es tiszta életű szent Ioseph Patriarcha is: Ha magzatodtul megh-fosztattál eléb szenvedte ezt te nálladnál Iob, ha szerelmes hazas tarsodtul megh váltál, eléb szenvedte ezt Iacob Patriarcha *Gen.* 35. 16. Mit nyughatatlankodol tehat mint ha tarsod nem volna avagy nem volt volna nyavalyádban?

II. Mondam hogy okait szamlállya elő mier nem kel meg vetni az Vrnak fenyitékét es ostorat. 1. Mert boldog ember az à ki Istentúl meg sanyargattatik. Csuda mondás: Tőrd ki labat s-adgy kalácsot az kezében, verjed, metéllyed, mondgyad hogy neveſſen, mert boldogh: Verje az Vr Isten az embert s-meg-is bodognak taresuk? Hogy hogy fér egyben az kettő, hogy egy felől sirjak az Istennek sanyaru kezei alat, mas felől kaczagjak, bodogh leheſſek. Megy magyarázza ezt Hieronym. D. *Magna misericordia est quando peccantibus irascitur Deus*: Nagy irgalmassaga az Vr Istennek, midőn az bűnősökre haragszik. Az kin penigh Istennek nagy irgalmassaga vagyon bizonyára boldog az ollyan ember. Mert az mint hogy irgalmassagaban be vőtte, ugy irgalmassaga azon soha el nem fogy: Im irgalmassaga vagyon penig azon az kit sanyar-

nyar-

nyargat. Hát bodog az, az kit ſanyargat. Azert boldog hogy ſanyargattatik? Nem: mert igy az hűtőtlenek-is bodogok lennének, mikoron érdemek ſzerint Iſtentűl bűntettetnének, hanem az Iſtennek előtte valo ſzandékára képeſt, az ki az embert ſanyargattya.

Micsoda az Iſtennek abban valo ſzandéka? Ez, hogy az kit itt ez világon ſanyargat, oſtor alat tart, azt az örők életben meg bodogitsa 1. *Cor.* 11. Innét mondotta *Iſid. D. Electus Dei doloribus vitæ iſtius atteritur, ut perfectionem vitæ futuræ lucretur.* Az Iſtennek válaſztotta, ez életnek bánatival gyakoroltatik, hogy igy az mas életnek tökélleteſſeget el nyerheſſe.

TANVSAG.

Tanullyuk meg innet-is: Mire valo az embereken ez világi kéſerűſeg, bu, banat, inſeg, nyomoruſag. Ezek erre valok, hogy ezek által az bodogſagnak, és örők életnek, dicsőſeges fenyéſſegere el keſzitteſſűnk, naprol napra jobban iobban. Mert az Iſten Fianak ez földi abrazattyahoz haſonlatoſoknak kel lennűnk, hogy ha az ő dicsőſeges teſtehez haſonlova akarunk lenni, ahoz valo haſonlatoſsagunknak penig ideie nem egy napra egy orara teriéd ki, hanē tellyes életűnknek minden napaira, ennek à haſonlatoſsagnak modgya penig, hogy jol meg értſed ſemmi nē egyeb, az Iſtennek rendelete ſzerint, hanē az, à mi által fogyattatik mi bennűnk naponként à bűn, az gyarloſag, és igy à mi által közellyeb közellyeb ſzálhatunk à Chriſtushoz. Fogyattya penig Iſten bennűnk à bűnőket gonoſz indulatokat à kéſerűſeg ſzenvedes által.

Hát

Hat ez vilaghi keſerűſeg nem egyéb, hanem az Iſten bodogſagának el vételére valo keſzűlet, készités. *2. Cor. 4 In omnibus deficimur, at non perimus, ſemper mortificationem Domini Ieſu in corpore circumferentes, ut & vita Ieſu in corpore noſtro manifeſtetur.* Micsoda itt az keſzűlet? *ſemper deficimur*: Miképpen? *Mortificatione.* Miért? *ut vita Ieſu in nobis manifeſtetur.* Innét mondotta Iſid. *Ordinata eſt miſeratio Dei quæ prius hic hominem per flagella à peccato emendat, & poſtea ab æterno ſupplicio liberat.* De hogy nyilvábban ſzollyak az dologhoz: minden oſtor raytad órók bodogſagodnak el vételéhez valo közelitéſed. Hiſzen tudod az Evangeliumbol, hogy mennyei örökké valo lakodomban hivatalos fia vagy az Iſtennek az Chriſtus által: El indultal oda, mert tellyes életed csak menetel. A te ruhad penig rut, poros, az az, az gonoſſagoknak piheitől, az te teſted véred ugyan meg mohoſodot. El megyen az Mennyei Iſten, veſzſzőt es oſtort fog az kezében, mellyel valameddig életedben mendegelſz az Menyegzői lakodalomban, mind ſuytol addig, végre penig ugyan le űt az lábod rol, az koporſoban taſzit, hogy ott ugyan le vetkezzed az hitván ſator teſtet: Ihon minden oſtora raytad az Vr Iſtennek, mert &c.

HASZNA

O mely bodog vagy, hogy ő magátul az Vr Iſtentől igy készitgettetel el, az te örök bodogſagodnak el vételére! Itild meg te magad ha Iſten haragjának jeleic az ő Atyai oſtora: Bizony nem az: mert az kit ſzeret mint édes Atya, azt gyakortáb ſanyargattya. *Prove. 3.* Az ſzent Pal penig *Heb. 12.* azt mondgya hogy az kit az

Vr I-

Vr-Isten nem sanyargat, nem ostoroz tehát az nem igaz ember, hanem fattyu fiu, O ki bodogtalan tehát az, az kin az mennyei Vrnak gyogyito es megh tisztito kezei nem forognak! Innét mondotta amaz *Demetrius Stoicus Nihil mihi videtur infelicius eo, cui nihil in vita accidit adversi, nam 1. sibi est ignotus 2. Diis est invisus. ut potequem præterierunt.* Értette ezt amaz *Mantuanus pœta is* mert igy szol:

Quos amat, emendat, scelerig; imponit habenas:
Quos odit peccare sinit, nec corrigit unquam.

Agoston Doctoris hasonlo értelemben vagyon, *qui in hoc mundo flagellari non merebitur: in inferno torquebitur, Nihil infelicius percuntium felicitate.* No hat az Istennek raytad forgo sanyargato keze, nem az ő haragianak, hanem, az ő irgalmassaganak jele, és azert bekevel szenvedni az ostort; felette igen bodogsagos.

2. oka, *vulnerat & medetur, percutit & sanat.* Ihol immar az bóldogsagnak ki feiezese és ki nyilatkoztatasa. Mert az Isten ostora, suitolasa után, orvossag és gyogyulás vagyon. Mert az mint Nicephorus mondgya: az Vr Isten az ő ostorának és sanyargatasanak agait, irgalmassagának olajaval szokta meg kénni, hogy mihelven az emberre esik az Istennek ostora, ottan az ő gyogito irgalmassaga cseppennyen le az ostorrol az sebben.

TANVSAG.

A honnet meg tanulhattyuk, az kereztyen embernek az nvavalyakban es nyomorusagokban, mivel kellven hitóket gyamolitanyok, remenségeket táplálnyok, hogy se kétségben azok alat ne essenek, se az Istent, be-

kételénſegekkel megh ne bantſak: Ezzel tudni-illik, hogy ma holnap azokat, orvoſſag, gyogyulas és megh ſzabadulas kőveti. Mert azert ſebhet Iſten, hogy orvoſolhaſſon, azert vér, hogy gyogithaſſon, &c.

Nyilván vagyon ennek igaz volta. Mert imè itten ugy tanittatunk, hogy az Iſten ſebhet meg, ő gyogit megis. Mint ha azt mondaná: Nem ugy ſebhet meg, hogy meg ne gyogitſon, nem ugy oſtoroz meg, hogy az oſtor alatt meg eméſzen; haném hogy az te ſebeidből gyogitáſra valo alkolmatoſſagot végyen: hogy az oſtor alat valo meg kénſzeredéſedből, uy eletre hozzon.

Ezert állattya ſzent Anna Aſzſzony-is, mayd ezen
1 Sam. 2. 6. igékkel; *Mortificat Dominus & vivificat, deducit ad inferos*
Deut. 32. *& reducit:* Sőt őnnőn maga az Iſten: *Ego occidam, inquit,*
39. *& vivere faciam: Ego percutiam & ſanabo &c.*

Ennek igaz voltat példák-is igen bővőn állattyák: Az tőbbi kőzőtt penig emlekezetes az Ioſephnek példája, kit az Vr Iſten Attyafiainál utálatoſſa tőn, hogy annakutánna nallok kedveſſebbè es ſzerelmesbè tenne. Budoſova, ſzámkivetette, es rabbá teve, sőt megh tőmlőczőztete, hogy orſzág biro Fejedelemmé tenné &c. Es az Davide: Buydoſova ſzámkivetetté tévé őtet-is, hogy Királyi méltoſagra emelné nyomoruſagi után, &c.

S miért cselekedi ezt az Vr Iſten?

Reſp. Mind magájért ſ-mind mi érettünk: Magájért 1. hogy meg iſmérteſſek, mely igen csudalatos légven az ő tanatſa *Eſa.* 28 29. es az ő gondolati mely igen külőmbőzzenek az mi gondolatinktul. *Eſa.* 55. 9. Az emberek tellyeſſegel ezzel ellenben ſzoktak cselekedni: Mert

előſz-

előszőr az ègig fel emelnek valakit, s az után osztán le vetik mind az földig. 2. Hogy az ő véghetetlen hatalma, ki beszelhetetlen nagy jo volta megh ismertessek, es az ő neve mindénektűl az dűcsőséges meg szabaditásért magastaltassek, &c.

Mi érettűnk penig 1. ezért, hogy meg probállya az ő választottit az tűz által: Melyről olvashatz Zach. 13. 9. Esa. 48. 10. 1. Pet. 1. 7. &c. 2. Hogy nagyub dűcsőssegel coronázhassa meg őket, 2. Cor. 4. 17. 3. Hogy az Istennek véllek valo io téteményének nagy voltát nagyubra bőcsűllyék; Mert.

Dulcia non novit, qui non gustavit amara, &c.

HASZNA.

Senki annakokáert az ő nyomorusagiban kétsegbe ne essek, ha szintén az pokoligh lattatik le taszittatotnak lenni-is, hanem tudgya meg hogy az fel magasztaltatas es megh szabadulas szomszédgya az le vettetésnek: Es hogy ez az Istennek természeti, hogy az kiket meg szomorit, meg is őrvendeztesse, estve ha siralom, reggel őrőm ű előtte. Psal. 30. 6.

Noha annak okáért, az mi Felseges Fejedelem Vrunkat is (hogy immár szomat ide téritsem) velűnk egyetemben, ez mostani keserűsegel latogatta, Istenfęlő szerelmes házas tarsat, nekűnk kegyelmes Fejedelem Aszonyunkat, szeme elől el szolitván, el kel minékűnk azt hinnűnk, hogy ő szent Felsege ma, holnap ez kőzőnseges keserűseget, szokot természete szerint, őrőmre fordittya. Az igaz bodogsagot, melyre effęle meg látogatasi által ké-

ſzitget bennűnket, es az melybe immanez Vr ban bodogul ki mult Felſeges Fejedelem Aſzſzonyunkat reſz ſzerint be iktatta, meg adgya el végre mi nékűnk-is: A holot minden kőnyhullatáſok orcsáinkrol el tőrőltetvén, ſzinről ſzinre, őrőkkőn őrőkké fogjuk latni: Mellyet ſz. fiaert az Vr Ieſus Chriſtuſert engedgyen meg mindnyàjunknak, Amen.

V. PRÆDICATIO,

Mellyet tőt Keſerűi D. Ianos az teſt felőtt az palotaban die 22. Aug. Ex Iohan: 11. ℣ 25.

En vagyok az fel tamadas és az élet, az ki hiſſen en bennem, ha meg hal-is él.

Dan. 8. AZ Daniel Propheta mikoron laknék Suſisban, mely Perſianak ős varoſa vala, egy néminémű csudalatos koſt lata látásban, melynek két ſzarvai valanak, ſ-ez vilagnak négy ſzegeletin alas fel kutatvan, minden állatokon hatalmaskodik vala, es ſemmi allat ő előtte meg nem maradhat vala, nem is vala, ki meg ſzabadithatna valakit ennek az ő kegyetlenſege alol. Ez faytalan kosban lattatik ennékem az halálnak ábrazattya néminémű képpen előnkben adattatni, melynek két ſzarvai lévén, az erőſzak ſzerint valo halál, tudni illik, es az terméſzet ſzerint valo halál, ez egéſz föld kerekſegében minden állatokon

kon regnál, es semmi állatok megh nem maradhatnak ő előtte, &c.

Nem kűlőmben, mint az Puſztaban budoſo Iſraelitak az tűzes kigyoktul, mellyek ő reajok az Iſtennek kivaltképpen valo es igaz itiletiből bocsattattak vala, ölettetnek vala ſzörnyen, es az mint az Bőlcs mondgya, ſem fű ſem orvoſſag nem talaltathatik vala megh gyogyuláſokra. *Num. 21. 6.* *Sapien. 16.* Nincs-is az halál ereje ellen orvoſſagh, az mint amaz kőzönſeges vers tartya.

Contra vim mortis non eſt medicamen in hortis.

De hallyunk uy dolgot: Imé üdvezitőnk minékűnk nyilván valo orvoſſagot mutat it ez helyen az halal ellen: Mellyel hogy mi-is ez mi utolſo ellenſegűnk ellen haſznosban élheſsűnk, jer ércsük meg.

1. Summajat az igiknek.
2. Rendit.
3. Végezetre az bőtűk magyarázattyát, es azokbol az minémű tanuſagok ki jőnek éppűletünkre jegyezgeſsük megh. Melyre Chriſtus Vrunk adgyon erőt ſzent lelkének általa, &c.

SVMMA.

Ez rővid, de feletté igen terhes, és őrőkke valo emlekezetre mélto ſententiaban be vagyon foglaltatván amaz igaz Euangelium, melyről Szent Pál mondgya, *Rom. 1. 16.* hogy Iſtennek hatalma legyen minden hivőknek az üdvőſſegre: Mellyet Idvőzitőnk Marthanak az Lazar nennyének mondot akkor, mikor Bethaniaban az Lazar halva fekűnnék: Mert mikor Chriſtus Vrunk neki megh igirte volna, hogy fel tamadna Lázár az ő Attyaſia, és

ő az Christusnak azt felelte volna; *Tudom*, ugy-mond, *hogy fel támad az utolsó napon*; jelentvén tudni illik ezzel, hogy ő nem hinne, hogy az utolsó nap előt, mostan támadna fel, akarván meg bizonyitani, hogy ő Lázárt, mostan-is életre hozhattya az halálbol, azt mondgya hogy ő az élet és fel támadás, ő támazt fel, és ő ád életet azoknak, à kik benne hisznek, ugyhogy, még mikor az testnek itileti szerént, meg halni láttatnak-is, még akkor-is élnek bizonyaba, &c.

RESZEI.

Ket kiváltképpen valo reszei lehetnek penigh ez igiknek. Mert 1. Christus Vrunk arra tanit meg, micsoda legyen ő. Megh tanit tovabba 2. arra-is az hiveknek az halálban, mint legyen allapattyok. *Qui in me, &c.*

Lassuk rendel az igeket.

Az elsőről igy szól: *(Ego sum resurectio & vita)* Kettőt mond maga felől: Elsőben azt mondgya, hogy ő az fel támadas. Igy nevezi magat két okokért. 1. hogy megmutassa, hogy ő neki tőkelletes hatalma, vagjon az fel tamasztasra: ő magatul valo hatalma penig, nem csak szolga az fel támadásban, mint volt regen Illyes, Elisseus, &c. Hanem Vr., az ki minden időben magatul tamazthat csak egy szoyával penig, mert ő magaban vagyon az az erő. Masodszor, ezokaért mondgya magat életnek is; mert tudni illik, egyebeket megélevenithet, à kiket akar, és mindeneknek életet adot, és azt eddig megtartotta s meg-is tarttya, az mint akarja: Ezert mondgya à Sz. Ianos *ő benne élet vala*, ugy mond. Ide tartozik, az

Iohan 1. 4.

mit

mit masut mond: *En vagyok* ugy mond, *az élet, az igasság, az út.* Nem csak vezere az útnak, nem csak Doctora az igasságnak, és authora az életnek, hanem ő maga mérő igasság, élet, ut. 2. Hogy meg mutassa, hogy valami ő, és valamit tehet, egeszlen miénk, és mi tehetőnk: Ezert mondgya az Szent Pál, hogy minekűnk lőt bőlcseseg, igasság, szentseg: Nem bőlcs, nem igaz, nem szent, hanem merő szentseg, &c. *Ioh. 14. 6.* *1 Cor 1. 30.*

TANVSAG.

Az honnet tanullyuk meg, kik az eset után az bűnben holtak vagyunk természetűnk szerent, hol es kinél kellyen fel támadást es az el veszтet életet keresnűnk? Nem egyebnel tudni illik, hanem egyedűl csak ennel az Vrnal, az ki magát itt fel tamadásnak es életnek kiáltya lény: mert ez az életnek Fejédelme, az mint Sz. Peter mongya Ez az dűcsőségnek Vra, az mint sz, Pal allattya: Ez az élet, az mint itten s oda aláb ő maga mondgya: Ez az életnek kenyere, kiben élet vagyon, es az ki életet ád ez világnak, es az ki az ő testét adta ez világnak életéjért, kinél vagyon az örők életnek igije es ki örők életet ád, &c. *Act. 3. 15.* *1. Cor. 15. 8.* *Ioh. 14. 6.* *Ioh. 6. 35.* *Ioh. 1. 4.* *et 6. 33. 51 68.*

Innet vagyon hogy az kik az bűnnek terhe alol fel tamadni, menekedni, és uy életre jutni kivánnak, egyedűl azokat csak magához hija: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, &c.* Ezert ő mi életűnknek is mondatik lenni, &c. *Matth. 11. 28.* *Ph. 1. 21.* *Col. 3. 4.*

HASZNA

1. Szolgál ez minekűnk oktattatásunkra. Mint van az do-

az dolog? Amaz ſententia ſzerint, Halálnak halálával halſz meg, az eſet utan, meg holtunk, fel támadaſnélkül és élet-nélkül ſzűkölkődünk, magunktul fel nē tamadhatunk, meg nem élevenedhetünk: Mert az holt hogy támaztharna magat fel? Oda gondolkodgyunk, elmelkedgyünk, és nézzünk azért az hol azt fel találhattyuk, ha örökke az halálban maradni nem akarunk: Az ſzel veſzben, égi haboruban mentül hamareb eny helyre vonſzod magadat, &c. Vgyan innét meg tudhattyuk azt is, hogy az mi Vrunk Ieſus Chriſtus igaz Iſten legyen: Mert az ki az holtakat az önnön ſajat ereiebŏl fel tamazthattya, életre hozhattya, bizonyara annak igaz Iſtennek kel lenni. Mert az Iſten ezt, ugy-mint, allat ſzerint valo ſaiat tulaydonſagat maganak velzi, mikoron azt mondva: *Ego ſum qui occido, ego ſum qui vivere facio, Deut. 32. 39.* En vagyok, ugy mond, az ki meg ŏlŏm az embert, és meg elevenitem. Mint ha azt mondaná, ſenki ſaját önnön erejébŏl az halálbol ſenkit fel nem támaſzthat, meg nem élevenithet, mert csak egyedŭl en vagyok az, az ki azt cselekedhetem. Láſd meg ezen dolog felŏl 1. Sam. 2. 6. Iob. 5. 18. De az mi Vrunk Ieſus Chriſtus az önnön ſaiat ereiebŏl fel támazthattya mind az bŭnbē meg holtakat ſ. mind az teſti halalban levŏket, az mint itt igen vilagoſson és nyilván maga állattya, ſ ezert magat nem csak fel tamaztonak, és meg éleſztőnek, hanem ugyan fel tamadaſnak, és életnek hija: meg is bizonyittya cselekedetivel az mit mond, mert ime Lázárt, az ki immar negyed napi halot levén, ugyan meg ſzagoſodot vala verſ. 39. hatalmaſſon fel tamazta, az halálbol életre hozá &c. Ma-

ſut-is

sût-is ezent bizonyittya; Miképpen, ugy-mond az Atyanak vagyon élete ô magában, azonképpen adta az fiunakis, hogy légyen élete magában, Ioh. 5. 26. Viszont: Miképpen hogy az Atya, ugymond, halottakat támaszt es meg elevenit, azonképpen az Fiu-is az kiket akar meg elevenit. versu. 21. De tudgyuk azt, hogy az Atya az ônôn sajât erejéből támaszt halotakat; az Christus is azert azonképpen tamazt. Egyebek penig, ugy-mint Illes, Elisæus és az Apostalok, ennek az ô adomanyabol, ereiebôl és hatalmabol támaztottak halottakat: Innet vagyon, hogy eggik-is maga felôl azt nem merte mondani, nem is mondhatta volna igazán: *Ego sum resurrectio & vita &c.*

2. Intettetünk-is innét: hogy ezt az mi fel tamadásunkat es életünket az Christust, tellyes életünkben dûcsôitsük es ez meg mondhatatlan nagy jo téteménnek tiszteſſegét egyedûl csak ô nékie adgyuk, sôt életünket is ô néki szentellyük es éllyük, uy életben iárván ô elôtte, *Rom. 6.4.* az mint szent Pal parancsollya.

De lássuk tanitásunknak második részét. Az ki en bennem hiszen ha megh hal is *él.* Ez igikben azt adgya elônkben, az hiveknek mint légyen állapattyok az halálban, *életet* igirvén, tudni illik, az halal ellen nékiek.

Hinni az Christusban rôvidéden nem égyéb, hanem ô benne embernek, idvôssége és ôrôk élete felôl, tellyes bizodalmanak lenni, mint kôzben-jároiában: Innet retzik penig ez meg, hogy nem mondgya, *az ki hiszen en rollam* avagy *az ki hiszen ennekem*, hogy en üdvôzitô legyek hanem az ki hiszen ugymond, *en bennem.* Hinni penig az Christusban, az mint mondam, nem egyéb, hanem min

den bizodalmát embernek ő benne helyheztetni, hogy nem csak ez világ bűnéjért lőt áldozatta, hogy igasságh szentség fel támadás, élet &c. legyen; hanem hogy te é-
1. Cor 1. retted-is holt legyen meg, hogy tenéked-is lőt legyen igas-ságodda, szentségeddé, fel támadásoddá, életeddé: Mint-
Gal. 2. 20. ám az sz. Pal szol magárul: *Dilexit me & tradidit semetipsum pro me, &c.*

Két rendbeli emberekről szol penigh it Idvezitőnk. 1. Előkről, kik még ez testben élnek, kik felől azt mon-
Iob. 8. 51. gya, hogyha ő benne hijendenek soha megh nem halnak, az mint masut nyilvabban magyarázza. 2. Azokrol, kik az hitben kegyessen multak ki ez vilagbol, kikről-is azt mondgya, hogy noha è vilagi itilétekre nézve meg holtak, de Istennek előtte élnek. Miert? Mert az Christusban hidtek.

De jol tudom, szerelmesim, mit akartok it énnékem előmben gőrditeni: Azont, tudni illik, az mit Christus Vrunknak az Sidok szémtűl szembe mondottak: Abra-
ham és tőb sok szentek hittenek ő benne, mint még va-
Ioan. 8. gyon Szent Ianosnal, mind az-által meg holtak: Hogy hogy mondhattya tehat Christus, hogy az kik ő benne hisznek, meg nem halnak, hanem élnek?

Resp. De vedd eszedben, meg bizonyitom en azt, hogy sem Abraham, sem az tőb hivő szentek, soha meg nem holtanak: Halhatza Christus Vrunk mit mond: Az Isten Abrahamnak, Isaknak, Iacobnak Istenenek ne-
Mat. h 22. veztetik: De az Isten nem holtaknak, hanem élőknek
32. Istene: Annakokáért Abraham, Isach, és Iacob élnek.
Luc. 20. 30 Illyen argumentoma vagyon Christus Vrunknak az Sa-

ducceu-

ſuceuſok ellen. Annak-felette Moyſes noha el temette- *Matth. 17.*
tet, nyilván vagyon mind az-által, hogy az égben éi, mert láttak ötet Chriſtus és az Apoſtolok.

Ezt hogy jobban meg értſetek, tudnotok kel ezt, hogy az halal ket fęle: Eggyik teſti, mely elsőnek ne- *Apoc. 20.*
veztetik, és az mely csak az lelket valaſztya el az teſtűl, nem penig az Iſtentől, es igy annak életét nem illeti. Az *Apoc. 2. 11.*
maſik lelki halál őrőkké valo, mely máſodik halálnak-is *& 21. 8.*
neveztetik, az holott az lélek eggyűt az teſtel mind őrőkkőn őrőkke hal, de ſoha meg nem halhat. Erről mondatik maſut: Az napokban ugy-mond, keresik az emberek *Apoc. 9. 6.*
az halált es nem talállyak meg azt, és kevánának meg halni, de az halál el megyen előttők, &c. Ez à tűzzel es kénkővel égő tó, az melyben az hitetleneknek férgek megh *Apoc. 21. 8*
nem aluſzik. Ezzel az halállal nem adoſſak az hivek, *Eſa. 66.*
mert az ő Chriſtusban valo hiteknek általa ettűl megh ſzabadultak. Ezert mondgya Chriſtus Vrunk ide fellyeb, az ki ugy-mond, en bennem hiſzen ſoha az őrőkké halált nem lát, mint ha azt mondaná, ſoha őrők halállal megh *Iohan. 6.*
nem hal. Igy Abraham &c. Moſes ſz. Iſtván &c. meg nem holtak.

De nem nyugſzik itt megh az emberi elme, hanem nyughatatlankodik, ſ-azt mondgya: Eleg veſzely ha az hivek-is egy arant az hitetlenekkel teſti halállal meg halnak.

Reſ. Igaz megh halnak az hivek teſti halállal, ha az mi ſzemeinkel akarjuk azt az halált nézni, es nem hűtűnknek ſzemeivel. S-Erreképeſt üdvőzitőnk itt az teſti halált, halálnak nevezi, mikor azt mondgya, hogy az ki ő

benne hiſzen még az halálban-is (tudni illik teſti halálban) él. De az menyiben az hivek hitöknek ſzemével nézik azt, tovab immár nékiek nem halál, hanem czendeſz álom; Erre nézve mondgya Idvezitönk oda fellyeb az meg holt Lázar felöl; *Amicus meus dormit.* Igy az Iairuſnak meg holt Leanya felöl-is állattya, hogy nem holt meg, hanem aluſzik. Szokaſa ez igen, több helyeken-is az iráſnak, hogy ezt álomnak nevezze, láſd meg 1. Theſſ. 4. 13. Az holot az meg holtak, alunni mondatnak, haſonloképpen Dan. 12. 2. és Eſa. 56. végül. Ez-is azert ugyannyira nem árt az hiveknek, hogy sőt inkáb haſznál. 1. Mert ez által az munkaktul az teſtek meg nyugoznak. 2. Mert ezek által mint egy ayton az örök életre mennek által, az mint Chriſtus Vrunk mondgya.

Ioh. 11. 11.
Marc. 5. verſ. 39.
Apoc. 14. verſ. 13.
Ioh. 5. 24.

TANVSAG.

Innét meg tanulhattyuk, mitſoda orvoſſagot es eſzközt hagyot legyen üdvezitönk minékünk, mely enyet mi az halál ellen batorſagoſok lehetünk. Nem egyebet tudni illik, hanem az ő benne való hitet. Nem igaz tehát amaz közönſeges vers, az Iſtennek virágos kertere az ſzent iraſra nézve. Cõtra vim mortis nõ eſt medicamẽ in hortis.

Mert imé itt nyilván valo orvoſſagh találtatik az ellen, melynek bátran aláia irhattyuk, *Probatum eſt.* Sőt ő maga Vrunk vetette ezt alaſa, mikor kettős eskűveſevel erősite ezt mondván: *Bizony bizony mondom nektek, az ki en bennem hiſzen örök élete vagyon.* Az kinek örök élete vagyon, az meg ſzábadult az örök káthozattul; Az ki penig attul meg ſzabadult, igen batorſagos dolga, és ſemmi nin-

Ioh. 6. 47.

mi nincsen, ſem ez életben, ſem az halalban, az mitůl fellyen. Mert mitůl félne? Immar idvőzůlt remenſegh által azt mondgya Sz. Pál. Immar az égben vagyon, noha nem tetſzik. *Rom. 8. 24 1. Ioh. 3. 2. Phil. 3.*

HASZNA

I. O mely nagy őrőmůnkre ſzolgal ez mi nekůnk, regi vers amaz:

Si mors non eſſet, quam lætus quilibet eßet.

Ime az hiveknek nincsen halalok, nem kel attul felniek: O mely vidamok lehetnek tehat! O mely nagy őrőmők lehet az Vrban! mellyet ugyan meg-is kiván Sz. Pál: Igazán mondhattyák az hivek:

Inveni portum, mors peccatumq; fac eſſe
Nunc vitâ æternâ iuſtitiaq; fruor.

Meltán inſultálhatnak Oſeásbol és Szent Pálbol az halál ellen imigyen. *El nyelettetet az halal mind Diadalomig. Hol vagyon ô halal, az te diadalmad. Hol vagyon, koporſo, az te fulakod? &c.* C 13. 14 1 Cor. 15. 54

II. Intettetůnk penig ez tanuſagbol, hogy ez orvoſſagot minden tehetſegůnkkel ideien meg ſzerezni igyekezzůk, ha meg ſzerzettůk, nállunk mint draga kéntſet ugy oltalmazzuk, &c. Mert ennelkůl nem csak felelmes minekůnk az haláltul állapatunk, hanem ugyán igen veſzedelmes, és káthozatoſ-is, &c. De ez Iſten ayanka ő tőlle kerjůk azert, &c. *Epheſ. 2.*

Az mi penig, ez mi bodogul az Vrban el nyugut Felſeges Fejededelem Aſzſzonynk jelen valo allapattyat nézi, el hihettyůk bizonyaſſan, ſzerelmes Atyamfiai, hogy, noha el alutt, de él az Vrban, az Vrnak beſzéde ſzerint:

mert az halál ellen valo orvoſſagban réſzes volt, mivel az fel támadásban es életben, az az, az mi Vrunk Ieſus Chriſtusban, igaz hűti volt, mellyet tellyes életében, ſok ſzép gyűmölcsökkel virágoztatot: Mert az Iſten igéjének hallgataſaban es tanulaſaban, oly buzgo es forro volt, hogy nem csak az alkolmatoſſagokat nem mulatta el, hanem
Luc.10.39 inkab mindenkor, amaz boldog emlekezetű Maria modgyara, az Vrnak igéjét, az Vrnak labanál, keſerves könyhullataſokkal halgatta: A mint ezt, ez nyoltz eſztendő forgaſaban, nem csak magam, hanem több nevezetes hálgatomim-is ſzamoſſan ſzemeinkel ſokſzor lattuk.

Az ſz. Sacramentommal őrömeſt minden alkolmatoſſagal élt: Az irgalmaſſagnak cselekedetiben penigh mely farathatatlanul gyakorlotta légyen magát, máſzor kelletik arról bővebben ſzollanom.

SVMMA. Az fel tamadáſt es az életet, hitnek álta-la, birta mint ſaiáttyát, mert övé volt az Chriſtus Ieſus minden ő kereſet javaival egyetemben, ebben nyugut meg, ennek élt, es alut el, az mint hogy életében ezé volt,
Rom.14.8 igy el alutaban ezené. Méltan azert az Chriſtus theſeſéből *hypoteſiſt* csinàalhatunk im igyen: Az ki az fel tamadas es elet Ieſus Chriſtusban hiſzen, az, ha meg hal .is, él. De ez mi bodogul üdvezűlt Kegyelmes Aſzonyunk, az fel tamadás es élet Chriſtusban igaz hűttel hit. Annak okáért minek utánna meg holt-is, él. Sőt ſzintén annyi, mint ha Chriſtus Vrunk ő maga eckép-pen ſzolitaná meg.

Apoſtro-

SZerelmes Léanyom,
Szentûl élt báranyom,
Moſtani változáſod,
Noha ſzép csendeſzen,
Nagy hitben, méréſzen
Lőn világbol mulásod,
Látom az élőknek
Kedves emberidnek
Mely nehéz tőllők váltod.
Szűkſegh azert nékem
Vigaſztaláſt tennem,
S-bánattyokat enyhitnem:
Igaz bodogſagod
El vőtt ſzep jutalmad
Nékiek ki hirdetnem.

Ad mœſtos.

Hallátok hiveim,
Kedves élő ſzentim,
Hidgyétek ſzomat nékem:
Mivel fel-támadás
Eletes aldomas
Egyedûl csak en vagyok.
S-az ki bennem hiſzen,
Igaz hűttel veſzen
Bodogitoja vagyok

Ha ſzintén meg hal-is
Még az halálban-is
Eltetô Vra vagyok
Ez az kegyeſſen élt
S-hozzánk immár fel ért
Meg bodogult Szolgalom,
Meg nem holt, de nyugſzik
Czendeſzen aluſzik
Bu bánat, agodalom
Nem fáraſztya immar,
It csak titeket vár,
Keſz-is az nyugodalom.
Mivel igaz hűttel,
Mint lelki kezével
Hozzam ragaſzkodot volt
S-mig élt, énnékem élt
Fottig bennem reménlt
Mert en válaſzottam volt?
Eletet halálban
Nyugváſt ez álomban
Néki adnom mélto volt.
Ne ſiraſſatok hát
Mert az nem haſznalhat
Néki ſem magatoknak

Sôt

Sőt ti-is ily ſzentűl
Tanollyatok ettűl
Megh halni ez világnak
Hogy velem éllyetek
Lakoſi legyetek
Dűcső ſzent orſzágomnak.

VI. PRÆDICATIO,

Mellyet az Palotaban az teſt felőttőt Szilvaſi Marton Banffi Hunyadi Prædicator die 22. Maii delyeſt.

Az mi kegyelmes Aſzſzonyunknak hidegh tétemének tiſztteſſegere: Az ſzomoru ſziveknek vigaſztaltatáſokra, és az jelen valo kereztyeneknek epűletekre valo igeket, veſzek az Iob Patriarcha könyvenek Cap. 14. verſ. 1. 2.

Az Aſſzonyállatnak fia az ember, rővid ideiglen élvén, minden ő napiaiban bővölködik az haboruſagokkal. Az miképpen az viragocska ki nyilik, és le ſzakaztátik, és el fut mint az arnyek, és meg nem áll, (megh nem marad)

MIndenekkel közönſeges az halál 2. Sam. 14. v. 14. cap. azt mondgya Davidnak amaz Thekoha városbeli

bèli eſzes es okos Aſzonyiállat; *Omnes morimur & veluti aquæ dilabimur in terram,* Vram Kiraly, mindnyáian meghalunk, es ollyanok vagyunk mint az viz, az mely ez földre öntetik, es fel nem ſzedethetik. Es bizonyára az miképpen minden folyo vizek, az Tengerben, à honnan kiiönek, iſmét oda viſza folynak: Akképpen minden emberek az földben meg térnek, és ſoha onnan ez halando életre viſza nem jönek. Mindnyaián ezen Törvény ala rekeztettenek az emberek, mert noſza állyon élő valaki, és mondgya meg, kik élnek az hatalmas világ biro Nabuccadnezar nemzetſege közzül Chaldeaban? Az nevezetes Cyruſnak maradeki közzül Perſiaban? Világ biro Alexandernek Attyafiai közzül, Görög Orſzagban? Az Cæſar haza nepe közzül Romaban? Avagy az gyözedelemmel dicsekedő Codruſnak népei közzül Athenas varoſaban? Ahol es az kiknél ez vilagi Monarchiak valának? Minden hatalmas birodalmok meg ſzűntenek, ſ- el veſztenek. Ezent confirmallya mind az Iſtennek, es az romlot terméſzetnek, ſ mind peniglen az naponként valo experientianak törvénye. Ha az Iſten törvényére néſz, azt állattya Gen. 3. 19 *Pulvis es, & in pulverem reverteris. Iob. 34. Deficiet omnis caro ſimul, & homo in cinerem revertetur. Sic Apoſtolus Tarſenſis generale theorema generi humano reliquit Hebr 9. Omnibus hominibus ſtatutum eſt ſemel mori.* Ha peniglen az bűnös terméſzetnek törvenyet forditod ſzemed eleiben, azis im ezt *dicta* allya. *Quod conſtat ex contrariis corrumpi oportet:* Az mi egy maſtol valo ellenkező dolgokbol ál, annak el kel romlani: mert két ellenkező dolgok egy-mas közőt, eggyűt egy helyben, egy modon, egy űdőben, ſemmiképpen meg nem alkhatnak, hanem

mind

mind addig, addig hartzolnak tusakodnak egy-más ellen, miglen el nem fogyattyák es rontyak egy-mast. Az emberi test peniglen négy éltető állatokbol áll, földből, vizből, éltető éghből, es tűzből. 2. *Et omnia in ea resolvuntur unde componuntur: Hinc Psal. 104. Aufers Spiritum eorum & deficient, & in pulverem suum revertentur.* Ez az oka, hogy az Anaxagoras, midőn az Athenas varosbeliektől meg fogattatván, az tőmlőtzben tartatnék: Es az tanacstul halalra sententiáztatot volna, el futnak egymas után csak hamar ketten-is az ő tanitványi kőzzűl, es hirré adgyak néki, az Athenasbélieknek végezéseket, hogy halalra sententiazták volna, semmikeppen megh nem ijed, hanem azt mondgya az kőveteknek: *Iam pridem tam adversus ipsos, quam me, ex æquo natura tulit sententiam.* Vgyan azon, halván, hogy ket ékes fiai meg ölettenek volna, fel kiálta, s azt mondá: *Sciebam me mortales genuisse.*

Az Experientianak peniglen tapasztalhato törvenye ez: Hogy imé az Felséges Fejedelem Aszonynak hideg tetemei, it előttünk az koporsoban vadnak bé tétetvén. De ugyan ezen dologrol az sz. Iob Patriarcha is igen vilagossan téßen vallást ez meg hallot igékben mondván: *Homo natus mulieris, &c.*

Az melynek, rővideden valo értelme, avagy summaia im ez: Minden embereknek eszekben akarja jutatni nem csak az ő végeket, az mellyet ket hasonlatossagban ád előnkben, az ki nyilt es le szakasztot virágnak, es az hertelen el futo, el mulo árnyeknak hasonlatossagában: De ennek felette még árroli-s bizonysagot tészen, az mellyek az embernek vegét elől veszik, ugy mint eredetiről, es tellyes minden eletinek folyasarol, az mellyekről mi-

nekünk gyakorlatossággal es szüntelen gondolkodnunk felette igen szükseges es hasznos.

Mi az igeknek folyasa szerint, lassuk mint szol:

I. Az mi életünknek kezdetiről, eredetiről.

II. Az eletnek folyasarol.

III. Az ember életenek vegeről.

De I. az embernek kezdetiről igy szol: *Homonatus*, ismet: *Sicut flosculus egreditur.* Az okos lelekkel megekesitetet ember, az miképpen, hogy minden teremtet állatok közzöt legh nemesb, és kinek kédveiért teremtettenek mindenek: Azonképpen az ő testenek, s. minden tagainak, szep, és ekes épületivel, fellyül hallad minden teremtet állatokat, el annyira, hogy nem oknélkül mondattatik *Mikrokosmosnak*, az az: kis világnak, mert valami io es méltosagos dolgok, egyeb dolgokban szelel talaltatnak, azok mindenestől fogva együve rekeztettenek az emberben, az mint az mindeneknél nyilván vagyon. Mert ennek az szep teremtet allatnak, mind lelkere, s mind testire nézendő méltosagát, kicsoda foghatna bé elméjeben, sokkal inkab vallyons kicsoda beszélhetne ki? Ennek teremtése felől meg az Atya, Fiu, es Szent lélek, egy Istenség is tanatskozek, ezt mondván: *Faciamus hominem ad imaginem nostram.* Az Kiraly Prophéta péniglen, midón nagy dicseretekkel magasztalna az embernek nagy méltosagat, fel kialt *Psal. 8.* s azt mondgya: Vr Isten mely nagy, es mely csudalatos ezert az te neved, hogy egy kevesse tötted alábvalová az Angvaloknál az embert, es őtet minden tiztességel es dücsőssegel meg koronasztad. Vrrá tötted ütet az te kezednek minden munkáin, es mindeneket az ő lábai alá veretted. De

noha

noha illyen nagy méltoságos teremtet állat az ember; mind azon által felette igen alázatos az ő kezdeti es eredeti: Mert, az mint hogy minden, az mi születtetik, masſul es mas által születtetik: igy az ember-is az Aſzonyiállattul leſzen. Azert az Patriarcha is igy ſzol: *Homo natus mulieris.* S nem mondgya egy altallyaban embernek, hanem Aſzonyiallattul ſzületteteét embernek; hogy tudni illik, meg intene minket arrul, hogy mi az mi Anyanknak méhében bűnben fogantattunk, bűnben ſzületettünk ez világra is, (á mint az kiraly Prophéta keſervesen ſirattya ezt, az ő bűnös állapattyat *Pſal.* 51. mivel hogy az Aſzonyiallatis az ki benn ſinkot ſzült, amaz első bűnös Aſzonyiállattul, az Evatul ſzülettetet, es igy az eredendő mocsokban ez is bé kevereded.

De mit akar imez igekkel? *Sicut flos egreditur.* Az moſtanában ſzülettetet kisded gyermek, ugy vagyon hogy az ő ſzüleinel felette igen kedves, es gyönyörüſeges, mint ſzintén az uyonnan ki nyilt Lilium avagy jo illatu roſa: De mind azon által felette igen ſok gondal es ſzorgalmatoſſagal kel őtet fel neveſni. Az mint az virág-is gyönyörködtetti az embert, de azonban gyengén kel őtet illetni, mert ha keményen bánnak vélle meg hirvad.

Nem hiaban jut gyakorlatoſſagal ſok helyeken, ſirtis, az ſz. iras, hogy meg emlekezzünk az mi első kezdetünkről es eredetünkről; ſőt életünknek mind eleiről közepiről es végiről is amaz mondás ſzerent: *Quis ſis quis fueris, quis eris, ſemper mediteris.*

Micsoda valal, te ember, az te első eredetedre nézve? Teremteſnek előtte, ſemmi nem valal, de midőn az Ur mindeneket hat nap alat teremtet volna, teremte té-

gedet is utoſzor az földből az eggyik részedre az teſtedre nézve, az mellyett igazán nevezte bölcs Syrach *Cap.* 40. az földet *communem omnium matrem*, mindeneknek közönſeges Annyának, es okos lelket lehelvén te beléd, halhatatlanſagal, eredendő ſzentſegel, es minden lelki jokkal fel ékeſitet volna, annak utanna az paradicsomban, mint egy èkes es ki nyilt Liliom ſzalat, el plantala. De imé ez te bodogſagodat meg irigyle az Satan, annakokaert, ki metſe tégedet az ő alnokſaga által, az halhatatlanſagnak mezeiről, es ki vettete ez gonoſſagal meg rakodot vilagnak, bűnök miatt megh ſovanyodot puſztaiára, az holot minémű legyen immaron az te eredeted, meg irja it az ſz. Iob, hogy az bűnös Aſzonyiallattul, bűnben kel tenéked ez vilagra ſzülletetned, az terméſetnek folyaſa ſzerint. Azert, te ember, mihelyen az Aſzſzonyiallatnak csak nevét hallod is, megh emlekezzél az te bűnös voltodrol. *Quia initium peccanti eſt à mulie e.* 1. *Tim.* 2. *Syr:* 25. *Idcirco & Moyſes Gen.* 8. *dicit. Figmentum cordis humani malum eſſe ab adoleſcentia ſua.*

HASZNA

Ez arra valo, hogy meg eſmérvén az te alázatos erédetedet, meg, alazzad tenen magadat. Igy cſelekedek az nagy Abraham az ő Iſtennel valo beſzélgetéſe ben, Gen. 18. *noha por és hamu vagyok, de még is had ſollyak, Vram te veled.* Ez ő éredeteket jutattya bölcs Syrak-is Cap. 10. az kévelyeknek eſzekben, és evel rontya el kevelyſegeknek ſzarvát. *Quid tandem ſuperbit terra & cinis?* De még csak az te fel neveltetéſed-is erre inthet tegedet, nem latode te, hogy az Anyák ſzinten ugy kénſzeritet-

ritetnek az ő gyenge fioknak leanyoknak gondgyokat viſelni, mint egy gyenge ki nyilt viragoknak, hogy valamiképpen meg ne hervadgyanak? Mert ha mi bűnnélkűl ſzűlettetnenk, nem ſzűkſeges volna illyen nagy gondal, ſzorgalmatoſſaggal és faratſaggal neveltetnűnk, hanem mihelyen ſzűletetnenk, mingyáráſt talpunkra állanank, és labunkon ekeſſen, egyeneſen járhatnank, és ez világi életűnket nagy gyönyörűſeggel kereshetnénk, az mint láttyuk, hogy egyeb teremtet allatok ezt meg cselekezik, az kiknel bizonyara allab-valok az apro gyermekek, az bűnért. Az bűn azert az, az ki minket ez nagy nyavalyákban, es nyomoruſagokban vétet. Azért az bűnt el tavoztaſſuk. Erre int Szent Pal *Rom. 6. 12. Ne regnato peccatum in mortali veſtro corpore. Et Rom. 8. 13. Spiritu actiones corporis mortificetis. Et Gal. 5. 16. Hoc autem dico Spiritu ambulate, & quod concupiſcit caro ne perficite.*

II. RESZE.

Meg ertettűk ez ideig az embernek eredetit, hogy felette nyomorult legyen, de talam az ember életenek lepeſi, és minden forgaſi jobbak lehetnek annál. Egy ſzálnyera ſem. Mert ebben-is két dolgot kiván az Iob Patriarcha: I, azt mondgya: *Homo brevi vivit tempore.* Mert ám bator hetvén, nyolczván, avagy legh fellyeb ſzaz eſztendeig éllyen-is az ember, à mellyet mind az-által kéveſen érhetnek: De ſemmi ez-is, ha amaz őrőkke valoſaggal fontban vetenyűk. À mint igen ſzépen ſzol effelől Syrach. *Cap. 18. 8. Numerus dierum hominis centum anni cum plurimum, nec cuiusquam ex omnibus ſta-*

ta

ta est obitus sui ratio. Quantula est aquæ gutta è mari sumpta, & ex arena calculus: tantillum sunt anni mille prætempore æternitatis. II. Hogy hamind azon-által, ez az rövid élet tellyes volna vigassággal, és gyönyörűséggel, szenvedhető volna: De Sz. Iob eztis hozza teszi: *Repletur multis miseriis, (ut habet vulgata)* Vgyan ezen értelemmel szollot erről Moyses-is *Psal. 90 Dies annorum nostrorum, quibus, vivimus anni sunt septuaginta, aut ad summum octoginta, jam præstantissimum horum labor & molestia. Velociter transit, nosq; avolamus.* Ezt bővebben meg magyarazza Syrach *Cap. 40. Occupatio magna homini cuiq; creata est, & iugum grave filiis Adami impositum, ex quo die egressi sunt ex utero matris suæ, ad diem usq; quo ad matrem omnium revertuntur.* De mi szükség, tovab ennek meg bizonyitasában faradoznunk, holot minden napon torkig űlünk s-uszunk, az sok és kűlömb kűlömb fele nyavalyakban, haborusagokban, hanem lassuk mire tanitatunk ebből?

TANVSAG.

Az mi életünknek rövid volta (az mellyet sok Sz. emberek késerveszsen meg sirattanak, nevezet szerint Iacob Patriarcha Gen. 47. Pharaho előt igy panaszolkodik: *Dies annorum quibus peregrinus fui, triginta sunt, & centum anni, pauci quidem & mali fuerunt dies annorum vitæ meæ. nec attigerunt dies annorum vitæ Patrum meorum, quibus ipsi fuerunt peregrini)* int minket arra, hogy ezt az rövid és hertelen el mulando időt jó dolgoknak cselekedetiben mulassuk el. Vgy éllyünk ez rövid, és mulando életben, hogy amaz örökke meg maradando életben is élhessünk, meg váltván az álkolmatossagot, mivel hogy gonoszok az napok

pok Eph. 5. 16. Vgy élünk peniglen igazán ez rövid é letben. 1. hogy ha ízüntelen ejel nappal az Vrnak Törvényeről gondolkodunk, az mint Psal. 1. David azokat mondgya boldogoknak. 2. Hogy ha itt, az Christusnak élünk, az mint Szent Pal 2. Cor. 5. 15. erre int, *Qui vivunt, posthac non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & suscitatus est.* Maga felől-is azt mondgya, *Gal. 2. 20 Vivo autem non amplius ego, sed vivit in me Christus, & vitam quám nunc vivo in carne, vivo per fidem illam Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Rom. 6. 11. Ita etiam vos colligite, vos tum mortuos esse peccato, tum vero vivere Deo per Christum Iesum Dominum nostrum.*

HASZNA.

Ezzel arra intetünk, hogy è világi életnek nyomorusaga, szerezze mi bennünk, és inditsa fel, az mas életre valo kivánkozast és vagyakozást. *In hoc enim suspiramus expactentes domicilio nostro, quod è Cœlo est, superindui. 2. Cor. 5.* Mert bizonyara ez az élet nem élet, hanem élevén halal, avagy halando élet, Sicut Augusst. Innen származot az Szent Pálban-is annak az életnek kivánsagasa. Ezert fohazkodik mondván. *Philip. 1. Cupio dissolvi & esse cum Christo,* mint ha azt mondana, ahol sokkal job élni, hogy nem mint itt, mert ott semmi banat nincsen *Apoc. 21. 4. Et absterssurus est Dominus omnem lachymam ab oculis eorum, & mors amplius non extabit, neq; luctus, neq; clamor, neq; labor extabit amplius, quia precedentia abierunt.*

III. RESZE.

Meg hallánk azt, minemű kárban ſúrógyen forog-jon életünknek mind kezdeti, ſ mind peniglen tellyes rendi: lásſuk az utolſot. Az mi világi életünknek az halál ſzakaztya véget, az mely minket gyakorlatoſſaggal az mi vélekedesünknel hamareb ki ſzolit. Az mely dolgot az Szent Iob, két haſonlatoſſagban magyaraz meg. 1. A miképpen az virág, azmely tegvel gyönyörüſeges vala, hogy ha le mettzetik csak egy oraig-is hertelen megh lankad, eſtvere kelven peniglen ugyan tellyeſſeggel el hervad. Ezenképpen az ember-is, az ki ma életének ekes gyönyörüſeges viragiaban vagyon, az betegſegek által hertelen megh lankad, és életének eſtvejére, vegire jutvan, az hálál által ki vagattatik ez világi életnek földiről, földe porrá léſzen. Es az mi képpen az árnyék hertelen el enyſzik hogy ha az fekete felhők az napot be borittyák; Szintén ekképen az ki láttatik vala, hogy ſok ideig, élhetne, egy ſzem-pillantásban el enyſzik, meg hal. Es az mi-képpen az árnyék, láttatik valaminek lenni, holott csak ſemmi legyen: Ezenkeppen az ember-is, lattatik valaminek lenni, de csak ſemmi (*ut Pſal. 39. 9, Revera prorſus nihili eſt homo qui-vis, quamlibet firmus conſiſtere videatur.* Ollyan tehat mint ſzintin, mint az el futo es el mulo arnyek.

Doctrina

TANVSAG.

Innen eſzünkben vehettyük ez világi embereknek az ő gyarloſagokat. Noha illyen hirtelen elő fordul az mi világi életünknek az ő utolſo vége: mind azon által mindnyáian ollyan gyarlok az emberek, hogy örömeſt

tovább vonnák az orát, hoszab hoszab életet igérvén magoknak: Es sokaknak szintén ugy esik dolgok, az mint maga felől valláſt teszen Ezechias *Esa. 38. 10. Aetate mihi praecisa, quarebam reſiduum annorum meorum.* Valamenyiszer azerr lattyuk az árnyekot, az mely az mi testünket követi, mind annyiszor az mi életünknek álhatatlanságarol gondolkodgyunk.

HASZNA

E tudománnak haſznát adgya *Syr. Cap, 7. 40.* elönkbe mikor azt mondgya: *Memorare noviſſima tua & in aeternum non peccabis.* Része volt ebben ez mulando életben az mi Kegyelmes es üdvezült Aszonyunknak is, mert ennek előtte valo esztendőkben, mint egy virag ugy kezdet fel nevekedni, es ollyanná lőt vala, mint az ki nyilt Liliom, az mely gyönyörüseges tekintetre: jol érzették ennek az ő illatozáſat az árvák, özvegyek, erzették az egyházi szolgák, érzették sok városokon, es falukon lakozo kősség, az kiknél az ő jo tételeinye által meg viragzot volt. Része volt ez életnek nyavalyaiban, az mellyek által keszitette őtet az Vr, amaz örökke valo boldogh életre, az melyben mostan kétségnélkül vigadoz es örvendez. Mert meg harczolta amaz ő jeles lelki harczat, el végeszte ez világi életének pállya futáſat, hitit meg tartotta, Azert feieben tőtte ő néki amaz igaz biro ur I. C. az igaſſagnak Coronáiát. Az mellyet hogy mi-is io lelki ismérettel viheſsünk végben, adgyon erőt segitseget arra az Atya, Fiu es Szent Lelek egy örök Isten, Amen.

VII. PRÆDICATIO,

Mellyet tőt az Palotaban à teſt felől Gyöngyeſi Andras, 23 die Maij. Ex verſu 21. Cap. I. Iob.

Mézitelen jöttem ki az en Anyamnak mehebŏl és mezitelen terek oda: Az Vr adta és az Vr vötte él-is, áldot legyen az Vrnak neve.

Az mi Vrunk Ieſus Chriſtuſnak ſzűleteſe után, két ſzaz nyoltzván eſztendővel, egy Manes nevű ember tamadot vala, az ki az tőb tevelygeſi kőzőt, azt állattya vala, hogy *duo eſſent æterna principia*: Ket őrőkkevalo *Iſtenek* volnanak *ollyak*, à kik kőzzűl az eggyik felette igen igen jo volna, amaz maſik penig felette igen gonoſz: ugy annyira, hogy az jo Iſtentől, minden jok ſzarmaznanak, de az gonoſztul, ſemmi egyeb nem jőne ki, hanem csak nyavalya, nyomoruſag, bu, banat, kárvallas és keſerűſeg Ettől az tevelgő Manes nevő embertől, neveztettenek oſztán az Manicheuſok, az kiknek tevelygeſeken volt Szent Agoſton Doctoris meg tereſenek előtte.

Az mely Maneſnek ez dolog feől valo tudománya, kővetőivel eggyűt, mely dőgleletes volt, nyilván megh hamiſittya Hoſeas Propheta Cap. 6. mikor igy ſzol: *Iertek teriűnk viſſa az Vrhoz, mert ő ſaggatot meg, &c.* Erről teſzen tanu bizonſagot Ieremias Cap. 3. ezt mondván: *Oh Vram te veréd meg őket de nem bankodanak &c.* Lás bizonſagot ezen dologra Syraknál *Cap. 11.14.* ám azt mond-

gya

gya: *A Domino adverſæ veniunt res atq; ſecundæ: Mors & paupertas vita ſalus & opes:* Az Vrtul vadnak *ugymond*, egyedûl mind ſo ſzerencses viragzo ſorſok, ſ mind peniglen nyavalyás nyomorult állapatok: ô tôlle van az halál, ſzegenſeg, élet gaſzdagſag és idvôſſeg, nem az gonoſzbik *Principiumtul* tehat: mely Syrach mondaſaban ha ketelkednel, el harittya az ketſegnek halyagat ſzivedrôl, ki ſzakazttya az velekedeſt elmedbôl, az élô Iſtennek erôs és álhatatos viteze, az Szent Iob Patriarcha, az ki mind az virágzo ſorſal és jo ſzerencsevel ſ-mind penig az nyavalyakkal, nyomoruſagokkal, ez hamar el futo életben, noha felette igen bôvölkôdôt, ha az ô iraſat meg olvaſod, de azoknak egy valoſagos *Principium*anal tôbbet ô nem iſmert: Az kinek Chryſoſtomus gondolkodván nagy bekeſſeges tûrhetô voltarol, fel kiált vala halgatoi elôt ſ azt mondgva vala: *O boldog ſivû lelkû ember, ô nagy tûrô ſenvedhetô: bizonyara meg haborodom lelkem iſmeretiben, meg ſegyenlem magamat elmemben, és ugyan meg hunnyazkodom ſzivemben, hogy en is ſinten ollyan ember leven, ôtet im nem kôvethetem:* Bizonyaſa meltán commendallya tehat ezt à Sz. Iras, Iſten-felô kegyes voltarol, *Iob. 1. 1. Ezech. 14.* 14. méltán comendallya bekeſſeges tûreſerôl ſzenvedeſerôl, Iac. 5. 11. mert ô noha tôbbire, mayd egy oraban, minden nevel nevezendô jovaitul és edes magzatitul meg foztatot, de nem csak bekeſſeges tûreſſel ſzenvedte, hanem Iſtenet azert ugyan dicsirte-is, az mint ezt ez jelen valo igek nyilván elônkben adgvak: Az mellyeknek I. *Summaiat* laſſuk, II. *Rendit, reſzeit.* III. *az igeket* magyarazvan tanullyunk-is, az melyre Iſten ſegellyen,

AMEN.

SVMMA.

Summa ſzerint, Iob Patriarcha az bekeſeges tűréſnek, ſzenvedéſnek lelkével, mely igen igen bővölködőt légyen, ez igék csak arrol teſznek tanubizonſagot.

RESZEI.

Rendi penig ebben vagyon: mert mindeneknek előtte, azt mutattya meg, micsoda állapattal kőzönt legyen ő be ez vilagra: Maſodikban azt jelenti meg, micsodas ſorſal kőltőződik ki: Harmadikban azt mutattya megh, kicsoda legyen minden joknak authora, es azon Authornak felette ízép hálá-ado ditſeretet-is mond.

TEXTVS

Nudus egreſsus ſum ex utero matris: Mezitelen jőttem az en Anyamnak meheből: Ez igikben vagyon tanitaſunknak első réſze, az melyben Iob Patriarcha, ugy mint jo lelki iſmeretű ember, im nagy nyilván nem átallya, nagy meltoſagahoz kepeſt meg vallani, az ő életinek nyavalyas es nyomorult kezdetit, maga ha meggondollyuk ő az Vznak földeben, mint egy kis Kiraly ollyan vala, hatalommal, meltoſagal, jo hirrel nevel, bőcsűlettel es gazdagſagal viragzik vala, ugy annyira hogy valanak ő néki, hét ezer juhai, harom ezer tevéi, őt ſzáz iga barmai. Valának ſok ſzamu ſzamárai, es egyéb affele lábas marhái, mellyeket akkori űdőben az emberek az csendes állapothoz képeſt, bővőn tartanak vala: az ſok marhák mellet pedig ſok ſzámu ſzolgai-is valának, mint ollyan

ollyan hatalmas maga biro embernek, à mellyektől mind az által egy nap mind meg fosztaték, az élő Isten igaz itiletiből, az ő mi voltának meg probálására, az Satant rea bocsatvan: Mert az Arabiabeliek szolgait le vágván, el hayták ökreit es sok számu szamárit, az égből tűz szálván le, meg égeté juhait azoknak Pasztorival égyetemken: Az Sabeusok es Caldeusok ki ütvén, meg maradot szolgait le vagák es tevéit mind el hayták: de az mi leg keservesb, édes magzati mikor első szűlőtte házánal, nagy szép jozan mulatásban volnának, az Satan rájok szakaztvan az bolttozatot hertelen halállal megh öli őket: Az mellyeket ő néki nagy szomoruvan egymás után ugyan oranként postán hozának meg,-s mit cselekedik ugyan? Nem azt, az mit mi, mert mi az Chaldeusoknak es Arabeseknek, rut szörnyű szitkot átkot mondottunk volna, rájok földnek mennek le szakadását kevantuk volna, sőt ha mi forgottunk volna abban, az miben Iob, bizonyara csak aligh ohattuk volna meg, hogy még Istenünknek is gonozt nem mondottunk volna, mert csak oly gyarlok ez utolso világban az emberek, hogy ha karokban, nyavalyakban esnek, az zugolodástul magokat nehezen tartoztattyak meg: Im csák engem látogat, ha kő falhoz támazkodnam is, el dűlne en előttem. &c

Nem ezt cselekeszi Iob, mind ezek rayta meg esven, hanem, magaban szálván, azt mondgya: *Io nagy Isten, im ki fordultam mindennemű javaimból, de ha meg gondolom mi kártvallottam: Bizony csak semmit: Valamiért? azert, mertmikor ez világra sűlettem. semmit en be ez világban nem*

hoz-

hoztam; ha penig ſzületeſem után emberkorban jutván, valami gazdagſaggal birtā mit haſznalhattak volna nekem azok halandoznak? semmitſem, mert azokban velem ki mulaſomnak ideien, ſemmit el nem vihettem volna. Ez az elsô reſznek rôvid értelme.

TANVSAG.

A honnat immar tanullyuk meg épületünkre: Minemű idvôſſeges, kereztyen, jeles fô dologh legyen, kinek, kinek, ez világra valo be kôſzönéſének, és ſzületeſének, nyavalyas, nyomorult voltarul ſzüntelen meg emlekezni? oly idvôſſeges kereztyeni jeles fô dolog az: hogy valaki arrol gyakorta elmelkedik lobbal, ſoha ez az ô életének rôvid és bizontalan voltarol el nem feletkezik: valaki penig arról el nem feletkezik, az mindenkor hogy jo keſzülettel ne legyen, lehetetlen, mert ſziveben forgattya, hogy az miképpen ez világra valo be kôſzönéſének oraja bizontalan volt, igy ki kôltôzeſe is feletteigen igen bizontalan, az mint ezt amaz kôzönſeges vers bizonittya: *Certa quidem mors eſt, incerta ſed horula mortis.* Tudod ugyan, hogy meg kel halnod, de hol, mikor, miképpen, nem tudhatod: Egy Philoſophus, hogy életenek kezdetiről és vegeről el ne feletkeznek, házának falára azt irata, *Va, va, va,* &c. Igaz tehát ez tanuſag.

HASZNA

Minemű idvôſſeges ez, ſ mire valo: Intettéſedre ſzolgal ez, jer gondold megh tehát te ember ákar ki légy, vén vagyé, vagy ifiu, gazdage, vagy ſzegeny, férfiu vagy Aſzſzony-állat, micsoda voltál te mikor ez világra be kôſzôntel, nyavalyás, es még az oktalan állatoknál is

réſz

réz szerent nyomorultab, mert azok nagy sokan mihelt ez világra kelnek, lábokra mindgyáráſt fel álván jarnak, kelnek, repesnek, futosnak es magoknak eledelt keresnek. Te pedig oly nyomorult vagy, hogy egész hat, hét nyólcz esztendős korodig is elégtelen vagy, az magadnak valo eledel kereséſre: Vgy kel az te édes szűléidnek veled bánniok, mint amaz tudos jo kertesznek az gyenge virággal, vagy fiatallal: s mint bánik az: felette igen oltálmazza meg hirgadástol, szélveſztől, zurzavartol: szintén ugy tégedet kicsinségedben az te Anyád: Ezt az te nyomorult voltodot meg jelented azzal is, hogy mihelyen szűlettél, mindgyáráſt firs, es keseregvén jav szoval kőlzönsz be, mellyet noha azt mondgyák az Philicusok, hogy *propter in clementiam aieris* lészen, de bizonyara ez leg főb oka: jol mondották az régiek: *Quis fis, quis fueris, quis eris, ſemper mediteris*: Iol mondotta Agaſton Doctoris *Ita vivendum hic, ut alibi etiam detur vivere.* S ez az első részinek rövid értelme, abbol ki jőt tanusággal es annak haſznával egyetemben. &c

Alázzuk meg tehát magunkat, az Pavaval labunkra tekintvén, es indittaſſunk fel, az Istenek tiſztességének mindenek felet valo kéréſsére, Mat. 6. jo lelkünk iſméretinek meg tartáſara, feleabrátunknak szeretetire, és az fiui leányi hala-adoſagra, meg emlekezvén arról, hogy noha nyomorultan kőlzöntünk ez világban be, de azért ugyan Istennek haſonlatoſſagára teremtetet emberek vagyunk: az melyről mikor David gondolkodnek, ám azt mondgya ugyan el ragattatvan elmeieben *Pſal. 8. Quis eſt mortalis, quod memor ſis illius*: Igy cselekedek amáz gorom-

ban fel nőt őkőr Pasztor, az ki mikor az mezőben barmot legeltetvén, egy Varas Bikajara talált volna, bottyara tamazkodván, nagyon sir, melynek mikor okat kerdenek, azt mondgya, hogy halando volta viszi sirasra &c.

II. RESZE.

Masodik része imez igekben van: *Nudus revertar*: Mezitelen terek meg oda, az melyben meg jelenti ez világbol valo ki kőltőzesenek modgyat, formaiat, az mely ki kőltőzese, ki menetele, ez világra valo ki jővetelehez hasonlo, vagy még annal-is nyomorultab, mert meg is az ember élő állapottal kőszőn be, de holtan kőtőződik ki: E világra valo be jővetelinek ideién sokan őrvéndeznek rayta, ki menetelikor sokan sirnak keseregnek, meg emlekezvén, avagy csak akkor arról, hogy őkis *nolle velle*, arra mennek: Ez világra valo be jővételekor az embert kedvessen, uysagul láttyák, ki menetelihez valo el kőzeliteseben, sokan tőlle meg unakoznak, mint ám Iobtól az felesege: Ki azt mondgya vala: *Haly meg tova nagy gondgya Istennek read, mondgy gonoßt neki:* Gondold meg: soha nincs oly kedves emberűnk, az kiből osztán az lelek el kőltőzik, hogy rayta szintén ugy csűggedezhetnenk, mint életebén, mivel hogy noha irtozunk is ő tőllek, de az mi kereztyeni tisztűnk sem engedi, hogy azt cselekedgyűk, de nem terieztem, mert világossok az igék.

Et Martha Lazarum jam foetore fabat. Joh. XI.

TANVSAG.

Hanē tanullyuk meg, hogy hogy és miképpen kellyén élnűnk minekűnk mezitelenűl be kőszőnt, és ugy-is kőltő embereknek ki, ez jelen valo világgal. Egy szoval nem kűlőmben, mint az jővevény Sellerek, es lakok élnek az ő ne-

ő nekik egy ideig berben adot házzal: miképpen élnek azok azzal: Meg mondgya Seneca *Epist.* 40. hasonlatossag által igy szolván nagy helyessen: Az miképpen hogy azok, kik masoknal szállast tartnak, meg emlekezvén arról, hogy Sellyerék, s-beres hazban laknak, őnőn magokat felette sziliden, és embersegessen igyekezik viselni, házokat tisztán erőlkődik tartani, sőt ha lakásoknak ideje, s-határa el jő, zugolodas-nélkűl abbol ki mennek: igy szinten azok-is, kik immar jol ertik, hogy lelkeknek testek csak egy ideig valo szállásul, mint egy berben adatatot az termeszettűl, mind iobban, Istenesben, mertekletesbẽ élnek è világgal, s-mind penig őrőmesbẽ mulnak ki abbol: HASZNA. Meg lásuk tehat, hogymi-is ugy éllyűnk: ez világgal, mint csak egy ideig engedtetet szállásunkkal. Mert az mint Cicero mondotta: *Natura nobis hic commorandi, non habitandi diversorium dedit:* Ezt bizonyittya Sz: Pal *ad Heb. 13. Non habemus hic manentem, &c.* A penig igy lehet meg, ha ez világi joknak keresesenek ugy el annyira neki nem adgyuk magunkat, hogy azokert azokat, mellyek Istené el mulatnok és hatra hadnok: Nem is adhattyuk penig, ha megh gondollyuk, hogy minekűnk akar mennyit gyűitsűnk rakasra, de azert azokbol Iobbal eggyűt mezitelen kel ki mennűnk, az mint hogy ugy jőttűnk be ez árnyékhoz hasonlo életbe. Ezt forgattya vala Saladinus az ő elmeieben, mikor immar az halalnak csak szomszedsagaban volna, mert egy nagy hosszu kopiara egy lepedőt, melyben magat holta után takartatni akaria vala, fel kőttetet vala, és azt szellyel birodalmaban hordoztatván kiáltattya vala. *Az Saladinus,* ugy mond,

egy nehány Országoknak meg hodoltatoia, minden jovaibol az egy lepedővel megyen ki: Ez forgot az Szent Palnak elmeieben, mikor amaz ő Timotheusſanak azt iria *1. ad Tim. 6. 7. Semmit be nem hoztunk ez világra, kétſegnélkül ſemmit ki ſem vihetünk*: No tehat bizonyára méltán éllyünk ugy ez világgal, mint csak ideig valo ſzállaſunkkal, méltán viſellyük ugy magunkat, mint Sellyerek, méltán viſellyünk à Mennyeiékre fő gondot, mert azt mondgya Szent Pal *1. Tim. 6. 6. Magnus quæſtus pietas, & ad omnia utilis*: Idvözitönk-is arra ſzorgalmaztat bennünket, *Mat. 6. 19. Colligite Theſauros qui non pereunt, &c.* S-mire valo ez?

HASZNA.

Elsőben, intetteſedre ſzolgál: im jol érted, ſemmivel megy ki ez világbol, meg láſſad tehát, hogy gazdagságodnak lovatol, el ne ragataſſal, es vala hogy abban ne bizzál, ugy mint tőlled el muloval ne dicsekedgyél. Iob. 31. mert ugyan-is mi haſznod benne, ha tiz, huſz, ezendeig, azokra reá neſz teſti ſzemeiddel, ha azokon ſe ténnen magadot, ſe attyad fiait meg nem valthatod karhozattul. Pſa. 49. 7. azt mondotta Syrac Cap. 5. *Ne imitaris pecuniis iniuſte partis, nam nihil, &c.* Maſodſor vigaztalataſokra valo tanuság ez, azoknak, az kik valaha valami gazdagsággal, es egyéb jokkal birtanak, moſt pedig azoktol Szent Iobbal meg foſztattanak, had, tűz, viz, halál, es egyéb csapaſok miat azokbul ki fogytanak.

Ne tőrjék faggaſſak azokon magokat, hanem emlekezzenek még Iobbal, hogy mikor ez világra jettenek volt, akkor velek ſemmit be nem hoztanak volt, ha

meg

meg halnak-is azert többet velek ki nem vihetnek: azmondgya, Iob: Mezitelen mégyek el ugymond. Amjarjanak tehat az teſtiek, csak valamiképpen Iſtentől az lelkiekben mezittelenűl ne találtaſſunk, az melyre ſolette igen rea kel vigyaznunk, mert *ratione propriæ iustitiæ natura ſummus nudi. Apoc, 3. 17. & 16. 15. 22. 29.* felette ſzemetem pedig annak, az ki Iſten elől mezittelenſegben találtatik, mint Adam, Gen. 3. 10.

Ezert tegyünk tehat ez életben à ruházatra, es à Menyegzői öltőzetre ſzert, mely nem egyeb hanē à Chriſtus Mat. 22. 12. *Amice quomodo huc intraſti, cum non habeas veſtem nuptialem?* fel öltőzzük pedig ő felségét, *in Baptismo, Cœna Domini; Gal. 3.* ſ ez maſodik reſznek értelme.

III. RESZE.

Harmádikat à mi nezi, imez igikben vagyon. *Dominus dedit Dominus abſtulit, Sit nomen Domini benedictum.* az melyben meg mutattya ki legyen, minden jóknak egyedűl valo megh adoja, kut-feje. ſ-kicsoda légyen elvé vője is, mint ha mondaná: Ez az Vr adot volt en nékem ſok ſzamu juhokot, ökröket, Tevéket, Szamarokat, adot vot ſzolgakat, ſzolgalokat, fiakat leanyokat de noha adot volt, mind az által nem voltak enyimek, hanem az Vré, az kinek en csak ideig valo sáphara valék, hogy azert az Vr immar viſzſzá kéri tőlem, az mi övé volt, bizonyara illetlen es méltatlan czelekedetnek en nem tarthatom, sőt mélto nagy halat adnom azert, hogy egy kevés ideig nekem azokkal élnem hagyot, hogy pedig moſtan uyjabban tőllem el vette, en-is uy kőſzönetet teſzek ſ ezt mondom: legyen aldot az Vrnak neve. Ez az harmadik dolog is;

TANVSAG.

Az honnat tanullyuk meg, minemű nagy kiváltképpen valo meg csalhatatlan, jele, belyege legyen ez, az álhatatos jo lelki iſmeretnek, mikor az ember az ő kedves jovaiban valo kárvallaſat, Iſten ellen valo zugolodás-nélkűl el ſzenvedheti. S legh kiváltképpen imez harmat, mellyeknel minekűnk ez teſtiekben kedvesbek nincsenek. Elsö fő ionk az teſtiek kőzőt, *bona & opes.* Maſodik *Coniunx & liberi.* Harmadik *Corpus & vita*, az mellyek vallyon kié? bizonyára mi csak Saphari vagyunk ezeknek *1. Petr.* 4. *10.* Nem őrőkős urai, csak ez Iob Iſtene az, az ki *facit divitem & pauperem, Pro. 22. 2.* 1, *Sam.* 2. *6.* Csak ő az az ki kedves hazas tarſot ád, *2 Sam. 12. Ego dedi uxorem in ſinum tuum,* ő az ki magzatokkal látogat, *Pſal. 12. 3. Gen. 32.* ſ- azt mondgya Iacob, *liberi ſunt quos mihi dedit Deus:* Ez az egyedűl az ki atta az teſtet és az lelket, hogy élhes, Gen. 2. 7. csak azt kel tehat mondanod, *Cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto, ad Phil. 1.* Ha penig ezektől megh foztatol idvőſſegedben ſemmi kárt nem vallaſz, hogy hogy volna tehát az; hogy Iſten ellen zugolodnál azert, hogy az főld, főldben tér viſzſza, es hogy az lelek ahoz megyen, az ki belenk adta volt? Eccl. 12. 7. Miert ſzenveded ſzomoruan, és miért tartanad meltatlan dolognak, ha életedtől meg foztatol, à mely hiſzem jol erted, hogy nem tied? Syrac. 11. 4. Miert ellenkezſz Iſteneddel, mikor ſzerelmes hazás társodat, vagy édes magzatodat megh keri te tőlled, holot az magaét keri? Ezert mondgya *Ezech. 24. 16. Ego tollam deſiderium oculorum tuorum.* Ezent mondgya az teſti jok felől: *Matt. 20. 15.*

Annon

Annon licet mihi facere de meo? hogy hogy vagyon az, hogy inkáb nagy hőſzőnetet nem teſzeſz, hogy egy keveſſe azokkal őrvéndeztetet?

Szinten ollyan vagy ember, mint az kinek kőlcsőn adnak, és valami Summat életének táplálaſara egy ideig rea biznak, vagy ollyan, mint az mely Sapharnak kezében, ki Sapharlaſra valo dolgot adnak, de azért tőlle jővendőben ſzámot veſznek, vagy akaria vagy nem: hogy penig az egy ideig kőlcsőn adottat meg kerik, és hogy az Safártul igaz ſzámot veſznek, ſenki nem neheztelheti: No tehát gondold meg ki vagy, hánd és veſd megh mit erdemlettel? S bizonyara meg fogſz ſzűnni Iſtened ellen valo panaztol: Azt nem erdemlened, hogy az napot te read fel hozna, nem hogy meg tartana, táplálna, lelki teſti jovaiban oly bőſegeſſen réſzeſitene, de nagy az emberi gyarloſag, ſoha nem viſgalhattya magaban ugy az gyarloſagot, mint másban. De nem terieztem, hanem, im csak ebben vegezem, hogy az kőſzőnſeges ſzomoru állapatban is igen igen bekeſſeges tűrőknek kel lennűnk: Mert az mint Iob és mi is feienként, ugy ez Iſteneſen élt, és bóldogul ki mult kegyelmes Feiedelem Aſzſzonyunk is, mezitelen jőt volt ám ki Annyanak meheből, ſ-im ugy-is tęr oda viſzſza: Mit tudunk hát egyebet mondani, hanem: *Dominus dedit, Dominus abſtullit, ſit nomen Domini benedictum.* Az Vrlſtennek két vetemenyes kerte vagyon, egyik ez életben, maſik az kővetkezendőben: ha ez világi életbéli kertből egy illyen győnyőrűſęges, ſzép viragot fel ſzakaſzt, mint ez vala, ſ az más életben lévő kertben plantallya, nem tehetűnk rolla, ſzabados az Vr, ő azt cselekeſzi az mit akar. Mér-

Mértékellyük meg tehát magunkat az siràsban, s-ki váltképpen Istentûl nyomorult marádék nemzetünk eleiben allatot kegyelmes Vrunk. Tekintetes Nágyságos Vrak. Vr Aszszonyok, Nemes nemzetes fő fő népek, Egy hazi rendek, es mindenek, valakik, jelen vattok. Gondollyuk meg mikor az nap el nyugszik, nem bankodunk mi azon végnélkûl, noha sokszor akarnok ha à nap hoszszab volna, hogy dolgainkban inkáb elő mehetnénk.

Ezert nem bankodunk penig, mert tudgyuk hogy más nap ismét fel támad. Igy nem kel az bodogul ki multakon magunkat Pogáni modon tőrnünk, mert jol tudgyúk, hogy fel támadnak. Fel tamad ez-is az mostan mi előttünk koporsoban be enyiszet édesseges napunk is az mi kegyelmes Aszszonyunk, az kinek hideg teteme felet, hogy sokaig az felső, közęp, alsó, renden valokat ne tartoztassam itt végezem, tanitasomat, à mely után könyörögjünk s mondgyuk: Mi Atyank, &c.

VIII. PRÆDICATIO,

Mellyet tôt Melotai N. Istvan die 24. Maij az kapu közben, mikor az test Feiervár felé mozdittatnek, az orszag-beli Statusoknak nagy frequentiaja jelen levén.

FElséges Vrunk, kegyelmes Fejedelmünk, Tekintetes Nagyságos Vrak, s Vr Aszszonyok, Nemzetes vi-

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

tes vitezlő Nemes népek Tiſzteletes es bőcsűlletes Polgá ri rendek, es minnyaian jelen valo kereſztjen halgatok, ide gyűlekeſztetek, az Felſęges Gabrielnek, Iſtennek kegyelmeből Magyar, Thot, Horvat orſzagoknak valaſztot kirallyának, Erdélynek kegyelmes Fejedelmének, kedves, ſ erelmes hazas tarsának, az Felséges Karoly Suſannanak, Iſtennek kegyelméből, Magyar, Thot, Horvat orſzagoknak valaſztot kiralné Aſzſzonyanak, Erdelynek kegyelmes, Fejedelem Aſzſzonyanak, az Iſtenben igen kegyesen éltnek, az Vrban penig bodogul ki multnak, moſtani tiſzteſſęgének meg adására, hogy ezzel mind Iſtentekhez valo kegyeſſegteket, mind Feiedelemetekhez valo hűſegteket es engedelmeſſegteket meg mutaſſatok, kiért az Vr Iſtē titeket meg áldgjon, és jővendőben holtotok utan, haſonlo tiſzteſſegnek viſzſza adáſaval meg fizeſſe.

De minek előtte, az mi kegyelmes, boldog emlekezetű, idvőzűlt Aſzſzonyunknak hideg teſtet, ez helyből előb mozditanok, az ő derekaſſab nyugodalmanak helyere, annak előtte, mind az jelen valo hiveknek épűletekre, mind az meg ſzomorodot ſziveknek vigztalaſokra, véſzek rővid tanitaſra valo igeket élő, az Iſtennek ſzent Igeiből, az életnek kőnyveből, mely hogy legjen a mi Iſtenűnknek őrőkke valo dicsiretire, annak meg nyereſeért mondgyuk el az mi Idvőzitőnktől tanult imatſagot: *Mi Atyank, ki vagy menyegben, &c.*

Proverb. 31. verſ. 30. & 31.

Csalárd az kedv, és heaban valo az ſępſeg: az Iſtent felő Aſſzonyiállat dicsirtetik. Adgyatok őneki az

ő kezenék gyümölcseből, és dicsirietek az ő cselekedetit az kapuban.

Bizonyoſſon iriak az Sidoknak házaſulásokban valo rénd tartáſokrol (*mint meg jegyeztetet az Sphinx Theologophiloſophiajaban, pag. 260*) hogy mikoron az Vő Legeny az ő legyeſet haza vitte, legh elsőben-is ágyas házában be vivén, egy gyenge vekony üvegből ittanak, mint ketten egy italt, az mely az minemű edes volt, tehat megh ollyan kéſerű volt, ſ-az utan az üveget az földre le bocsatottak ſ-el romlot. Mely ő cselekedetekkel kettőt példaztak 1. Hogy az miképpen az edes keſerű italt egyenlőben ittak meg: ezenképpen á Sz. hazaſſagban levő gyönyörűſeges élet, az keſerű nyavalyakkal ſzokot lenni, és egyenlőképpen meg kélletnék koſtolniok ſ-ſzenvedniek. 2. Peldazták az üvegnek el romláſaval ez világi életnek, és minden gyönyörűſeges tarſaſagnak, lakaſnak álhatatlan romlando és mulando voltat, ki csak ugy fénlenek, mint az fenyes üveg, és ugy el romlanek, mint az romlando üveg: Annakokáért hogj ſzemek előt viſelvé az edes keſerű nyavalyakat, és halando voltokat, élnenek az Iſtennek kedve ſ-kivánſaga ſzerint. Hogy peniglen ékképpen élhetnenek, az Vr Iſten, nagy ſok mind ſzep peldakat hagyot előttők az regi Iſtent felő ſ kegyes termeſzetű, nagy hitű, és tiſzta életű ſzent Aſzſzonyokban, minemüek voltak az Patriarchak feleſégek: mind csudalatos ſzép dicsirettel valo tanitaſokat, hogyhogy viſelnek magokat, mind Iſtenekhez, mind feriekhez, mind cseledgyekhez, ſ mind penig mi modon dicsirtetnenek jövendőben az emberektől, mint az meg hallot igikben,

az Bölcs

az Bölcs Salamon-is igen világoſſon elönkben tamaztya.

Mert ſumma ſzerent állapottyokat jelenti meg köz-önſegeſen az jo Aſzſzony-állatoknak, hogy az ö Iſteni félelmekért és ſzeretetekért igen diczirtetnek: sőt ugyan int mindeneket arra, hogy őket ſenki érdemlet bőcsűletektől es érdemektűl meg nefoſza, kapukban sőt minden helyekben őket magaſztallyák, jo hirekben nevekben. Erről mondgya: czalárd az kedv.) Az honnét minek előtte réſzeit meg mondanam az igiknek, tanullyuk meg hogy: Felette igen nagy vétek, az igaz embereknek dicziretit vagy meg homalyoſitani rágalmazaſſal, vagy él nyomni arrol valo nem emlekezettel.

Két dolgot forgat ez igikben az bőlcs Sálamon: Mert 1 Ellenben vetven az kedveſſęget és ſzepſęget az Iſten-félő Aſzony-allattal amannak hivságat, emennek penig nagy diczirtetit prædicallya. Mert az kedveſſęg ſzépſęg héábán valo, de az Iſtent félő Aſzſzony-állat diczirtetik. 11 Int minden embereket, hogy érdemlet tiſzteſſęgeket az jo Aſzſzony-állatoknak meg adgyák, attul meg ne foſzſzák, ugy mint az ö kezének gyűmölcsętől. kezed gyűmölcse azert, hogy jol meg ércsed, az te kezednek jo cselekedeti, kiválképpen az alamiználkodás es egyeb hitből ſzarmazot, Iſten parancsolattyával edgyező dolgok. Kettőt haſonlit azert egyben itt az Salámon, az kedveſſęget, ſzepſeget, es az Aſzſzony-állátot, ſ-mi légyen mind az kettő, nagy ſzépen megh magyarázza, mert az kedveſſęg és ſzepſęg felől azt mondgya, hogy héjaban valo, az Aſzſzony állat penig az ö Iſteni félelméjert dicziretes. Miert csalárd az kedv

es az ſzepſeg? Mind azokert az kikben vagyon az kedveſſeg es ſzepseg, mert mint az fűnek viraga ugy el hullanak, meg fonnyadnak, korová, kedvetlenné es ékeſſegnélkůl valová léſznek. *Eſa.* 40. 1. *Pet.* 1. Mellyért *Ovid. Forma bonum fragile eſt*, az az, az ſzépſegh romlando veſzendő *jó*. Romlando ionak mondgya, mint az violát, az Liliomot: mind penigh azokert, az kik kedv keresők, ſzepſeg utan vigyazok. Mert az valtozo, álhatatlan ſzűnek indulattyan forogh, melyben ha moſt kedv, ſzepſeg, valtozas vagyon, mayd gyűlőlſeg, utalatoſſag fordul elő. Ezert *Cor Regũ imperſcrutabile Prov.* 25. mind egyebeke *Ge.* 7. Ellenbe micsodas allapatu az Aſzonyiallat? *Ipſa laudabitur*. De miczoda teſzi dicsiretesé? *Timor Dei* az Iſteni fęlelem. Az félelem kettőből ſzarmazik, ſzeretetből, és veſzedelemtůl valo rettegéſből, az honnan jőt az *Timor filialis & Timor ſervilis*, az fiui felelem, es az ſzolgai félelem. Mert az ſzolga féli az Vrat, hogy meg ne veretteſſęk, *timore pœnæ*: de az fiu az ő Attyat feli ſzeretetből és bőcsůletből. Az igaz Iſteni félelem az Iſtennek ſzeretetiből tiſzteletiből es hűſegből ſzarmazik. Mert az ki az Iſtent ſzereti, fęli-is tiſzteli-is, es ſoha ſemmit hozzá valo ſzeretetinek, fęlelmének, es tiſzteletinek miatta kedve ellen nem igyekezik cselekedni. Illyennek mondgya az bőlcs az io Aſzonyiállatot, az mellyert dicsirtetik-is. De honnan mitſoda kut főből follyon az Iſten félő Aſzonyi állatoknak dicsiretek io hirek nevek, es örők emlekezetben megh maradando fénlő tiſzteſſegek. Nem egyeb kut főből, hanē az Iſtennek tiſztán, igazan valo ſzeretetiből, annyira hogy valaki az Iſtent féli, ſzereti,

tiſz-

tiſzteli, dicsiri, áldgya, magaſztallya, lehetetlen dolog az, hogy viſzont egyebektől nem ſzerettetnék, nem dicsirtetnek nem magaſztaltatnék, mert *honorantes me honorabo, contemnentes autem me contemnentur 1. Sam. 2.* Ha tiſzteled az Iſtent, ő-is tiſztel tégedet, ha penig az Iſtent tiſztel, kicsoda volna az, ki tégedet nem tiſztelne, nem felne, nem ſzeretne? *Gen. 12. Benedicentibus tibi, benedicam, qui autem male dixerint tibi execrabo eos.* Honnan foly az Abrahamnak áldáſa? Innet hogy ő az Iſtent áldotta. Luc 1. Mariatis azert mondgyak boldognak minden nemzetſegek, mert az ő élete-is magaſztaltatta az Vrat? Ihon ez az maſodik Maria-is ketſegnélkül azert dicsirtetik, moſtan mi tőllünk, es mi urannunk az mi maradekinktul, mert ő-is dicsirte maga az Iſtent, es egyebek altal-is ditſirtette az Iſtent midőn az ő tiſzteſſege tehetſege ſerint eleb eléb gyamolitotta, mozditotta. O viſzont valo nagy ſzeretetnek, áldáſnak es tiſztelernek áldot neme! Ihol az Iſteni félelemért, ſzeretetert tiſzteletert dicsirtetik es tiſzteltetik az io Aſzonyiallat! De miben áll az Iſtennek ſzeretete? 1. Az Iſtennek igaz iſmeretiben, mert hogyhogy ſzerethetnéd azt, az kit nem iſmertél? Innen mongya David Pſal. 73. kicsoda volna ennékem tőb az egekben? te nalladnál tőbben ſenkiben nem gyönyörködöm e földön. Mert meg eſmérte vala ezt az őrökké valo Iſtent az kinek igaz eſmeretiben ſzent Fianak eſméretivel edgyűt vagyon az örök élet. *Ioh. 17.* Iſmérterik penig az Iſten igazan es üdveſſegeſen csak az Anyaſzentegyhazban *Pſal. 76. Notus Deus in Iudæa &c.* II. Al az Iſtennek ſzeretete az ő parancsolatinak megh tartaſaban, mely vagyon kivalkeppen az ő tiſzteletiről. Mert az kit ſzeret-

ból félsz lehetetlen dolog hogy azt, ne tiſztellyed, ne fellyed, ne bőcsűllyed, es mindénekben annak tiſztesſégére beſzédidben, cselekedetidben es minden dolgaidban, ne igyekezzél. *Pſal. 119. Ex toto corde acquiſivi te & ſepties laudem dixi tibi.* III. Al az io czelekedeteknek el követesében. Mert az kit valoban es igazán ſzeretz leheretlen dologh hogy annak kedve ſzerint ne igyekezzél czelekedni, lehetetlen hogy meg igyekeznéd bantani beſzédeddel es cselekedetiddel *Pſal. 101. Indeſinenter ambulabo in integritate animi mei.* Egy ſzoval az Iſteni felelemből ſzarmazot Iſteni ſzent ſzeretet ál az kegyeſſegben, mely fundaltatot az hitre es cselekedetre nézendő ioſzágokban, mely hitnek dolgait az Evangelium, kinek ſummaia az Apoſtoli Credo adgya előnkben, az cselekedetnek ioſzagit penig az törveny, melynek ſummaia az Tizparancsolat.

Akartoké Perſiak Aſzonyiallatok dicsirtetni? ihol az uta, ihol az modgya, ſellyétek az Iſtent ſzeretetből, tiſztellyétek, es éllyetek az ő kivanſaga ſzerint, mellyet ha cselekeſztek lehetetlen dolog hogy tű is ne ditſirteſſetek ſ-ne tiſzteltetteſſetek. Algyatok az Iſtent, meg áldattok, magaſztallyátok, ſ-magaſztaltattok, ditſirjetek es ditſirtettek. HASZNA ez: Meg tudhattyátok, ebből hogy az mi io hirűnk nevűnk dicsiretűnk, boldog emlekezetűuk ugy egyben vagyon kőttetvén az mi Iſteni dicsiretűnkel, hogy annekűl az mi dicsiretűnk ſoha nem leſzen, de nem terieſztem.

II. Int az bőlcs Salamon, hogy az Iſtent ſzerető ſ. Iſtent felő Aſzonyiallatoknak érdemlet dicsereteket

tekét meg adgyuk. *Date ei de fructibus manuum ejus.* Az Istent felő Aszonyiállatoknak kezegyűmölcse nem egyéb, hanem az ő kegyességének cselekedeti mind Istenre s-mind feriere, czeledgye es egyeb emberekre nézve: minémű Istenre nézve az Isteni félelem, szeretet, es ezekből szarmazot tiszteler, Isten igéiéhez valo szeretet, könyörgésben imatságban valo faradhatatlanlagh, es az tiszta sz. élet: Férjére nézve az nagy hűség, szeretet, segitség, erette valo vigyázás, rayta valo esdekles, tiszteſſége oltalmazasa: Czelédgyére nézve az Isten szerint valo fenyiték, Isteni félelemben, io erkölcsben es házi munkanak üzésében valo nevelés: Egyéb emberekre nézve, az nagy emberség alázatossag, szilidség, es io téremeny, mint mind ezekben példának hozza elő az sz. Peter Sarat, es az több szent Aszonyokat. 1. Pet. 3. Mert miképpen hogy az szilid fa ékes, gyönyörűséges es kivanatos az ő draga szép gyűmölcsével: Igy az Isten felő Aszonyiallat is ezekkel ugy fénlik az több Aszony nepek közőt, mint az fényes nap az égen az több tsillagok közőt. Azt mondgya az Salamon, adgyátok meg ő nékiek. Holot? *In portis laudent facta eius:* az kapuk közőt ditsiriék az ő cselekedetit, mellyel azt ielenti hogy lohul ne légven olly hely még az kapu közőt-is az holott nem zengedezne az io Aszonyiallatnak az ő dicsireti. Mert érdemlet bocsületitűl, es tiszteſſeges dicsiretitűl megh foztani az io Aszonyiallatot, nem egyébhanem azt hirebe nevébe még ólni es ragalmazo nyelvel el temetni.

No azert te is Felseges Aszszonyunk, itez háznak kapuiaban, ved el en tőlem az te érdemlet dicsiretedet.

mert

Mert bizony te valal az, az ki az te teremtő, meg váltó, és meg szentelő Istenedet, mindeneknek felette szereted, feled, tiszteled, tiszteſſeget és dicsőſeget lelekben, és igaſſagban valo tiszteleted által teriezted: Te valál ki ahoz az te tőlled meg ismert Istenedhez valo buzgo nagy szeretetedből nagy költseged által Istennek és az Anyaszentegyhaznak hasznos fiakat Nemet országban tanittattal, kik kőzzűl nemellyek, ihol az te hideg testednel sirván, keseregvén állanak: Te valal, kit az te Istenedhez valo nagy szeretetedet ebben az nagy királyi felseggel, gazdagsaggal és ertekkel tündőklő meltosagban-is, soha az nagy Isteni felelemnek, kegveſſegnek és szelid alazatoſſagnak hatarából ki nem vehete, ki ez világot meg unván csak oda az te Istenedhez ajetozol vala, mint minden Istenes beszedidben erről vallást teszesz vala: Te valal az, ki az te Istenednek beszedet szent igeiből mindeneknek, nem csak kővetendő io peldáiokra, de nagy álmelkodásokra oly figyelmetes fűllel, es ajtatos buzgo szivel halgatod vala, hogy az te szemeid ahoz valo nagy szeretetedért, az könyhullataſtul soha meg nem szaradnak vala: Te valal, ki az Istennek nevenek segitsegre valo hivasodban, az hálaádásban, és könyőrgesben farathatatlanképpen elő mégy vala, mellyel Feiedelém Vrunkat biro dalmával egjgyűt, és abban minden Statusokat ugyan be fedezgetz vala, melyben az Vr Isten im ugy meg halgatot, hogy az te Feiedelmi meltosagodban veszedelmét, romlását, szegeny nemzetednek nem láttad. O Istennek szerelmes szolgaloia! O minden aszonyoknak fénlő szővetneke! ved el ez kapuban erdemlet dicsiretedet. Mert bizony

te va-

te valál, amaz gyengededen folyo viz mellet az Istennek idvösseges igeie által ültettetet, Istentül az Szent Kereztseg által be plántaltatot, és az Sz. Leleknek ereié által jo gyümölcs termö zöldellö fa, ki az te kezednek zöldellö again, Istenednek kedves jo izü gyümölcseket teremtesz vala. Feriednek penig az nagy hüseget, tiszta szeretetet, erette valo vigyazast, rayta valo nagy esedezest, tiszteſſegenek oltalmazasat, elömenetelinek gyamolitasát oly hiven teremtéd s meg tartad az koporsoig, hogy so ha semmit abban hátra nem hagyal. Mert ha az sz. Irasban be tekinték valamit az Vr Isten keván az io Atzonvi állatokban az ö firiékhez te felsegedben éppen fel találom. Tiszti edgyik hogy firjét szeresse mint Michol Davidot Sara Tobiast. Masik hogy az kegyesſegre incse mint Sunamitis az ö ferjét. 2. Reg. 4. Harmadik az engedelmesseg, tiszteſſeg meg adás mint Sara Abrahamnak *Ge. 12.* Negyedik feriének banatit enyhiteni, busulásiban vigasztalni, nyavalyaiban mellette lenni, mint Sephora Mosest *Exod. 4.* Kicsoda ez may üdöben az ki szerelmes Vraiert ugy szorgalmatoskodgyék, Vranak életét ugy felcse, Isten elöt dolgát ugy gyámolitsa mint te valál? hogy cselédgyére (háza népére valo szorgalmatos vigyázásat, fenyitekben Isteni felelemben valo neveléset el hadgyam es minden rendekhez valo nagy emberſege, szilidſege, es meg bocsülete felöl is semmit ne szollyak: az mellyek felöl mindenek batorsagoson valláſt tehetnek.

Kicsodat inditasz azert az ö derekas nyugodalmanak helyere kegyelmes Fejedelmünk? Avagy nem az te életednek tártate? ki Felsegednek feje felöt áradot bu-

ſuláſiban, gondgyaiban, és az életnek ſzorgalmatoſſagiban, vigaſztalt, csendeſzitet, fęltet, mint az maga ſajat ſzeme fenyét, tavul letedben, Iſten elôt ellenſegid ellen kônyôrgeſevel gyamolitot, és ugyan be fedezgetet, az ô ſûrû kônyhullataſival, melyben Felſegedet megh ferezthette volna.

Kicsodának igyekeztek ti ez orſzágnak minden Statuſi, utolſo tiſzteſſeget meg adni? Avagy nem az ti kereztyen, Iſtent fęlô, kegyes életû, és alázatos erkôlcsû kegyelmes Fejedelem Aſzonytoknak é? az ki mindeneknek érdémlet tiſzteſſegét, bôcsûletit, ugyan álmélkodaſokra meg atta: Nem ugy mint Fejedelem Aſzony, de mint edes Anyatok beſzedeteket meg hałgatta, dolgaitokat az holot illet, Iſteneſen forgatta, gyamolitotta, és ſoha ſzomoruan ellôle benneteket ki nem bocsatot.

Illyen kegyeſſegedért, Iſteni felelmedért, alàzatoſſagodért, és Iſtenes Szent életedért, azért kegyelmes Aſzſzonyunk, az Mennyei Felſegnek Iſtene vigyen bekevel az te nyugodalmadnak helyere, nyugoſſa megh ott az te hideg teremidet az utolſo fel tamadaſig, az mikor tegedet hogy velunk egyeremben az ôrôk életben be vigyen, mondgyuk annak meg nyereſejért az Mi Attyankat, &c.

IX.

IX. PRÆDICATIO,

Mellyet tőt Deesi Istvan, Devai Prædicator: mikor áz test Tordarul az Kamora háztul meg mozdittattnék Enyed felé reggel die 25. Maij.

LEgyen szabad ennékem (mint hogy bizonyára felette mélto is) F. Feiedelem Vrunk, Tekintetes es Nagyságos Nemzetes Vrak, Aszonyok, minden rend s nembéli bőcsületes halgatok; legyen szabad mondom, ez mostani kőzönseges keserűségünknek idején, s ez szomoru alkolmatossaggal tanitásunknak kezdetiben azt mondanom, az mit Ieremias Propheta regen, siralmárul irt könyvének ötödik részében vers. 15. 16. az ő idejébeli siralmas allapatban mondot volt: Arvaká maradtunk Atyanélkűl, az mi Atyaink ollyanok mint őzvegyek: megszűnt az mi szivűnknek öröme, siralomra fordult az mi örömünk: el esett az mi fejünknek nagy rézz Coronáia es ékessege; lay minékünk mert vétkesztünk.

Imé annak okart az mi életünknek közepette, halváltul környül vétetvén, kit keressünk segedelmül, ki minket vigasztallyon? Csak az Mennek Földnek teremtőjéhez az mi életünknek es halálunknak sz. Vrahoz Istenéhez emellyük fel az mi szűveinket es kezeinket, esedezvén ő szent felségének álazatossan hogy az mi számlálhatatlan bűneinket bocsassa meg, es egyzersmind Sz. Lelkének ajándékat-is nyuycsa, melynek altala, az ő szent

igéiéből ugy értekezhessünk ugy tanolhassunk, az mi életünk es halálunk felől, hogy abbol az ő áldot neve ditsirtessék, minden hivek éppűllyenek, az megh szomorodot szivek vigasztaltassanak; Vegezetre penigh mindnyajan mi magunk-is ez vilagbol valo ki mulásunknak utánna, az Vr Istent, az sz. Patriarchaknak Martyromoknak es Prophetaknak tarsasagaban, az ő dicsősseges országában, lathassuk meg szinről szinre. Mind ezekben hogy meg hal gattassunk, igy könyörögyünk feienkent mondván: Mi.

Mivel hogy az mindenekel szabadoson biro VR, az kinek kezében vagyon eletünk es halálunk, ez siralomnak völgyéből, az örökke valo bodogsagra es az mennyei dücsőssegre, (jollehet mi-nékünk ki beszélhetetlen nagy keserűségünkre) ki szolitotta az szomoru halál által ez mi kegyes s bodog emlekezetű kegyelmes Fejedelem Aszonyunkat, kinek most hideg tetemit az ő testi nyugodalmának helyére, innét tovab akariuk mozditani, felette igen szűkseges es illendő minek-előtte azt czelekednők, hogy annyival inkab ez vilagbol valo bodog kimulasunkhoz 10 modgyaval keszűlhessünk, es az mi halando voltunkrol soha el ne feletkezzünk mi-is, hogy az szent irasbol valami szep mondast *locust* olvassunk el, melynek magyarázattyából eppűletet s vigasztalast vehessünk.

Ez végre az bölcs Syrach Harmintzadik részéből az tizenhetedik versét olvasom el:

Melior est mors quam vita amara.

Azaz, Iob az halal hogy sem mint az keserű élet, avagy az hoszszu ideig valo betegeskedés.

Valami az égh alat az föld kerekségében élő állat, mind

mind az: az életet igen ſzereti, az halált peniglen felette gyűlőli, fęl tőlle. Vallyon mi az oka? Nem egyéb hanem ez, hogy az halált valami igen roſz, hitvan avagy gonoſz dolognak tartyàk: az életet penig iónak vélik lenni. Nem-is csuda penig, ha gondolkodunk felőlle.

Mert az élet Iſtentűl vagyon, az ki, az mint ſz. Iacab levelének első réſzében verſ. 17. mondgya, minden ioknak kut feie megh adoia, es az életnek-is ſzerzőie: de az halál az őrdőgtől vagyon, ki minden gonoſſagnak kutfeie az mint az bőlcseſegről irt kőnyvnek maſodik réſzeben v. 24. tanit, midőn azt mondgya: Az őrdőgnek irigyſege miat iőt ez vilagra az halál.

Ezek noha mind igy vadnak ſ-igazak, de imé mind-az által az Syrach ez el olvaſot ighékben, minket, rővid ſumma ſzerint maſra ugy-mint ezekel elenkezni latzo dologra tanit, mely ez tudni-illik, hogy noha az élet iobnak itiltetik az halálnál; mind az által, ugy tőrtinhetik néha az dolog, hogy ellenben az halál iobnak láttatik az életnél, es hogy az elő inkab válaſzttya az halalt az életnel maganak.

Rővid ſzoval; az halált az keſerű élettel őſzve vetven avagy az hoſzſzas betegſeggel, iobnak talállya ſ-állattya lenni az életnél.

Mely, mivel hogy homalyos dolognak, sőt képtelennek láttatik lenni, nyilvabban valo értelemnek okáért ennek magyarázattyában illyen két dolgot ſzűkſeg megh viſgalnunk.

I. Hogy hogy, ſ-mikeppen mondaſſék az halál iobnak az életnél.

II. Az kérdéſnek értelme után, mitſoda tanuſagok es haßnok kővetkezheſſenek innét reánk.

AZ ELSŐRŐL.

Qua ratione mors melior vitâ? Mire nézve mondassék a halál jobnak az életnel? Nem haszontalan kerdes ez, mind azert, hogy az Bölcs képtelen dolgot láttatik állatni, s mind azert, mert az életet, nemes, jeles, és fő dolognak, szoktak hini, nevezni, kinel jobb semmi nē lehet: Bizonyara penig ő magaban, az Istennek felette fő, nemes, és szép ayandeka vala az élet, az kire nézve, nem-is csuda, hogy minden teremptet állat felőtte igen kedvelli azt, mely innet bizonyoson meg tétszik, (hogy kiváltképpen szollyak az emberekről,) mert általán fogva, ha mi raytunk állana benne, senki soha nem találtatnek közűlünk, à ki ő magaban kivánná az halált, csak ne találkoznának oly dolgok, az mellyek az életet velünk meg untatnak. De ime szántalan sokak azok az dolgok, mellyek az életet, izetlenne, kedvetlenne teszik, ugy el annyira hogy, inkab akarjon ember ez világtul meg válni, hogy sem mint élni.

Illyen értelemmel mondgya az Bölcs-is, hogy jobb az halál az keserű életnel, betegeskedesnél: De micsodak lehessenek azok, kik az életet meg untattyak velünk, talam akarnad érteni? Bizonyara sokak, sőt számlalhatatlanok az nyomorusagok, kik bennünket, minden embereket, sőt ez világon levő minden népeket ostromolnak, sűrgetnek, forgatnak: Mellyek közzül nemellyek testünkben sanyárgatnak, nemellyek elmínkben, szivünkben faraztnak, nemellyek böcsületünkben haborgatnak mocskolnak, nemellyek kédves javainktol foztnak meg, ugy-mint, mikor barátink el vetetnek, magzatink tőllünk el ragattatnak, édes hazunk népitűl, szerelmes feleségunktűl, házas társunktul, kegyes gondviselőinktűl, (mint

ihon

thon az kéſervés példa) nagy ſzivünkbeli ki beſzelhetetlen kéſerüſeggel, halál által el ſzakaztatunk: Bizonyara, ha az ember életének folyáſát, kezdetitül fogva vigeig, meg gondollyuk, ſemmi reſzet annak, bu. bánat ſ. keſerüſegtül üreſnek nem találhattyuk, à mint erről egy Hugo nevü bölcs embernek emlekezetre melto mondaſat olvaſſuk, ki igy ſzol: *Mi voltál ember eredeted es ſületeſed elöt, és mi leſſeſs ſületeſed után életednek vegeig, életednek vege után, mi lejendeſs vegezetre?* Meg felel maga ſ. mond, *Bizonyara volt oly idö mikor nem valal, az után ugy mint egy ala valo magbol löttel, és hitván polaban takartattal, anyad mehiben az ö véreivel csudalatosképpen tápláltattál, ruhazatod, öltözeted volt burok hártya (pellis ſecundina) illyen ekes öltözettel jöttel ez vilagra, ſ. meg ſem emlekezel meg rolla, mely ala valo alacson az te eredeted.*

Forma, favor pupuli, fervor juvenulis. opesquè
Surripuere tibi noſcere, quid ſit homo.

Az az: Az ſzép termet, az köſſegnek vagy egyebeknek jo akarattya, hozzad valo kedve, az gazdagſag &c. mind meg tartoztattanak teged, vagy ugymint el lopták tüled, hogy meg ne iſmerhetſſed te azt, micsoda legyen az ember.

Az bizonyára nem egyeb, hanem az mint Solon mondgya, *putredo in exortu, ſaccus ſtercorum, eſca vermium in morte,* az az: eredeti avagy magva ſzerint csak budoſſeg avagy rothatſag, ganeynak ſakia tömlöie életében halála után fergeknek éledele.

Ide valok az közönſeges verſecskek:

Poſt hominem vermis, poſt vermem, fœtor & horror,
Sic in non hominem vertitur omnis homo.

Az

Az emberből féreg léſzen, a féreg után bűdőſięg irtozas, es igy minden ember nem emberré valtozik: De hogy az embernek eredetiről többet ne ſzollyunk, mint hogy az, nem-is mindeneſtől fogva ide valo dolog, ha immar életenek folyaſat, rendit meg gondollyuk, az mig élűnk is, bodog Iſten, menyi ſzamlálhatatlan nyomorusagok betegſegek alá vettettet teſtet viſelűnk!

Ha mikor egeſſegűnk vagyon, azt mely hamar, ugymint egy ſzempillantasban el veſzthettyűk. (Ha valami nagy nehezen, mint hogy másaval mégyen el, (ſlottal iő meg) *recuperal*hattyuk, helyére állathattyuk-is, mely bizontalan annak megh maradaſaban valo remenſegűnk, holot, mind untalan *recidal? omnis autem recidiva peior eſt ſua radice*, az mint ſzoktak mondani, minden betegſegben valo uyob eſes, nehezeb annak gyűkerénél: Az nyavalyaknak tovabba es betegſegeknek nemei olly ſokak, hogy minden naponként, ha csak edgyik edgyik ellen kőnyőrgűnk-is, még is egéſz Eſztendeig annak ſzámat, alig végeſzhetnök el, maga harom ſzaz hatvan napnal, tőb nap vagyon egy eſztendőben, de megh annyi nyavalyak, ſzamlaltathatnának elő, az kik még annak felette, oly ſok fęlek, ſzokatlanok, hogy még ſzinten az terméſzet viſgáló Bőlcsek orvos Doctorok-is, tudos emberek, azoknak végére nem mehetnek. Némellyek penigh, tekintetre oly ſzőrnyűek, faydalmokra penig oly el ſzenvedhetetlenek, hogy azoknak mégh csak emlekezeti-is az embereket el rettenti meg rimiti, az minémű az korſág, es tőb az fele nyavalyak, kiket naponkent latunk hallunk. De az teſtnek győtremi talam kőnnyebbek ſ-ſzenvedhetőbbek,

mellyek

mellyek az életet megh untattyák emberrel.

Az léleknek, ſzűnek továbba vagyon nagyob igye; Menye ſzántalan ſok rendbeli kűlömb kűlömb fęle indulatoktul, kivánſagoktul hanyattatik, oſtromoltatik az?

Néha valami kivánt dolgot, ugy-mint két kézzel fogua nagy reménſegel láttatik tartani, ſ-kezében ſzakad meg csallya: az miat ſzomoruſag háborgattya, gond faraſztya, győtri, fęlelem rettegteti, mind azok kőzzűl penig az halálnak félelme nehezeb, hogy ſem mint az halál ő maga. Néha az ember haragra boſzſzu állásra gerjedez, néha ezvilági dolgoknak felettéb valo kivánáſa miat győtrődik, ſonnyad; niha ſzitkokkal fertezteti meg magat, es lelki iſméretit keſerveſen meg sérti. Sőt még az kik ártatlanoknak laczanának-avagy ugy akarnának elni, ſok fogyatkozaſokat es őſztőneket ereznek magokban, az mellyek őket inkab meg keſergetik ſebhetik, hogy ſem mint akar mely teſtekbeli nyavalya betegſegis.

Ezeken kűvűl az kik nagy rendű emberek, bőcsű, lettel ſ-dolgokban való boldog előmenetellel virágzanak es nagy meltoſagban helyheztettek, menyi ſzántalan gyűlőſeg nyilai eleiben vettettenek es menyi utánnok valo leſeskedéſek ſok ſzantalan csalárdſagok kéſzittetnek alattomban az ollyaténoknak amaz mondas ſzerint; *Qui multis imperat, multos metuat oportet*, az az, az ki ſokaknak parancsol, ſokaktul kel felni. Ez feleknekis az ő tiſztek, nem csak terhekre, hanem veſzedelmekre ſ-romláſokra ſzokot lenni, az mint ezt amaz Dionyſius nevű Kiraly megjelentette, ki egy bárattyát mikor Kiralyi ſzekiben ültette volna, feje feliben egy lo ſzőrőn fűggő mezitelen

fegyvert kőttetvén fel, mellyet nem tudgya vala mely ſem pillantasban ſzakadna nyakában, kérdi mint tetzenék az Kiralyi dűcsőſſeg? Igy mutatta meg minémű mindeu ſzempillantaſbeli veſzedelemtől való félelemmel volna őſzve kőttetvén az Feiedelemſeg Kiralyſag.

De hogy ezekről-is tőbbet ne ſzollyak, vallyon ki valaſzthatna magának olly allapatot, az melyben valami kedvetlenſeget ne kellene ſzenvedni?

Bizonyára, nem csak maga kárán ſzokot valaki bánkodni, hanem, ugyan kő ſzűvűnek kel lenni, ha ki keſerves ohaytaſſal nē ſzánakoſzik ſirankozik, midőn édes ſűlei, ſzerelmes hazas tarſa, kedves ſzép magzati, io akaro barati es rokonſagi, ſok nyomoruſagokrul el nyomattatnak. Ielen az példa, oh ki keſerves es ſzomoru!

Az mi az kőzőnſeges nyavalyakat nézi, azok mely ſok felek károſſak, ſiralmaſok, kivaltképpen ez may időben, melyben hadak viſzavonáſok, part-űtéſek, fegyver, dőghalál, ſ kűlőmb kűlőmb féle nyavalyák minden felé graſſalnak, ki nem lattya?

Bizonyára valamint az Tenger habiai egy-maſt tollyák taſzigallyák, ugy hogy egyik az máſik elől el nem ſzaladhat: (mint hogy az ember életét Nazianzenus à Tengerhez haſonlittya) ſzintén ugy űzik taſzigallyák az emberen egy maſt az nyavalyak, neheſſegek, ugy el annyira hogy, ha valamenyi napot ember életében nyavalya boſzſzuſag ſzenvedéſnélkűl el mulathat, igen nagy nyereſegnek tartſa. Az kire nézve az ſz. David Pſal. 84. az embernek életét igen igen igazán ſ. nagy méltán mondgya ſiralomnak vőlgyének. Az Salamon-is Prædicatorſagrol

irt

irt könynek *Cáp. 7. v. 2.* igazán állattya, hogy iob az halalnak napja az ſzületéſnek napjánál.

Ezt értette Agoſton Doctor-is mikor igy ſzollott. *Tantis inquit, malis repleta eſt hæc vita, ut comparatione illius, mors remedium eſſe putetur.* Annyi nyavalyakkal rakva ez élet, hogy ha azt az halállal öſzve vettyük, az halál orvoſſag gyanánt léſzen, avagy annak itéltethetik.

Herod. lib. 6. Artabanus, Xerxeſnek tőt feleleti-is ide tartozik ki, midőn 1. ſzer Xerxes az ő nagy roppant hadat magas helyről meg nézven, ſirna? az ember életének rővid voltan, es ſzánakodnék rayta, hogy annyi ſzörnyű ezer nép közül ſzaz estendő mulva csak egy ſem maradna meg életben, igy ſzol: Halládé Kiraly, még nagyub ſ-keſerveſb dolgokat ſzenvedünk életünkben annál. Mert imé ez igen rővid életben, ſenki nincsen, vagy ezek vagy mas emberek közzül oly boldog, az kinek nem hogy ezer, de ugyan gyakorta-is eſzében nem forgana az meg halaſra inkáb, hogy ſem mint az életre való akarat ſ-kevánſag. Mert az minden napi avagy ſzüntelen való nyomornſagok es betegſegek, az életet meg háborittyák keſeritik, es azt cselekeſzik hogy hólot az ő magaban igen rővid, mind az által igen hoſzſzunak lattaſſek. Annakokaért az halál, mond tovabbá, igen kivánatos orvoſſaga az nyomoruſagos életnek, *quam Deus dulci guſtu aſpergens, ob id invidius feciſſe deprehenditur.* Mond tovabbá még-is: Tudom en azt Kiraly, hogy ha minden ember az ő nyavalyáiat köz helyre vinné, nagy örömeſt, avagy inkab kiki maſſal akarvan cserélni, ha látandaná az máſok nyomoruſagát, az magáeval elégednék meg ſ-ahoz nyulna örömesben.

De hogy ezeknek immar békét hadgyak; Mivel hogy àsz. Irasbeli historiaknak ezeknél mi elöttünk kedvesbeknek bőcsülletesbeknek kellenni, ezokaert-is avagy csak az szent Iacob Patriarchanak ez felöl valo itiletit sértelmit vegyük derekasban, az ki, az mint, az teremtésröl irt könyvnek 47 reszében v. 7. meg vagyon. Midőn kérdene Pharaho Kiraly, hany esztendős volna igy felel: Az en budosasomnak esztendeinek napiai száz es harmintz esztendők, kevessek es nyomorusagossak voltak, &c. Mely mondasbol minémű itiletben kellyen è élet felöl lennünk ugymint ki nyomorusagokkal rakva es az kikre nézve iob lehessen az halál az életnél, könnjen eszünkbe vehettyük.

Mind ezekből jö azért immár ki, hogy az ember allapattyanak enni sok kedvetlensegitül indittatván smeg rettenvén, még az Istennek Szent emberi is, ez sok nyomorusagokban, *Mortem præsidio & remedio sibi advocaverunt.* Vgyan orvossag, segitseg gyanánt tartották, hitták.

Amaz nagy Sz. Illyes Propheta, midőn bátorsagban nem maradhatna, féltvén életet, fut, budosik az Istentelen Iezábel elöt, le ülvén egy fenyű-fa alat, könyörög hogy meg halna, mondván: *Eleg immar az en életem Vram, vedd el az en lelkemet*: az mint ezt az 1. Reg. 19. ez 4 v. meg láthad. Ionás Propheta félvén, hogy az Ninivébeliek, az kikhez Isten kövétsegen küldötte vala, meg utálnak, nevétnék, csufolnak, kiván meg halni, mondván: *Ved el Vram kerlek az en lelkemet en töllem, mert job ennekem meg halnom, hogy nem mint élnem*: Maga az elöt az életet inkab szeretvén fut vala az Isten követsege elöt, az mint Prophetiai könyvenek Cap. 4. meg vagyon az Historia:

storia: Rebecca Aszony az Isaách felésege, inkáb kiván meg halni, hogy sem mint Iacob az Hetrheusok kőzzül vegyén feléseget, Gen. 27. 46. Rachel halonlatosképpen az Iacob felésege, kefzeb meg halni, hogy sem magzatok nélkül lenni, teremtesről irt kőnyvnek Cap. 30. vers. 1.

Az Isten fęlő Tobias is vaksaggal meg latogattatvan Istentől (felésegetül is késérgettetvén, halált kiván maganak mondvan: *Ved ki az en lelkemet, Vram, hadd hallyak meg, és legyek földe, mert ennekem job meg halnom hogy nem élnem. Tob. 3. vers. 6.*

Ha azert (hogy immár kőzellyeb szállyunk az dologhoz) illyen nagy tűthető szent emberek, ez életbeli nyomorusagoktul el nyomattatvan, az életet az halálon el csereltek volna: Es ha, a mint Agoston D. mondgya, *diu vivere nihil aliud est, quàm diu torqueri.* az az: Sokaig élni nem egyeb, hanem sokaig győtrődni! nem tudom ez nyomorusaggal tellyes életnel, az halált, miért nem kivánhatnok, es bőcsülhetnők fellyeb? De hogy még-is nyilvábban s-kőzeleb valo példak forogianak előttünk; mi lehet minden egyeb nyomorusagok kőzőt az mi ez életet megh untattya velünk, mint az késern élet? de kiváltképpen s-nevezet szerint, ha hosszas és sok ideig tart, sőt az szűntelen valo egesiegtelenseg szokta az életet izetlenne keserűvé tenni, el annyira, hogy az ember az halált az életnel inkáb válaszsza maganak: Bizonyara penig mildőn az faydalmak, betegsegek, minden napiak, job egyszér meg halni, hogy sem mint s-kaig saytolodni ez világon: Ide valo az mit az Poéta mond:

Vita valetudo est jugi qui peste laborat

Non ivit lentá, ſed magè morte perit.

Innet vagyon, hogy gyakorta hallyuk az beteg embert, az halált magának kivánni, sőt az mint olvaſſuk kivánták-is bizonyára nagy gyakorta nemelly nyomorultak, és az mi nagyub, nemellyek magoknak betegſegekbe halált-is ſzerzettenek ſ-ſzereznek: Vallyon gondolodé mennyiſzér kivánhatot maganak halált, amaz ſzegeny Aſzonyáillat, kiben vala betegſegnek lelke tizen-nyolcz eſztendőtűl fogva, és meg gőrbedet vala, annyira, hogy magat fel nẽ egyeneſitheti vala, Luc. 31. 11. Más ſzegeny Aſzonyiállat, ki tizenket eſztendőtűl fogva vérnek folyaſat ſzenvedi vala. Matt. 9. 20. Avagy amaz Ieruſalembeli ember, ki harminez-nyolcz eſztendőtűl fogva valo betegſegben feſzik vala, vallyon az nyomoruſagos életét, nem cserelté volnaé el az kedves nyugodalmon halálon? Hogy azert immar mind ezeket be ſummallyuk, igen igazán mondgya mind itt az Syrach, hogy job az halál az kéſerű életnel: ſ-mind penig maſut cap. 41. *v.* 3. O halál mely győnyőrűſeges az te itileted, az ſzűkőlkődő, és éreitől meg fogyatkozot embernek &c. Még az Pogányokás értettek ezt, mikor azt mondottak:

Mors ſin bona, ſed finis tamen illa malorum eſt.

Menyivel hát inkab az Kereztyenék igazabban értethetik innet, hogy az halál neha job legyen, tudni-illik, mikor az élet kéſerű az betegeknek: Nagy és hathato az: ha többeket elő nem ſzámlálunk-is, hogy az ki meg holt, meg menekedét, ſzabadult az bűntűl. Sz. Pál mondgya, Rom. 6. 7. De még-is hogy közellyeb ſzállyunk az dologhoz: Bizonyara leg ellyeb jo az halál, mert az mint

Sz. Da-

Sz. David Pſal. 116. v. 15. mondgya: az Vrnak ſzemei előt bőçsűletes az ő Szentinek halálok. Sőt kedvés gyönyőrűſeges alom, à mint az Synagoganak Feiedelme felől mondgya Idvőzitőnk, *hogy nem holt meg, hanem alufzik, Marc. 5. v. 39. Ioan. 11.* Ez feletre kivánatos kedves nyugodalom Apoch. 14. verſ. 13. Holot az ellenben, az mint Eſa. cap. 58. v. ult. mondgya, nincsen ſemmi bekeſſegek à hitetleneknek: Es cap. 66, *verſ.* ult: hogy az ő fergek nem hal, es az ő tűzők meg nem alufzik.

Az kérdéſnek magyarázattya eddig terjedc, mely első dolog vala ez leczkeben: Immar kővetkezik az maſodik, mely az haſzon es az tanuſagok felől vagyon

I TANVSAG.

De tanollyuk meg, az épp kéz lab, es az teſtnek jo egeſſege, minemű ſzép áldaſa es jo tétemenye legyen az Vr-Iſtennek? Felette felette igen nagy: mely innét tetſzik meg, mert az betegſegek es nyavalyak oly nagy kedvetlenſeget hoznak magokkal, hogy az betegeknek, nem tſak keſerű az ollyan élet, hanem még az halal-is kedvesbé téſzi az életnél, melynél éz vilagiakban ſemminek dragabnak es kedvesbnek nem kel vala lenni.

Ertette ezt ezen Syrach cap. 30. 14. midőn igy ſzol: az egeſſeg minden arannál job, es az vaſtag teſt, nagy temerdek gazdagságoknál. Ez ám az oka, az miért gyakorta egéſſegünkbéli változaſnak nehéſséget érezzük, hogy ezképpen az Iſtennek illyen nagy jo tétemennyéről meg emlekezzünk. Ezt magaba meg tapaſztalvan érezvén az Iſten félő Ezechias kiraly, még eſmeri, à mint

Eſaias

58. részeben meg uagyon: Az pogány Poéta Horatius is az jo egesseg felöl igy szol:

Si ventri benè, si lateri est, pedibusq; tuis, nil
Divitiæ potérunt regales addere majus.

Ha gyomrodnak, oldaladnak, labaidnak jol vagyon dolga, semmi Királyi kazdagsag annal nagyub, bőcsűletesb nem lehet.

HASZNA.

I. Ezek, noha mind igy vannak, de oh jo nagy Isten, jay még is, mely kevessen talalkoznak, kik az felöl illen dö keppen gondolkoznanak, az mig egessęgek helyben s epsegben vagyon?

De mi-nekűnk hiveknek az mi tisztűnk, innet ez, hogy valakik épp kézzel labbal, jo egessęggel birunk, azert Istenhez hala ado voltunkat meg mutassuk, azt ő fel segének meg kölzönnyük, es ugy cselekedgyűnk, s mindenek ugy cselekedgyenek, hogy az egésseges testben Istennek szolgalyanak. Ez mellet hogy önnön magoknak vakmerö bolondsagokkal, avagy mértékletlen életekkel, es tőb egyéb féle bűnökkel önnön magoknak, nyavalyat nyomorusagotne szerezzenek, es testeknek tagjoknak valami kárt, romlást, bennasagot ne szerezzenek, es kűlömb kűlömb fele betegségeknek, nemeit rakásra ne gyűvcsenek s magokra ne vonnyanak.

II Bezzeg igen vétkeznek hát ez arant, es az okaért feddettetnek is az kiknek az bor, az mint szoktunk szolani, lelkeket ki tolyan, avagy eszeket el veven, midön az italban modnélkűl zabalodnak, vakmerő batorságbol

ságbol, csak valami hiába valo dúcsóſſegnek okaért ſ-kevánáſabol oly veſzedelmes dolgokban elegitik ónnón magokat, az mellyekre ſenkitúl nem kénſzeritettenek volna, es az kik nem voltak ſzúkſegeſek.

Rettennyének meg ez illyetenek à Bóles fenegeteſitúl, ki azt mondgya Syrach cap. 3. verſ. 27. Az ki ſzereti az veſzedelmet bele ſzakad à nyaka. Inteſſenek tovaba az Chriſtus tanitaſabol avagy inkáb parancsolattyabol Matt. 4. v. 7. Ne kiſirtſed ugy-mond az te Vradat Iſtenedet, ez ellenben sót inkab ſzúntelen elóttók viſellyek ſ-meggondollyak, hogy à pokolbeli órdóg az, az kiaz fele óztónókkel furdallya az embert, kiváltképpē à reſzéges es felfualkodot elmeiú emberekét, hogj à templū tete ierólnyakra fóre ala bocsatkozzanak, à mint à Chriſtuſsális akar vala banni à csalárd Sathan: De mind ezek csak arra valok, ſ-az vegre cselekezi, hogy az embereknek ez képpen romláſt, veſzedelmet, ſzerezzen: Minden ember azert ettúl meg oja magat, ſ-az minden napi peldákat látván, halván, juſſon ezeben hogy;

Felix quem faciunt aliena pericula cautum,

Mig éppen vagyon addig vigyazzon magara, à holot az-is eſzúnkben juſſon hogy:

Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.

Summallyuk be ezt, az Pytagoras mondaſaval:

Inter cætera bona, valetudo à Deo optanda.

TANVSAG.

III. Maſodſzor tanullyuk meg: Micsoda itiletben kellyen lennúnk, más kereztyen Atyank fiainak hoſzſzas

ſullyos, ſ. nehéz betegſegek felől? Soha vakmeröképpen avagy modnélkül ne itéllyünk, hanem mindenkor megh gondollyuk azt, hogy noha az betegſegek, hoſzſzas ſinliſek ſolgyai az bűnnek; mind az által az Vr Iſten az ő bölcs itéleti ſzerint még az övéitis, az az, az hiveket gyakor nja valyákban, hoſzſzas ſullyos betegſegekben hadgya ſinleni, forgani, bizonyos okokért. Kik közzül fő, ſ. kivalképpen valo, hogy mind azokat előne ſzámlallyuk, ez: hogy ez világi hamar el futó életet hamaréb ſ. inkab megh utálhaſſák ſ. azbol ki kivánkozván önnön magokat io idejekorán az halálhoz készitheſſék. De honnét tetzik ez meg? Innét mert valaki egéſſéges korában, fél, retteg az haláltul, es minden féle gonoſz dolgoknál, azt iſzonyatoſbnak itéli lenni, az ollyan ember, ha oſztán meg betegedik, erőtlen levén, könnyeben el hitetheti magával, hogy az halál, iob az keſerű életnél.

Ez féle erőtelenſeg tovaba ſ. az haláltol való félelem még az hivekben-is, megh találtatik, miért hogy oly ut az, az minden teſtnek uta, az ki oda viſzen, az hova az ember nem akarná, az mint ſz. Peternek mondgya vala Chriſtus Vrunk Ioh. 21. verſ. 18.

Meg tetzik ez Iob. cap. 10. v. 20. ki az ő kinnyai kőzőt igy ſzol: Vallyons nem ſzűnik é megh az Vr egy keveſſe az en életemnek napjaiban, ſ. nem véſzié el rollam az kint, hogy egy keveſſe megh nyugodnam? minek előtte oda mennek, honnat meg nem iönék, az sötét földben tudni illik, es az halál árnyékanak helyere. Illyen állapottyokban gondollyák azert meg az hivek, mely igaz legyen, az mit az Bölcz Prædicatorſagrol irt könyvnek cap. 7. v 2. mond, hogy jób az halálnak napia, az ſzűletéſ-

letésnek napjánál. Mivel hogy egyéb arant, az mint ezé Sirach cap. 41. v. 1. szol: Szomoru az halálnak még tsak emlekezeti-is azo iaváiban bekeségel lako es élő emberneck, az ki gondoktul idestova nem vonattatik, hanem mindenekben ió előmeneteli vagyon &c.

Ezent mutattyák még az minden-napi példák; mert az mint láttyuk: Sokkal örömesben kivánnak meg halni azok, az kik szomoru beteg agyban fekűsznek, hogy sem mint az kik io egességben vadnak, ugy-mint az kik egyéb arant, az halálnak, még csak könnyeden való emlitéset-is el nem szenvedhetik, hanem, annak halláfara megh rettennek, s-ugyan megh rezketnek.

HASZNA.

Mire való tanúság ez?

Kel ezt tudnunk azok ellen, s-azoknak megtzáfolásokra, feddetretésekre szolgál, kik aztitélik, hogy ha kik ez életben bodogtalanok, avagy valami kivalképpen való nyavalyában forganak, azokat avagy igen gyűlöli Isten, avagy penig kivalképpen való vétkes, ezégéres gonoſſagban élő emberek, es bizonyos gonoſſagokkal vonták magokra az bűnteréſt. Az minémű itileti vala az tőb tarſaival edgyűt, az nagy tűrherő sz. Iob felől, az Eliphaznak az ő barattyának. Lásd meg cap. 4 és 22.

Hasonló iteletek volt azoknak is, az mint az Christus feleletiből megtetzik, az Galilæabeliek felől, kiknek véreket az Pilatus egyelitette vala az ő áldozatokkal, kik. aztitilik vala hogy ezek bűnősbek voltanak volna az tőb Galilæabelieknél.

Ide való azoknak-is itiletek, kik azt velik vala, hogy amaz 18. emberek kiket az Silóe tornya reájok szakadvá meg ůtőt vala, bűnősbek voltak volna az többinél, kiknek abban az veszedelemben részek nem volt *Luc. 13. v. 4.* De kivalképpen illyen vala, az Melita szigetbeliek itéletek az sz. Pal felől, kinek mikoron egy vipera Kigyo, kezere ragat volna, es ott függene egy masnak azt mondgják vala: Nyilván ez ember gyilkos, kit nem hágy élni az boszszu-állas, (vagy az Isten haragja, vagy az igasság) noha az tengerből meg szabadult. *Actor. 28.*

Ez féle illetlen es vakmerő itéleteket ez világhi bolond embereknek nem iavallya Idvőzitőnk. *Ioh. 9. vers. 4.* es sz. Lukatz cap. 13. Sőt sz. Lukatz cap. 6. v. 37. ugjan tiltya. Ne itéllyetek es nem itéltettek. Mert az mint meg hallok s-az mindennapi példák-is megh mutattyak. Gyakorta az hitőtlenek ez vilagon boldogok, az hivek penig boldogtalanok. Mellyet látván még az Istennék sz. emberi-is abban csak meg nē botrankoztanak, az mint à sz. David Ieremias es Iobnak példai meg mutattyák. *Psal. 37. Ier. 12. Iob. 2. & seq.* Még az pogán Poeta Ovidius is értette ezt mikor igy szolt: *Epist. 1. Heroidum: Careat successibus, opto. Quisquis ab eventu facta notanda putet.*

TANVSAG.

III. Harmadszor tanollyuk meg.

Mely bolondok legyenek azok, az kik noha hoszszas sinlő betegségekben es egyéb kedvetlen állapatokban forganak, mind az által, ha mi ő raytok állana benne, nem

igen

igen örömest akarnának meg halni, az minéműek napon kent nagy sokan talaltatnak.

De bizonyára ezek nem értik az sz. Pallal, hogy iob volna edgyűt lenni az Christus Iesussal, Philippibeliekhez irt levelének cap. 1. vers. 23.

HASZNA.

I. Vétkeznek ez illyetének felette igen, s-mégh penig két-képpen vétkeznek. Midőn némellyek inkab akarnak hoszszas betegsegben leven-is ez világon élni, hogy sem meg halni: Némellyek penig az halált hiják, kivánnyak, még minek előtte annak ideje el nem jút.

II. Az hiveknek-is intettetesekre-is szolgál ez, hogy az nyavalyaknak, betegsegeknek, beketélenseggel szénvedeseből, űdő nap előt magoknak halált ne kivánnyanak, sokkal inkab magoknak halalt ne szerezzenek, magokat meg ne őllyek, az mint nagy sokan olvassuk, hogy cselekedtenek Herodes felől olvassuk, hogy minek utánna az maga fiait, az Bethlehembeli ártatlan, gyermekeket meg ölette volna, az fergektől rágattatvan étettetvén önnön magat meg ölte.

Aristarchus Grammaticusis vizkorsagbeli betegsegben nyavalyogván, étlenseggel ölte meg magat. De minekűnk hiveknek ezek ellen eztisztűnk, hogy az Isten akarattya alá nagy szép engedelmesseggel bocsassuk minnen magunkat, és az mi meg szabadittatasunknak Ideiet Istentől váriuk, követvén nem az elől számlált gyilkosokat, többekkel eggyűt, hanem egy Rhodus nevű jeles embert, az ki illyen probaban forogván semmi méltatlan dolgot nem cselekedet. Midőn ez embert egy kegyet-

len Feiedelem ſzabadoſb beſzediért, avagy cselekedetiért kalitkaban vetette volna, es mint egy ártalmas féne vadat gyötrelemre, kinra, gyalazatra tartana, kezeit el vagdaltatván, ábrázattyát rut ſebekkel meg undokittatván: Egy kor baráti arra kezdék inteni, hogy étlenſeggel avagy éhſeggel vetné végét ſok nyavalyainak, nyomoruſaginak, igy felelt volt nekiek: *Cuntta, inquit, homini, quo ad vivit ſperanda ſunt*: Valamig az ember, ugy-mond, el de mindenek felől minden jot kel, avagy illik, remenleni: Ide valo az kőz beſzed: *Dum ſpiro, ſpero*: az migh élek, ugymond, remenlek:

Iam mala finiſſem lètho ſed crèdula vitam
Spes fovet, & melius cras fore ſemper ait.

Eddig regen meg öltem volna magamat, de az nagy hihető remenſeg táplal, ſ. azzal biztat, hogy holnap jobban leſzen, ugymond, dolgod; Mondhatnad: S. nem ſzabadé még csak fohazkodni-is, avagy könyörgeni az meg ſzabaditaſért holott Rom. 8. v. 22. azt olvaſſuk, hogy minden teremtet állatok, egyetemben fohazkodnak? Szabad igen-is, de mindenkor oda tegyük az mire Idvőzitőnk tanit, Matt. 26. *verſ.* 42. *Fiat voluntas tua*: Az te ſz. akaratod légyen, Vr Iſten. Summa hát csak ez: hogy ha mig Iſten ez világban akar éltetni bennünket, legyünk bekeſſeges tűrők, engedgyünk ő neki: ha penig ez életből ki akar ſzollitani, ahoz-is legyünk keſzek ſ. engedgyünk ő neki, az vén Simeonnak példaia ſzérint, az ki előb ſem akar ki költőzni ez életből, ſem tovab ebben meg maradni, hanem à mikor az Vr ótet el bocsatotta, laſd meg Luc. 2. Igy tehát kel minekünk-is cselekednünk

nűnk hogy holot à halál ez életbeli sok nyomorusagokban véget véth, ez mellet, iob kevesse, hogy sem mint sokaig gyötrődni, ez életben penig inkab, hogy sem az következendőben, az holot az mint Agoston D. szol: *Mors optatur, sed non dabitur:* Vgyan kivánnak az halált de nem adattatik avagy engedtetik: midőn gyakorta vagy magunknak, vagy hozzánk tartozo szerelmesűnknek az életet halálon el kel cserelnűnk, ne haborodgyek megh feletteb az mi szivűnk, se az Vr Istennel, az kinek kezében életűnk és halálunk, ne perlődgyűnk, hanem gondollyuk meg azt, az mi kegyes Idvőzitőnk tanitasabol, hogy használ azoknak, hogy el mennyenek, el kőltőzzenek ez árnyek világbol az más őrőkke valo nyugodalmás hazaban.

Ezek az tanusagok az igéknek magyarazattyaval eggyűt: Hogy immár beszedemet forditsam, ez mi Isten ben boldogul ki mult kegyes Dayikankra, kegyelmes Fejedelē Aszonyunkra, kinek hideg tetemét, ime mostan az ő testi nyugodalmanak helyere, ki beszelhetetlen keserűsegűnkkel, tovab akàriuk mozditani, válamit az Syrach tanitasabol értettűnk, elegedendőképpen mind azok magőkat ki mutattak, az kikre nézve, az ő ez világi késerves élete, kit mind azáltal, nagy bekevel szenvedet, az halalt, kedvesbe tőtte, &c. De immar Isten kegyelmeből az testet innet mozditsuk tovab: Es hogy utunk boldog legyen: Annak meg nyeresséért, mongyuk: *Mi Atyank &c.*

TI-

X. PRÆDICATIO,

Mellyet tőt Győngyősi Andras Enyedről az testnek Fejér vár felé való mozditásakor, reggel die 26. Maij.

Ex Prov. 27. verſ. 1. Ne dicsekedgyél az holnapi naprol, mert nem tudod mit hoz az nap tereád.

EGY néműnémű maga ſzerető, nagy teſti győnyőrűségben élő ember felől olvaſſuk Plutarchuſnal, hogy mikor az Paraditſomnak nevezetit hallotta volna, azon felette igen igyekezet, hogy ő neki maga gyónyőrkődteteſere, ahoz haſonlo kerte leheſſen. Hogy penig arra job modgyaval ſzert teheſſen, el megyen vala, ſ. minden fęle élő fakat akar vala bele plántalni: Mikor penigh egy csemetet egy fiatalt, nagy tavul földőn meg hallot volna, kőltſegét, faratſagát nem ſzanván, el ment ſ. meg hozta, és mikor kerteben be oltván, plántálván, ő neki gyűmőlcset nevélt ſ. érlelt volna, magahoz haſonlo teſti győnyőrűſegben élő barátit melleje vevén, kérteben az fiatalnak meg látáſara és gyűmőlcsenek meg koſtolaſara be vitte: Mikor penig az fiatalnak gyűmőlcsehez, hogy le ſzakazza, hozza nyult volna, azonban egy nagy kegyetlen Erdei vad reá mene, ſ. barati meg nem oltalmazhaták, hanem belit ki vágá, es az belőlle ki omolván, meg hala, és igy az ő tőlle plantaltatot fanak gyűmőlcsét ſem maga megh nem haraphatá, ſem penig az

nig az ő barátival, az mint el szanta vala, meg nem kostol tathatá; Az mely meghlőtt dologból immár az Bölcs emberek illyen példa beszédet hosztanak ki: *Multa cadunt inter calicem supremaq; labra*: Az penig magyarul annit tészen: Mikor szintén az arany almához nyulnal, akkor rantyák el az gyékent alollad.

Ebben peniglen az mondásbán az ember életének, szandekának, es minden igyekezetinek változandoságá rekeztetet bizontalan voltát jelentették meg, az mely oly igen romlando, mint amaz igen igen gyengén csinált Cristaly üvegetske, az mellyet néhanykor csak fogadhoz kot szántasz is, el tőrik, es soha többé fel nem éppitheted: Vőtte volt ezt az bölcs Salamon eßében az ő ideiében élő emberekben, s ez az oka, hogy illyen világos intést tészen, minden üdőbeli emberekhez, mayd ugyan megránt ván az zabolát száiokban: Az mely intésből hogy haszhoib éppületet vehessünk.

1. Summajat lassuk.

2. Másodszor rendit.

3. Az igéket magyarázván, legyünk azon hogy tanollyunk-is, az melyre legyen az Vr Isten az segitsegh, mind nékem az igéknek magyarázásaban, s mind penigh az hiveknek az tanulasban, Amen.

Summa szerint az bölcs Salamon látván az ő ideiében lévő embereknek nagy testi bátorságban valo éléseket, es è világi mulando dolgokkal váló ditsekedéseket, inti, kéri, szorgalmaztattya, ez ielen való igékben mi velünk egyetemben azokat, hogy az meddig meg nem fogiák, addig ne mellyeszszék, az az, még csak el szánt,

vagy el kezdet ſ-véghez nem vit dolgokkal ne pipiskedgyenek: Valamiért? Azert, mert felette bizontalan az embernek minden névei nevezendő fel vőtt dolgának kimenetele, akar mely állapattyában is életének, es ez világ ſzerint való idejének, &c.

Rendi ebben vagyon, mert elsőben kit kit az ő tiſztire hivatallyára emlekeztet az bőlcs ſ-azt mondgya, hogy ne dicsekedgyék akar ki-is az holnapi naprol, hogy ezt igy ólőm, igy vágom, rayta illyen boſzſzut állok, it ſ-it illyen friſſen lakozom, &c. Maſodſzor penig hogy ez intéſnek nagyob foganattya leheſſen, felette terhes okát adgya, ſ azt mondgya: Hogy azert ne kőveſſe ezt akar kiis, mert nem tudgya az holnapi kővetkezendő nap mit hoz ő reája, ha eſtve le fekſzik, egéſſegben, betegſegben reggel nem tudgya mire kel fel, &c.

Textus. Ne glorieris in craſtinum: Ne ditſekedgyél az holnapi naprol: Ez igékben vagyon jelen való tanitaſunknak első réſze, az melyben imez két tzélokra vigyázzunk. 1. Kikre tartozzék ez az Bőlcsnek intéſe, kőzönſegeſen minden emberekre, vagy csak egy néhanjakra nézé az emberek kőzzűle?

Máſodſzor kéreſsük fel, mitſoda legyen az holnapi naprol, avagy holnapi nappal ditſekedni? Az mi az elsőt illeti, ugy vagyon, voltanak némellyek ollyan itilettel, hogy ez az Bőlcsnek intéſe, csak az nagy méltoſag béli rendekre, Királyokra, Feiedelmekre, Nagyſagos es nemes rendekre tartoznék: Az kik penig illyen itilettel voltanak, azok ennek illyen okát adtak, mert az felső méltoſaghbeli rendek, mind Salamon idejében, ſ-mind

penig

penigh moſtan, inkab ditſekettek, ſ dicsekednek, inkáb végeznek, practicalnak, mind nagy ſ mind kitſin dolgokban, hogy ſem mint az alſo rendbeliek akar mikor is:

De ezeknek ebbéli ſententiaiok megh nem álhat, mert it az Bőles, nem csak egynéhányával beſzél az embereknek, nem csak az nagy süvégű emberekre néz, hanem gazdagokat, ſzegényeket, véneket, iffiakat, nemeſeket, nemteleneket, Papot, baratot, egy arant ſzolit megh, és mind azoknak ſzabja, mint amaz tudos vásari mives az kőntőſt valakiknek az nyakokban illik: Mindeneknek oda illik penig, valakik gyarlóſag alá rekeſztettek. Ennek penig illyen okat adom, mert ebben az hamar el futó életben, bizonyára nem csak az nagy rendek dicsekedők, kérkedők, kevélykedők, idő nap előt madar mellyeſtők, hanem néhánkor az kőz rendekben még hamaréb fel találod ezt, mert az ſzűr alá-is oda fér ám az negédeskédés, ſ-ez az első dolog, igy érted kikre tartozik? egy ſzoval mindenekre.

De laſſuk az máſodikat: Mitſoda légyen az holnapi nappal, vagy az holnapi naprol ditſekedni? Egy ſzoval nem egyéb, hanem akar mely rendbeli embernek-is, vagy önön magában, vagy penig egyebek előt, nagy kevélven pipiskedni, azzal az dologgal, az mellyet megh csak el rendelt ő magában, hogy veghez vigyen, de végh hez nem vit, vagy penig megh iol csak hozzá ſem kezdet, ám akar nagi, ſ akar kitſin dolog légyen: Illyen ditſekedéſnek ſpecieſſe vala az, à mellyet ſz. Iacab elő hoz cap. 4. 13. ném némű complar emberekről: Az kik el feletkezvén Bőlcs inteſéről, es többire mayd ugyan ki rekeſztvén az

Istennek tanatsat, önnön magokbã nagy fel fuvalkodottan igyen dicsekednek vala: *Cras omnino ibimus in civitatem vicinam. & magnum ibi lucrum faciemus.* Ma vagy holnap el megyünk im ez szomszéd városban, es ott illyen s illyen nagy kereskedesnek nemet inditunk; Ezeket nem ohattya az Apostal hánem meg szolittya s azt mondgya: *Quæ est vita vestra? Vapor est, & nihil præterea:* Hogy im igy dicsekettek tü magatokban, vallyon micsoda az tü életetek? ollyan mint az parah, mely ha egy kevés ideig tettsik, az utan semmivé lésen, mért ditsekettek tsak tü magatokban, kevélységtek miat, de ez illyen ditsekedes felette ártalmas. Mert ezt kellene mondanotok: El megyünk az városban, ha az Vrakarja, es ha életünket meg marasztya. Ihon embernek tsak magában valo illyen pipeskedesét sem szenvedi el az Apostal, hanem ártalmasnak es veszedelmesnek mondgya lenni, hát menyivel ártalmasb es veszedelmesb az ollyan pipeskedes, mikor az ember valami gonoszt végez el magában, hogy veghez vigye, s ezzel még annak elötte illetlenül ditsekedik, minek elötte véghez nem vitte volna. Illyen vala az Achab ditsekedese 1. Reg. 22. 27. Az ki mikor az Assiriabeliek ellen hadat indittana Iosaphattal, es mikor Micheas kedve szerent nem szolna győzedelme felől. Am meg sem fogta s ad dig mellyeszti, s azt mondgya: Hogy vessék az tömletzben tsak Micheast s tartsak vizzel kenyerrel migh meg jö à Syriai hadbol jo szerentsevel, meg láttya mint banik velle, de am nem viheté végben, mert megh lövek, egy szekérre tövék, ebek nyalák fel az vérit, mert ö is azokkal

kal nyalatta vala az iámbor Nabotet, ſ. meg hala: Illyen pipiskedes vala az Iulianus Apoſtataié, az ki mikor Perſiában hadakozni menne, ám meg fenyegeté az kevés keresztyénſeget, hogy ha az hadbol meg tér, megh láttyák hogy valakik az Chriſtus nevét vallyák, mind megh öleri őket, de mint lőn dolga? oldalba lővék egy nyilval, nagyon ſzoria vérit az égre marokkal, ſ. azt kialtya: *Viciſti Galilæe, &c.*

Illyen ditſekedéſek vagyon az mi időnkbenis nagy ſokſzor az Chriſtus ellenſeginek mi ellenünk, az kik magokban el ſzánván azt kialtyák felölünk: Mayd által eſſünk bennek, mayd el prædallyuk joſzagokat, mayd el fogyaſſuk valláſokat, az kik ellen mind az által meg erősitet Idvözitőnkben minket, ſ. azt mondotta *Math. 10. 28. Nolite timere ab ijs qui corpus occidunt, animam autem trucidare nequeunt, &c.* Vegezetre illyen dicsekedéſek vagyon azoknak is, az kik ha valami io ſzerencsékre kapnak, el mennek ſ. annak-utánna az tengerig mindeneket magoknak tulaydonitanak, teſti batorſagra vetemednek, az Iſteni ſzolgalatban meg lankadnak, meg ſem fogtak ſ. addigh mellyeſztik.

Igy cselekedik vala Nabugodonozor, az kinek egy kicsin jo ſzerencseié leven, igy ditſekedik vala: *In cælos conſcendam, ſuper aſtra Dei locabo ſolium meum, Dan. 4.* ſ. mint jara? nem tuda, mit hoza az eſtve, mert az pokolig le vettetek ſ mindenek fővőltek: Igy Pharao Exod. 5. kerik az Sidok adgyon harom napot Iſteni ſzolgálatra, es bocsaſſa el, mert az Iehova mondgya, ſ ám igy ſzol: *Neſcio quis ſit ille Iehova, populum non dimittam*, ha-

nem bővitsék megh munkaiokat, ſ pelvat ſe adgyanak, L mint jára? Akkor vévé elzébe, mikor az habhoz kezde kapni: ſ ez az elsőreſznek magyarázattya, az melyben iol érted kikre tartozzék az Bőlcs intéſe, es mi légyen az holnapi naprúl dicsekedni. S. laſſuk immár minémű okát adgya az maſodik réſzben? Azt mondgya:

Quia neſcis quid ſuper ventura pariat dies.

Mert nē tupod mit hoz az kővetkezendő nap te read: Az mely igékben, azt mutattya meg az Bőlts, minémű ſok kűlőmb kűlőmb fele ſzerencsétlenſegnek nyilai találhattyák az embert, csak egy orában is, ám akar mint ditſekedgyenek, es ám akar mint rendellyék állapattyokat. Altal latták vala ezt az *Romaiak*, ſ ez volt az oka, hogy egy maſt gyakorta az tanács-háznál igy kőſzőntik vala: *Neſcis quid ſervus veſper vehat.* Amaz Philippus Macedo penigh azt kivannya vala, hogy minden nap ő néki ezt kialtſak: *Homo es Philippe*, hogy igy ezt halván, az ő változandoſag alá vettetet allapattyárol, inkab megh emlekeznek.

Az Hyeronimus Doctornak penig csak ugy elmeſeben forgot romlandoſag ala vétteteť állapattya, hogy maga felől azt mondotta, hogy ugy tetzik ő neki, mint ha mindenkor ez zengene fűleben: *Surgite mortui ad judicium:* Ezt mutogattya amaz Philoſophus, az kit mikor kérdenenek mi volna az élet? el ment ſ napot kért gondolkodaſra, az mely napra penig meg akar vala felelni, egy palotaban az kérdeſre, egy vermet ás abban, és felette ekeſſen fel őltőzik ſ abban az őltőzetben iol megmutogatván magat nekiek, él buvek az aſot veremben, amazok

csudal-

csudallyak mit mivelne Philosophus levén: de nem mulat, hanem ki jő az veremből, s-azt mondgya: illyen az élet, ha ezt kerditek, az miképpen hogy en hamar mutatom magamat s-meg hamar el reytem, igy az élet is mutogattya ugyan magat, de hamar oda leszen: Még-is kérdik, mi volna az élet, mondana meg, ne trefalna, el megyen s-kariát nyuittya ki, és markat ősze szoritván azt mondgya, illyen az élet: Harmadszor-is kerdik, s-szemét hunnya be, s-azt mondgya: ollyan az élet: az mely hamar ő szemeit be hunta s-meg fel nitotta: Negyedszer penig azt mondgyák: nem illennék az ő hozza, mondgya meg immár valojaban: el megyen, gyergyat gyuit s-hertelen el fuja, s-azt mondgya, illyen az élet. Az mely cselekedetivel mind az életnek hamar el futo bizontalan voltat mutogattya vala: Ezt mutogatták amaz közönseges versek:

Ludit in humanis divina potentia rebus.
Et certam præsens vix habet hora fidem.
Omnia sunt hominum tenui pendentia filo.
Et subito casu quæ valuere ruunt:
Irus & est subito qui modo Cræsus erat.

S-ez az masodik rendnek magyarazattya:

TANVSAG.

Az honnat immar tanullyuk meg: Minemű nagy bizontalan változandoság alá rekeszteted, és sok rendbeli veszedelmektűl veted környűl az embernek élete: Oly bizontalan, nagy változandoság alá rekeszteted, és annyi sok rendbeli veszedelmektűl vetetet környűl, hogy

ſoha emberi nyelv eleg-képpén ezt ki nem beſzelheti mert gondold meg ugyan, ihon valahova néz, indul, és megyen az ember, valamit cselekezik, ûl, áll, vagy jár, de mindenût csak bizontalan változandoſag, és egy nehany réndbeli veſzedelmek kőrnyûle: Ha vizre indulván hajora ûl, ott igy vagyon az dolog, mert hajoját egy ſzeleccske, hálacska, vagy ágacska el fordithattya, ſ-mindgyárt oda leſzen: Ha váraſokon, várakban, falukban utzakon jár, annyi ellenſege, menni cserep, kő, es tegla feje felőt, ha házában háza népe kőzőt el nyugſzik, az ő csűrei, házai, maiori, aſztagi rea gyulhatnak minden oraban, és őtet meg emezthetik: Ha lovara ûl, ſ egyik lábával el botlik, oda leſzen: Ha házából háza népe kőzzűl ki megyen, bizontalan ha térheté megh, vagy nem, mert utában egy vád, vagy valami meg veſzet oktalan állat meg ölheti, ſ-oda leſzen: valami ôklelős vagy rugos baromel veſztheti, egy réſzeg ember agyon ûtheti, egy hitvan légy vagy pok, ha meg máſzſza, veſzedelme tőrtenhetik, ambar ſemmit ne ſzollyak az nagy épületeknek le ſzakadasárul, főld induláſokrol, merges poharokrol es ételekről.

Mert ha eſzel, iſzol, egy falattul meg fulhacz, az mint amaz Hadrianus Pontifex felől olvaſſuk, hogy mikor udvara népevel mulatozni ki indult volna, és ſzomiuſaganak meg enyhiteſere, egy ital vizet meritet volna, az ital kőzben, egy légy ûte be magat ſzájában, és annyira az torkahoz ragada, hogy ſoha az Medicuſok ki nem vehetek, hanem meg fulada: Igy amaz Fabius Senator edes ételyben egy ſzőr ſzalat nyele el, ſ azzal hala meg: Az Anacreon

nacreon Poéta penig, mikor ottan ottan tobzodáſnak adna magat, egy ſzőlő magtul fulada meg: Aeſchiluſra az mezőn járttaban, egy Sas egy tekenős bekat eyite, mivel hogy kőrme kőzőt fel kapta vala, ſ-ám meg hala. De mit hozok meſzſzűnnen peldakat, ha bizony eleget találſz tſak ollyakat-is. mellyek az te űdődben eſtenek; Igaz tehat az tanùſag: Minemű bizontalan valtozandoſag ala vettetet, &c.

HASZNA.

S-mire valotanuság ez?

Elsőben arra valo, hogy megh tudgyad ebből, mely igen vétkezzenek egy néhany rendbeli emberek, ſ-leg elsőben is azok, az kik magok ditſekedéſéből mégh legh nagyob dolgokat-is Iſten ſegitſege nélkűl akariák el kezdeni, ſ-véghez vinni: Illyen vala amaz Ajax, az ki mikor Troia alá kéſzűlne ſ-Attya intene, hogy Iſtent ſegitſegűl hiván kezdene dolgához, am azt mondá: *O Pater, hoc eſt ignavorum &c.* Maſod rendben vétkeznek azok, az kiknek ſoha még tſak eſzekben ſem jut, hogy mégh megis kel halniok, sőt ugyan nem-is hiſzik el, hogy addig meg halnának, valamig nagy kinczet, gazdagságot nẽ gyűtenek, avagi valami nagy méltoságos allapatra nẽ mennek Illyen vala amaz gazdag, *Luc. 12. 20.* kinek mikor bora buzaja, bőven termet volna, eſzében ſem jut hogy meg halna, hanem azt mondgya, *Quid faciam?* Illyen vala Xerxes, az ki Artabanusnak mikor ő előtte az halálrul beſzéllene, azt mondgya vala: *Mittamus iſta triſtia, cum lætiorá in manibus, habeamus.* Harmad rendben vétkeznek azok-is, az kik egy kitſin ideig maga mutato jo ſze-

rentſeiekkel el hiſzik magokat, es vegig meg maradando boldogságot igérnek magoknak, maga nem tudgyák ugyanmi követhetſöket életeknek egy ſzempillantásában. Ezert mondgyak vala az régiek: *Dicig beatu.*

Ante obitum nemo ſupremaq; funera debet:

Vay ki hamar ſzegénnyé lehet az gazdag, meg hálhat az jo egéſſéges, ollyan ám az ſzerencse mint az üvegh: Ezert mondgya vala *Syr. cap. 11. 29.* Halál elöt ſenkit ne mondgy boldognak, mert az embernek maradekirol iſmértetik az meg. Ezt mutogattyák vala amaz négy királyok, az kiket mikor az Ægyptombeli kiraly Seſoſtris hinto ſzekere elöben fogatot volna, es magat azzokkal vonatta volna: Az edgyik az menetel közben nagyon néz viſzſza, melynek mikor okat kérdené Seſoſtris, azt felelé, im azt nézem, hogy az mely hamar fordul az kerék, oly hamar változik az embernek io ſzerencséie, az mellyet halvan Seſoſtris, megeſék ſzüvében raytok, es ö nékik ſzabadſagot engede. Negyed renden vétkeznek azok-is, az kik az ö életeknek megjobbitását, felette igen *procraſtinallyak*, egynehany eſztendöket igérvén ö magoknak, maga egy ſzem-pillantaſban ki mulhatnak: A mint Herodes Act. 12. 21. az ki mikor nagy tziſran fel öltözöt volna, tetzik néki hogy egy néhany eſztendöket ö még él, mivel az köſſeg-is azt kialtya, hogy Iſten ſzol akkor mikor ö ſzol, ſ-mint lön az dolog? Am az Vrnak Angyala le ſzálla ſ általverè ötet: Ne *procraſtinallyuk* tehat megh téréſünket, hanè meggondolljuk amaz közönſeges verſet:

Quis ſis, quis fueris, quis eris ſemper mediteris

Az régiek hogy erröl megh emlekeznének, el mentek ſ.

hole

holt emberhez hasonló képet faragtanak ſ. az ő haikat gyakran arra intették: Az Aegyiptusbeliek penig ember feie kaponyáiából ittak: No tehat mi-is mikor illyen Chriſtusban ki mult embereket latunk, harang ſzot hallunk, iuſſon eſzünkben, hogy

Aut ſumus aut fuimus aut poſſimus eſſe quod hic eſt.

Ez az elsö haſzna az tanuſagnak, laſſuk az maſodikat.

II. HASZNA

Maſodſzor intettetésünkre valo tanuſag ez: legjünk vigyazok, es készek amaz bölts ſzüzekkel, az mi lámpáſinkal, Matth. 25. v. 5. mert nem tudgyuk mikor jö el az Vr, és mikor ſzolit meg Matt. 24. azt mondgya ſzent Peter, 2. Pet. 3. 10. hogy, ugy jö el mint az lopo: Erre valo kepeſt intet Salamon, Prædikatori könyvnek c. 9. ezt mondván: Vigyazzatok, mert ember nem tudgya az ő oráját hanē, mint az halak megrtkeztetnék az haloban, és mint az madarak meg fogatnak az tőrben, azonképpen az emberek-is megtartoztatnak, à halalnak ideien, mikor nagy hirtelen, környül veſzi öket: Ide néz vala amaz David Királlyál felesló öſzvegy: 2. Samuel. 14. 14. Akiazt mondgya vala, halladé Király, nyilván meg kel halnunk, mert ollyak vagyunk, mint az viz, mely ha az földre öntetik, fel nem méretheték, és nincsen Iſtennel ebben ſzemely válogatás: ki volna tehat immar az, az ki az holnapi naptol dicsekednek, kerkednek, kevelykednek?

III. HASZNA

Harmadſzor arra valo tanuſag ez, hogy meg tud-

gyad, mely igen bekesnek kellyen teneked lenned tellyes életedben az élő Istennél: Holot nem tudod, mit hoz az holnapi nap te read: Es mely igen Istentől kel egyedűl az te el inditot dolgaidra az áldast és az boldog elő menetelt várnod?

Ezt cselekedte ez à mi Istenben boldogul ki mult kerezteyen Istenfelő K. Fejedelē Aszonyunk, à ki nē hogy dicsekedet volna az kövétkőzendő nappal, de inkab álmelkodot ez egy-nyihanny sirálmás esztendők alat nagy ottan ottan rayta regnalo nyavalyajahozképpest, hogy egyik orarol halála maſikra haladot. Meg tetzet ez az ő Felsege idvősseges jo keszületiből, mind ki mulasa előt valobol, ſ-mind penig ki mulasa orajan valobol, az mely nem egyeb volt, hanem csak idvősseges vallas tetel: De sokaig ez hideg tetemet utaban hogy ne keselteſſem, annak felső, kőzep, also rendbeli kisirőivel egjűt inditsuk el nyugodalmanak helyere, mely h ogy boldogul legyen kőnyőrőgjűnk, ſ-mondgyuk: *Mi Atyánk &c.*

XI. PRÆDICATIO,

Mellyet tőt Keserűi D. Ianos à teſt felőt, mikor velle Feier-várra erkézvén, sok szép illendő Ceremoniakkal le tetetet, tiszteſſeges földben tétetteteſenek meg határozot ideieig, *die 26 Maij.*

EX Pſal. 112. *Eorők*

verſ. 6. Eorôk emlekezetben leſzen az igaz.

HAſonlonak látzik ennekem ez világ, amaz igen nagy Erdőhez, melyben kűlőmb kűlőmb fęle nemei vannak az fáknak: nemellyek ki terjedet ágabogaſok: nemellyek egyeneſſen fel huzalkodot magaſſak: nemellyek az földőn el terjedtek, és tőb ſzántalanok: kik kőzzűl nemellyek ſzinekről; nemellyek levelekről, nemellyek viragokrol: kik penig gyűmőlcsőkről iſmertetnek meg: kik kőzzűl nemellyek haſznoſok és kedveſſek: nemellyek haſzontalanok és kedvetlenek: nemellyek tiſzteſſeges haſzonra valok, &c.

De mihelt feyzevel le vagatnak, és az tűzre vettetvén hamuva tetetnek, leg ottan ſemmi kűlőmbſegh kőzőttők nem leſzen. Igy vagyon ez világ, mellyet nagy Erdőnek mondhatunk, melyben ſok fák, az az, ſok emberek vannak, kűlőmb kűlőmb fele állapatuák, Vrák, kőz réndek, gazdagok, ſzegenyek, firfiak, aſzonyiállatok, &c. Kik kőzzűl, nemellyek ſzavoknak agabugaibol: nemellyek gyűmőlcsekből: nemellyek kőntősőkből &c. iſmertetnek meg. De mihelt az halál az ő horgas kaſzajával le vágya őket, és az rothadás által porra, hamua teſzi, ſemmi kűlőmbſeg oztán kőzőttők nem leſz, ſorſok egyenlő leſzen.

Melyről Plutarchus igen ſzép hiſtoriat hagyot irva: Mert azt irja, hogy mikor amaz Diogenes Cynicus, ki az emberi allapatnak igen agyas viſgálóia volt, egy űdőben a temetőben ſetálván, az koporſokat ſzorgalmatoſban ſemlelné, az csontokat hányogatná es mind az emberi tagok-

nak csuda egyben ſerkeſztetéſéről, mind penigh roshadandoſágáról mellyebben gondolkodnék, találkozik Alexander Macedo azon el menni: Es mikor ótet kerdené; mit czenálna, ávagy mit kereſne az élő az holtak kózót, azt felelte neki: Immar regtúl fogva ugy-mond, ebben à nagy Kapolnaban, ennyi nagy rakás csontok kózót, az te Atyadnak Philep Királynak, kitól az egeſz Górög orſzag retteget; agyakoponyaiat és csontaic kereſem: De az többitúl azokat ki nem iſmerhetem, mert ennekem mind haſonloknak tetzenek egymáshoz.

Mellyel ez Bölcs azt akarta jelenteni, hogy ez világnak palotajában nagy kúlómbſeg vagyon ugyan az emberek kózót: De az halalnak ſarga udvaraban mindenek nek azon egy ſorſok és állapattyok, es egy máshoz mindenekben haſonlok, az Királyok és ſzegenyek, az nemeſſek és jobbagyok, &c.

Vagyon mind az által egy prærogativaiok itten-is az hiveknek, mellyel egyebektúl meg-kúlómbóztetnek, az tudni illik, mellyet itt az Királyi Propheta celebral: *Az igaz* ugymond, *örök emlékezetben leſzen.* Mellyél mi is hogy mind életünkben, ſ-mind halalunkban job modgyaval tudgyunk élni, laſſuk

I: Summaiat.

II. az igik magyarazattyat, es abból à mi-nemű tanuſagokki jónek, egy egy ſzóval jegyezgeſſük meg.

Melyében legyen velzerünk az Sz. Lelek, Amen.

SVMMA.

Akarván az Propheta, az hiveknek bodogſagokat

és az

es az hitetlenek felet való *prærogativá*iokat, bizonyos Catalogusban venni: Az többi közöt mivel által látta es iol tudta, hogy ennyiben az hitetlenekel köz sorsok es állapattyok, hogy mint az hitetlenek, ugy ők-is meg halnak, ez aránt-is mitsoda *prærogativa*iok legyen az hiveknek az hitetlenek felet, arra tanit megh: Ez tudni-illik, hogy magokkal eggyût az ő emlekezeteket ez földről el nem veszik, hanem az élőknel, meg marad boldog emlekezetek álhatatosan és mindē időbeli maradekjok, mint egy kezről kezre adván, örökke valova leszen, &c.

RESZEI.

Két kiváltképpen valo dolgokat kel penig itt meg forgatnunk.

I. *Kicsoda mondassek itt igaznak.*

II. *Hogyhogy tartassek és maradgyon meg az igaznak emlekezete.*

Az mi nézi az elsőt: *Igaznak* itt, nem az nevezetik, az ki termeszet szerint ollyan volna: az mint ez előtis meg mondottam: Mert illyen igaz az emberek közöt nem találtathatik, és igy egyedül csak ű maga az Isten Igaz. Lásd meg Psal. 116. 5. & 119. 137. Az ember felől penig azt kiáltja az Irás: *Non est justus ne unus quidem.* Nints *Rom 3. 9.* ugy mond, csak eggyül egy igaz is, nincsen az ki értelmes *10. 12.* volna, és meg keresne az Istent: Mindnyaján az embe- *Psal. 5. 10.* rek el hanyatlottanak, haszontalanokka lőttenek: nin- *& 53. 4.* csen ki jot cselekednek, nincsen eggyül egy-is: Mert mi *Esa. 64. 6.* minnyajan olyanok vagyunk, mint az tisztatalan, és minden mi igasságunk ollyan, mint a meg fertőztetet ruha, &c.

Hanem

Rom. 5. Hanem igaznak neveztetik it az hivő 1. az tulaydonitaſra nézve, mert annak az Chriſtus igaſſaga tulaydonittatik az ötet meg fogo hitnek általa: Az miképpen mondatik Abraham igaznak lenni *credidit Abraham* ugy-mond, ſz. Pal, *& imputatum eſt ei ad juſticiam.* Mert annak vétkei el vadnak fedeztetven, azt mondgya David. 2. Az el kezdéſre nézve, mert az el kezdi az igaz életet, ugy-mint ki az bűnnek meg halván, igaſſagnak él: ki ollyan mint az Iehovatul plantaltatot igaſſagnak fáia, mely io gyűmöl czöket, Léleknek gyűmöleséit termi, es ſzentſegben, igaſſágban Iſtennek ſzolgál, életének minden napiaiban. Ez az igaz, ez, az melyről itt emlekezet vagyon.

Rom. 4 3. *Pſal. 32. 1.* *1 Pet. 2 24* *Eſa. 61, 3.* *Mat. 7 17.* *Gal. 5. 22.*

Az mi az második dolgot illeti: Hogy hogy maradgyon tudnillik meg ez illyen igaznak örökké emlezeti. Egy ſzoval erre az a felelet: Meg marad emlekezeti földön es mennyen. Földön mondom, 1. Mert az ő nagy hitit, Iſtenes es kereſztyéni io maga viſeleſét, Iſtennek valo faradhatatlan ſzolgálattyát kedveſen emlegetik holta utan az Iſtennek minden igaz tiſztelői. Igy vagyon emlekezetben Abraham ez may napigh az ő nagy hűtiért: Abel, Enoch, Moſes, Ioſeph, David, Ioſias, Ioſaphat, Eſaias, Ieremias, Daniel, &c. Maria, Simeon, Lazár, az Evangeliſtak &c.

2. Mert az ſzegények es ſzűkölködők kiknek táplálóia, éltetőie volt, az ſzegény foglyok, rabok, kiknek meg látogatoia es ſegitőie volt; az ſzegény korok betegek, kiken ſzánakozo volt, es kiket gondviſeléſevel gyamolitot, az ő bodog emlekezetit egy maſnak prædicallyak, es halhatatlanſagra maradékioknak *commen*dallyák. Igy vagyon

gyon emlekezetben Rebecca *Gen. 24. 18.* az Ephraim nemzetiből valo némely Fejedelmek *2. Paral. 28. 15.* Eſter, Tobias mind az vén ſ-mind az ifiu, *Tob. 1. 19. & 12. 2. 1tb. Iob. 29. 15. 16. Obadias.* Az Chriſtusra kenetet öntő Aſzonyi-állat *Matt. 26. 13.* Amaz ſzegeny özvegy Aſzſzonyiállat *Luc. 21. 3, 4. &c.* *1. Reg. 18. 3. 4.*

3 Mert az ő maradekja meg marad mind örökke; az mint ezen Soltárban az David oda fellyeb mondgya: Hatalmas léſzén, ugy-mond, az igaznak magva ez földön: Azokban azert az ő bodog emlekezete meg marad mind végiglen. Ide tartozik, az mit ezenről Sirach irva hagyot: Az ſzövetſegben vannak, (ugy-mond az igazakrol) ezeknek maradékiok, es az ő Fiok ű utannok. Mind örökké meg marad ezeknek magvok, es azoknak dücsőſſegek el nem veſznek: Iollehet ezeknek teſtek el temettettenek békeſeggel, de azoknak nevek minden nemzetſegre él. Ezeknek bölcseſegeket hirdetik az népek, es az emberek az ő dicséreteket, &c. *verſ. 2.* *Sirac. 44. 12. 13. 14. 15.*

4. Mert az Iſten tiſzteſſegéhez való buzgo ſzeretetiből, nagy költſegével keſzittetet es éppittetet Templomok, Scholak es egyéb ſzent haſzonra való alkotmánjok, sőt az egy hazi ſzolgak és tanulo Deakok, kiket az Anyaſzentegyhaznak nemzet és ſzült, az ő bodog emlekezetit faradhatatlanul prædicallyak, es prædicalvā maradekokra hoſzſzu rendel ſzálittyák. Igy vagyon emlekezetben Obadias, ki ſzaz Prophetakat taplált az üldöztetéſnek idejen titkon vadak barlangiaban: Igy vagyon Iacob emlekezetben, Bethelben az Iſten tiſzteſſegere emelt oltarert: David az Templomhoz valo ſzügséges mate- *1 Reg. 18. 3 4.*

riáknak meg szerzeséért: Salamon annak meg éppitéséért; Nehemias, Zorobabel, az Christust kenegető Aszszonyi-állat, &c.

Igy marad örökke emlekezetben ez földön.

S. Mondhatnad.

Lam az Salamon azon panaszolkodik az többi közőt, hogy minek utanna ember meg hal; még emlekezete sem marad meg: *Ecl. 9. 7.*

Res. Igaz es helyes az Salamon mondasa de az hitetlenekről, az mint megh lathatod ot az közeleb való bőtükből: Mert ez-is az hitetlenek büntetési közőtt nem utolso: Melyről emlekezik David-is: *Perit memoria eorum cum ipsis.* Masut viszont: *Dispereat de terra memoria eorum* Hogy penig ez az hitetlenekről értessék, megtetzik világoson az 34. Psal. *Vultus Domini*, ugy-mond, az David, *contra eos qui operantur iniquitatem, ut deleatur memoria illorum de terra.* Olvashats ide tartozo dolgokat *Exod. 17. 14. Deut. 32. 26. Esa. 16 14.*

Psa. 9. 7. & 109. 15. Psal. 34. 17.

S. Mondhatnád.

Lam sok hitetleneknek emlekezetek è mainapig fenál, ugymint, Cainnak, Savulnak, Achitophelnek. Biliamnak, Iudasnak, Herodesnek, &c.

Res. Vgy vagyon: de nagy külömbség vagyon, az hivek emlekezete es hitetlenek emlekezete közőt: Melj külömbseget Salamontul kel minékünk kerdenünk, kiehez igy szol: *Memoria Iusti in benedictione:* Az igaznak emlekezeti áldásban marad, ugy-mond, Ellenben azert az hitetleneknek emlekezetek átokban es gyalázatban marad, ugy hogy iob volna, ha soha sem az Istennek, sem az embereknek, mégh csak elméiekben sem ötlenék.

Prov. 10. 7.

emle-

emlekezetek. Lasd meg errôl *Psal. 109. 10. Sap. 10. 7.* Ezekrôl szol Iob Patriarcha, mikor azt mondgya: *Memoria vestra similis cineri.* Nem oknélkûl mondgya tehat Nehemias könyörgésében; *Memento mei in bonum, &c.* *Iob. 13. 2.*

De mivel ez világ háládatlan, meg tôrtinhetik, hogy az igaznak emlekezete feledékenségben mennyen ez fôldön Esaiasnak amaz mondasa szerint. *Iustus perit & non est qui te cognoscat, &c.* Az éghben mind az által soha az ô emlekezete Istennel feledékenségben nem jut. Az mint ez meg tetzik. 1. A maga bizonsagtételéből: Vallyon elfelejtkezhetike ugy-mond Esaiasnal, az Aszonyi állat. *&c.* Imé az én kezeimre felirtalak tegedet. nevedről neveszlek tegedet: Enyim vagy te. Idvözittônk is azt mondgya: *Nomina vestra scripta sunt in cælo:* Oly Pasztor penig ô, ki az ô Iuhait neveken hija. *Esa. 49. 15. 16. & 43. 1. Luc. 10. 20 Ioan. 10. 3.*

2. Meg tetzik az ô könyörgéseknek meg halgatasobol: Melyről David azt mondgya: *Oculi Iehovæ super Iustos, & aures ad clamorem eorum, &c.* *Psal. 34. 16*

3. Csudalatos oltalmazásabol és meg szabaditasabol: melyről-is az David igy: *Castra metatur Angelus Iehovæ circumtimentes eum & eripit eos.* Tovább viszont *multæ sunt tribulationes justi, sed à cunctis illis eripit eum Iehova.* Lasd meg ezenről *Gen. 28. 15.* Ezert igen bizodalmasok az hivek még az veszedelmekben is, mert azt mondgyák az Daviddal: *Iehova mecum est, non timebo quid faciat mihi homo:* Sz. Pallal penig. *Si Deus pro nobis quis contra nos.* *Psal. 34. 8. Psal. 118. 6 Rom. 8. 31*

4. Bôseges áldasabol: mert holot az kegyesség minden tekintetben hasznos, az Isten az igazakra áldásinak sok kûlômbkûlômb féle nemeit szokta kiönteni. 1. Az ô magvokat *1. Timot. 4. 8.*

Pſa.112.2 maradékiokat meg aldgya, el ſzaporittya, es nyomſſa téſzi, az mint ez eléb mondám; Az ő napiokat meg ſzapo
Pro.10 27. rittya. Mert az mint Salamon meg mondotta? Az Vrnak félelme hoſz ſzabittya meg az napokat, az Iſtentele-
Pſa.91.16. neknek penig eſztendeiek meg rövidűlnek. Sőt az Iſtén maga mondgya, hogy az igazat napoknak hoſzaſagával meg elegiti, &c.

2. Ez eletre való ſzűkſeges iavokat ki ſzolgaltattya:
Pſa.37.25. Melyről az David igy emlekezik: Gyermek voltam es meg venhűttem, de ſoha nem láttá hogy az igaz el hagyatot volna, es az igaznak kenyér kereső magva, &c. Bi-
Pſal. 128. 2. 4. zonyára ugy megh áldatik (az mint maſut mondgya) az ember ki az Iehovát féli.

V. Meg tetzik tovabba annak teſteből ki menő lelkének magához való vételeből: Melyről az Bőlts illyen bizonſagot téſzen: *Iuſtorum anima in manu Dei: nec tan-*
Prov.11.4 & 14. 32. *git eas tormentum.* Ezert mondotta Salamon-is; *Iuſtitia eruit à morte:* Maſut viſzont. *Etiam in morte ſperat juſtus.*

VI. Vegezetre; Az dicszőſſegre való kivanatos fel
Iob, 19. tamaſztaſabol: Mellyel az ſz. Iob vigaſztallya magát teſtenek toshadandoſaga ellen. *Novi* ugy-mond, *redemto-*
Pſ. 17.15. *rem meum eſſe viventem, &c.* David penig: *Ego,* ugymond,
Mat. 25. 34. 35. *in iuſtitia videbo faciem tuam, ſatiabor cum expergefacta fuerit imago tua.* Ot ditſekedik azoknak tſelekedetekkel Idvő
Dan. 13.3. zitőnk: Ot kezdenek fénleni, mint az Csillagok az iga-
Mat. 13. 43. zak, mind őrökkön őrökké, &c.

TANVSAG.

I. Meg tanulhatnok innét, az Evangelium ſzerint való igazak, minémű ielekből iſmérteſſenek meg, tudniillik,

illik, az igaz hitből, ſzeretetből, alázatoſſágból, alamiſnálkodasból, avagy io-tétemenyből, es az kegyes élet nek követéſében való végig meg maradasból, &c.

II Meg tanolhatnok azt is, hogy valojaban légyen örök élet. Mert az igaz örök emlekezetbe leſzẽ, *&c.* De hogy ez tanusagokat bövebben magyatázzam, moſt üdöm rea nincs: hanem,

III Tanollyuk meg innét azt, mi modon kellyen mi-nekünk hiveknek halhatatlan hirt nevet kereſnünk, es bodog emlekezetet utannunk hadnunk.

Ez nem kitſin meſterség, mellyet az Poganyok noha igẽ igyekeztenek meg tanolni, bölcz elméjekkel mind az által fel nem találhattak, es meg nem tanulhattak, Voltak ollyak, kik hazajokert, ſzabad akarat ſzerent, valo halált ſzenvettek, es ſzörnyü keppen magokat ſzanſzandékbol el veſzitették; mint ám az *R*omai M. Curtius: Q. Detius es többek. De ez földi hir, névnel es hiv dücsöſségnel, ſemmit egyebet ezek nẽ nyertek. Hogy azert mind földön mennyen halhatatlan hirünk nevünk, maradgyon azt kel meg tudnunk, mint kellyen ez életben magunkat viſelnünk, egy ſzoval. Euangelium ſzerint valo igazaknak kel lennünk: Micsoda az, meg magyarazza az többi közöt Szent Pál, mikor azt mondgya: *Tit. 2. 12.* *Temperanter, juſte & piè vivamus in præſenti ſeculo.* Ez harom igikben foglaltatik be, az mi kereztyeni életünknek regulaia. Ezert mondgya ezekről amaz köz vers:

Hæc tria perpetuò meditare adverbia Pauli,
Hæc tria ſint vitæ regula ſancta tuæ.

Hogy azert az utolſon kezdgyem el, azt kívánnya, I.

hogy Szentül éllyünk: Az mely be foglallya mind azokat, valamellyekkel Istennek tartozunk: 1. Az Istent tehat igen felyük: Ezert hires Abel, Seth, Noe, &c.

Iohan. 8. Rom. 4. Mat. 8. & 15. 2. Az Christusban erősen hidgyünk. Ezert hires Abraham, az Capernaumbeli Centurio, az Chanahan nemzetéből valo Aszony, &c. 3. Mindē Istentül kivánt jocselekedeteknek követesere igyekezzünk, nevezet szerint penig az Christussal, és az ő képebeli szemelyekkél jol tegyünk: Igy szerzették halhatatlan hirt nevet magoknak az Magusok, Poklos Simon, amaz kenetes Aszonyi-állat, Zacheus &c.

Matt. 2. 11. Mar. 14. 3. Luc. 19. 6.

II. Azt kivánnya hogy igazán éllyünk. Az mely be foglallya, mind azokat, valamellyekkel felebaratinknak tartozunk. 1. Igen kel őket szeretnünk, mint minnen magunkat, és az ő javokat, ugy-mint, idvősségeket, bőcsületeket, ez világi akar mi nevel nevezendő állapattyokat &c., elő kel mozditanunk, tehetségünk szerint. 2. Kinek kinek az ő igazát meg adgyuk, az kinek tisztesseggel tartozunk, tisztesseget, &c.

Rom. 13.

III. Hogy jozanon éllyünk: melybe foglallya, valamivel magunknak tartozunk: Az minémű 1. az ételben italban való magunk megméréklése &c. 2 Testunknek tisztán való tartasa &c. 3. Az indulatoknak magunkban oly szoros megzábolázása, hogy semmi üdőben azoktul ugy el neragattassunk hogy valamit vagy Istenünk vagy felebaratunk ellen vétenénk, vagy valami modō magunknak ártanánk, &c.

Hogy azert immar szomat téritzem, ez kegyesen élt, Istenesen az Vrban el nyugut, es bodogul idvözült kegyelmes

gyelmes Feiedelem Aſzonyunkra: Ez meg veſſet utol-ſo világban, ha valaki méltán mondathatot igaznak, bizonyára ez az: Ez az, az ki az ſz. irasban nagy emlekezetben forgo ſz. Aſzonyi-állatok kőziben, méltán ſzámláltathatik: mert ő ſzentűl, igazán, es iozanon élt ez világban: Mivel az Iſtent igazan iſmérte, félte, es à Chriſtusban való hitben oly álhatatos volt, hogy ſem az ördög ezer meſterſegével, ſem ez viiági ſok nyomoruſagoknak nehéz fal tőrő koſai meg nem tántorithatták, valami nehéz békételenſegre, es az ſz. Lelket meg ſzomoritó illetlen panaſzolkodaſra nem vetemithettek, hanem igen békeſeges tűrő ſzenvedő lévén, mind halálig hit, es még az halalban-is reménlet, Iobbal ezt kialtván; Vram, ha megh ölſz-is még-is te benned reménlek: Reménſege meg ſem csalta, mert el vötte immár, az ő hűſegének es álhatatoſſagának terhes iutalmat, az igaſſagnak Coronáját, mellyet az Vr ſz. Ianos es ſz. Pal által neki es minden hiveknek meg igért volt. *Iob. 13.* *2 Timot. 4* *Apoc. 2.*

Az ő hűti penig tellyes életének mindē folyaſában, igē ſzépē viragzot, gyűmölcsőzőt, mindenkor: Mert az Iſten igejének halgataſara, az ſzent Sacramentommal valo éleſre, és egyeb ſzentſegekben valo maga gyakorlaſara, ki beſzelhetetlen buzgo ſzeretettel gerjedezet: Es ha valami akadalyok miatt az alkolmatoſſagot, valamikor kénſzerittetet el mulatni, keſerves kőnyhullataſokkal megh ſiratta. Az Eccleſianak kegyes Daykaja, az egy-házi-ſzolgaknak és tanulo Iffiaknak igen kegyelmes patronaja, az őſzvegyeknek, árvaknak kiváltképpen valo gyamola, foglyoknak, raboknak ſzabaditoia, az ruhatalanoknak

noknak meg ruhazoia, az ehezőknek éltetőie, az nyomorultaknak csuda kéſerves ſzánoia, az betegeknek nẽ csak meg látogatoia, hanem ſokaknak ugyan orvoſoja-is volt, orſzágabeli hiveinek, sőt egeſz nemzetenek nem annyira Fejedelem Aſzonya, mint edes Annya volt: mert mindeneket kegyelmeſſen látot, mindeneknek ſzávat, panaſzát nagy csendeſsen meg halgatta, igaſſagaban kit kit oltalmazot: és csak egy hozza folyamodottat-is kedvetlen válaſzſzal előlle el nem bocsatot. Egy ſummaban, Iſten után, mindeneknek minden volt.

Eleteben penig, mely mértekletes, mely ſoſzan volt, mi ſzűkſeg ennekem arrol ſok ſzot ſzaporitanom, holot ez nyilvan vagyon mindeneknel, hogy ſemmi reſzegitő itált nem ijut, hanem ſzokot itala az tiſzta viz volt mindenkor: Az ételben is csuda mely nagy maga megh tartoztathato volt. Teſtet-is mint akar mely ſzent Aſzſzonyiállat oly tiſztán tartotta, hogy ſemmi fertelmes undok ſzo az ő ſzáiából nem hallatot, ſem tragár beſzédek ben ſoha nem gyönyörkődőt, sőt azoknak ſzővőit fonoitis igen gyűlőlte, udvarában nem örömeſt ſzenvedte: Az tiſztatalan es faytalan életűveket, nem ſzerette, hanem az mint hogy maga fertelemnélkűl való eletet élt, igy egyebekben is azt bőcsűlőtte es kedvelte felette igen. Az ő indulatin valoban uralkodot, es hogy ötett valaha azok kereſztűl ragadgyák meg nem engette. Senkire illetlenűl meg nem haragut, ſenkit modnélkűl meg nem gyűlőlt, sőt ellene való nagy vétſeget-is nagy gyakorta Firfinal nagyub álhatatoſſagal ſzenvedett es tűrt el: Nagy méltoſagában, kinczében, gazdagſagában fel nem fual-

kodot,

kodot, hanem ſok kőzönſeges nemes Aſzonyi-allatoknál magát csendesben es alázatosban viſelte: Magát ſoha oly igen nem ſzerette, hogy egyebekhez ſ kivatképpen az ſzű kőlkődőkhőz való kegyelmeſſegét, es adakozo kezét meg vonta volna, &c.

Hogy tővid ſzoval ſokat mondgyak; nem felek àzon, hogy méltán valaki azt vetheſſe ſzememre; hogy kelletenél tőbbet mondottam felőlle: azon félek inkab hogj érdemlet dicziretiben, meg keſeredet elmémnek moſtani buſult állapottya miat, meg ne fogyatkozzék.

Mélto tehát, bizonyárá mélto, ennek az igaznak es Feiedelem Aſzſzonyi-állatnak nálunk őrők emlekezetben lenni es maradni. No tehát Chriſtusnak minden igaz hivei, ſok őzvegyek, arvak, ſzűkőlkődő-ſzégenyek, ehezők, rongyoſok; No Iſtennek ſok nyomoruſag alá vetteted, Patronuſoktul es Patronaktul meg foſztatot Anyaſzent-egyhaza, no egy-hazi, igaz ſzolgak, hazanknak gyámoltalan Scholái, jo indulatu tanulo iſiak, No az orſagnak minden rendbeli jelen es távul lévő ſtatuſi, ſiraſſuk, keſeregiűk illy kegyelmes Feiedelem Aſzſzonyunknak éretlen halálát, az kormany mellől valo el eſesét: Es à menyire tőlűnk lehet, hála ado voltűkat hozzá, mutaſſuk meg ezzel, hogy bodog emlekezeti fiurol fiura, nemzetſegről nemzetſegre maradgyon áldaſban köztűnk. Ez végre im ez ſiralmas rhythmuſokat, zengedező ſzoval mondvan, hadgyuk fejenel őrőkké emlekezetire:

Nemzetűnk virága, Rogyago ſzép csillaga,
Eletűnk vilagaa Szegenyek ſzánoia,

Kegyes tápláloia,
Betegek orvoſſaga:
Arvák edes Annya,
Budoſoknak honnya,
Szomoruk vidamſaga:
Foglyoknak remenye
Vakok ſzeme fénye;
Bennák fanták Iſtapia
Igyefogyattaknak,
Nagy kárvallottaknak
Elő gyamolitoja:
Meg eſet vétkeſnek
S-vétkén kéſergőnek
Igaz kőzben jároia.
Iffiaknak véneknek,
Vri nagy réndeknék
Illendő bőcsődelme
Az Szegeny kőſſegnek,
Rabotás népeknek
Könyebitő kegyelme:
Minden embereknek
S-főképpen Férjenek
Bizonyos hijedelme:
Az Eccleſiának
Egyha-

Egyhazi ſzolgaknak,
Egyetlenegy Dajkaja:
Rongyos Scholainknak
Tanulo iffiaknak
Kegyelmes patronaia:
Az Vr törvényenek,
Skereztyẽ hitünknek
Nagy hű otalmazoia.
Az kegyes életnek,
Fegyhetetlenſegnek,
Igyenes abrazattya:
Mertekleteſſegnek,
Okos csendeſſegnek,
Eleven peldazattya:
Kerezt-viſeleſnek,
Türes ſzénvedeſnek,
Mozdulhatatlã targia.
SVSANna ſzépſeggel,
Abigail eſzel,
Iudit ekes nyelvevel:
Eſter ſzelidſeggel
Szemermeteſſeggél,
Nemzetẽ eſdekleſſel:
Chriſtuſra kőltéſſel,
Maria ſzentſeggel
Martha gõdviſeléſſel.
Iay jay, el viteték
Iav el ragattaték
Hirtelenſegel tőlünk.

Hálá-

Háládatlanſagunk,
Meg valljuk bar magunk,
Ezt hozá, jay, minekűnk.
Ily nagy drága kintzűnk
halva ßivűnk lelkűnk
Im hol fekßik előtűk
Hogy ez kis Séllyében,
Teſtével egyemben,
Enyi ſok ſzép virtuſa;
El ne temettéſſék,
Főldben ne tételſék,
Főldnek mĩdélakoſa.
Boldogh hirét nevét
Io emlekezetet
Kézrűl kézre jutaſſa.
De mi kivaltképpen
Kik erre ſok képpen
Kőteleſsebek vagjűk.
Mig

Migh fenál ez világ
S-nemzetűnkben egy ág
Meg marad mi utánnunk
Elménkben viſellyűk,
Nevét emlegeſſűk
S-légjẽáldásban nállunk.
Te iutalom ado
Tőllűnk imadando,
Sz. Haromſag egy Iſten,
Ennyi jo voltaért,
S-Kereztyen hűtiért,
Mellyel virágzot itten.
Lelkeben teſteben,
Az őrők életben,
Veg-nélkűl nyugoſd AMEN

I. PRÆDICATIO,

Mellyet Cegledi Ianos Eczedi Prædicator es Senior Fejervarat az Vdvarba az level ſzinek alatt, *ad caſtrum doloris* az teſt még helyben oda bé az boltban lévén tőt *in frequenti procerum ac omnium ordinum concurſu die 29. Iunij.*

Ex Apoc. 14. v. 13.

Beati qui in Domino moriuntur:

EL E Itől fogva diſputaltak kereſztyének, ezt az Bőlczek; Az ember, halálának előtte, lehete itt ez világon bodoggá, avagy nem, és ha lehet, az *summum bonum*, az az, az fő bodogſag miben állyon, melyről, menni ſok és kűlőmb fele értelmek lőttenek legyen, Ariſtoteles io réſz ſzerint elő hozza.

1. Etico. ad Nice.

Mindeneknek előtte peniglen voltanak oly értelmű emberek, à kik ez vilagi dolognak álhatatlanſagat megtapaſztalván, azt tanitották, ſ azt tartották, hogy az ember halálának előtte nem lehet bodoggá.

1. Herod. l.

Ebben az értelemben volt Solon, ebben Euripides, ebben Ovidius is, ſ. ugy tettzik nem is oknélkűl mert az embernek állapottya menyi változás alá legyen itt ez

1 Eurip in Troad Medea 1. Metam

it ez világon vettetvén, csak az Isten mondhattya.

Bizonságnak okaért egy esztendőben tizenkét holnap vagyon, egy holnapban leg aláb 28. nap egy napban tizenkét ora, egy orában három száz petzentésnél több vagyon, mellyek közzűl, csak az egyik petzentésben is néha az ember ollyat nyerhet, az mellyet egész esztendeig is nem remélhetet volna: de ismét egy petzentésben ollyat is veszthet az mellyet egész életében is viszsza nem hozhat. Erre néznek az deakok mikor igy szolnak.

Accidit in punctο quod non speratur in anno,
Perditur in punctο quod non reparatur in anno.

Továbbá, *ex oppoſito*, voltanak oly értelmű embetek is, az kik azt tartottak, hogy az ember halálanak előtte is lehet bodoggá, kik közűl első renden azok voltanak, az kik az bodoságot az gazdagságban helyheztettek, es ugy itelem nemis oknélkűl, mert az kinek arannya es ezűsti sok vagyon, hul es mitsoda dolog az, az mellyet megh nem háythatna, s meg nem győzhetne. Illyen az gazdagságnak állapattya, de az ellen szabad ennekem igy argumentalnom:

Veßendő es el mulando az gazdagság:
Hát ebben az fő bodogsag ninczen.

Bizonságnak okaert az nagy Alexander felől, Curtius azt irja, hogy harmintz ezer őszvéren, es szamáron hordozták uranna kincset; de mind azon által azt is megh bizonyithattyuk, hogy annak az nemzetségnek utolsó maradéka Oláſz Országban ehel holt volt meg, mely bizonyára nem semmi. Mondhatok ollyakat is, az kik azt tartották, hogy az az bodogh ember, az ki itt ez világon

semmi but, bánatot, es keserűseget nem látot. Ebben
in Hecub. az értelemben vala Hecuba is *apud Euripidem*, de kűlőmben az Sz. Irás, mert nyilván mondgya azt az Szent Pal,
Heb. 12 8. hogy az kit az Vr Isten nem sanyargat az nem igaz fiu, hanem fattyu. Az Isten felől minden ember ugy gondolkodgyek, hogy az Isten, nem ollyan mint az mostoha Atya, hanem ollyan, mint az edes Atya, mellyet ezert
Vide Sen. mondok, mert az mostoha Atyanak illyen szokasa va-
in lib. Cur gyon, ha az ő saiat fia, bar ugyan nagyot vetsen-is elle-
bonis ma- ne; gyakorta csak el halgattya, de ismet ha az mostoha
la. fiu csak kicsinben vétsen-is ellene, hamar elő kapia, jol meg cziballya, nem illyen az edes Atya, nem illyen az Isten-is, mert az Isten az mostohaknak, az az, ez vilagi Istenteleneknek kedvez, az őveit peniglen suitollya. Gyakorta vagyon illyen dolog-is, ha az ember viragos kertetskeieben bemegyen, és ot valami io illatu fűvet fel szákazt, elsőben az uyai kőzőt meg tőrsőli, hogy igy job illatot adgyon neki. Szinten igy az Isten-is az ő viragos kerteből, az az, az Ecclesiabol, neha egyikűnket, neha masikunkat, elő kapia, és jol meg tőrsőli, az az, neha szegenyseggel, neha betegseggel, &c. meg látogattya, hogy igy az-is job illatot adgyon neki.

Szántalan értelmek voltanak effelől az dolog felől, mellyeket mind hatra hagyván, az sz. Ianos azokat mondgya it bodogoknak, à kik a Vrban meg halnak, s miért vallyon? Ezert elősző, mert *requiescent à suis laboribus*, az az, mert igy, minden ez vilagi nyavalyátul meg szabadulnak. Masodszor, *sequuntur eos præmia*, az az, mert azokat az ő iutalmok követi, mely nem egyeb, hanem az őrők elet.

Ezrő-

Ez rövideden az Summa: az igékben semmi oly nehézséget nem aránzok, kerdhetni mind azon által, kitsodák mondassanak az Vrban meg halni? Melyre ugyan itten meg felel az sz. Ianos, mikor ez előt való verletskékben igy szol: *Qui servaverit mandata Domini, & fidem Iesu.*

Ezeket penig az mi illeti, elősző azert mondam boldogoknak, mert az halál által, minden ez világi nyavalyáktul meg szabadulnak. Halhattad, egyszer egy Sicilenus nevű Philosophus volt, kit mikoron egy időben az tolvajok el fogtanak volna, és Midás Királyhoz vittek volna, egy elősző kemenyen kezdé ezt az Király saczoltatni, és mikor elzeben vötte volna, hogy csak heaban, végre atra mene, csak egy emlekezetre valo dolgot mondgyon neki, hogy el bocsattya. Mellyet halván az Philosophus, kapa hegedűjet, és à mellet enekelvén, mindeneknek előtte igy szolla. *Bonum est hominem non nasci, melius natum quàm citòmori.* Ezert peniglen, mert látta azt mennyi nyavalyara születtetikez vilagra, tudta azt-is ha meg hal mennyi nyavalyatul szabadul meg. *Ciccero in Tusc.*

Illyen az embernek állapattya, itt ez világon: Mivel hogy peniglen igaz emaz Sophocles mondasa, mikor igy szol: ho Thanatos panton noson iatros: az az, hogy minden nyavalyaknak fo Doctora csak az halál, ez az oka, hogy az sz. lános is, azokat mondgya boldogoknak, az kik meg halnak, mert igy ez által, minden nyavalyaktul meg szabadulnak.

Nagyub meg ennel, az mit mindgyarást utánna vér, mikor igy szol: *Et sequntur eos pramia, &c.*

Tagadhatatlan dolog az, hogy embernek állapattya

itt ez.

itt ez világon nyomorult nem volna, de az lehet ismet vigasztalásara az embernek, ha it ez vilagon magát iol viselte, hogy az fel tamadás után, mind testere, s-mind lelkére nézve nagy iot várhat.

Az természetről iro Doctorok ezt megh bizonyittyák, az Poëtak-is állattyak, ha némely állatok megh halnak hogy azokból fereg lenne, kiből egy, kiből más, az mint ezt Ovidius elő hozza, igy szolván.

Lib. 15. Metam. *Nonne vides quæcunquè mora fluidoquè calore?*
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I pete delectòs, mactatos què obrue tauros,
Cognita res usu, de patri viscere passim
Florigeræ nascuntur apes.

Az ember felől-is azt beszélli, ha megh hal, hogy abból Kigyo mitsoda lenne, s-erről-is emlekezik Ovidius igy szolván.

Ibidem *Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulchro*
Mutari credunt humanas angve medulas.

Ezt en bizonyossan szintén nem mondhatom, ugy legyené avagy nem, noha ezt Agoston Doctor-is elő hoz-
In Aegid. & Cleorus za, Plutarchus példat-is hoz reája: Lattyuk azonban az embernek allapattya mind életében, mind holta után micsodas légyen, de leszen még oly údő, hogy az embernek teste halhatatlan lészen, fenyes lészen, dücsősseges léssen az mint ezt sz. Pal megh bizonyittya, igy szolván: *Seminatur corpus corruptibile, excitatur incorruptibile seminatur in*
1. Cor. 15. *gloriosum excitatur glorioſum,*

Ezent bizonnyittya Christus Vrunk az Sz. Mathe-

nál, mikot igy szol: *Iusti fulgebunt in domo Patris mei velu ti Sol.* Ez azert az *præmium* az testre nézve. Mat. 13.

Az mi az lelket illeti, effelől Aristoteles azt bészéli, hogy az embernek elméie közel ollyan, mint amaz gyermekek meg firkaltatot tabláia, az mellyen semmi iras nincsen, de akar mit-is reá irhatni. Ismet *ab initio Metaphys.* azt mondgya: hogy az embernek elméie az iora, es igassagra nezve közel ollyan, mint az bagolynak szeme az világossagra nézve, de leszen még oly üdő, hogy minden bölcseségel es ertelemmel tellyes leszen, az mint ezt az sz. Pal meg bizonyittya. Masut ugyan azt mondgya, hogy az embernek szeme nem latta, füle nem hallotta, szive meg nem tutta gondolni, az minémű iokat az Isten az ő veinek szerzet legyen. Mely igy lévén, hatalmas Isten, mit kapunk ennyire ez hitván világon? es ha szerelmes emberünket az Vr Isten ki szolittya mit jaygatunk, s-mit sirunk? Lib. 3. de Ani. Cap. 1. 4. 1. Cor. 2. 9.

Ehez keveset tuttanak az pogányok, csak immel ámmal, es csak némellyek értették azt is, hogy az lélek halhatatlan, es hogy mas élet-is legyen, de mind azon által álmélkodhatik az ember rayta, némellyek mit cselekettenek légyen. Bizonsagnak okaért: Socrates azt mongya vala, hogy ő őrömest meg hal, hogy igy amaz régi nevezetes embereket, ugy-mint Orpheust, Homerust, Hesiodust kitsodat, meg láthassa, es azokkal nyáiaskodhassék. Nagyub pediglen ennél, hogy mi Abrahammal, Isakkal, Iacobbal es az több szentekkel telepedünk le az Isten országában, nagyob hogy ollyanok leszünk mint az Angyalok, es hogy az Istent-is ugy lattyuk megh az mint Mat. 8. Mat. 22. & 30.

vagyon, mellyet ha Socrates érthetet volna, nemde nem örömesben ment volnaè az halálra?

Cleombrotus felólis, nem amaz Paüsaniai Kiraly fia felól, hanem az Academicus Philosophus felól azt olvasták, mikor egy üdőben, azt az Plato könyvét el olvasta volna, az mely az léleknek halhatatlanságárul vagyon, hogy menten egy magas hegyre megyen fel, es nyakra fűre alá ugordván magat még öli, hogy igy mennél hamarébb arra az halhatatlanságra juthasson. S vallyon ez is mitt cselekedet volna, hogy ha az örök életnek dicsőségét érthette volna?

Igy ölte volt meg magát Cato Vticaban, mellyet el hagyván valaki ezt monvhatnája.

Hát az embernek szerelmes emberet nem kellé siratni?

Ref. Nem mondom en azt, csak moddal legyen. *Lacrimandum non plorandum, nec ficci sint oculi nec fluant*, az mint Seneca mondotta. De ottan mast mondok. Az sz. Mathenal azt olvassuk, hogy egyszer egy Százados, ment volt az Christushoz s mond neki: Vram, az en leanyom csak most hala meg; kérlek iöy hozzam, veld rea az tékezedet, es él az en leanyom. El megyen azert Christus V. ehez az emberhez, es mikor házába be menvén az sipolokat meg latta volna, azokat mindgyaraft ki küldi, igy szolván: Távozzatok el innen ugymond &c. Illyen dolgot beszél itt az Evangelista, mellyet halvan valaki azt kerdhetnéie, mit kerestek ott az sipolok? melyre tövidden ez az felelet, hogy tégerben nem csak az poganyok, de az Sidok közöt is volt illyen szokas, hogy az halottas házhoz sipolokat hittanak, ez végre, hogy az sip szora

nezve-

nezveis az ember felettéb az keserűségben el nem menne.

Effele sipoſokat deakul igy hittak, *Siticines*, es effélé sipról emlekezik Ovidius-is mikoron igy szol:

Interea noſtri, quid agent, niſi triſte, libelli?
Tibia funeribus convenit iſta meis.

Effele siprul emlekezik Propertius is igy szolván:

Tibia Mygdoniis luget eburna ſonis.

Summa: Szabad az embernek késeregni csak moddal legyen, mellyet imez okokra nézve mondok. 1. az Istenre nézve. 2. arra nézve, az kit az Vr Isten el szolit. 3. mi reánk nézve.

Ezért penig az Istenre nézve, mert *quid habes, quod non accepiſti*: az az, mert nincsen oly marhaja az embernek az mellyet az Istentűl nem vőtt volna, csak ideigh peniglen, ha azert el veszi mit neheztellyűk? Iobb csak ez legyen az mi szonk: *Dominus dedit, Dominus abſtulit*: Ismet; *Fiat voluntas tua.*

Aristoteles Pogány ember volt, nem tudta ő micsoda az Mi Attyank, de mind-azon-által csudalkozhatunk rayta, az mit erre nézve mond, mikor igy szol: *Epidi Mi geneta pragmata hos vulometa di vuleſta, hos gineta*: az az, mivel hogy sokszor vagyon az, hogy nem leszen ugy valami az mint mi akarnok, annakokaért azon legyűnk, hogy ugy akarhassuk az mint lesznek.

Ezen ertelemben vala Epictetus-is, mikor in Enchiridio cap. 9. igy szol: *Ne poſtules ea, quæ fiunt, ita fieri, ut vis, ſed ita velle, ut fiunt, & felix eris.*

Azon könyvenek utolsó részében, ugyan parancsolja ézt, hogy minden dolgainknak az kezdetin azon könyörögjünk az Istennek, hogy magunkat az Istennek akarattyahoz szabhassuk: igy szolván: *Duc me ô Iuppiter, & tu ô Fatum, quo à vobis sum destinatus.*

Plut. in num. P. Romaban is regenten illyen törvény volt, ha valaki valami dologért akart könyörögni, elsőben fel allot, az után in gyrum eggyet fordult, le ült, ugy is könyörgőt, ezzel azt akarván jelenteni, valamint s valahogy forgattya Isten az ő állapattyat, hogy ő le ül, az az, veszteséggel leszen, és tűrő szenvedő leszen.

Igy cselekedtenek még az Pogányok is: Mellyekkel azt akarom meg mutatni, hogy még azok is az Isten réndelesihez szabtak magokat: mi peniglen kereztyenek vagyunk, hat nemde nem meltobbe, hogy mi ezeket meg cselekedgyük?

II. Ezt arra nézve is kel cselekednünk, az mint mondam, az kit az Vr Isten el szolit, ezert penig mert ám hallad, bodogok azok az kik az Vrban meg halnak, hát miért siratnok? Példának okaért: Ha látnad hogy valaki a tengernek habiai közőt hányattatik, látnád azonban azt is, hogy immar az parton, vallyon melto volnaé siratnod? En azt mondom hogy nem. Bizonyára peniglen ez világi nyavalyaktul mi szinten ugy hanyattatunk, mint valami tengeri haboktul, s akkor jutunk az portusra, az az, az reh helyre, s az partra, mikor ez világbol ki mulunk.

III. es utolszor ezt mi magunkra nézve is mondom: *Fata immutabilia.* Ezert peniglen, mert ha nem tudő

mint

mint tőrjük s-fagattyuk-is magunkat, mi haszna? Kettő előttünk, egy az, vagy hogy az Isten rendelese és tanácsa ellen rugodozzunk, vagy az hogy engedgyünk. Nem jo peniglen az Isten ellen rugodozni, mert *voluntati eius quis resistit.* Iob hát engedni, amaz Seneca mondása szerint, mikoron igy szol: *Optimum est pati, quod mutare non potes, & Deum, quo authore omnia sunt, sine murmure sequi &c.* Epist. 107. ad Lac.

Halhattak azt az kereztyenek, Neoptolemust, az Achilles fiat, hogyhogy, és micsoda helyen ölte volt meg Orestes, kit mikor öreg Attya az Peleus kemenyen siratna, Thetys aszony meg szollittya s mond neki: Lassabban, ugymond, melynek okat adván, igy szol: *To pepromeno di ecknomizin, zini id doki tade*, az az, Istentől vagyon az ugymond, hát el kel szenvedni. Mond osztan: *pasin antropisin &c.* az az, közönseges vegezesekat, ugymond az Isteneknek, hogy minden ember egyszer meg hallyon.

Ezent mondgya önnön maga-is az Isten, mikor az Esaiasnal igy szol: *Consilium meum stabit, & voluntas mea fiet.* Ezent mondgya az Szent Pál is mikor igy szol: *Statutum est semel omnibus hominibus mori.*

Bizony ha vagyon valaki az kit sirathatunk, ez mi Istenben el nyugot kegyelmes Aszonyunkat ő F. méltán sirathattyuk, s-miért vallyon? Tudom effelől hallunk ennek utanna, annakokaért más mondok. Am hallad hogy nincs az embernek oly marhaja, az mellyet az Istentől nem vőt volna, csak ideig penig. 2. Hogy boldogok az kik az Viban el nyugoznak. 3. Hanem tudom mint tőrjük s-fagattyuk-is mi magūkat, hogy haszontalan.

Annakokáért az feletteb valo kéſerűſegnek beket hagyván, azon legyűnk inkab, hogy mi-is az Vrban halhaſſunk meg, hogy igy az örök életnek boldogſagaval mi-is reſzeltteſſünk, mellyet hogy megis cselekedhetſſünk, jertek könyörögjünk még-is ő Sz. Felſegenek és mondgyuk. *Mi Atyank &c.*

II. PRÆDICATIO,

Mellyet tőt Szikſzai Hellopeus Ianos Nagy Thallyai Prædicator *die ultimo Junij* az levelſzin alat *ad caſtrum doloris*, még az teſt oda be az boltban leyén.

Præambulum.

FELſeges Vrunk, Kegyel: Feiedelmünk: Tekéntetes Nagyſagos Vrak, Vr Aſzoniok: Nemzetes vitezlő nemes népek: Tizteletes és bőcsületes Polgari rendek, es mindnyaian kereztyen halgatok. Atta volna az Vr Iſten, hogy mi illyen ſzamoſſan, örvendetes és kivánatos állapattal gyűlekezhettünk volna ez helyre: Es Felſegedhez nekünk Iſtentül mutattatot Kereztyen Fejedelmünkhöz valo hűſeges engedelmeſſegünket; Es

az I-

az Istenben kegyessen élt, az Vr Christusban penig boldogul ki mult idvözült kegyelmes Aszonyunkhoz valo haladatossagunkat, más örvendetesb alkalmatossaggal mutathattuk volna meg. De holot az Bölcs Istennek végezésének kellet itt is be tellyesedni, az szerint, az mint minden élő embereknek ez világbol valo ki mulasokra határ rendeltetet: Ezokaért, hogy azokban az Istentől meg engedtetet szabados Istenes pompakban, mellyek az mi Istenben boldogul ki mult, idvözült K. Aszonyunknak, hideg tetemének el takaritasara tartoznak, semmit hátra ne hadgyunk: Ier mind az jelen valo hiveknek éppületekre, s mind-á meg szomorodot sziveknek vigasztaltatásokra, vegyünk az életnek könyveböl az Istennek Sz. Igejeböl, rövid magyarazatra valo igeket élő. Melly hogy legyen az Atyanak, Fiunak, és Szent Lélek Istennek neveben, mondgyuk egyenlő sziböl lelekböl könyörgesünkben: *Mi Atyank &c.*

Hogy beszedem meghatarozot legyen, Felsegednek kegyelmes tekinteti elöt, Nagysagtok és ti kegyelmetek elöt, és magam-is tudhassam elmemet bizonyos czelra dirigalnom, az kereztyen halgatoknak-is gondolkodasokat figyelmeztetnem: Veszek fel bizonyos számu igeket magyarazatra, Istennek segitsegeböl az Moyses Propheta irasabol, az ö Teremtesiről irot könyvenek masodik teszeböl, az hetedik versecskeböl. Az igek ezek:

Formala az Iehova Isten az embert az földnek porabol, és fualla az ö orraban életnek lehelletet, és igy lön az ember élö lelekké.

Ez vl-

Ez világi bölcseſegben amaz nevezetes Ariſtoteles, mikor kérdettetet volna arrol, mitſoda itileti es értelme volna az ember felöl? Elméiet mint bölcs ember meſze ki terieſztvén: ezt felelte vala: *homo inbecilitatis exemplum, temporis ſpoliũ, fortunæ luſus, inconſtantiæ imago, invidiæ & calamitatis trutina, reliquum pituita & bilis.* Az az, az ember ſemmi nem egyéb, hanem etötlenſegnek példáia, az idönek prædáia, az ſzerencsének iátekia, az álhatatlanſaghnak abrazattya, az irigyſegnek es nyomoruſagnak ingado zo mértéke, es ezen kivül nyál es sáárviz az ember. Mely mondaſaban bölcseſeges elméiében meg hanyvan vetvén áz ember életènek folyaſat ſzületéſetöl fogván mind utolſo vénſegéig es köhögös állapattyáig, minémű változaſokban sürgene forgana, az ember életenek minden graduſſa, rövid ſummaban illendö magyarázatban elönkbe adgya. Mert mint hogy az ember élete, az terméſzet dolgáról iró Bölcseknek értelmek ſzerint, es az mindennapi *experientia* ſzerint-is hét graduſokon *limitaltatik*. *Infantia*, *pueritia*, *Adoleſcentia*, *juventus*, *ætas Virilis*, *Senectus*, *decrepita*, Az az: Szollaſnélkül való állapattya, gyermekorbeli állapattya, viragzo állapattya, iffiuſaganak ideie, meg állapodott emberkorbeli állapattya, vénſegére való jutaſa, es utolſo köhögös állapattya.

Mind ezeken az gradicsokon iarkalaſaban, mitſoda immar az ember, es mit mondhatot volna az Philoſophus illendöbbet az emberi állapathoz? *In Infantia*, ſzületéſekor ha meg tekinted az embert, nem de az erötlenſeghnek példáiaé? Imé egyéb állatokat az terméſzet által. Iſten még-is nagyob vaſtagſaggal ajándekozott, mert az

éghi

ighi madarak kevés ûdővel tenyeſzeſek után tollaſodni kezdnek, és az levegő égben rőpőſnek. Az vizben való állatok mihelt tenyéſznek keves ûdő mulván mindgyart uſzkalnak, à kûlőmb kûlőmb fęle barmok, mihelt fayzatnak, mayd labta kelnek es futoſnak: De az ember oly gyenge, es erőtelen állapattal vagyon, ſok ideig, hogy még az daykák es édes Anyák-is aligh tudgyak erőtlenſegők miatt gyermetz kéieket ólókben fel venni, méltan mondgya azert à Bőlcz ember, hogy *exemplum imbecilitatis* az ember! Ha az máſodik graduſban valo fordulását meg tekinted az embernek, az pueritiat, ehez is mit mondhatot volna illendőbbet mint mikor azt mondgya: *Temporis ſpolium*, Az ûdőnek prædaja. Mert noha az ſzegeny Atyak, Anyak, őrömeſt ſzamlalgattyak gyermekeknek eſztendeieket, mind-az-által mit cselekeſznek egyebet, hanem csak az ûdőnek néminémű portiocskait, lopogattyak, es prædallyak, mert mint hogy az ûdő nem egyeb az mint ezen Philoſophus definialja, hanem *Menſura motus ſecundum prius & poſterius*, az Napnak Holdnak, forgaſaból ſzarmazando mozgaſoknak mértékléſe, az el mult avagy kővetkezendő állapothoz kepeſt. Immar az menyi ûdő el mult, es az menyi eſztendőket el mulatot az ő gyermekek, azok tőbſzőr elő nem jőnek, az iővendő idő minémű légyen nem tudhattyak, es igy csak az mi ielen-valo ûdő azt mondhattyak övéknek. Az is penig csak mint egy-ſzempillantaſigh tart, mindgyart el mulik tőllűnk. Harmadik graditſaban ha bé hágh az ember az ő életének. Az *Adoleſcentia*ban viragzo állap.ttyaban, itt immar az ſzerencz evel iaczodozik

es kűzdődik, *Fortunæ lusus*, az mint az Bölcs ember szol. Mert itt immar, jövendő állapattya felől kezd gondolkodni es valami életnek nemére vagyakozni. Kinek nyulászasra leszen gondgya, az mint Terentius mondgya, kinek deaki tudomannak, avagy egyeb mesterséges tudományoknak követésére; Es szinten ollyan itt az ember állapattya, mint amaz Pythagorastol találtatotbőtől, az Ypsilonrul iria az Poeta mondván:

Litteræ Pythagoræ discrimine secta bicorni,
Humanæ vitæ speciem præferre videtur;
Nam via virtutis dextrum petit ardua collem
Difficilemq́; aditum primum spectantibus affert
Sed requiem præbet sessis in vertice summo.

Ha az josagos cselekedetnek utát követi az fel ferdült iffiúsag, es mint egy gőrbe fara kapaszkodva, az az, tűréssel szenvedéssel, maszkal, es az két ága közzé fel hághat, jo szerencsés állapatra talál, ha penig hivalkodasra, es az vásotlagnak utara bocsattya magát, ha szinten gyönyörűségesnek tetzik-is elsőben ő nékie az állapat, de meg trefallya végtére az szerencse. Immar ha negyedik graduſsara fel hágh *Iuventus*, az kedves iffiusag, ha az jo szerencsével edgyűt iárhat, es ez világhi iokkal is meg ajándekoztatik, igen gyönyörkötteti itt az embert ez arát ő magát, hoszszu életet igér ő magának es el feletkezvén halando vóltárol, azt mondogallya magában az mint amaz kazdagh iffiutol Christus Vrunk ő maga hozza elő. *Luc. 12 Ede bibe anima mea, habes multa bona reposita.* Azon közben kedve ellen kellétik hallani ezt az szozatot: *Stul-*

te hac

ve hac nocte repetent animam tuam, hæc autem omnia cuius erũt? Oly igazán találta mondani á Philoſophus, hogy az ember *inconſtantiæ imagò*! Mind ezeken az Graduſokon há ál-tal mehet az ember, Az ötödik grádiczra megh állapodot emberkorban mikor bé jutand, itt vagy bőcsűletes előme neteltenged Iſten némellyeknek, vagy hatra maradot es fogyatkozot állapatra jutnak némellyek: Ha bőrſűletek értekek es jo elő menetelek vagyon, azt ſokan irigy-lik: ha penig fogyatkozot es ſzegenyſegre jutot ſorſok lejend *mera calamitas*, ugy annyira; hogy ez arant meltan haſonlyittya az Philoſophus az ember életét az Kalmá-roknak amaz mérő ſerpenyejehez, mellyel néha borſot ſáphrant niha penig penzt ſzoktanak mértékleni, holott az mint lattyuk egyik az maſikat megh ſzokta nyomni. Mert ſzinten ez-képpen, ha kinek elő menetit lattyak az nagy irigyſeg utanna jar es le akaria nyomni. Ha ſzegén-ſegre iutand ũgye ſzeri, mas felől tellyeſſegel le nyomia az embert, es igy igen illendő *declaratio* ez is, mikor azt mondgya hogy az ember *Invidiæ & calamitatis trutina*. Az utolſo graduſra az venſegre, es kőhögős állapatra ha iu-tand az ember, itt immar ereiében fogyatkozni kezd, az *nativus calor* hidegſegre es nedveſſegre valtozik, az *con-coctio impedi*áltatik, ſok nyál es ſáár-viz generaltatik az em berben naprol napra, es oly nagy tereh magában az vénſeg az mint amaz *Cicero libro de Senectute* mondgya vala, hogy *Senectus ſit onus ipſo Aethnâ monte gravius*. Akarvan azt ielé-teni, hogy ha lehetſeges volna, hogy ha valaki vallára fel vehetné az Aethna hegyét, meg is le tehetné valamikor, es meg nyughatnék azonban, de az venſegh oly kéntelen

tere viselés, mellyet mind az koporsoig el kel viselni azki egyszer el éri. Es nem égyéb az ember vénségében hanem *pituita & bilis*, Ha ezt az ember felöl csak az Philosophus mondaná-is helyes volna, mert az *Experientia*-is ezent bizonyittya.

De az mi nagyunk az Sz. Irás is ugyan ezt állattya. Mert mayd szinten hasonlo értelemmel mondgya Iob Patriarcha is *cap. 14. Homo natus de muliere, brevi ætate repletur miseriis.* A holot az embernek eredetire nézvén, azt mongya, hogy *homo q. d. humo*, Földből vétetteted. Az utan az alteratiokra nézvén születeséről emlekezik, nézvén à generationak titkat és modgyat kirül az Physicusok tanitnak bövebben, és versben-is foglaltak:

Sex in lacte dies, ter sunt in sangvine trini
Bißeni carnem, terseni membra figurant.

Ezek után deplorallya rövid voltát, és külömb külömb féle valtozasok alá vétteted allapattyát az ember életének mondván: *brevis ætate, repletur miseriis.*

Noha penig ennyi valtozasok, és nyomorusagok alá vagyon az embernek élete vettetvén, az ördögnek irigysége miat és az embernek engedetlensége miat. Mind azáltal ha az eset elöt valo állapattyarol, vagy az következendö boldogsagra menendö sorsarol gondolkodunk az embernek, bizonyára igazán mondgya az bölcs Syracides *Cap. 49. Mirabilis primus homo in creatione.* Az Sz. Pál hasonloképpen igazán mondgya következendö állapattyarol az embernek: *Oculus non vidit, & auris non audivit.*

De hogy az ember állapattyarol iob modgyaval lehessen értekezésünk, ez fertály orácskának el fordulasaban;

ban: Az Moyſes iraſabol fel vôt igicskéknek téndi és folyaſa ſzerint, ez ket dologrol ſzollok:

Elsôben, az embernek teſterôl és annak eredetirôl, honnan és miból vetetet, avagy teremtetet legyen, kitôl és minemô bôlcseſeges meſterſeggel álkottatot és formáltatot legyen.

Maſodſor. emlekezem az embernek Lelkerôl, és ennek az embernek lelkenek potentiairol. Mely nemes teremtet állattya legyen Iſtennek, és minemû csudalatos ajandekokkal ekeſsittetet legyen fel egyeb teremtet állatok felet. Ez két dologrol ſzolván tanitáſomat el vegezem. Felſegedet, Nagyſagtokat, es kegyelmeteket kerem ne neheztellye ez fertaly orácskát ezekrôl valo értekezesben el mulatni, minthogy nincs-is dragab kénesûnk ez kéttônel, az mi teſtûnknél és lélkûnknél.

AZ ELSÔRÔL.

Az mi az elsô dologra néz, errôl illyen igikkel emlekezik az Propheta. *Finxit Iehova Deus hominem expulvere terræ*, az az: *Formala az Iehova Iſten az embert az földnek porabol.* Keves ſzámu igek, de harom kiváltképpen valo dolgot adnak viſgalaſra elônkben. Egyiket az materiat, melybôl az ember eredetet vôtt teſtere nézve, tudni illik az fôldbôl, avagy fôldnek porabol. Maſikat, az Artificiumot, az bôlcseſeges meſterſeget, melv meg tetzik az ember teſtenek formaltaráſaban. Harmadizor az Authort, ki volt legyen az à bôlcseſeges formalo meſter, tudni illik az Iehova Iſten.

Az Materiát, az talpunk alá vettetet fôldet jelenti, az mint ertyûk, mely noha az negy Elementomok

kőzzűl, az mellyekből minden egyeb állatok conflaltat tanak, lég alſo graduſon vagyon az ő terhes es ſuly volta miat. Mert fellyebbedken emeltetet az maſodik Elementum éltető állat az viz, és az földön foly A vizenken fellyűl vagyon az Aer, az levegó élő ég: Ezen még-is fellyeb emelkedet kőnyű voltahoz és tiſztaſagahoz képeſt, az melegſeg, az Ignis. Mind az által mig átok ala nē vettetet vala ez föld, vayki ſzép draga gyűmölcsöket, ſzép draga uniokat kőveket terem vala ő kőnnyen az embernek haſznalattyara, mint az földi Paradicsom meg mutattya, és még az romlot állapatban is az belé oltatott termeſzeti előnkben adgya az földnek, holot az föld teremt moſt is minekűnk éledelűnkre, buzat es bort, ſok fę e gyű mölcseknek kűlömb kűlömb nemeivel. Azon föld terem az erdőkön, mezőkön, hegyeken, völgyeken, telekeken, az barmoknak-is táplálaſokra ſzénát és fűvet, azon földnek gyomrabol ſzednek, es kéreſnek az emberek nagy munkával és fáratſaggal aranyat, ezűſtöt, drága köveket gyöngyöket, uniokat. Mihez képeſt noha romlando és porra valtozando ez az mi kőzönſeges Anyank az föld, az miképpen az mi teſtűnk-is, mind az által Iſtentől ſzép joſzágokkal vagyon ő is fél ékéſitvén: Igy az embernek is az ő teſteben valo állapattya és alkottataſa, az mint immar nyilvábban az Propheta az maſodik ezikkelben előnkben adgya, mondván: *Finxit Iehova hominem ex pulvere terræ:* Formala az Iehova az embert az földnek porabol. Holott az formalaſnak névezetiben akarta előnkben adni az Propheta az Iſtennek bölcseſeges meſterſegét; Vévén haſonlatoſſagot emberi mod

ſzerint

ſzerint, á Fazakas meſternek haſonlatoſſagátul, melyel tőb helyeken-is él az Iſtennek lelke à ſz. irasban, mint *Eſa. 64. Tu Iehova fictor noſter, nos lutum manuum tuarum:* Te formaltal minket Iehova, mi tſak az te kezeidnek ſarai vagyunk. Szent Pal Apoſtolis ezen haſonlatoſſaggal él, *Roman. 9.* Vallyons mondhattyaé, az Fazakaſtul alkottatot edeny az ő alkotojanak az Fazakas meſternek, miért formaltal engem illyen formara? mondom, hogy az fazakas meſtertől veven haſonlatoſſagot, az Moyſes Prophetais ebben az ő irasában, azt akarja jelenteni, minemű bőlcseſeges meſterſegét mutatta legyen meg Iſten az embernek formaláſaban. Erről elsőben mint az fazakas meſter hogy elméiében gondollya el, mitſoda formaju edent alkuſſon az kezeben vőtt sárból, hogy ſzintén igy az Iſtenſegh tanatskozott volna erről magában mondván: *Facimus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Teremtsűnk embert az mi képűnkre es haſonlatoſſagunkra. Miképpen viſzontag az fazakás meſter meg ſzokta ékeſgetni és czikornyazni azt az edent, mellyét tiſzteſſeges allapatra ſzokot alkotni: Igy az bőlcseſeges Iſten az maga képének és haſonlatoſſaganak abrazattyat és ſengejet akará az emberben effigialni, Mely abrazattyat noha à lélkeben inkab, hogy ſem mint teſteben éxprimálá: mind az által csak teſtenek alkotáſában is minemű bőlcseſeges meſterſegét meg mutatá, nem győzűnk eleget csudalkozni rayta. Mert valamit Iſten ez nagy alkotmannak az éghnek, földnek, tengernek alkotaſaban és teremteſeben bőlcseſegeſſen veghez vit, mind azokat repræſentalni es ſzeműnk eleiben akara forditani, az embernek is terem-

tele-

tésebē és formaltatasaban. A mihez képest az embert méltan nevezik à termeszetrôl iro Bôlcsek *Mikrokosmos*nak, Kis világnak. Mert ha kerekdedsegerûl gondolkodol az éghnek, mellynek kôzepette az fôldnek kerekdedsege mint egy punctocska ugy áll, az mely fôldet ismet kôrnyûl follyak az folyo vizek és az tenger: Igy az ember ha ki terjezti karjait, és mint egy Circalomban mérdekleltetik kerekded formaju leszen, mind szeli, hoszsza, magassága egy aranyu, noha igyenes testet visel. Ebben az ô testeben az fôldhez hasonlo az embernek az husa csontya, teteme: Az folyo vizekhez hasonlok az emberben valo erek, mellyekben az vér, mint az folyo viz imide amoda foly, és az kôzônseges receptaculumban, mint egy Tengerben, az embernek majaban remeál.

Ha meg tékénted az éghnek szép ekessegit, az Napot, Holdot, az szép csillagokát Tekints az embernek abrázattyára, és nézd meg orczaján az ô két csillagzo szemét, meg felel az csillagzo egeknek: Az éget az irás harom kàrban intezi. *Cœlum Aéreum, Cœlum stellatum, seu firmamentum, & cœlum Empyreum.* Igy az embernek is az ô tagiai ehez képest vannak alkuttatva: Az hold alat levô levegô égnek, az holot az felyhôk, es essôk tartatnak meg felel az embernek laba felôt valo agyeka es gyomra, à holot az nedvessegek az termeszet által tartatnak. Az csillagzo égeknek megh felel feje és szép abrazattya az embernek ket csillagzo szemeivel eggyût. Amaz belsô titkos es tisztasagos harmadik égnek meg felel, az emnek fejeben belsôképpen be rekeztetet, es gyenge hártiacskaval kôrnyûl vétetet Cerebrum, az holot csudara

melto

mélto minémű melységes es titkos gondolatok forganak az embernek elméjében es okoskodásában.

Az Isten az eget változtatta lako helyűl, noha ez széles világon mindenűt jelen vagyon, es mindenűt mondatik lakozni, az mint amaz versben mondgyak az Deakok: *Enter præsenter, Deus hic & ubiq; potenter.* Igy az embernek testében is oly szep lako házat es palótát formalt az bölcseséges Mester, az Iehova Isten á mi lelkűnknek, az melyhez hasonlot soha ez világi bölcs Mester emberek, sem Czászárok, Kiralyok, minden bölcseségekkel, kincsekkel, gazdagságokkal, nem hogy éppithették volna, de még csak nem-is tutták gondolni. Mert bár csak az felsö lako palotaiat tekintz meg az léleknek, az embernek feiét, feién formaltatot szep ábrazattyát, fűlét orrát, száiát, szolo nyelvét, ki beszélhetné ki elégségesképpen az Istennek ebben meg mutatot bölcseséges mesterségét? Arczéllattyat gondold meg az embernek, Az egész emberi nemzetségh egy ábrazatot visel, emberi format: Mind az által csak ebben is az ö kis munkaiában, oly nagj bölcseséget mutatta meg hogy egy Atyatul anyátul szarmaztanak is egynéhanyan mind meg kűlömböztetnek egy mástól, az abrazatnak egy-mastol kűlömbözö tulaydonsági által, az mint az deak bölcsek ugyan versben foglaltak, mondván.

Quid Deus in minimis magis admirabile fecit?
Si faciem videas, diversa per organa noſces.

Tekintsmeg az embernek ortzáian két-felöl az ö két fűleit, mint két szépen ékesitteted erkélyeket, mellyekben Isten az hallásra való etöt plantalta. Psal. 104. Te-

kintſed meg mint egy tornacsos es kettős ajtotzkakat ezē az felső palotan az embernek ortzáian az ő orrat es orrának likatzkait, az mellyeken az élő eget bé bocsattya oda bé, es az élő párát ki bocsattya onnan belől, illatozza az io illatu fűveket, patika ſzerſzamokat, es *recre*allya, megh nyittya az embernek agya veleiét ſ-elmélkedéſet. Nemde nem nagi bőlcseſeges formaláſaè az Vr Iſtennek? Ezek után gondolkodgval az embernek *proprietaſirul*, tulaydonſagiról, az mellyekkel egyéb teremtet állatoktul meg ſzokot válaſztatni az ember, tudni illik az ő ſzoló nyelveről, es az ſzolaſra rendeltetet eſzközőkrűl. Soha nem találtatot ez világi Feiedelmek kőzzűl oly vilag biro hatalmas Feiedelem az ki illyen muſika ſzerſzamra es értelemmel való zengedezeſre ſzert tehetet volna. Az mint az Vr Iſten az embert az ſzollaſra rendeltetet csudalatos eſzközőkkel fel ékeſitőtte, mely eſzközőket az bőlcs emberek ugyan verſben foglaltanak.

Inſtrumenta decem ſunt, guttur, lingva, palatum.
Quatuor & dentes, pariter duo labia, pulmo.

Tiz rendbéli eſzközőket mutatot Iſten az termeſzet által az ſzozatnak formalaſara, es ki mondására. Egyik az embernek tűdeje, mint egy fuvotſka, mely erőt ád az ſzolaſra, maſik az ember géghéje mellyen mint egy czatornán az ember torkabul ki bocsattatik az ſzonak hangoſſaga. Harmadik az embernek nyelve, mely az ſzozatot formállya: Negyedik az embernek alſo es felső inye, mely az nelvvnek fordulásáért, mint egy dio modra ki vájattatot. őtődik, hatodik, hetedik, es nyolcsadik ezkőz az embernek negy első fogaji, mellyet az termé-

ſzet vaiz

Ízet vaſtagsággal-is ajandekozot, hogy articullállyák es tiſztan ki bocsáſſák az ſzozatot, Kilencsedik es Tizedik az embernek alſo es felsö ajaka; Kit hol bé kel az ſzozatnak értelméért fogni, hol viſzontag fel kel tátani. Csak az embernek fejeben is az felsö palotaban illyen csudálatos ékeſſégeket alkotot es épittet az Ur-Iſten. Immár ha az embernek több tagait elö kellene ſzámlálnunk, nem egy avagy két ora ki vántatnék réa, de azokat hátra hagyvan ez moſtani ſzomoruſághoz képeſt, térek az maſodik dologra az embernek föveb részének az léleknek eredetiről való értekezéſre. Melyről csak rövidedé ſſolok.

AZ MASODIKROL

Igy emlekezik Moyſes az embernek lelkeről: *Inſpiravit naribus eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem.* Az mely igikben egyeb teremtet állatok felet valo meltoſagat jelenti meg Moyſes, hogy minekutánna az földnek porabol illyen ſzép lako ſatort éppitet volna Iſten, mint az emberi abrazat, és az ö teſtenek ſzép réndben inteztetve külömb külömb fele tagjai, ezt az ſzép ſátort nem akara üreſſen hadni, lako gazda nélkül, hanem az élö lelket ſzállitá bele ſugy lön az ember élö lelekke, holot igen eſzünkben kel vennünk az Moyſes irásanak rendiből, az Iſtennek csudálatos bölcseſeget és nagj hatalmaſſagát az ember lelkenek teremteſeben á mellyet meg mutata, kirül illyen álmelkodaſra valo dolgokat jelent. Elöſzör, az igek elöt tanácskozaſrol ſzol, hogy az ember teremteſeről tanácskozot legyen az Iſtenſegh ezt mondván: *Faciamus hominem.* Maſodſzor, az maga

abrazattyarul emlekezik Isten ſ-azt mondgya: *ad imaginem noſtram faciamus.* Harmadſzor, azt jelenti meg miképpen közlette legyen ezt az ő abrazattyát az emberrel, tudni-illik rea valo lehelleſe által. Negyedſzer, annak az ő lehelleſenek nagy hathato voltarol, mely által az lelleknek potentiai exeraltattak az mint ſzol: Igy lőn az ember élő lelekke: Hogy penig ezeknek magyarazattyaval, az időt ne töltſük, ſumma ſzerint ezekben az igikben az embernek nagy méltoſága magaſztaltatik, minden egyeb teremtet állatok felet. Mert nem olvaſſuk, hogy egyeb állatok teremteſe felől tanácskozor volna Isten, hanem csak mondta legyen, az égh mindgyart lőt, legyen vilagoſſag mindgyárt lőt &c. Sem hogy az ő örökken valo lelki termeſzeti ſzerint, lehelleſe által teremtet volna valamit, hanem, csak az emberi lelket, mellyet melly csodalatos erővel ekeſitet legyen fel, meg mutattyák az belé oltatot hathato erők, az leleknek potentiai, annyira hogy méltán minden csudalando dolgok felőt, magaztallya az bőlcs Syracideſ is cap. 49. mikor azt mondgya: *Mirabilis homo in creatione*, kivel eggyez az Szent David *Pſal. 8. Parumper feciſti hominem minorem Angelis*: Innen vagyon hogy az irás magyarazo Doctorok az ember lelket *Divina portionak*, Isteni ſengének vagy reſzetskenek jelentik lenni, az mint Sz. Pál-is Aratusbol elő hozza, *Act. 17. divinum genus* az ember. Es à Sybillak-is hogy igy ſzolnak: *Eikon es anthropos emei logon orthon echuſa. Exemplumq; Deifactus in imagine parva.* Mert ugyan-is valamit az Isten felől minekünk az irás jelent, az ember lelkeben-is annak arnyeka valoſagosképpen abrazoltatik v. 8. Az Istent álatlyá-

láttyaban s-Isteni termeszetiben egynek hiszszúk, szemelyeben haromnak vallyuk, Atya, Fiu, és Sz Lelek.. A mely szemelyek egy-mastul kiváltképpen valo tulaydonságokkal meg valaztatnak, igy az emberben valo lelek is egy, nem tőb egynel, de ebben az egy lelekben más az *Intellectus*, az ertelem, más az *raciotionatio cum eloquio*, az okoskodás, és annak ertelemmel valo ki mondasa. Más *voluntatis inclinatio*, az akaratnak haylandosága. Igy az Isten mindenűt jelen vagjon mennyen és földőn, noha az egekben mondatik lakozni. Hasonlatosképpen az embernek lelke-is, *tota quidem in toto corpore, attamen sedem fixit in Cerebro*, és onnan szabad akarattya szerint, mint egy antikamerajaban be megyen az embernek sziveben-is, és az két helyet válaztotta maganak lako helyűl, mellyeknek ha valami haborittatások kővetkezik, meg változtattya szállásat az lelek, és ahoz megyen az ki őtet adta volt az testben, az mint olvassuk: *Spiritus redit ad eum, qui dedit eum*. Ez penig az emberben valo lelek ugy eggyesittetet vala az testel, és ugy egyben kőttetet vala, hogy ha az bűn az őrdőg irigysege miat az embert meg nem sebheti vala, el válhatatlanul eggyűt maradhatnak vala, és egymastul el nem oldattatnak vala, az mint immar az eset után el kellet oldatniok, az szent Pál tanitasa szerint Phil. 1. Vgyan ezen eset után valo állapattyaban-is, ennek az emberben valo leleknek, minemű potentiai legyenek, Szent Agoston D. álmelkodassal foglalta be verseiben, az mint irasaban Tomo 4. be vagyon foglalva:

Vis animæ nostræ septem sibi vendicat artus:
Vivificat, sentit, varias amplectitur artes.

Corrigit exceſſus, virtutibus inſtat, in ipſam
Dirigit intuitum Deitatem, gaudet in illa.
Seminibus quoq; primus ineſt, animalia cuncta
Participant alium, duo noſtræ proprietates
Tres ſunt ex ſuperum, ſuperi tamen anteferuntur.

Az az:

Hét rendbéli potentiai avagy hatható cselekedeti vadnak az léleknek, edgyik az tapláló vagy meg elevenitő erő, maſik az érzékenſeg, harmadik kűlömb kűlömb fęlé meſterſegeknek meg tanulaſara való erő. Negyedik az ionak az gonoſztul való meg valaſztaſa, ötödik az ioſa gos cselekedetekre való haylandoſag, ötödik az Iſtennek eſméretire valo vágyakozás, hatodik az Iſten iſméretiben es latáſaban valo örvendezes. Ezeket az tulaydonſagokat magával viſeli az embernek lelke: Mind az által, az mint hogy Iſten ötet az maga képére es haſonlatoſſagara teremtette, es néminémű Iſtenes ſengét oltot belé, igy ő-is nemely ſengéiét az ő potentiainak közli még csak az fűvekkel, fákkal, es veteményekkel-is, kikben bé oltatot az terméſzet által, az ki keléſre, meg uyulaſra, es nevekedeſre valo erő, az mint láttyuk. Nemellyik ſengeie az oktalan állatokkal is közöltetik mint az erzékenſeg, némellyik potentiat tulaydon maganak *vendital*, es mas teremtet állatokkal nem közli, miut az kűlömb kűlömbfele meſterſeges tudomanyoknak tanulaſat, okos értelemmel való ſzolaſt ionak az gonoſztul való megh válaſztaſat. Némely tulaydonſagi az leleknek közönſegeſſek az mennyei Angyaloknak terméſzetekkel, es ő bennek vila-

gos-

gosban, es bőſegesben meg tetzenek, ugymint az ioſagos cselekedetre való haylandoſag. Mert ők abban ugy confirmaltattanak, hogy az bűnt az gonoſſagot ingyen ſem kő vethetik, hanem mindenkor csak az ioban győnyőrkődnek, az Iſtent tőkelleteſſen eſmerik, mi penigh reſz-ſzerint az mint ſzol ſz. Pal. 1. Cor, 2. Az Iſtennek ſzinét ők mindenkor őrrendezéſſel nézik Matth. 18. Mi penig mint egy tűkőr által. *Illic videbimus cũ ſicuti eſt.* De mind ezek az terméſzet dolgának viſgalaſi mirevalok? Az egeſz ſzent iras az melynek két reſze vagyon, az tőrveny es az Evangelium erre az czélra néz, hogy meg iſmeriük, hol es mitsoda állapatban voltanak az első kezdetben, mire iutottunk az elet utan ez romlot allapatban. Mire menendők vagyunk az boldogult allapatban es ki altal iuthatunk arra.

Lex quid eram, quid ſum, quid ero, per quem manifeſtat. Az Euangeliom is ezent adgya értéſűnkre, *Ioan. 3. 6. Hæc eſt voluntas eius, &c.* Ez ennek akarattya az ki engemet el bocsatot, hogy valaki láttya az Fiut, és hiſzen ő benne, el ne veſzſzen, hanem őrők élete legyen. Ez vala fel tőt csellya tanuſagaban tellyes életenek folyaſaban, mind halálanak utolſo orajaig, az mi Iſtenben boldogul ki mult idvőzűlt K. Fejedelem Aſzonyunknak, regi csimerrel ékeſitteted, és ſok ſzáz eſztendőktűl fogva nagyſagoltatot Felſeges Aſzonyunknak, az mint mind maga meltoſagos converſatiojabol, ſ mind utolſo ki mulaſahoz valo kelzűletiből, mikor elől ſzámláltatik az holnapi kővetkőzendő napon, az Bőlcs ertelmes, és igen ſzava hihető Vraimtul, meg erthetik bővebben az kereztven

hal-

halgatok. A melyalkalmatosságot, hogy az Vr Isten Felségednek, Nagyságtoknak, és ti kegyelmeteknek boldogûl meg engedgyen: Es mikor az magasságban lakozo Isten, minnyajunknak utolso ki mulasanak orajat el közeliti illen csendesz ki muláſt minekünk is engedgyen.

Ezert még is könyörögjünk és mondgyuk:

Mi Atyank, &c.

III. PRÆDICATIO,

Mellyet tött Keserûi D. Ianos

ackor, mikor az test az boltbol *in Castrum doloris*, ki hozatot az Vdvar piatsara, die 1. Iulij, mélyben b. e. Fejedelem Aszonyunk buczuztatik Fejedelem Vrunktol, Attya fiaitul, es az Orszagoknak minden

Statusitul.

EMLekezetes feletteigen, Felseges Fejedelem Vrunk, Tekintetes es N. Vrak, Vr Aszszonyok, nemzetes nemesek, nagy hirrel nével tündöklő vitézlő népek, Tiszteletes es bőcsületes Birak, Polgárok, minden rendek, nagyok kitsinek, firfiak, Aszonyiállatok, kik most ez közönseges szomoruságnak nem tsak nézői, hanem velünk egygyût köz társai is vattok; emlekezetes mondom es örökké valo meg tartásra melto-

Mondása

mondaſa Iſtennek amaz, mellyet az Feiedelmekről az 82. Pſalmusban hagyatot irva: En mondottam, ugymond, Iſtenek vattok es à magaſſagos Iſten fiai mindnyaian. Mert mely méltoſagos bőcsűletes, es mayd mint egj emberi ſors feletiáro állapattya legyen ez földön az Fejedelmeknek, azt adgya itten elönkben. Hogy ily fényes tituluſſal es méltoſagos állapattal mindazáltal magokat el ne hinnék; leg ottan miben legyenek egyéb kőz emberekhez haſonlok azt-is megielenti: De minden kétſegnélkűl, ugymond, mint egy kőz ember meg haltok, es mint akar ki ti Feiedelmek el hullotok. O nehéz es őrőkké való megh ſirataſra mélto ſors! Am bátor csak az Feiedelmek, kiknek Iſten az maga tituluſſat méltoztatta adni, vétettek volna ki ez kőzönſeges ſors alol! Avagy ottan csak azoknak lenne ebben valami kedvezés, az kik kegyelmeſſegel, ſzentſegel, es ártatlanſagra való igyekezettel az Iſtenhez legh kőzeleb iarulnak.

De hogy minden űdőbeli Feiedelmeknek, Feiedelem Aſzonyoknak, még az igen ſzent es kegyes terméſzetűéknek-is minden ſzemély válogataſnélkűl es kedvezésnélkűl ezt az termèſzetnek ádaiat meg kellet légyen fizetniek, eléggé meg mutattjak az eleitől fogván való példák: Mégh mutattya minden ioknak ſ-kivaltképpen az Ieſus Chriſtus Anyaſzent-egyházának ſoha el nem feleytendő nagy ſzomoruſagával, éz kegyeſen élt, Iſteneſen ez vilagbol ki mult, es bodogul űdvézűlt kegyelmes Feiedelem Aſzonyunknak-is példáia: Kinek hideg tetemének tiſſteſſegeſen való földben takarittatáſara illyen feleſen gyűlekeſztűnk egyben. Mely hogy Feiedelmi méltoſaghoz

illendő tiſztteſſegel légyen, minek előtte az teſtet innéo meg mozditanok, ez helyhez es állapathoz illendő ceremoniaknak el követéſehez fogunk: Mellyet hogy az jelen való hivek nem csak csendeſz elmével várjanak, hanem nagy figyelmeteſséggel ugyan meg-is halgaſſanak, kereſztyéni ſzeretettel kérem es intem.

Léſzen penig énnékem moſtan ſzom rövideden ez megh bodogult kegyelmes Aſzonyunknak utolſo ſzavairul es végh bucsuzaſarul; vévén arra fundamentomot avagy alkolmatoſſagot az Iſtennek könyvéből az ſz. Bibliából: Mely hogy bodogh légyen Iſtenünknek nevének dicsiretire, üdvözült Aſzonyunknak maydan földbe tejendő hidegh teteménck illéndő tiſztteſſegére, nekünk penig idvöſſeges épületünkre, annak megnyeréſéjért egy ſzivel lzaial mondgyuk. *Mi Atyank ki vagy &c.*

Az igik mellyeken moſtani ſzomat fundalom, vannak meg irattatván az Sz. Pal 2. *Corinth. 13. v. 11.* imigyen:

A mi hátra vagyon Atyamfiai, legyetek io egeſſegben, éppüllyetek, vigaztaltaſſatok meg, egy ertelemben legyetek, bekeſſegeſſen lakiatok, és az ſeretetnek ſ-bekeſſegnek Iſtene leſzen veletek.

Ez az mi Vrunk Ieſus Chriſtuſnak amaz felső Academiaiaban az harmadik égben tanult Apoſtala ſzava, melyben, tudni illik, élő nyelvevel ſiraſával valo ſok munkai után, akarván ez levelet be ſummalni, bucsuzik az Corinthusbeli hivektől, és egyſzer ſmind kiván nekiek minden lelki teſti jokat, kivánſagát igijevel erősiti.

Rövid

Rövid Sententia ez, de igen terhes, mert két nagy dolgot foglal be. 1. Az bucsuzás avagy áldás, melyben nekiek minden idvösseges sok jokat kiván, mikor azt mondgya: *Legyetek jo egeßegben, &c.* 2. Az igeret, melyben igiri nekiek az Istennek kegyes gondgya-viseleset. Rendel azert mind az kéttőrűl mi-is à menyire mostani cselunkra tarrozik, jer ertekezzűnk.

Az mi hatra vagyon, ugy mond: Mint ha mondana: Minek utánna tisztemben ti nállatok el jártam az az, mind élő nyelvemmel, mind irasommal s-mind vegezetre magam viseleſevel és jo példammal titeket mind azokra mellyeket idvősségtekre szűkségeseknek tudtálenni, bősegessen meg tanitottalak, ez vagyon hátra, hogy ti túlletek el bucsuzzam, és Istentől tinektek minden jokat kivánnyak. Azért legyetek jo egességben.

Az első jo, mellyet nekiek kiván, ez czikkelben vagyon be foglaltatva. Az jo egességnek nevezete alat penig az Sidok, nyelveknék tulaydonsaga szerint, effele bucsuzo kivánságban minden testi jokat be foglalnak, mellyek közőt az jo egesség méltán első helyet erdemel, ugymint az mely nélkűl minden egyeb testi áldasok izetlenek. Innet vagyon hogy mikor Thalestűl kérdenék kicsoda legyen az boldog? Azt felelte: *Qui corpore ſanus eſt, animo autem eruditus.* Ide tartozik az-is az mit Horatius ezen ertelemben mond:

Si ventri benè, ſi lateri eſt, pedibuſq; tuis: nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.

Epűllyetek) Ez az mit másodszor nékiek kevan, menvén immár az testiektűl az lelkiekre: Mert az

ige mellyel itt él, *Katartizeſte az orvos Doctorok tulaydon ſava*, mellyet valamely teſtben ki menyült tagnak helyére való tétettetéſe jegyezteti k. Haſonlatoſſág ſzerint való ſzolaſnak nemével él tehat itt az Apoſtol, melyben azt kivannya, hogy az nagy teſtben az Anyaſzent-egyhazban à mi hija, hibaia még valamely tagoknak vagyon, mentől hamarèb azt is fel éppitzék, meg orvoſollyak es kiki az ő munkaiat az Eccleſianak éppületire forditſa, hogy mindé ſzakadáſok, minden viſzalkodaſok es zurzavarok kőzzűlők ki vettetvén, edgyek legyenek az Chriſtusban, es ennek az hitnek tőkélleteſſegében, es az erkőlczőknek tiſztaſagában egy ſzivel, egy akarattal ſzolgállyanak.

Vigaſztaltaſſatok meg) Harmadſzor, mivel az Chriſtus neve es hűti mellet kereſztyén embernek igen ſokat kel ſzenvedni, ſok kéſerteteken kel által eſni, es az mint Chriſtus Vrunk mondgya minden-napon kereſztit vallára fel kel venni, ezert mind az Iſten igéiéből való ſzép vigaſztaláſoknélkűl, mely kivalképpen ſzokőt lenni az egyházi ſzolgák által, ſ mind az Iſten lelkének belső es titkos vigaſztaláſa biztatáſanélkűl felette igen ſzűkőlkődik, kivannya hogy Iſten mind az egyhazi ſz. ſzolgalatot es az által leſendő ſzép ſzent irasbéli vigaſztaláſokat, ſmind az Iſten lelkének hathatoképpen való bennek munkálkodaſat, vigaſztalaſat es minden üdvőſſeges iora való vezériéſét végiglen kőztők fen tartſa, hogy ſemmi akadályok, ſemmi probák es kéſértetek az üdvőſſegnek egyenes utából őket ki ne tántoritſak, avagy csak meg ne kéſ lellyék abban őket, &c.

Luc. 9. 23

Egy értelemben legyetek) Negyedik dolog az mellyet kiván-

kiván nekiek az tudomanyban és hitben valo eggyesseg, mely az igaz Atyafiui szeretetnek mint egy kötele: Az tudomanyban valo külömbözö ertelmek penig sok veszekedeseket, szakadasokat es romlasokat szoktanak némzeni, az melyröl Idvözitönk, mint egy uyjal illetvén, azt mondotta: *Non veni missurus pacem in terram, sed gladium.* Mat. 10. 34. 35. 36.
Mert azt cselekedem hogy az Fiu az Atyanak ellensege legyen, az Leányzo az ö Annyanak, az meny az ö napának: Es hogy az embernek ellensege legyen az ö háza nèpe. Mellyet nem ugy kel vennünk, mint ha az Christus volna *proprie & simpliciter* haborusagnak szerzöje, hanem csak per accidens, az mennyiben tudni-illik, az ö mennyei Attyanak kebeleböl alá hozot, és ez földön el terjeztet tudomány felet az emberek nyughatatlan elmeje veszekedik, villong, és iscarczot tamazt &c.

Kivánnya azert az Apostol, hogy az tudomanyban és hitben eggyek legyenek, az mint hogy az Christusnak azon egy lelketül vannak meg lelkesittetve, &c. Vtánna teszi.

Bekessegben lakjatok.) Melyben ötödször az Atyafiui szeretetet kivánnya közöttök viragzani. Mert vannak sokak kik az tudományban és hitben eggyesek, ugyan azonban penig egyeb okokbol egy-más közöt igyenetlenek, veszekedök és haborgok: Hogy annakokáért az hitben valo eggyessegeket külsö cselekedetekkel és eggjes sebekesseges magok viselesevel is meg mutassak, és megh ekesitsek azt kivánnya utolszor.

Igy azért valami ez világi bodogsagokra, söt az jövendö életbelire is szükseges; mind azokat kivánnya nekiek.

TANVSAG

A honnet megtanulhatnok kereztyen embernek, kereztyen fęle barátttyatul, mi modon kellyen el válni, el buczuzni, akar életében akar halálában: Illyen szép Isteni áldomasokkal, tudni illik, az mint az Apostol az Corinthusbeliektől: Mert ezt, az mint hogy egyebeket is, az mi tanusagunkra hatta irva, az mint önnön maga mondgya, sőt masut ugyan parancsollya, hogy ő neki kővetői legyünk, az mint hogy ő-is az Christusnak. De ebben mulatni nem akarván, tovab megyek:

Rom. 15. 4.

1. Cor. 4. 16. es 11. 1.

Es az szeretetnek és békeségnek Istene leszen velétek.

Ez masodik részetzkéjében ez igeknek az Istennek kegyelme es gondgyaviselése felől tészen az Apostol igiretet es reménséget. Hogy ha, ugymond, egy értelemben lészték, es békeségre ügyekeszték, az Isten tű veletek lészen, ti tőletek az ő kegyelmét es segitségét meg nem vonnya, hanem titeket az ő lelkének jelen való segitségével táplál.

Nevezi penig az Istent szeretetnek es békeségnek Istenének, mert az mint hogy ő merő szeretet az mint sz. Ianos mondgya felölle, igy az emberek közőtt való szeretetnek es békeségnek őrűl, es annak azokban authora: El nem hagyhattya annakokáért az szeretetnek és békeségnek szeretőit, mivel *similis similibus congaudet.*

1. Ioh. 4. 16

TANVSAG.

Az honnét meg tanolhatnok kitsodákkál madgyon es lakozzék leg kivalképpen az Isten: Az egy

mas

mas ſzeretőkkel, tudni-illik, es békeſegeſekkel. Mert mi- *Ioh. 13. 35.*
kűlőmben az Chriſtuſnak tagai es tanitványi nem lehetűnk, hanem ha egymaſt ſzerettyűk. Es kivaltkeppen való bélyege nem csak annak, hogy mi ő Tanitványi vagyunk, hanem az mi-ujâ ſzűlettetésűnknek, es az ſzent Léleknek mi bennűnk való lakozáſanak-is: A ki azert irigyſegekkel, gyűlősegekkel, verſengéſekkel es veſzekedéſekkel belől ég es minden alkolmatoſſagal annak langia ki csapdos, az Chriſtuſtul ſzakadot. Annak-okaért, azzal az Iſten, ſem Iſtennek lelke nem lakik, hanem az gonoſz lélek lakik, ki eleitől fogvan gilkos volt és az embe- *Ioh. 8.*
rek tomlaſaban, veſzedelmiben gyönyörködőt.

Méltán mondgja tehát az Apoſtol itten hogy eggyeſekkel es bekeſegeſekkel lakozzék az békeſégnek és ſzeretetnek Iſtene.

Ide tartozik az mit Chriſtus Vrunk mond. *Az ki* *Ioh. 14. 21.*
ugy-mond, *az en paranesolatimat tudgya, és meg tarttya azokat az, az ki ſzeret engemet, az ki penig ſzeret engemet, az en Atyamis ſzereti azt, en-is ſzeretem azt, és magamat megjelentem annak.* Viſzont, Az ki engemet ſzeret az én beſzédemet meg tar- *ver. 23.*
tya, az én Atyám-is ſzereti azt, és ahoz mégyűnk, s-annál lakozáſt téſzűnk. De az Chriſtuſnak ſzeretetit ſem mi nyilvabban való jeggyel meg nem mutathattyuk, mint ha az ű tagjait, az az, keresztyén felebarátinkat igazán ſzerettyűk: Ezért mondgya az ſz. Ianos: *Qui non diligit, non novit Deum, &c.*

HASZNA

I. Igy levén az dolog, bezzeg tehat nekűnk felőtte igen kellene egy-máſt ſzeretnűnk, nagy eggyeſſegben kellene

lene élnünk, hogy az Isten tőllünk el ne idegenednek: mert az minden joknak ki mérhetetlen kut feievel oh mely io eggyűt lakni! *Beatus gens illa cuius Deus Iehova est, &c.* *Psal. 3. 12.*

II. De oh mely igen meg hűlt, ez meg vénhűlt világban az Atyafiui szeretet, kiváltképpen penigh ez mi meg veszet es utolso veszedelmekhez közelitet hazánkban! Valamely felé szemeidet forditod mindenűt csak az nagy eggyenetlenség, egy massal valo veszekedes, az nagy irigyseg, gyűlőseg, egymás romlásaban valo gyönyörködes, &c. Az melyből ki nem láttya hogy az szeretetnek és bekeségnek Istene mayd mayd el tavozik tellyességgel mi tűlünk, &c.

Mellyet az mi meg boldogult és mostan az győzödelmes Anyaszentegyhazban levő idvőzült Szentekkel örvendező kegyelmes Feiedelem Aszszonyunk (hogy immar szomat forditsam ide) vevén jol eszeben ez rosz világbol mennyei hazajaban akarván költőzni, tőlünk, élőktűl, maid ehez hasonlo igekkel, mint it az Sz. Pál, buczuzek el. Es bizonyara, nekem ugy tetzik, hogy nem csak bucsu vétele, hanem egesz utolso szavai, helyessen alkalmaztathatnak az Apostoli sententiara: De hogy az applicatióban curiosius ne immorallyák, hald meg utolso szavait és bucsuzását, ahoz képest tennen magad eszedben veszed, hogy az szent Pál által szolo léleknek lőt legyen tolmacsa Istennek ez valaztot szent edenye-is. *Vtolso és buczuzo szavai üdvezült Aszszonyunknak.*

Colosvarat 8 Maij, á nyavalya ő Felségen sulyosodván, á bűnek neminemű busulásabol származot nagj héteg miat respiratioja nehezedvén, sietséggel Fejedelem Vrunk hivata

vata bennünket: Mikoron fel erkeztünk volna, Fejedelem Vrunk ô Felsége-is az fô fô Vrakkal jelen levén: Igy kezdük vigaztalni: Ne fellyen Felséged, kegyelmes Aszszonyom, az Vr Isten kegyelmessen cselekedik igirete szerint Felségeddel, ha kedves jo akarattya tartya meggyogittya Felségedet, ma holnap meg könnyebit, &c. Melyre igy felele: Nem félek semmit: Mert el hidgye kegyelmetek, hogy en oly igen kesz vagyok, valamely oraban az én Istenem szolit, ôrômest el megyek: Sôt ezt mondom kegyelmeteknek, hogy ha mind kettô elôttem volna s- azt mondanak, ihol az io egességes élet, ihol az halál is, az mellyiket akarod válazd el; az halált válaztanam: Mert ez az világ csalárd, az halal által penig az en ôrökke valo nyugodalmamban, az idvôzült Szenteknek tarsasagaban megyek, &c.

Egy kevés vartatva akarván magának lenni, az hazból minnyáian ki menénk. Azonban hivatá Vrunkat tsak magat, az után minket is kicsid ûdô mulva, es beszedét szentûl és igen bôlcsen igy kezdé el: Iol tudom en azt- hogy énnekem-is, mint akar mely embernek, vagy most, vagy tovab meg kel halnom: Tudompenigh az Istennek igeiéból hogy tsak az bodog ember, az ki jol hal meg: En azert most testemben beteg, de elmémben ép és egésséges lévén, az en Istenemtôl és ûdvôssegem felôl illyen vallást tészek: Az ôrökké való Istennek, ki állattyaban egy, személyében penig harom, Atya, Fiu, és sz. Lélek, kit en életemben kiven tiszteltem, adok ôrökké nagy halákat, hogy engemet az ô képére és hasonlatossagara teremtet, az esetben es karhozatban nem

hagyot, hanem az én mennyei sz. Atyam az ű szerelmes fiában az Vr Iesus Christusban, az örök életre ingyen el választot, még világ fundamentomának fel vetésének előtte: melyről azzal tött énnékem bizonságot, hogy sz. fiat bűnös testnek hasonlatosságaban ez világra bocsátotta, az en bűneimnek terhét vállára rakván, én érettem meg kenoztatta, keserves es gyalázatos halálnak nemére adta, es igy engemet annak vére hullasával minden bűneimből meg mosogatot: Az ő Anyaszentegyhazanak társaságaban az egy-hazi szolgalat által bizonyos üdőben be-szolittot, es igaz ismeretire jutatván; Sz- Lelkét adta énnékem; Melynek általla ujá-is szűlt, es az örök életre azzal el foglalván, az sok nyomorusagok által el-is készitet, ugy hogy az en Vram Iesus Christust ennykinaimban is, utolso oramra nagy vig örömmel varom: Jöy el, jöy el, Vram Iesus, az en ki mulásomra, ne késsel: ved hozzád az en lelkemet.

Leg ottan szavát forditván Fejedelem Vrunkra, im igyen szola. Eletemnek kedves tarsa, szerelmes Vram, Felséges Bethlen Gabor, hogy engemet árvaságomból fel vöttél, s Istennek szent rendelése szerint magadnak házastársul választottal, kedvesen tartottál, reám szorgalmatos gondot viseltél, őriztél oltalmaztál, állapatomban neveltél, házassagbéli igaz szeretettel szerettél, es minden kegyelmessegeddel környűl vöttél, mostani nyavalyámban is penig sem meg nem utáltál sem az környűlöttem való forgolodásban es vigyázasban meg nem csüggettél, hanem mint igaz házas társ, éjel nappal környűlöttem faradhatatlanul forgolodtál, nagy nyavalyáimban

nyomo-

nyomorusagimban vigasztalom, bátoritom, es ugyan kön nyebitöm voltál: Mit fizessek mind ezekért, s elegedé-dőképpen mint hálállyam meg, nem tudom.

Az nagy kegyelmű Vr Isten minden bőseges áldasanak tárhaza aytaiát nyissa ki kegyelmedre, es az ő kegyelmének ortzáiat deritse fel raytad. Az Davidnak lelkével, Salamonnak bőlcsesegèvel ruházza fel kegyelmedet, az sz. Patriarcháknak elemetes idejekkel Ioseph nek tiszta életével, Gedeonnak baror szivével ajándekozza megh kegyelmedet, szerencsés előmenetelekkel, czendesz es békeseges birodalommal, hivei előt való ked vesseggel áldgya meg kegyelmedet. Es sz. lelkének általa minden dolgaiban kegyelmedet biria igazgassa hathatoképpen hogy minden Fejedelmi méltosagos tisztit visel hesse ugy, az mint ő sz. Felsegének leg inkab tetzik, s nem zetének-is javara es meg maradásara szolgál, s mind ez vilagi életet rendelhesse es szabhassa ugy, hogy az Istenes életnek amaz szép iutalmat az őrőkké való bodogsagot, ez élet után vehesse el kegyelmed.

Akartam volna szerelmes Vram, ha kegyelmedet kedve szerint szolgalhattam volna, es az mint az Vr Isten hatta, kegyelmednek életében segitseg lehettem volna. De igen gyarló es erőtlen edény voltam sokakban Fejedelmi méltosagodnak megh fogyatkoztam: Egyébképpen-is kegelmedet meg bánthattam, mellyet mind az által szan-szandekból, hogy tudnam, nem cselekettem: Ennékem azert, kérem Istenért kegyelmedet, hozzam való igaz szeretetiből meg bocsasson mindenekről.

Ez kis intetsket is tőllem kegyelmed nehez neven

ne vegye. Láttya kegyelmed, ez világnak álhatatlan és csalárd voltát: az nagy Isten kedvejért kerem kegyelmedet, szerelmes Vram, meg ne csallyon ez hitván világh, hijaban valo ez, el mulando, ne hidgyen ennek kegyelmed, gondolkodgyek inkáb kőrőskint kegyelmed à mennyei hazárol az őrőkke valo bodogságrol, és oda vagyakodgyek kegyelmed: Rendellyé ugy ez világi életét kegyelmed, hogy abban be-is juthassón: Ne szakadgyunk el egymástul, legjünk eggyűt otis amaz ßépédeskét Angyalka magzatinkkal, kiket előttünk el bocsátottunk, hogy eggyűt vellek Istenünknek előtte dicsekedhessünk, &c.

Ezeket igy el vegezvén fordita szavát az tékéntetes Nagyságos Groph Bethlen István Vramra, Erdely országnak Gubernatora, noha szinten akkor ő Nagysága jelen nem vala, és monda:

Szerelmes Vramnak vér-szerint valo kedves Attyafia, Iambor és Isten-felő Bethlen István Vram, Erdely országanak hűséges Gubernatora, kivánva kivántam eleitől fogva az álkolmatossagot, mellyel kmednek, és á kmed szerelmesinek szolgalhassak: Meg adta vala Isten: kezdettem vala-is kegyelmednek szolgalni, edes csemeteidet, szerelmes magzatidat mellem vévén, és jo erkőlcsőkben s-Isteni felelemben nevelvén, szárnyokra akartam rőpiteni: S-kiváltképpen penig szerelmes Annyok holta után, mindeniknek Annyok helyet valo edés Annyok akartam lenni: De el kezdét szolgálatomat végben nem fogom vihetni, ugy veszem eszemben az jo Isten engem magához fog szolitani, kinek Tutorsága alá hagyő őket, mivel ő árváknak Attyának akar hivattatni, kerem ő sz.

Felse-

Felſeget ſzivem ſzerint, az mit raytok én általam el kezdet volt, vigyé kegyelmeſſen végben más alkolmatos ezkőz által.

Noha penig kegyelmedhez valo igaz jo akaratom mindenkor igen kéſz volt, ſokakban mindaz által kegyelmednek meg fogyatkozhattam, mellyekről én most ſzeretettel kerek bocsánatot kegyelmedtől. Kervén az nagy Vr Iſtent ſzivem ſzerint azon, jo egeſſeges hoſzſzu élettel, ſzerencses és bodog előmenetelekkel, mindenek előt valo kedveſſeggel, és méltoſagos tiſztednek dieseretetſſen valo el viſeleſere bőſeges ajandekokkal áldgya meg és ruházza fel kegyelmedet: Es adgya ſzerelmes magzatidnak bodog őrömőket érni kegyelmednek: Moſtani ſzomoru őzvegyſegeben penig kegyel: keſeredet ſzivet vigaſztallya: El végre az te ſzelid jamborſagodnak illendő jutalmát, az őrők életnek Coronáját tudni illik, adgya meg ſzerelmes Fiajert kegyelmednek.

Ezeknek utánna fordita ſzavat ſzerelmes Attyafiara. Elsőben-is penig eggyetlen egy kedvet Nennyere az Tekintetes Nagyſ. nehai Redei Ferenczne, Karolyi Katha Aſzonyomra, ki még el nem erkezet vala, mondván:

Sok buval faradot, bokros keſerűſegek miat megh őrjúlt, mind erejeben meg fogyatkozot-ſmind ſziveben meg hervadot, ſzerelmes Nenem Aſzony: Tudom moſtan melj ki beſzelhetetlen kéſerűſeggel ſietteted ejel nappal hozzam fel vőtt utadat, oh csak erkeznel! oh csak láthatnálak, teſti ſzemeimmel! ugy tetzik ugyan könnyeb lenne ki muláſom. Kivánnám kivánnam ugyan ſzerelmes Nenem Aſzonyom, ha árvaſagombeli velem

valo Daykaſagodat illendő és elegedendőképpen megh háláltam es meg ſzolgaltam volna. De veſzem eſzemben hogy ebben meg fogyatkoztam. Hihető hogy ezen kivűl-is kegyelmedet ſokképpen meg bantottam: mindenekről kegyelmedtűl bocsánatot kivánok.

Az Vr Iſtent tellyes ſzivemből kerem, legyen kñek arvaſagaban kegyelmes Tutora; mutaſſa meg kegyelmeden hogy ő méltán hivattatik őzvegyeknek Attyanak, Sz. Lelkenek általa meg áradot kéſerűſegednek Tengereben tartſa és erőſitſe kegyelmédet, hogy el ne merűly, avagy csak ő ſzent Felſeget beketelenſegből ſzármazot panaſzával kegyelmed meg ne bancsá. Kedves csemetedet ſzerelmes magzatidat, ſzemeid előtt élteſſe hoſzſzu ideig io egéſſegben.

Titeket-is ſzerelmes Atyamfiai mind az kik jelen vattok kőrnyűlőttem, mind az kik még távol vattok tőllem, az nagy Vr Iſten minden űdvőſſeges áldáſival látogaſſon. Ennékem feienként meg bocsaſſatok es halálomon ne keſeregjetek, mert az énnékem léſzen ſok munkáimtul es ſzenvedéſimtűl való megh nyugováſom, az őrők életre penig által utam &c.

Azonban az tekintetes es Nagyſagos Kakonyi Iſtván Vram, Vrunknak ő Felségenek Erdély orſzágaban eggik fő tanatſa és fő Arendatora, kit bőbsűletnek okaért emlitek, ő Felségenek fejénel álván; ſzolitá es im igyen ſzola néki.

Szerelmes komám, mind kegyelmedet ſ-mind az tőb Tanacs Vrakat, bőcsűllettel kővetem, ennekem kegyelmetek meg bocsaſſon, ha kegyelmeteknek mindenekben

nekben kedve szerent magamot nem viselhettem volna: Igyekeztem ugyan azon, hogy senkinek kegyelmetek kőzűl semmiben meg ne fogyatkozzam; de ember vagyok, kedvem, akaratom ellen-is meg fogyatkozhattam. En kegyelmeteket az Felséges Istennek ajánlom, kegyelmeg gondgya-viselése alá ő Sz. Felségét kérem minden áldásiban kegyelmeteket bőségesen részeltesse: Kiválképpenig az bőlcseségnek, eggyeségnek és egymáshoz valo igaz szeretetnek, lelkével ruházza fel kegyelmeteket, hogy meg nyomorodot hazánknak meg maradására való minden utait alkolmatos űdőben találhassa fel kegyelmetek nagy eggyező értelemmel.

Eggyet mondok kegyelmeteknek: A nagy Istenre kénszeritem kmeteket, Fejedelmetekhez valo igaz hűségteket fogyatkozás nélkűl tartsatok meg: Nemzetűnknek illyen fogyatkozot állapattyaban őrizzétek, mint az szemetek fényet. En migh mellette voltam, vay mely szorgalmatos vigyazasom volt rea, sokaknak hozzaia valo kedvetlenségeket, vagy szép szommal, vagy adomanyommal enyhitettem: Mert tudgya kegyelmed ez az világ telhetetlen, ki kegyelmessegeuel nem elegedet meg, ki penig feie felőt áradot sok gondgyai miat valo nehánykori kedvetlenségeben űtkőzőt meg ő kegyelmenek: Ennekem im immar szemem hunnyik, kegyelmetekre szál s ez az gondviseles; meg lássa kegyelmetek hazaia meg maradasara ugy vigyazzon, hogy mind Istennek kellyen mind maradékia kegyelmeteknek kőszőnhesse meg &c. Mellyet ha cselekedik kegyelmeték, noha minden felől minden hatalmasok totkokat marokni nemzetűnkre tá-

tották

tották, biztathatom kegyelmeteket, hogy az Vr Isten velle lészén kegyelmetekkel, és minden veszedelmek ellen meg tartya. De ha kegyelmeteket maga meg birhatatlan indulattya viszálkodásra, irigységre és egy-más ellen való töreſre el vonángya, félő hogy az békeſſegnek Istene kegyelmetektől el ne távozzék.

Ezt nem azért mondom, mintha az kegyelmetek igaz hűſeget mind az en ſzerelmes VR Amhoz, ſmind magamhoz elégge meg nem tapaſztaltam volna, avagy abban kétélkedném, ſemmi hibát abban, Istennek neve legyen örökke áldot, nem iſmertem, hanem hogy ennék utánna-is azon hűſegben és eggyeſſegben maradgyon meg kegyelmetek.

Ezeket nagy ſzokogaſokkal és kéſérvés könyhullataſokkal halgattuk: Mert kő ſzű volt volna az mély ezékre meg nem indult volna, oly kegyeſſén és hathatoképpen viſelte magat beſzédében, oly fontoſon és térhéſſen ſzármaztak ſzajából az ſzok, hogy az ő Felsége által ſzolo Sz. Lélek tſak nem kézzel tapaſztaltathatot meg.

Fordítá ezekuek utánna ſzavát Vdvara népére: és attol is im igyen bucsuzék.

Kedves hiveim, Vdvarunknak lakoſi, Nagyſagos Vrfiak, Vrak, Nemzetes nemes Iffiak, lovas és gyalog rend; édes Anyam helyet valo kedves vén Aſzſzonyim, es hazamnak minden czelédi, hozzám való igaz hűſégteket környül őttem valo ſzorgalmatos forgolodaſtokat és ſzolgalatokat kedveſen vőttem tőlletek: Immar túlletek el vágyodom, az Istennek oda fel való háza népe köziben, Tieket az Vr Isten míg ez földön élter, egy-

gyen

gyén egyen végyen kiválképpen való gondgya viselése alá, és azokkal az áldásokkal algyon meg; mellyekket ő Sz. Felségétől leginkáb kivántok; énnekem penig fejenként meg bocsássatok.

Végezetre az Nemes Magyar es Erdély országától és abban lévő minden rendektől illyen igikkel bucsúzik el.

Szerelmes hiveim Magyar és Erdély országnak minden rend es allapat béli lakosi, hogy engemet méltatlant Feiedelem Aszszontoknak ismértetek, tiszteltetek, bőcsültetek, hű engedelmességgel és igaz szolgálattal voltatok hozzam, tőlletek igen kedvesen vőttem. Megh emlekezvén mindenkor tisztemről, igen igyekeztem azon, hogy senkinek semmiben méltó panaszra való alkolmatossagot holtam után ne hadgyak: Ez okaért magamat minden rendekhez ugy igyekeztem viselni, az mint legszelidebben tudtam: Es nem csak Vr, es nemes fő Aszony barátimmal forgolottam nyajasson: hanem még igen alacson állapatu emberekhez is fejedelmi méltóságomból örömest le bocsatkoztam, es mindeneknek személy és *Religio* válogatasnélkül szolgálni egyre kivántam. Senkinek penig mikor egésségem volt semmi üdőben aytom bé zárva nem volt, senkinek könyörgésere fülemet bé nem dugtam; Senkit szomoru válaszal hasztán kivánsága szerint valoval nem is mindenkor, előllem el nem bocsátottam: hanem az en tehetségem szerént mindeneknek minden kevántam lenni. Békeségteket penig nem annyira külső erővel, mint Isten előt való aytatos könyörgésemmel feletre szorgalmatossan oltalmaz tam, nem is hasztalanul, dicsirtessek Istennek neve:

mert Fejedelemſegünknek idejében, ugy tetzik ſzenvedhető csendeſſegben éltetek, az ſok romláſokból, éppültetek, ugy-annyira, hogy az ki moſt értelmeſen gondolkodik az Országh felől, annak állapatyát tellyeſſegel meg ujult orczával tapaſztallya lenni. Mind az által, ſemmit az mi emberben történhetik, idegennek tőlem nem itélvén lenni, meg engedem örömeſt hogy ſokakban ſokaknak meg fogyatkoztam, tiſztemnek ugy, az mint kévantatot volna, meg nem felelhettem.

De azt hiſzem, edes hiveim, annyival könnyebben meg bocsatotok ennekem mindenekről, hogy ſzán ſzándékból, ſenkinek kőzzűletek hogy tudnám, ſemmit nem vétettem, ha avagy tudatlanſagból avagy erőtlenſegből valami eſet, kicsoda az emberek kőzzűl, oly ſzemés az ki ſoha meg ne botránkozzek?

Az mi hátra vagyon, mivel tőlletek, már meg kel válnom, en titeket amaz nagy Fejedelemnek, az mindenhato Iſtennek, Királyok Királlyának, az kihez en vágyodom, mind kőzönſegeſſen ſ-mind eggyen eggyen ajanlolak kegyelmes gondgya viſeleſe alá, fedezzen be titeket az ő oltalmazo ſzárnyaival, és minden lelki teſti veſzedelmektől vedelmezzen minden ellenſegtekét fogyaſſa el és békeſſegteket tégye ollyanna, mint az bőſeges folyo viz: hitben valo eggyeſſeggel, igaz atyafiui ſzéretettel, minden űdőben nemzetetekből valo kereztyen Fejedelmekkel, Fejedelem Aſzonyokkal, kiknel meg maradáſtok és békéſſegtek legyen drágáb az magok életenél, áldgyon meg ſzerelmes Fianak kedvejért. Ellyetek fejénként jo egeſſegben, és légyek nállatok, ha mélto, bodogh emlekezetben.

Titől-

Ti tőlletek ſzerelmés Tanitoim, Iſten titkainak hűſeges ſafári, kiket az teſt ſzerint valo Atyamnál fellyeb valo ſzeretettel ſzerettem, micsoda ſzokkal bucsuzzam nem tudom: Réám valo hű gondviſeléſtekért atyai oktatáſtokért, ſok ſzép intéſtékért, mellyekkél az örők életre kéſzitgettétek, mellyekkel lelkem ujult, ſzivẽ vidult, és az Mennyei joknak kivánáſara ennyire fel buzdult, à ti munkatoknak jutalmát meg fizető igaz Iſten, az életnek amaz Coronáját, mellyel Sz. Pál dicsekedik eggyen egigyen nyomja fejetekben. En az utolſo napon bizonſagot fogok kẽtetekről az en Vram Ieſus Chriſtus előt tenni: Ezek voltak, Vram, ennekem az földön az idvőſſegnek utában az mennyei bodogſagra veſzerim, &c.

Beſzedemet továb nem nyuithatom, mert igen megfárattam: Kẽteket meg áldorta az Vr Iſten az bőlcseſſeggel, ekeſſen valo ſzoláſſal, engemet kegyelmetek, tudom mindenektűl az mint illik ugy bucsuztat el.

Ezek igy végben menvén, ſzavat ő Felſege még-is hozzánk igy continuala. Nincsen, ugy vagyon, ennekem ſemmi akadalyom, ſem neheſſegem ſzivemben, békeſſegem vagyon, az Ieſus Chriſtus által, Iſtenemmel: Mindaz által, hogy arrol kűlső jeggyel is tanu-bizonſagot tegyék; az Vr vacsoráiával kivánnek élni, ha kegyelmetek fel adná. Melyre igy felelénk: Kegyelmes Aſzſzonyunk, jol tudgyuk mi azt, hogy mig Felſegednek egeſſege volt, minden álkolmatoſſaggal élt Felſeged az Sz. Vacsorával, eggyesűlt az mi Vrunk Ieſus Chriſtuſſal, annak hathatoſaga és éreié mind ez ideiglen fén állot és fén ál: Mert Chriſtus Vrunk annál à ki őtet ſzereti ſzent Attya-

val egyetemben lakozáſt és meg maradáſt ſzokot tenni. Mindaz által, ha Felſegednek tellyeſſeggel az kivánſaga ezen holnapi napon nyolcz orakor Felſeged legyen kéſzén; legyenek tőb Communicanſok-is, Iſten egeſſegűnket adván ki ſzolgáltatni kéſzék leſzűnk.

Ezt értvén ő Felſege igen jovallá és jo névén vévé: Mi annakokaért maſod nap tudni illik, 9. die Maij, az függeſztet orara illendő kéſzűlettel fél menvén, be menenk ő Felſegehez; és kérdezvén mint legyen; monda En edes Iſtván Vram, (Melotai uramat nevezvén igy): ſ ſzerelmes Komam [igy nevezvén Keſerűi Ianoſt az Püſpeket] nekem ugy tetzik könnyebben vagyok ſokkal, hogy ſem tegnap: De en nem tudom az Vr Iſten mi végre könnyebitet meg; valamit ő Sz. Felſege el végezét felőllé, ſz. akarattya ſzerint vigye végben; en az Sz. Vacsoraval valo éleshez kéſzén vagyok, nem-is akarom el mulatni. Azonban udvara népét ſ-az Vrak ſ-Vr Aſzonyok kőzzűl-is némelyeket, kik velle eggyűt communicálni akartak ſzolitván, ugyan feleſén telénk. Az állapathoz illendő rővid tanitaſt tévén azert, *conſecratis ſymbolis*, minek-utanna ágyában fel tamogattatta volna magát, az Vrtól ſzerezteteť mod ſzerint az Vrnak teſtét es pohárat *offeralok* ő Felſegének. Noha penigh az előt nem hogy kenyeret, de még csak vizet-is felette igen nehezen nyelheteť el, Iſten áldáſaból igen könnyen mind az kenyeret ſ-mind az bort el nyele. Es egyebek-is *conſequenter communicalvàn*; az Vr Iſtennek velünk edgyűt nagy hálákat ada, mind azon hogy az emberi nemzetſeghez való nagy ſzeretetiből, az ő ſz. Fiat az Vr Ieſus Chriſtuſt ollyan keſerves

kenra

kenra méltoztatta adni az minémű abban az sz. Vatsoraban *repraesentaltatik*, &c. mind azon által, hogy ő Felsegének ingyen való kegyelméből alkolmatosságot es annyira való erőt szolgaltatott, hogy ez szentsegel élhetne &c. *Et sic per actis per agendis* jo bucsuval es Isteni áldással ő Felsegetűl el tavozánk.

Harmad, negyed, ötöd napon *iteratis vicibus* szorgalmatossan ő Felségét meg látogattuk, es csuda melj kegyes es Istenes szavait vőttük, vegre 12 Maij, estve késön, Vatsora után, Feiedelem Vrunkal edgyűt meg látogatván, nagy szép Isteni áldásokkal hagyok, környűlőtte lévén sok Vr Aszonyok. Azon étzaka tizen egy ora után el tova tizenket ora felé magát álomra vőtte, mint egymás fel avagy két oráig szenderedvén, egy ora után fel serken, de felette igen bágyadva, kivánnya Feiedelem Vrunknak jelen létét, es mikor ielen latta volna lenni, mond: Szerelmes Vram, ne hadgy él egy kitsinnét: Azőban mint egy két ora tayban éyfél után nagy aytatos fohazkodasok közt, lelkét lelkének pasztoranak az Vr Iesus Christusnak csendesen meg adta. O bodogh ki mulas! Es igy Maiusnak 13. napia meggyászolhatatlan szomorusagal, soha el nem feleytendő keserűsegel virrada mi-nékűnk fel.

Mert gondollyatok meg kérlek, kereztyen halgatók, azon az napon kitűl valtunk mi meg ez életben; és ez mayi napon kinek teszszűk hideg tetemet az földben? Ez két nemes Országnak, tudni-illik, kivanatos Fejedelem Aszonyátul: annak teszűk hideg tetémét ez maij napon az földbe. Meg váltunk az Ecclesianak à mi időnk-

ben fel nem találando kegyes Daykajatul, az Ecclesiaban ki bocsatando tanulo Iffiaknak kegyelmes patronajatul az ſzűkölkődőknek, ehezőknek és ſzomiuhozoknak táplálojátul, az igyé fogyattaknak gyamolatul, az meziteleneknek ruhazojatul és az kőnyörűleteſſegnek, irgalmaſſagnak, kegyeſſegnek, Iſteni fęlelemnek, ſzent es tiſzta életnek, az Iſteni ſzolgalatban valo buzgo ajtatoſſagnak, az kerezt-viſeleſben mayid emberi erő felőt valo bekeſſéges tűrő, ſzénvedőnek az mi űdőnkben igen ritka példájátul. Egy ſzoval: Iſtenűnknek érdeműnk felőt adot meg bőcsűlhetetlen ayandékátul Es fęlő, bizonyára félő, hogy Iſtennek minden áldaſa, vélle eggyűt, tőllűnk el ne kőltőzőt legyen: Meg fogjuk nem ſokara magunk nagy karaval és moſtani keſerűſęgűnknek ſzomoru uyjuláſaval tanulni, kitűl váltunk legyen moſtan meg.

Ezt hoztak, tu dni illik, minekűnk az mi bűneink és nagy hála-adatlanſagunk. De nem terjeztem, kéſerűſęget kéſerűſęggel nem akarván terezni: Az mi kereztyéni tiſztűnk minket arra int, hogy noha ez kéſerűſeg igen terhes, mindaz-által békével ſzenvedgyűk, és az Vr Iſtentűl hala-adaſſal vegyűk: Mellyet hogy cselekedheſſűnk, az Vr Iſten az ő Sz. Lelket adgya minnyajunknak. Eze az dicsőſeg, az tiſzteſſeg, birodaloni moſtantul fogván mind őrőkke Amen.

IV.

IIII. PRÆDICATIO,

Mellyet tőtt Gőnczi Ioſeph,

Nagy-Banyi fő Prædicator, és az Tiſzán innet levő Magyar-Orſzági Eccleſiáknak Pűſpekje, az nagy Templum előt az Vdvar kapuián kivűl, az teſt ki mozditatván *in ſecundum doloris caſtrum, die 1. Iulij.*

Ime Felſeges Vrunk, Nemzetűnknek termeſzet ſzerint valo Kegyelmes Fejedelme, Tekintetes Nagyſagos Vrak, Nagyſagos Aſzonyok, Nemzetes vitezlő Nemes rénd, és egeſz kereztyeni ſzent Corona; Ime mondom, az mi VRban el nyugot ſ. meg boldugult kegyelmes Feiedelem Aſzonyunknak, az Felſeges Karolyi SVSANNAnak hideg tetemét előb mozditottuk, és az ő nyugodalmanak helyehez kőzelitettűk: Annakokaért mind az előttűnk fekűvő meghidegedet teſtnek méltoſagara, ſ. mind a mi idvőſſeges tanuſagunkra, intetetesűnkre és vigaztaláſunkra nézve, akarok en-is egy kis rővid tanitáſt tenni: Melyre hogy az mi Kegyelmes Iſtenűnk minket ſegitſen, *jer* mondgyuk el az mi Idvőzitő Vrunk Ieſus Chriſtuſtul tanult kőſzőnſeges kőnyőrgo imatſagot, *Mi Atyánk ki vagy mennyegben &c.*

Ez ſzomoru állapathoz képeſt tanuſagra valo fundamentomot vészek Ezechiel Proph. 24. reſzeből: A holot az 15. és 16. verſek ekképpen vadnak:

Lón

Lőn az Iehovanak ſzava en hozzam, mondván: Embernek fia, ime en el véſzem te tőlled az te ſzemeidnek kivánſágát csapáſſal: Ne jaigaſd ótet, ne ſiraſd könyved ſe hullyon rayta.

Felette ſzomoru es ſiralmas prædicatio ez, az mellyet az Vr Iſtentűl önnön magatúl hal az Ezechiel: mert abban ielentetik az ő kedves, ſzerelmes házas társanak véletlen halála, mellyen hogy ſemmi keſerűlegét ne ielencse arrol ugyan meg-is intetik.

Vgy vagyon ugyan, hogy akkoron az Vr Iſten, mind az Propheta meg hólt feleſegének példáiaban, ſ-mind az ő halottya felet való maga viſeléſeben, akarta mint egy tűkőrben nyilván való példában meg mutatni az ő népének, az Sido népnek kővetkezendő nyavalyas nyomorult állapattyat: Mind azon által ez hiſtoria ez mi moſtani ſiralmas állapatunkban igen ſzép intő ſ-vigaſztaló tanoſagokat ád előnkben. Annak-okaért magyarázzuk es ércsük meg rővideden az fel vőtt igéket.

Két kivaltképpen valo dolgot találok à bőtűkbe.

1. az Propheta kedves feleſegének halála felől való hir mondas. 2. Iſtennek az Ezechielhez lőtt parancsolattya, mellyben mint viſellye magát az Propheta, azt ielenti meg Iſten néki.

I.

Et fait verbum Iehovæ ad me dicendo: Fili hominis &c.

Ki ſzava legyen ez, az mely ez rővid Hiſtoriacskában befoglaltatot azt jegyzi meg elsőben is az Propheta: Nem egyebé, hanem az Iehovaé.

Hát

Hát nem kel kételkedni az dolog felől.: helt kel annak adni. Masodszor kinek szollyon az Isten. Embernek fianak mondgya azt. Kitszoda az? Nem egyéb hanem az Ezechiel ő maga.

Nagy gyakor helyen igy nevezi vala Isten az Prophetat. Vallyon miért? Annakokaért, hogy ő magát embernek s-erőtelen gyarlo embernek ismerne lenni, és sem à mennyei ielenesekre nézve, sem penig az prophetalásnak kiváltképpen valo ayandekára nézve fel ne fuvalkodnek, magát el ne hinne, hanem inkáb meg alázná.

De lássuk mit mond Isten az ember fianak:

En ego tollam à te: Ime en el veszem te tőlled:

Mit vészez Vram el tőllem? Csak ollyant ne végy el [mondhatta volna] az mély én nálam is kedves: Sőt [azt mondgya az Isten] *az te ßemeidnek kivansagat véßem el.*

Micsoda az szémnék kivánsága? Az à mi az ember előt leg kedvesb, kellemetesb, es leg szerelmetesb it ez világon, ugymint, házas társa, fiai leányi, &c. Meg teczik ezide alab v. 25. az holot az Isten azt mondgya az Sido nép felől, hogy el vészi az ő erőssegeket, az ő dűcsősegeknek őrőmét, az ő szeméknek kivanságát, *filios & filias ipsorum,* az ő fiokat és leányokat.

Itt értétik az szemnek kivánságán, az Propheta felesęge, az mint maga magyarázattyabol meg teczik v. 18. Szolek reggel az népnek, és estvére megh hala az en felesegem

Oh bezzeg szomoru hir tehát ez, mellyet az Propheta hall az Istentől. Ha meg őregedet, élemedet, meg vénhedet volna az ő felesege: Ha testeben hőszszu

ideig betegeskedet, ſinlet volna, egy általlyabã kőnnyebben ſzenvedhette volna: Mert iob embernek meg halni, hogy ſem mint egéſz életének minden napiaiban az ágy fenekén fekűvén teſteben, tſak az nagy fáydalmakat ſzenvedni. Tutta ezt az bőcz Syrach *cap. 30. v. 17. Melior eſt mors, quam vita amara aut afflicta, & diuturna corporis invaletudo*, az az, Iob az halál hogy nem mint az keſerű élet, avagy az hoſzſzu betegeskedés. Iſmét *cap. 41 verſ. 3. Iucunda mors homini egenti defectoq; viribus*, az az, Győnyőrűſeges az halál az ſzűkőlkődő es ereiében meg fogyatkozot embernek. De ihon ſemmi effęléről nincsen itt emlekezet. Hát kiváltképpen való csapaſſal (*plaga, percuſſioue*) mikor ſemmi oly halálos betegſege nẽ volt volna, es mikor ingyen ſem fęltette volna, akkoron nagy hirtelenſeggel ſzolittya el előlle, azt mongya az Iſten.

Mondhatnád! Talám valami kivalképpen való halálos vétke volt, az mely miatt meg rőviditette Iſten életét? Reſ, Nem volt: Mert ha valami oly derekas, nevezetes vétke lőtt volna, bizonyára az ſz. Prophetának ſzeme kivánſagának nem mondattathatot volna, ſ-nem lőtt volna kedves es ſzerelmetes ő előtte: Az mely Aſzſzonyi állat az ő iámbor fériét valami formán meg kiſſebbiti, motzkollya, gyalázza ollyan mint az csontok kőzőt való ſenyvedés rothadás, az Salamon mondaſa ſzerint *Prov. 12. verſ. 4.* Ez az első.

TANVSAG.

I. Kőzőnſeges regula innen legyen ez:

Az Iſten nagy gyakorlatoßagal még az ő ſz. emberit is, válaß-

tog edé-

tot edényit, baratit-is meg ßokta ſuytani, keſeriteni, kedves ßerelmes házas-tárſóknak ez vilagbol az halál által hirtelen valo el ſzolitta taſſál. Nem kitſin faydalom ez kereſztyének, mikor az ſzep, ſzent ſzeretetben, eggyeſſegben élőknek egymaſtul él kel kedvek ellen ſzakadniok, Nem kűlőmb mint ha egy teſt ſzakadna kétfelé. Vehetik ennek ſullyos voltát eſzekbe azok, az kik jámbor Iſten félő kereſztyén házaſtarſoktul, ſegitő tarſoktul, es mind io, ſ mind gonoſz ſzerencséjekben ugy mint uti tarſoktul meg válaſztattanak.

Miért cselekedi ezt az Vr Iſten? En moſt annak kiválképpen való bizonyos okait nem ſzámlálom elő, csak azt mondom, hogy, hát nincsen ſemmi kedvezés. Im az Iſten az ő ſzolgaianak Ezechielnek kedves feleſegét az halál által el ſzolittya, igy ſzokot az Iſten moſt-is cselékedni, kereſztyén matronakat az ő firjektűl az halál által el ſzakazt, kőz hat ez mindenekkel.

Origenes irja edgyűt hogy az Iſten ez világon az embernek két patikát ſzerzet. Az edgyik ſzép fűvekkel, plantákkal, hol mi egyéb tſinalt patika ſzerſzámokkal rakva: Itt kel kereſned teſti nyavalyád ellen az orvoſſagot: Az maſik az ſz. iras, melyben lelkednek meg fonnyazto es el hirvaſzto nyavalyája ellen az bűn ellen találſz orvoſſagot. De hogy az teſti halál ellen tégedet meg oltalmazzon valamellyikben kéſzittetet orvoſſag, nem itilem hogy annak ſzerét teheſſed. Az ſzép plantából, fűvekből tſinált orvoſſag az halál ellen ſemmit nem haſznál amaz igaz verſetske ſzerint.

Contra vim mortis non eſt medicamen in hortis.

Az ſzent iraſ-is az teſti halálban mindnyaiunkat bé

kewer Hebr. 9. 27. pſal. 89. 48. Ihon ez ſzent Aſzſzonyi állat-is meg hal.

El érkezik tehat minden felé es mindenekhez ez ſzomoru halál, nem lehet ſoha ſenkinek ſemmi oly ki fogo helye az hol ez ellen meg maradhaſſon, ám akar mint fuſſon, revteznék valaki elötte: Mint edgyút ſzintén ugy maſut is fel keres, elönkben kerül es megh foyt. Conſtantinus Czaſzar mikoron az Perſiai kiralnak Legatuſat, követét Roma varoſaban ſzerte ſzerint hordozta volna, Es annak draga épületit, méltoſagat, gazdagſagat, mutogatta volná, kerdi tölle az Csaſzar, mint teczenék néki Roma? Meg felel az Perſa ſ-mönd, Ennékem ugy tetſzik hogy Romaban-is mint ſzinten egyéb helyeken meg halnak az emberek.

Az kép irok az halált *anatomicé* ſcheletonnak formájaban ſzoktak ki irni es abrazolni: Az embernek tſak csontyait, teremeit ſerkeztetik egyben, nem irnak ſemmi kőntöſt néki, mellyel azt akarjak jelenteni, hogy amaz ſententia ſzerint, miképpen mezitelen jöttünk ez világra, ugy iſmét mezitelen megyünk ki innen. Orrotlan ezimpa avagy csonka orru. Talám azert irják igy, hogy meg mutaſſak ezzel, hogy ſemmi illattal, ſemmi füſtel, tömiénezéſſel nem gondol. Vak: Hármat irnak az Poetak vaknak. 1. Az ſzerelem. 2. az igaſſagh, 3. az halál. Miképpen hogy azert az ſzerelem ſzemély válogataſnelkül az ő nyilával az embereket meg lövi, még ſerti: Az igaſſag mindennek egy arant itéletet ſzolgáltat: Igy az halal-is mindeneket ſzemély-válogataſnelkül el ſzolit.

Iob. 1.

Eſt commune mori, mors nulli parcit honori.

Dives

Dives & fortis veniunt ad funera mortis.

Nincsen fůle, mellyel jelentik, hogy igen vad, *inexorabilis* meg kérhetetlen, engeztelhetetlen, sem az kiáltásra, sem az sirásra, sem az keserves kőnyhullatásra meg nẽ hajol. Itilem innet lőt, hogy noha nagy sokan az bálvanyozásban be merůlt emberek sok fęle állatoknak, Napnak, Holdnak, &c. Isteni tiszteletet tőttenek, mindazonáltal az Halált hátra hadták, sem az áldozatokat, sem egyeb Isteni tiszteleteket neki nem tőttenek: Mert vőtték eszékben, hogy semmi kőnyőrgessel, semmi Musica szerszámmal nem gondol, csak mellőle bocsattya. Az Aspis Kigyoról irják, hogy ő az eggyik fůlet az farkaval dugia be, az másik fůlet az földhez nyomja az varaslonak, bůjős bájosnak szavára, hogy valamiképpen arra képest meg ne hajollyon; Az halál ez féle mérgés kigyohoz nem hasonlátosé? Nem halgat senkinek supplicatiojara, hogy mérgét magaban tarthassa és az emberekre ki őnthesse. Kaszát irnak kezeben az Halálnak, annakokaért hogy téssek meg az ez példabol, hógy mindeneket egy-arant le kaszál, le arat nagyokat, kicsineket, &c. és az ő birodalma hatalma alá havit. Tékintsmeg most mint vagyon az állapat: Szép kůlőmb kůlőmb fele fůvek vadnak az mezőben, ki nagy, ki kicsin, ki most virágzik, ki virágát el hullatta, ki igen szepen zőldellik, ki penig immar ugyan fel korozot, meg aggot. Mit mivel az ember? kezeben vészi az kaszát, minden kimillesnekůl és válogatásnélkůl egy aránt le vágja. Ez világ Kereztyenek, mint egy szép kaszállo rét, avagy mező, melyben az emberek ollyak, mint egy szep zőldellő és virago-

zo fűvek, jo illatu viragok: Ezek kűlömbőzneké nagyſaggal, az az, méltoſaggal, hatalommal, erővel, gazdaggal &c. némellyektől kűlőmbőzneké idővel? kűlőmbőzneké terméſzettel, termettel? Igen is. De azért az jo halál az ő éles kaſzájával egy-aránt réndet vág ſzemély válogatáſnélkűl mindenekben, ugy-annyira, hogy alig tudod avagy ugyan nem is tudod eggyiket az máſiktul meg válaztani, az ſzép abrazatot az ruttul, &c. Gondolkodot erről az Agoſton D. *Reſpice, inquit, ſepulchra & diſcerne ſi potes Irum à Rege, fortem à debili, pulchrum à deformi:* Tekints meg, ugy-mond, az koporſokat az ſireket, és ha lehet iſmerd meg, válazd meg, az ſzegent az Királytul, az erőſt az erőtlentűl, az ſzep ekes formaiut, az rut formajotul. Diogenes Cynicus mikoron neminemű időben az temetőben alá ſ fel járna, és ſzorgalmatoſſon ſzemlélné az holt embereknek kaporſojokat, ſ az csontokat viſgálna, hánná, vétné, oda találkozik Alexander, ſ kerdi tőle, mit cselekednek ő élő ember levén az holtak kőzőt, és mit kereſne ot: Meg felel ſ azt mondgya; Im ugymond, Philep Királynak az Macedoniai királynak az ki élteben egeſz Gőrőg orſzágnak nagy reműleſere vala, csontait és agya kaponyaját kereſem, kerſeg-nélkűl az Bőlcs ember ezzel azt akarta jelenteni, hogy az halál mindeneket egyenlőve tészén, egy lében ſooz. Nincsen hát ſemmi kűlőmbség immár az holt teſtek kőzőt, hanem ha csak az, hogy az gyengen tartot tobzodo gazdagoknak hizlalt teſtek bűdősbek egyebeknek teſteknél az Ambrus D. ertelme ſzérint.

Oh halálnak nagy erője! Mi lehet náladnál erőſ-

leb

seb? Amaz harom udvarlo iffiak, Darius király előt igen disputalnak vala á felől mi volna ez világon leg erősseb: Eggyik azt monda, hogy az Bor, 2. hogy az Király, 3. hogy az Aszonyallat. Csuda hogy eggyik sem emlekezik az halálrol: Magaim mind Királyokon, mind Aszonyokon hatalmat vészen, sőt az borban buburékolokat is gyakorta hertelen meg foytya. Iobban találtavolt az tzelt Sz. Pal, Mikoron minden haramassagokat az mellyek á Isteni szeretettül azembert el szakaszthatnak, elő szamlálta volna, leg először-is az halál felől emlekezik. *Rom. 8. 38.. Certus sum quia neq; mors. neq; vita, Neq; Angeli, &c.*

Mire valo ez? Arra valo hogy gondolkodgyál, oh ember, mind ferfi mind aszonyállat, &c. sugyan szorgalmatoson gondolkodgyal az halál felől: Készitsed minden oraban ahoz magadat: Semminemű jo állapatra képést fel ne fuvalkodgyal, hanem alazatossagot kőves, romlando, hamu, por voltod, melyre manendő vagy, forogjon eszedben gyakorlatossaggal.

Neminemű Philosophusok midőn egyszer Alexandertől szolgalattyoknak jutalmat kértek volna, s amaz meg igerte volna, mondván: Valamit kivántok tőllem meg adom: Akkoron minnyajan egy szoval mondanak, mi azt kivánnyuk tőlled Király, hogy minket az halaltul megh oltalmaz, és halhatatlansaggal megh ayandekoz: Halván ezt Alexander mond, *Nemo dat quod non habet.* Senki, ugy mond, nem adgya azt az mivel nem bir: Mondanak az Philosophusok: Hát holot az halalon tented birodalmad nincsen, hanem te-is az halál alá holdoltál, és magadat halandonak ismered lenni. Mi az oka hogy

meg en-

megh engeded az környületted hizelkedőknek minden nap fűled hallatara ezt kiáltani, Király örökké ély. Feddik vala kétségnélkűl ez mondaſſal az kevélyſegről az királt, és hogy gyarlo erőtelen halando voltat eſzeben venne, arra akarnak vala ſerkénteni.

Vgyan-is miért kevélykedik az föld es hamu? Az ki ma Kiraly, holnap megh halhat: Es az ember megh halván Kigyoknak, oktalan állatoknak es fergeknek őröksege léſzen Syr. 10. Abraham midőn földnek, pornak, hamunak iſmerte magát, vallyon nem halál felől gondolkodotté akkor? *Gen. 18.* *David pſal 22, En fereg vagyok es nem firfiu.*

Iob. 30. 23. Veſzem eſzembe hogy az halál, es az minden élő embernek rendeltetet ház, az koporſo el hi engemet.

Ez legyen hát az kevelyſegtől el idegenitő, es az alázatoſſaghnak követéſére indito argumentum előtted ember.

De az kevelyſegen kivűl egyéb vétkeket is tá voztaſſunk, mellyek az embert megh rutittyak es gonoſz illatuvá téſzik Iſten előt, terhelik es nehezitik. Oh ki nagy tereh az bűn! kőnyű is ugyan annyiban az menyiben az halhatatlanſagnak állando terhét el hadgya, az ſebes es gyors ſzárnyain el röpűllő gyönyörűſegért: De nehez is bizonyára. Az egéſz vilagnak terhes alkotmányának el viſeléſere eleg az Vrnak igéie: Az ſz. haromſagh pedig el nem viſelhette az el eſet Angyalokat: Mondá es csak mondá, nem cselekedheté az fel fualkodot Lucifer, *Eſa. 14. 14* Az magas felhőknek fölibe hagok, es haſonlatos léſzek az magaſſagos Iſténhez: Fel emelkedek az magaſſagban lakoz-

kozo, es mindenek alá vete ótet pokolbeli sötétségre. Adam-is, az halhatatlanságnak es minden tudásnak igiretihez képest, nehez kezde lenni az Isten kezének, mely ótet le veté Az bűn azert oly tereh, mely meg homalyosittya elménket, erőnket el vészi, ugy hogy az mi jot akarnánk ne cselekedgyük. Oly hatalmas kez, mely ki tekeri magát az Isten kezéből: Oly vas kéz mellyel az mi édes Atyankat artzul verjük. Mit monda Isten Ieconiasról? Ha Iconias az en kezemben való gyűrű volna is, ki vonszom ótet, es el vetem. *Ier. 22. 24*

Az Tenger nehéz gállyákat es minden egyéb terheket fel veszen. Amaz Isten ellen törekedő engedetlenségnek bűnével meg terheltetet Ionast el nē szenvedheti.

Az Földet az Isten erősségben fundalta *pſal.* 102. De Core Dathán, Abiron alatt meg reped, meg hasad.

Hát fogadgyuk megh bölcs Syrach intését, minden beszédiben ugy mond, (sőt cselekedetiben-is) meg emlekezzél utolso végedről (érti az halált) es nem vétkezel. Ihon haszna az halál felől való gondolkodásnak. *Sir. 7. 38.*

II. TANVSAG.

Midőn kedves embernktül, szerelmes házastarsunktol &c. az halál által meg választatunk, gondoljuk meg azt ki dolga: Nem egyébé hanem Istené: Az ki mellénk rendelte es adta volt, ugyan azon vőtte el tőlünk. Az Isten mondgya vala Davidnak. *Ego dedi uxores Domini tui in ſinum tuum.* En adtam az te Vradnak feleségit az te kebeledben: Ihon ugyan azon Isten mondgya most itt Ezechielnek, *Ego tollo á te,* En vészem el tőled. *2. Sam. 12.*

Iſten az à kinek kezeben vagyon mind életünk ſ mind halálunk.

HASZNA. Vigaſztalás hát dolgunk egyſzer ſ. mind intetteres, ne feleſellyünk és ne kapolodgyunk azō, hogy imezt, el véſzi amazt penig nem: Hanem à ſz. lobbal inkab azt mondgyuk, Iſten adta volt, Iſten vőrte el, legyen áldot az Vrnak neve. Ha ugyan penig kűlőmben cselekedik, csak az leſzen feleleti Iſtentűl, *An non licet mihi facere* 20. 15. *de meo quod volo?* Avagy nem ſzabadé ennekem az enyimből azt cselekednem az mit én akarok?

II.

Ne jaigaſd ôtet, ſe ne ſiraſd, könyvedſe hullyon rayta.

Szomoru vala az Prophetanak az ő ſzerelmes házás társanak rementelén halála: De ugy teczik, ugyan maid nehézeb immar ez, hogy az Iſten még az ſiráſtul is meg tiltya: Im azt hadgya neki, hogy ne ſirjon feleſége halálán. Még régénten is ſzokás volt ez nagy ſokaknál, hogy nem csak ſirattak halottyokat az emberék, de még ugyan valami tortis csináltanak, ételt, italt attanak az oknak, à kik az keſervés embert, halottyanak el takaritaſaban ſegitették. Ezechielnek nem hogy az lakodalom keſzittetes meg engedtetnek, de még az ſiráſtul is meg tiltatik. Nehéz parancsolat ez. Seneca azt tartotta, ſ-még Ovidiuſ-is hogy à faydalmás és kéſérvés embernek ugyan kőnnyeb midőn ſirhat, hogy ſem mint mikoron csak ſziveben kéſereg és győtrődik.

Ovid. lib. 4. Triſt.

De vallyon ſ-miért tiltya az ſiraſtul?

Reſ. Kivalképpen való tanatſa volt ez az Iſtennek.

Akar-

Akarta ezzel az népet, ugy mint uy, es csudalatos dologal jövendő állapattya felől meg inteni. Láſd meg alab az *Textust 18 19. & ſeq.* Vgy cselekedék az Prophetaá mint meg vala hagyva ő néki: Mellyen mikoron csudálkoznék az nép, es tudakoznék arrul mit akarna jeléteni, meg magyarázza es meg jelenti nékik az Iſten tanátſat, Miképpen, ugy mond, en tőllem az en ſzemének kivanſaga el vétetet, ſ-nem engettetet az meg ennékem hogy az en hallottam felet valo keſerves banatomat, ſiraſommal es javgataſommal jelenthetném: Azonképpen, léſzen az údő, El vétetik ti tőlletek az ti ſzemeteknek kivánſaga: Az Ieruſalembéli Templumtol megfoſztattok, az mellyel oly igen dicsekettetek, Az ti haitok, es leanyitok fogſagra vitettetnek, ſ-le vagattatnak, es nem engettetik meg, hogy az ellenſeg kőzőt jaygaſſatok, hogy ſirjatok, hanem csak el ſzarattok az nagy keſerűſégnek es banatnak miatta, és nyőgve fohazkottok egy-maſra. Ezt akarta hát Iſten ez Propheta eleiben adatot titalommal példazni, midőn hadgya néki hogy ne jaygaſſon, ne ſirjon, tudni illik kőzőnſéges helyen az népnek hallaſára es lattára, Magaban mind az-által S. házaban hogy foházkodgyek meg engettetet vala az neki,

TANVSAG.

Tanollyuk meg innen miképpen kelleſſék mi nékűnk kereſztyéneknek az mi halottink felőt magunkat viſelnűnk. Nem ohattyuk ugyan, hogy ſzerelmes hazastárſunknak, kedves magzatinknak halálokon ne kesereg-*Gen. 23.* jűnk: Abrahám ſirátta feleſégét: Még az Chriſtus is Lázart *Iohan, 11.*

De meg láſſuk, hogy az keſerűſég, ſiras mellet az Iſten kívanſagarul es parancsolattjárul meg emlekezzűnk, ne cselekedgyűnk az ellen. Ihon mit cselekedik Ezechiel, ſzerette ugyan felette igen ő az ő feleſégét mint ſzeme fényét, Mindazáltal nem ſzereti fellyeb Iſtennél, hanem Iſtent ſzereti fellyeb inkáb, megtetſzik abból, hogy az Iſten kivánſaga ſzerint viſeli minden állapattyaban önnön magat. Math. 10. 27. Az ki Attyat, Annyat, fellyeb ſzereti en nálamnál &c. nem mélto az en hozzam. Engednűnk kel hát nekűnk-is az Iſten hagyaſának: ő hadgya ez. 31. penig, ſirjunk ám bár ſirjunk az mi halottunk felől, de tellyeſſeggel azert ne adgyuk az ſzomoruſagnak az mi ſzivenket. Meggondollyuk magunk állapattyat-is: A meg holtakat nem ſegitheted, akar mint jaygaſſad, ſiraſſad őket, azonban magadat az feletteb valo keſerűſęggel nagy nyavalyában eitheted. Az poganokat illeti az képtelen és mod-nélkűl valo ſirás, kiket nem kel kővetni kereztyen embernek. 1. Theſ. 4. Előttűnk bocsatottuk el csak az mi kedves házas-tárſinkat; meg foztatunké az ő itez világon valo nyajáskodaſoktul? Nem ſokara meg láttyuk nagy örömmel iſmet és meg iſmerjük őket, miképpen ám Adam is mély álmaból fel ſérkénvén meg iſmere Evat hogy az ő teſtéből, csontyabol valo volna. Az egekben vagyon moſt az ő nyaskodáſok, nincsen ſem i faydalmok, Apoc. 21. nincz panaſzolkodáſok, kiáltáſok, el tőrúlteret az könyhullatás orczájokrul: Oly dicsőſegben vannak, mellyet Eſa. 64. 4. ſzem nem látot, fűl nem hallot, &c. 1. Cor. 2. 9.

Miért kellene tehát magunkat feletteb tőrnűnk, illyen bodog állapattyokat értvén az mi Vrban ki mult,

és ez világból az örök fényés dicsőségben által költözőt Atyánk-fiainak, szerelmesinknek. Ez világi élet micsoda? Am meg mondgya David Psal. 84. 7. *Vallis lachrymarum.* Siralomnak völgye. *Iob* 14. *Homo natus de muliere &c. Syr.* 40. *v.* 1 Nagy nyomorusag rendeltetet mindenembernek és nehez iga vétettet az Adam fiaira Annyok mehetől fogva mind az napiglan, mellyen az mindenek nek annyokhoz tudni illik, az Földben meg térnek. Sz. Pál ugyan sirattya magat, az emberi termeszetnek illyen nyavalyás, romlot állapattyat látván, Rom. 7. v. 24. Moses-is ugyan erről panaszolkodik Psal. 90. Vr Isten az mi álnokságinkat elődben rakod, és az mi titkos bűneinket világosságra hozod: Mert az mi üdőnknek napjai el mulnak az te haragod miat, az mi esztendőnket el vegeztük szinten ugy mint valami beszedet: Az embernek életenek napjai 70. esztendőt tésznék, avagy penig 80. melynek nagy részei csak az nagy munka és nagy bu, es az után csak nagy hirtelen el megyünk, és mint egy madar el röpülünk.

Gondold meg csak valoban az ember nyomorusagát, alig ohatod magadat siraftul. Egyéb oktalan állatot az természet bizonyos modon fel ruhaz, Az halakat héjal, az bárányokat gyapjuval, az disznokat serténével, az madarakat tollal, az fakat hejal hogy se az hideg ne vegye meg, se az hevség ne süsse el: csak az emberi állat jó mezitelen ez világra: Elete siralon kezdetik, s holot egyéb állatot az természet szabadságra hoz, az embernek mind keze laba mihelt születtetik mindgyárást megkötözetik, es igy ugymint nagy büntetes alá vettetik; Mikor

ron oſzton termeſzeti még leg éppeb es uyjab volna, akkoron mint egy oktalan allattá kel lenni, négy kéz lab kel czusni, es ſok ûdövel tanollya meg az utan mind az ételt, mind az járáſt, mind az ſzoláſt, ugy anyira hogy mayd egyebet ugyan nem tud az ſirásnal. Az gyermekſég meró bolondſag, az iffiuſag ugyan hirnélkûl el mulik: következik uranna az ſok gond, bu, banat, munka, kûlömb kûlömb fele betegſég, &c. Igy az mint Nazianzenus ſzol, ez rövid es futo fęlben való életben ſemmi egyéb haſznunk nincsen, hanem csak ez hogy ſok nyomoruſagot látunk, ſok nyavalyát ſzenvedünk, ſok gonoſzt cselekedünk, es az terméſzet adoſſagat megh fizettyük, mikoron az halottak után megyünk, avagy az élők elöt el megyünk, egyebeket ſiratunk, egyebektûl ſirattatunk, es az mi ſiralmunkat egyebeknek kölcsön adgjuk,
Iob. 7. hogy iſmét ó tóllók meg vegyük. Ollyan hát embernek ez világi élete, mint amaz mezöben nyája felet ſok munkát, hevét, hideget ſzenvedó ſzegény páſztornak: Ollyan mint egy roſás kért, melyben tóviſſeknek ſokſaga vagyon: Igen ſzépnek jo illatu roſahoz haſonlonak tetzik az mi életünk, miglen itt ez földön vagyunk [ſugyan ollyan az hiveknek életek meg Iſten elöt-is] de ſok ſzántalan akadalyos tóviſſek vötték környûl. A Poétak iraſi mondnak nemelly embereket, kiknek ſzáiokban az méhek ſzép lépés mézet hordottanak, mikoron bölcsöjökben alunnanak, de itilem hogy, ha ugy volt is, még annak is volt
M. ſonkolya. Edes életet élſzé? Nincz életed méreg nélkûl, avagy talam ugyan tób az kéſerû merge életednek az mézénel amaz Nazianzenus értelme ſzerint, *Vita aloés multum*

tum, mellis habet minimum. Az örömnek titkos röytök helyében fekűsznek az titkos banatok: Az neveteſnek mindgyárt nyomaban az ſiralom: Az köny-hullatás vége az örvéndezeſnék. A honnan megh ſem gondolná ember, onnan névekedik tél nagy zugaſſal az bánatnak ſűrű sötetſeg hozo ſzéle.

Immar holott mind ez nyomoruſagoktul meg menekedtek azok az mi ſzerelmes Atyak-fiai, az kik az halál által mi tőllünk el ſzakaztatnak, ſ. az ſok nyavalya, ſiralom, ſzénvedes után oly örömben vadnak, mellyet ſoha ſenki ő tőllők el nem vészen; Oly dicsőſſegben mellyet ſzém nem látot, &c. Miért kellene feletteb ſirnunk raytok? hanem ha bodog állapatryokat akarnok ellenzeni. Ha haſználnánk vele, bizonyara illenék moſt ez mi előttünk fekűvő kegyelmes Aſzonyunknak halálán kéſervéſſen ſirnunk, mert mind az Iſten Anyaſzentegyházának igaz hű Daykaja vala, ſ. mind annak ſzűkölködő tagjainak tápláloja, melyre nézve halála minekünk igen káros. De nincs haſzna: Eletében Iſten-félő, igaz hitben vallásban kegyeſſégben tündöklő volt, jo erkölcsben ſzelidſegben egyebek előt tűkőres példa volt. Ez életből való ki költözéſeis igaz hit által nagy ſzep czendeſſégben lőt. Hát gondollyuk meg honnan költözőt ki ſ hova ment: Mit hagyot el ſ mit nyert immar? El hatta ez minden féle ůtálatos vétkekkel meg undokittatot vilagot: nyert penig bodogſagot, ez mi Vrban el nyugut K. Aſzſzonyunk: Meg menekedet az kinoktol, ez világi ſok butul: Ne őtet tehat, hanem magunkat ſiraſſuk: It hagyot minket az nyavalyák közőt: Mi ſirunk, ő vigad: ő

Ioh. 16.

Eſa. 64.

az dicsőſegben levő Szentekkel láttya az Iſtent ſzinről ſzinre: Mi pedig csak homalyban, az ſzent Iráſnakes az termeſzet ajtajának általa: ő amaz nemes harczot meg harczolta, futaſat el vegezte: Mi még futunk, fáradunk, ſok ellenſegink közőt forgunk. Harczollyunk no mi-is, álhatatoſſan, hitünket tartſuk meg, hogy iövendőben amaz igaſſagnak coronaiát el veheſſuk, és az mi feiünkkel az Vr Ieſus Chriſtuſſal eggyűt leheſsünk, az Sz. Angyalokkal, és minden bodog Szentekkel, dicsőitheſſük magaztalhaſſuk az mi Iſtenünket. Mellyet hogy minekünk az mi kegyelmes Atyank Iſtenünk ſzent Fianak kedvejért megadgyon, engedgven, è végre ſzolitsuk meg ő ſz. Felſeget, és mondgyuk.

Mi Atyank, &c.

V. PRÆDICATIO,

Melljet tőtt Alvinczi Peter Cassai Magyar fő Prædicator az nagy Templomban az ſérfelet, mikor immar az teſt maydan bé ſzallittatnek nyugodalmanak helyére; az Genelogia elő ſzámlálaſaval egyetemben. 1. die Iulij.

Sok titkos értelemmel valo fabulakat olvaſunk, Felſeges Vrunk Fejedelmünk, hirrel nével tűn dőklő Groffok, Tekintetes es nagyſagos Vrak &c. Mondom,

dom, sok titkos értelemmel való fabulákat olvasunk, az régi bölcsek irásában mind mennyen, földön, vizben lévő állatoktul: De mindenek közöt, mellyek vadnak *in rerum universitate* edgyet talál *Natalis Comes*, mellyet soha fabulába nem költöttenek. *Lib. 3. Mythol. C. 13.*

Az Eghen lévő csillágoknak, az tengeren uralkodo szél-veszeknek, az földnek gyümölcsének, az réghi Pogánok templomokat épitettek, áldozatokat rendeltek, es papokat választottak: De ez egynek (ez pedig nem egyéb, hanem az halal) soha senki illyen tiszteletet nem tött: okának mondgya lenni, azon *Natalis comes*, az ő kegyetlenseget, mert az halál, soha senkinek könyörgésere meg nem enyhödöt, senkinek ajándékával megh nem engeszteltetet, senkinek hatalmaval meg nem holdoltattatot, az mint egy verseccske is mutattya.

Nec prece, muneribus, nec vi placabilis ulli.

S. nem csak az Pogányokhoz volt pedig illyen kegyetlen, hanem az Istennek kedves szenti ellen is szintén ugy kegyetlenkedet.

Ha Adamtul fogva valaki, firfiú avagy Aszonyállat, kedvet talált volna előtte, bizonyára az mi Istenünk felelemben élt, es Istenben boldogul el nyugut, kegyes, szelid bárany természetű, szemérmetességel, es minden iosagos cselekedetekkel tündöklő, kegyelmes Aszonyunknak, kedvezni kellet volna. De imé szemeinkel lattyuk hogy ő felsége ellen is azon mérgét öntötte ki.

Medgyünk tehat mi, ha ő Felségének, kit méltán nyers élő fához hasonlithatunk, kik közöt sok aszszu fa vagyon, medgyünk mondom? El kerülhettyüké az ha

lált? Imé ő Felségének minket méltán meg szomorito példaia, azt mutattya, hogy semmiképen el nem kerülhettjük.

Ez tehat tisztünk hogy magunkat erre készitsük, hogy valamikor érkezik, készek legyünk. Ennyi sok szép es üdvesseges intések után annakokaért, enis mostan egy fel orátskáig, ezen féle dologtol akarok szollani: Mely szent ügyekezetünkben, hogy az minden vigasztalasnak Istene szomoruságunkban meg vigasztalván, mennyei áldomasaval meg áldgyon, imádkozzunk. *Pater noster &c.*

Mivel hogy egy általlyába el kerülhetetlen az halál, minemű elmélkedéssel kellessék magunkat halálunkra készitenünk, arra valo igeket vészek elő az sz. Irasbol:

Apoc. 21. vers. 3. 4.

3. Es hallek nagy szozatot menyből, mely azt mondgya vala: Imé az Istennek hayléka az emberekkel vagyon es ő véllek lakozik, es ők ő népei lésznek, es az Isten az ő Istenek, ő vellek lészen. 4. Es az Isten el töröl minden könyhullatast az ő szemekről, es az halál többe nem lészen, sem az keserűséggel valo siras, sem kialtas, sem semmi faydalom nem tészen többé, mert az elsők elmultanak.

Az természetnek teremptőie az bölcs Isten, látván, mely meg orvosolhatatlan az emberi nemzetség az eset után, ez jelen való életnek szeretetiben, mivel hogy az ember iffiusagátul fogva haylando az heába valóságra, es az mint Gvevara iria *Iunioribus natura in est amor vitæ: Senibus mori acerbum est.* Bizonyosan meg tapasztalt dolog, nincsen oly nyomorult beteg, az ki orvosságot az végre ne kivánnyon hogy ez életben maradhasson, ez közönseges

Genes. 3 Horol Pr. pag. 857

nyava-

nyavalyáia minden embernek, melyre nézve az Seneca igy szol: *Hæc unica catena nos in hoc mundo constrictos tenet, amor VITÆ.* *Senec. Ep. 26. ad Lu.*

Ezt mondom látván az bölcs Isten, mint hogy nem csak ez világhi életre teremtette az embert, hanem, hogy it ez pállya futásnak helyén, ő szent felségét meg ismerie, sz. akarattyat érese, es az kövétkézendő életben, az sz. Angyalokkal, örökké dicsirje: Ennek-okáért, sok képpen akarta ő sz. Felsége az emberekkel megh untatni ez jelen való életet, es kivantatni az kövétkezendőt.

Azok fele ez elő vétetet két versek, mellyekben cő- Summa
mendaltatik, az következendő életnek méltosaga hogy az emberek ez ielen való életet meg unván, kivánkozzanak es ügyekézzenek annak birásara.

Értelemnek okáért három rendbéli dolgot foglal magaban, ez két versek bötüje. 1. Hogy hathato legyē az intés, mennyei szozatnak jelenti lenni, s mèg pedigh annak szavának az ki ült az Kiralyi székben. 2. Meg jelenti minémű hely légyen az más világon, az hova kellessék kivánkoznunk. Azt nevezi Isten sátoranak. 3. *Describallya* ez sátornak mivoltát, es kettőtt mond felölle: Edgyik ez hogy ő maga az nagy Isten lakozik az satorban. Másodszor, hogy abban az sátorban semmi ez világhi nyavalya nem lészen. Részek.

Ezekből meg tetzik, mely sok es nagy dolgokat, kel lene itt meg feytegetnünk: De hogy Felségednek kegyelmes Vrunk, Tekintetes es Nagyságos Vrak, es minden rendbeli tisztelendő uraim, unakozast ne szerezzen bővitet *tractatusom*, csak szintén az Istennek sátoraról szolok, hogy ehez képest, ez el mulando életet meg utalhassuk, itt *A tanitasnak feltőt tzellya.*

jo uram ſ. jo aſzſzonyom nyilván nem maradhatz, abba az drága ſzép sátorba kivánkozunk annak okáért.

AZ ISTENNEK SATORAROL nekünk következendő örökös haylékunkrol.

Hogy egy altallyaban minden kerülő beſzédnélkül az valóſaghoz nyullyak, az Sátornak nevezetin ez helyben, nem kel értenünk az Iſten frigy ládájának ő teſtamentombéli sátorát, noha ez-is igen drága és ſzépſeges sátor volt, ugy mint az mellyet Moyſes, Iſtennek parancsolattyából, ſzép aranyaſon, ezüſtöſön, bi-borból es bárſonyból épittetet vala: Hanem azt az Iſtennek lako helyét, mellyet ſz. Pál Mennyei Ieruſalemnek nevez, az Sz. Lukacs Abraham kebelének mondlenni. Az az ſzép tündöklő Város az, melyben nem ſzükſegh az napnak, holdnak csillagoknak tündökléſe, mert az Iſtennek ki beſzélhetetlen dücsöſſegével tellyes az mint ezen könyben olvaſſuk. Erről az ſatorrol ſzólot vala David mondvan: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Aut quis requieſcet in monte ſancto tuo*: Imé ez ſátort magyarázza az ſz. David, Iſtennek Sionnyanak, az az, az ő dücsöſéges lako helyének. Draga ſzép es csudalatos ſator ez, melyben, az mint Auguſtinus ſzol,

Deus erit vita victusq; communis.

Nem terjeztem én ez lako helynek méltoſágat, mert az lehetetlen dolog, hogy valaki ugy deſcribalhaſſa à mint vagyon, sőt csak meg ſem gondolhattya ſenki, az mint

Eſaias

Exod. 25.
Galat. 4. 27.
Luc. 16.
Apoc. 21.
Pſal. 14.
Aug. lib. 22. de Civ Dei cap. 1

Esaiás tanit. Hanem itt egy általlyában valo Credo kel, *Esa. 64. 4.* hogy az miképpen testünktől lelkünk meg válván, testünk egy szoros koporsóban foglaltatatik, azonképpen lelkünk az Istennek Satorába költöztetik.

Bizonyittya ezt az regi szenteknek példája, Az Enoch el ragattatásáról emlekezvén Moses mond: *Ambulavit Enoch cum Domino, & non apparuit, quia tulit eum Deus.* *Gen. 5. 24.* Akkoron nem sopánkodtanak az Enoch el ragattatásan, hanem egy általlyában hittek, hogy Istenhez költözöt által. Tobiás is testamentum tételében igy szol az fiának: *Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli.* *Tob. 4.* Nem bizonyos szoé ez? Mikoron ugy-mond el vészi Isten az en lélkemet, testemet temesd el. Az bölcs Salamon mondása-is igen tettetes, midőn mond. *Revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deũ qui dederat eum.* *Eccl. 12. 7.* Ihon az embernek allattya szerint valo két részét meg választván mindeniknek bizonyos helt *assignál*, es az lelket igyenesen Istenhez igazittya. Ezt pedig hogy fęletségében ne mondotta légyen az Bölcs, mas *locusbol* meg tetzik, midőn igy szól. *Iustorum animæ in manu Dei sunt.* *Sap. 3. 1.* Ez az lelkeknek Isten kezébe léte, semmi nem egyéb, hanem, az immar meg dicsirtetet Sátor.

Nem halnak meg tehát az lelkek, az testel edgyűt nem vesznek el, az Sadducæusok értelme szerint, kik tagadgyák hogy legyenek Angyalok avagy lelki állatok. Nẽ budosnak szélel, mint némely pogányok alitottak, kik kőzzűl Hádrianus Imperator imigy bucsuztattya vala lelkét testétől. *Acts 23. 8.*

Animula vagula, blandula,
Hospes Comesq; Corporis,

Quæ nunc abibis in loca
Pallidulla, rigida,, nudula,
Nec ut soles dabis jocos.

En budoso hizelkedő lelkecském. testemnek vendége és uti társa, az ki most, homalyos, hideg, puszta helyre fogsz menni, és szokásod szerént nem fogsz trefalni. Az kinzo tűzbe sem mennek, mint à Romai atyafiak alittyák, hanem mindgyaraft egyenesen az Istennek satoraba vitettetnek. Az elő hozot *locusok* felet, illyen mennyei szo bizonyittya ezt: *Beati mortui qui in Domino moriuntur, à modò dicit Spiritus ut requiescant à laboribus suis.* Bodogok az halottak, az kik az Vrban halnak meg, mostantul fogva, azt mondgya az lélek, hogy megh nyugodgyanak, az ő nyavalyáioktul. Ezen értelmet követte Berhnárd D, imez iráſaban: *Animæ sanctorum exutæ à corporibus protinus ad requiem admittuntur* Az igazaknak avagy szenteknek lelkei, le vetkezvén az testet, mindgyaraft az nyugodalomra bocsattatnak. Rabanus-is igy szol: *Nusquam omnes boni nisi in cœlo: Nusquam omnes mali, nisi in inferno.* Irenæus-nak-is ugy tetzet, hogy mihelyen megh halnak az emberek mindgyaraft Paradicsomba érkeznek.

Apoc. 14. 13.

Berhnar. Ser. 2. in S. Festo om. Sanctorũ.

Nagy vigaszt találunkra szolgál ez mi nékűnk midőn avagy magunk halálárul gondolkodunk, avagy szerelmes emberűnket Isten el szolittya. Mert kerdlek, ha ki egy rut, szemetes, füstős, csepegő, romlasra hanyotlot házbol, egy szep csinoson fel ékesitteret erős fundamentom mal való fris palotaban menne által. Avagy egy vérszenyes, portolkodasra hanyotlot, hadakozással, vérontással undokittatot orszagból, békeseges, minden háborutol

Heb. 13. Ez tract. haszna

üres,

üres tartomanyba érkeznék: Avagy szamkivetésből, budosasból, kedves hazáiába, óhaytot örökségébe jutna; micsoda szomorusaga lehetne annak? Avagy nem örülneé inkab nagy örvendezéssel? Az után kelleneé siránkoznunk? Nékem ugy tetzik hogy ez nagy ostoba balgatagsag volna. Erről kellene tehát elmélkednünk, es ezzel kellene magunkat keserüségünkben gyámolitanunk, sőt az mieinket-is bátoritanunk, az mint régen Mercurius Trismegistus cselekedik vala, halálára keszülvén, midőn igy szol:

Hactenus peregrinus & exul vixi, nunc vero patriam repeto, cumq; à vobis abscesero, videtote, ne me quasi mortuum lugeatis, nam ad illam optimam beatamq; civitatem redeo, ad quam omnes cives eius venturi sunt. Az az: Ez kédig mint budosó és számkivettetet ugy éltem, mostan penig hazámban térek, és mikoron tőlletek el menendek, meg lássátok, hogy engem mint egy holtat ne sirassatok, mert amaz igen jo és bodog városba megyek haza, melybe annak minden polgár társai, jövendők.

Ez igen szép mondás és hiszē hogy ezt nem tanulta volt Pythagorástul, Plátotul, avagj az több hilosophusok közzül valakitül, hanē *expeculiari revelatione*, kiváltképpen valo jelenésből, mert csak nē eggyet tészen az Apostolnak amaz mondásával: *Non habemus hic manentem Civitatem, sed Hasznos futuram inquirimus.* Nincsen it maradando városunk, hanē jövendőt keresünk. Ebbe iktattattak által, Adámtul fogva minden üdvözültek: Ennek társaságába szedegettettek az mi szerelmesink, ez bolygo életből: Erre menendők vagyunk mi-is fejenként, kik boldog reménségben mulunk ki ez árnyék világból.

Mitso-

Micsoda, kérdlek ehez képeſt ez jelen való élet? Ha collatiot tehetnék, ſzükſégeſ is volna, mert az feyer, ſokkal ſzebnek terzik, ha fekete mellé tétettetik, meg mutathatnam, hogy ugyan bucsuzva kellene el bucsuzni ez hitván világtul.

De hogy Felſegednek, Nagyſagtoknak és ti kegyelmeteknek tőt igiretemben meg ne fogyatkozzam, ſzomat rővidetem. Egy ſzoval elegedgyünk meg azzal minemű titulusokkal illették à réghi ſzentek ez világi életet. Iacob Patriárcha, nyomoruſagos budoſaſnak igen nyavalyaſnak iſmerte. A vén Simeon, fogſagnak, avagy *áreſtom*nak álitotta, melyben Iſten őtet kedve ellen tartoztatta. A bőlcs Salamon hajokázáshoz haſonlittya, az mely mindenkor oly veſzedelmes, hogy csak egy tenérni az halál hoſzſza, melyre nézve igy ſzolot Nazianzenus: *Iactamur in huius mundi tempeſtate quam diu migramus hinc.* Hanyattatunk ez világ habjaitul, valamig innen el nem kőltőzünk. Origeneſ-is azt tanitotta, hogy ez életben, ſemmi nincsen erős, állando, bátorſagos, hanem mindenek, erőtlenek változok, es rettegésben valok. Igazán ſ-voltakeppen, mondhattyuk tehát M. Aurelius Imperatorral: *O inf.licem vitam: Quid vitam dico? cum mors potius dicenda ſit quam mortales pro vita habent.* Oh bodogtalan élet: Miert mondom életnek? Holot halálnak méltábban mondattathatik, az mit az halando emberek, élet gyanánt tartnak. De az mint mondám ſzomat nem terjeſztem, bizonyoſſon hiſzem, hogy az mi kegyeſſen és Iſteneſen élt, kegyelmes Aſzonyunk, mint hogy ez nyomoruſágnak vólgyét, igen meg iſmervén, meg-is unván, Iſtennek

Gen. 47. 9
Luc. 2.
Sapi. 5.
Horol P. pag. 770

dű-

dúcsóſſeges ſatorába kivánkozot, moſtan az ſz. Angyalokkal, es údvözúlt ſzentekkel órúl es órvendez.

Vagyon ez hatra hogy ó Felſegének utolſo ſ-vég tiſz. teſſege, az réghi dicsiretes ſzokás ſzerént, minek-elótte állando nyugodalmának helyére bé ſzálana, ki ſzolgaltaſsék.

Ez-is kettóból ál: 1. Hogy ó felſegének réghi ós nemzetſege ki mutattaſſek. 2. Hogy Nemes Fejedelmi ioſagos cselekedeti ó Felſegének elò ſzamlaltaſſanak.

GENEALOGIA.

EZNEHAI Felſeges Karolyi Suſannának Romai *Imperiumnak*, es Erdély Orſzagnak Fejedelem aſzſzonyának, Magyar orſzagnak réſzeinek aſzſzonyanak, Opulianak ſ Ratiborianak Herczeg aſzſzonyának, és Székelyek Iſpannyának: Az mi kegyelmes Vrunknak az Felſeges Bethlen Gabornak &c. Nehai ſzerelmes kedves haaſtarſanak, Genelogiájat az mi illetj, Atyai ága, mint hogy Atyatúl es anyatúl ſzúlerik minden ember, atyai ága mondom az Nehai Tekintetes es Nagyſagos Karolyi Laſzlotol fogva, ki ó Felſegének édes attya volt, fel megyen, 388. eſztendóre, mint ihon ez hoſzſzu genealogia, melynek izenként valo elò ſzámlálálával, ſzenvedhetetlen idó telnek el, nyilván mutattya.

Itt ha kivantatik egeſzen az tituluſt is ſeralhatni

It az Genealogianak delineatioia ki mutattatot.

Iollehet vagyon egy Hiſtoria è nemzetſegról, melynek mélto órók emlekezetben lenni. El igen elóve volt egy Groff Simon Mitzban, kinek házaſtárſa magtalan volt: Ehez megyen alamiſna kerni, egy ſzegény aſzonyi állat, ki egy mehel harom magzatokat ſzúlt vala, kit az

Groffné igen meg pirongatván, tiſztátalan aſzſzonynak mondá, mivél hogy lehetetlen volna, hogy egy férietől, egyſzer ſ mind három magzatokat fogadhaſſon valaki, mellyértaz Groff igen meg dorgala az aſzſzont.

De ihon az Iſtennek csudalatos itileti: Ottan hamar fogada az aſzſzony méhébe, es midőn az ſzűléſnek napiai el tőltenek volna, ſzűle hét fiu magzatokat. Mellyet mikoron látot volna, meg ijedde. iutván eſzébe mit mondot vala az harom gyermekű ſzegény aſzſzonyiállatnak: Es egyiket kiválaztván, hatát egy Bocskaba avagy déſába rakatván, feiére parancsola egy őreg aſzſzonynak, hogy el viven el rekkencse.

Ez űdő táiban iut lova hátán az Groff mezőről, és elől találván az vén aſzſzont, kerdi mit viſzen, és midőn egyeneſſen nem felelne, lova hátárol le ſzálván, meg láttya, és az dolgot miben legyen, meg értvén, élete veſztéſe alat meg hadgya az vén Aſzſzonynak, hogy az gyermekeket el veſzetteknek mondgya lenni, és igy mindeniknek kűlőn daykat fogadván fel nevelteté.

Midőn fel ſerdűltek volna, az minemű ruházatban jártattyák vala az haznál fel nevekedet gyermeket, az többinek is az Groff ſzintén ollyan ruhát ſzabat, és midőn ebédlenének, azokat-is udvarhoz fel viteti, és egyenlők ſ haſonlok levén, az othon fel nevelthez, nagyon győnyőrködik az Groff aſzony bennek. Kérdi az Groff, ha ki ollyan ſzép hat gyermecskét meg őletne, mit érdemlene? Felel, egy általlyaban, halálnak volna fia. Mond az Groff: Te vagy az aſzonyiállat, az ki ezeket el veſzteni parancsoltad volt. Melyről meg emlekezvén az

aſzſzoy,

aſzony, lábaihoz borul az Vranak és ugy kér kegyelmet feienek.

Ezektől, fel nevelkedeſek után, hét nemzetſegh ſzármazot; Tudni illik, Csapi, Bocskai, Szőrtei, Sos, Raskai, Eſzeni, Kővesdi.

Ha valaki ez Hiſtoriaban kételkednek, ebből el hiheti, hogy ez Hiſtoria, egy előkőtőre mind fel vagyon himmel varva, mely csak nem régen kőlt ki Ecsed varabol, ha ki inquiralna nyomaban is erethetne.

Az anyai agh pediglen, az nagy meſzſze teriedet Bathori familianak réghi gyűkerére, Bathori Staniſzlora megyen fel, az mely ágh, Staniſzloffi Bathorinak mondattatot, az mint ihon ez *authentice* kőlt pecsétes genealogia bizonyittya. Edes annya ő Felſegenek volt az Nehai Szinyi Kalara aſzſzony, kinek eredeti ſzállot, amaz halhatatlan nevű Nehai Bathori Iſtvannak Lengyel orſzagnak dicsiretes Kiralyának, harmadik ágárul.

It az genealogiat ki teriezt-ve mindének mutattak.

Ez igen ſzép dolog, es az mi kegyelmes Aſzonyunknak, nem kitſin ekeſſegére vagyon, mivel hogy, az mint Ariſtoteles ſzol: *Nobilitas eſt quædam majorum claritas.* Avagy az mint Boëtius mondgya: *Nòbile eſt id, quod ex bono prodijt genere: Generoſum autem quod non à ſuorum natura degeneravit.* De még ennél nagyobra terjed ő felſegének dicsireti, ha igaz az Seneca mondaſa: *Virtus nobilitat, non Genus.* Mert ő felſégének ſzeméllyében, nem hogy meg fogyatkozot volna ditſiretes eleinek méltoſaga, sőt inkab, meg hirvadhatatlanul őregbedet, midőn ő Felſege, az mi kegyelmes Feiedelem Vrunk után, Magyar Orſzagnak valaſztot Kiralynæ aſzſzonya volt.

Bizonyos, ő Felsége oly virtuosa volt, hogy Fejedelmi nemeſſegét minden *iniuriak* ellen *vindicalta*.

Ha Isteni felelméről, mely minden bölcseſegnek kezdeti, gondolkodol, Erſebet aſzont, az kereſztelő ſz. Ianos Annyát, *æmulalta*.

Ha könyörgéſeben való fáradhatatlan buzgoſagát, az Anna Prophetiſſat. Ha eſzeſſegét, ſ-okos értelmes voltát, Abigailt, es amaz Thecuábéli aſzonyi-álatot. Ha nemzetéhez való tökeletes jo akarattyát, Eſthert. Ha Feiedelem Vrunkkoz ő felſegéhez mint ſzerelmes házaſtárſahoz valo maga-viſelését, Sárát es Micholt.

Ha ſzépſégét, ſzűz eſſegét, meg gondolod voltaképpen Suſanna vala, el annyira hogy ha az Plato ſok ezer eſztendős circuluſa helyes volna az Isten könyvèben, halhatatlanul virágzo Suſannát mondhattuk volna, hogy elő került volt. Szemérmeteſſegébe Rebecca, Batorſagában, mikor az ſzűkſeg kiványa, Iudith; Alamiſnalkddábaſaban Tabitha.

Omine ſæpe ſuo, reſpondent nominare bus.

Egy ſummaban, Themiſtoclea, Görög Orſzagban? Semiramis, Babylloniaban, Teleſilla, Lacedemoniaban, Camma, Gallo Grætiaban, kiket Plutárchus több hiſtoricuſokkal, ohaytva emleget, ennyi dicsiretekkel nem tűndöklőttenek.

Iay annak-okáárt minékűnk, megh gyáſzolhatatlan jay, kik illyen nagy drága kincsünket, ihon ezennel egy ſzem pillantasban el rejtyük. De nincsen mit tennünk, igy végezte volt az nagy Vr Isten, légyen az ő ſz. akarattja.

Mind azon által, az mi tiſztünkben, tőllünk édeſſegeſen el bucsuzot kegyelmes aſzſzonyunk Felſegednek

nem

nem akarunk meg fogyatkozni, hanem az mig élünk Felségedtől háládoképpen emlekezünk, es az Vr Istent szivünk szerint kérjük, hogy sz. Angyalinak szolgálattyok által, Felségednek leg kissebbik tetemkéjét is, az bodog feltámadasnak napjáig őrizze meg, hogy akkor, boldogult lelke, testével eggyesülvén, tellyes örömét, ez világi kegyes életének, türésének, szenvedésének koronáját, elvévén, örökkön örökké örvendezzen, Amen.

VI. PRÆDICATIO,

Mellyet tőtt Keresszegi István,

Zilahi Prædicator és Szilagi Espereſt az nagy Templum ajtaja előt kivül, mikor immar az Templomban be vitettetet volna az test mindgyaráſt nyomaban, az kin marádot sokasagh előt, mivel annyi temerdeki nép az Templomban be nem tért, 1. *die Iulij.*

Rom. 7. vers. 24.

Oh en nyavalyas ember! kicsoda szabadit meg engemet az halálnak testeből?

FELette igen helyeſſen és bölcsen mondotta amaz Syracides könyvenek 7. reſzében: *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua & in æternum non peccabis.* Mert agyan is vallyon ſ-ki volna ki az ő halálának emlekezetire meg nem ſzomorodnek? Vallyon-ſki volna, ki az ſzam adaſtol meg nem ijedne, melyre fejenként menendők vagyunk amaz utolſo napon, mikor az Iſten Fianak itilő ſzekinek eleiben kezdünk állani: Holot nem csak ſáfarſagunkrol, de még hivolkodo beſzedinkrül-is ſzámot kel adnunk, mint Idvözitönk ſzent Mathenál bizonyittya. Bizonyára igen-is megh ſzokta ennek emlekezeti az embereket ſzomoritani, és ő magokat mint egy réndben kénſzeriti állani.

Iol érterte ezt amaz bölcs Salamon, ezert Eccl. 3. tanittya az embereket. *Melius eſt, inquit, in domum luctus quam gaudii venire*: Mert ha ſzinten ſzunyattabban elmelkednenek is az emberek az ő meg halando voltokrol, az előttök levő ſzomoru példa, kedveſeknek hidegtetemere valo nézeſek, avagy csak őket intene az ő életeknek alhatatlan ſorſarol es állapattyárol. Ellenben viſzont gay korlatoſſagaiaz örömnek házánál magokrol el feletkezvé az emberek oly dolgokban kezdik magokat foglalni, mely Iſtentörvenye ellen eſik és magoknak ſzokſzor iſzonyu veſzedelmekre ſzolgal. Ezert job az ſiralomnak házához méni, hogy nem mint az örömnek házához.

Nem voltak ennek tudaſatul üreſſek még az Pogányok-is; Mert olvaſſuk Herodotuſnal *lib.* 2. mellyet Euterpenek neveznek hogy az Egyiptyuſoknak ſzokaſok volt ez, az ő lakodalmokban: Egy koporſoban fabul faragot holt em

bernek

bernek képét ßerről ßzerre az lakodalmoßok kőzt hordoz za vala egy kőzzűlők, es mutogatván igy ßzol vala: *In hunc intuens pota & oblectare talis poßt mortem futurus.* Akarván ielenteni, mely álhatatlan légyen ez világi győnőruße g es mely nagy ßőtetßeghez haßonló feledékenßegre kellene jutni az embernek halála után.

Igy az ßz. Pal-is forgatván az ő ielen való életenek ßorßat, menyi ßok ellenkezéßek legyenek ő benne, es mely igen tá vul légyen az égeßz emberi nemzettel edgyűt ő amaz tő kélletes bodogßagtul, melyben az mi első ßzűléink valának es mi is lejendők léßzűnk, imez mélyßeges álmélkodo ßzolaßra inditatik: *O mißer ego homo! quis me eripiet ex hoc corpore mortis?* mely mondaßaban elsőbē azt akaria meg jelenteni, mely igen nagy nyomorußag alá vettetet legyen az emberi nemzetßeg ez jelen való életben.

Maßodßzor okat- is megh mondgya honnat légyen ő rayta es az emberi nemzetßegen az az nagy nyavalya. Tudni-illik mert az bűn feie felet áradot az embereknek, mely az halálnak ßoldgya mint ßz. Pál bizonyittya, melljét halálnak teßtének nevez, mivel noha kézzel tapaßz talhatatlán az hűn, mind az által az ő gyakor es ßokßaga miat haßonlo amaz meg tapaßztalhato teßthez az vagy állathoz, melyből kivánkozik ki ragattatni az ßz. Pal itt ez helyen. Es vallvons ugyan is ki volna az, àki nem kivánkoznék ez bűnnek teßtéből ki ragattatni, es amaz őrők kévaló boldogßagban, dűcsőßegben bé vitetni, mellyet Iſten meg igért az őtet ßzeretőknek.

Annakokáért hogy erre mi-is buzgoßagoßßabban kivánkozhaßßunk, es ez hitván világot inkab megh utalhaßßuk, ezt laßßuk meg. Mi-

Miért nevezi nyavalyaſnak avagy bodogtalannak magat, az emberi nemzetſeggel eggyût az ſzent Pál.

Az mi azért ezt nézi, mondám hogy az ő állapattyarol gondolkodvan indittatik ez fel kialtaſra; mert láttya hogy minden réſzében betőlt az embereken az Iſtennek itileti, Gen. 2, *Morte morieris, &c.* Mert noha ugyan azon napon Adam meg nem hala illyen forman, az minemű képpen ez moſtani példa mutattya, mindaz-által az halálnak minden ő elől jaro hop meſteri az ő nyakára fel ůlenek: Vgy-mint az halhatatlanſagbol, halandoſagra, az vég nelkůl valo életből, rővid életre, az ki beſzelhetetlen bodogſagbol nyavalyakra és ſzerencsetlenſegre juta ůgye.

Ennekokaert az Sz. Pál, nemde nem méltán mongyaé magát az egéſz emberi nemzettel nyavalyaſnak, avagy csak az teſtiekre nézve? [mert az leleknek mind javokra ſzolgalnak ezek.] Nyavalyas bodogtalan tehat az ember. 1. ezert: mert az halhatatlanſagbol meg halando romlando és porra lejendő állapatra futot ſorſa és ůgye. Nem kerůlhetik el ezt az emkerek, Sz. Pal Hebr. 9. bizonyittya: *Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori.* Ezért Syracides cap. 41. 5. inti az embereket: *Ne timeas ius mortis, recordare eorum qui præceſſerunt te, & qui ſequuntur hoc enim ius eſt indictum carni tuæ à Deo.* Bezzeg mi nyavalyás emberek illyen okkal ſzůlettettůnk ez vjlágra, nem hogy mind őrőkke élnénk itt, hanem az mikor Iſtennek ugy tetczik az halál által, az mi életůnket iſmet el hadgyuk, mint amaz Manilius Poéta-is enekelte: *Naſcentes mori-*

Nascentes morimur finisq; ab origine pendet.

Sok rendbeli mesterségeket gondoltanak ez világi bőles emberek, draga kőveknek keresésében, az metallomoknak kövekből valo el valaztására, amaz kemeny Adamas kőnek el törésére, sene vadaknak meg szoktatására. De soha nem találtatot oly, ki az testi halálnak el kerülésére orvasságot talált volna, es bizonyára soha nem is találtatik. Az testi ellenségek ellen (mint Metrodotus irja) erős varak épittethetnek, de az halál ellé soha nem, el annyira hogy akar mely erős várban is halandok az emberek. Egyeb veszedelmeknek el kérülésében gyakorta hol az erőnek, hol az hatalomnak, hol az tanacsnak, hol az mesterségeknek, hol az gazdagságnak vagyon uta el kerülésére. De a halál sem erő szak által el nem üzettethetik, sem penzen meg nem változhatik ember tölle, nem fogh az tanács, nem fogh az futás, nem használ az hatalom, à mikor ő akarja, szinten akkor el viszen az halal, oh ember. Vőtte volt ezt eszében egy Gallial Kiraly, ki mikoron agonizalna, mond az környülőtte állóknak: *Videte, inquit, qui ditissimus fui, qui potentissimus & splendidissimus fui, omnibus his opibus, non possum à morte etiam unius horæ dilationem impetrare.* Es noha egyszeri kétszeri betegségedből meg tanalsz gyogiulni, ugyan megh kel jöven időben halnod vagy akarod vagy nem. Bodogtalan tehát itt ez aránt is az ember.

HASZNA.

Mitsoda tehát ennek az oka hogy mégis nagy sokan oly igen kapnak ez világon, mint ha itt ő nékiek örökke kellene élniek: sokan annak *felette* irtoznak es

rettegnek ettől, mint ha csak ő nékiek kellene meghalniok, de ha eszekbe vennék igen könnyen eszekbe vehetnék, hogy minden állapatban, rendben es üdőben lévő embereket szegényeket es gazdakokat, egy aránt el hord, ez meg szomorito sarga halál. Nem kedvez az iffiunak, nem kedvez az vénnek, nem kedvez az Vraknak, Királyoknak es Császároknak, nem fél az hatalmasságoktol, nem rettegh az Felségektől, egy aránt mindeneket el hord, *ut dicitur.*

Mors æquus iudex personam haud respicit ullam.

Item Horatius. Mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regumq; turres.

Tekintz meg az régi peldakat. Hol vagyon az mi első szülénk az Adam. Hol vadnak az Istennek amaz szenti es barati. Meg holt amaz hűseges nagy Abraham. Moyses az Istennek barattya. David az Istennek kedve szerint való embere. Meg holt amaz szép termetű Absolon, nem menekedhetet meg amaz nagy erős Samson. Nem fogot amaz ékesen szollo Tulliusnak Oratioja, Nem hasznalt amaz kazdag Anchus Kiralynak kazdagsaga, nem kerülhették el ez utat nyomnia az Prophetak, az Apostolok. Azon sorsok volt az réghi Királyoknak es Császároknak, sőt még Idvőzitőnk-is noha bűn-nelkűl vala vala, meg kostolta ezt. Hogy ha penig mégh az ártatlan Christusnak-is meg kellet halni, mi bűnős emberek hogy lehetnénk halhatatlanok.

II. Intettetel tehat ember ne ragaszkodgyál ily igen ez világhoz, sőt inkáb az mint sz. Pal Col 3. int: *Superna quære*, készitzed magadat minden orában ez romlandosagbol

ſagbol amaz épſegnek helyére által menni, ne vonogaſſ. d az előt magadot, meg kel ennek egyſzer lenni, mert poganyokhoz illik es Epicuræus terméſzetű emberekhez, az ő ez világon valo kapdoſáſok, mellyeknek ſavanyo az halálnak még csak emlekezeti is. mint Syrach ſzol c. 41. *Mors quam acerba eſt tui memoriâ homini utenti pace in facultatibus ſuis, viro minimè diſtracto curis, ſed ſucceſſu proſpero utenti in omnibus, & adhuc valenti cibum capere.* Illyen tementelen halal által veſze el amaz kazdagh, kitűl Idvezitőnk *Luc. 12 20.* teſzen emlekezetet. Bezzeg amaz Epulonak is nem lón kedveſzerint az dolog, ki ez világi gyonyőrűségek közzűl, az gehennanak tűzére ragattatek az halal által, *Luc. 16.*

Másodſzor nyavalvás és bodogtalan még is az ember: mert ez romlando életünk, feiette igen rövid, noha az embereknek láttatik édeſnek ez világ, es noha nagy ſokan igen kapnak è világon, mindazaltal oly rövid az, hogy minden ůdőben az halalnak torkában iarunk, minden ſzempillantasban bellyeb bellyeb lépünk oda. Es ha minden reſzei az mi életűuknek gyönyűſegeſek volnának-is, de csak egy ſzempillantaſig valók volnanak, gyorſon való folyaſſal el végeſztetnének. Ertette ezt amaz Jacob Patriarcha-is-ezért felel Gen. 47. imigyen Pharahonak, *Dies peregrinationis meæ &c.* Ezen panaſzolkodik az Davidis *Pſal. 39. Ecce palmares diſpoſuiſti dies meos.* Innen mondgya Iob-is *cap. 14. Homo natus de muliere brevi vivens tempore &c.*

De avagy csak ſzáły magadban, mely igen gyorſan folynak az te életednek napjai, Eletednek haſonló felét alvaſſal töltőd el. Az gyermeki ůdőről meg nem emle-

kezel. Ha az iffiuſagnak ideiét el éred, azt ſem tudod mely hámar el mulik, es amaz tunya es kedvetlen vénſeg ſzál á inadba. Nincsen tehat ennél rövideb, es hamar el mulandob. S- ezert haſonlittatik az irasban néha felhőhöz, néha árnyékhoz. Sap. 2. 4. Néha folyo-vizhez Pſal 9. 1, néha álomhoz Pſal 90. Néha fűſthöz Pſal. 102. 4. Néha mezei viraghoz avagy fűhöz. Eſa. 40. Az mellyet még az Poganok-is értettenek. Amaz Euripides ezert nevezi az emberek életet *dieculanak*. *Demetrius* Phalareus penig illendőbnek itilí neveztetni az embernek életet az időnek egy puntyanak. Holott az mint az Philoſophuſok irják, *nihil nos de tempore habere, niſi quod eſt nunc, præteritum non amplius eſt, ſequens quale ſit futurum ignoratur, in illo Nunc ſe quisq; oblectet.* De mitſoda ez? Nem kűlömb mint amaz nád méz, mely tovább nem gyönyörkődteti ſzádat, csak míg el olvad. Nincs tehát modunk abbā, hogy ezen kapiunk, ha ſokaig élhetnél ez földön, volna talám modod az te teſti gyönyörűſegednek űzeſében, de im hallod mely rövid az te életed. Nem érkeznek el az te életednek napiai még csak amaz hitván tarvarju életevel-is, nem érkeznek el az Szarvaſoknak napiaival, kirűl irja Curtius, hogy mikor Alexander Aſiaban hadakoznék, hoztak volt neki egy Szarvaſt, kinek ſzarvaban egy arany gyűrűt találtanak, melyből meg eſmertek hogy egy nehány ſeculumokkal torték volt oda ez előt. Nem megyen ember à te életednek napja ennyire, ritka még csak à száz eſztendős ember-is, mellyet még amaz nagy erejű Xerxeſ-is értet, kimikor egy magas helyről nézne az ő nagy erejét, ſőrnyen kezde ſirni, mellyet miért cselekednek, mikor kérdene

dene Artabanus, ezt felelte rea, mivel ennyi sokfag kőzzűl kit akkor látna, száz esztendő mulva, csak egy sem élne kőzzűlők, mindnyajan meg kellene halniok. O vay ha mi is ollyan magas helyre mehetnenk fel (mint Hyenimus szol) honnan ez szeles világot meg láthatnok, meg láthatnok ez világnak az ő szűntelen való veszedelmet, holot egy nemzet más nemzet ellen, egy Kiraly masik ellen tamadván csatázni, nemellyek vagattatnanak, némellyek kinzattatnanak, némellyek dögh halál, némellyek fegyver, némellyek tengeri habok által mint ragattatnak az halalra, és nem csak az Xerxesnek nagy hada, de ez világnak minden emberi, kik most élnek rővid üdőn meg halni.

HASZNA.

Hat értvén az mi életünknek rővid voltat, intetűnk, az mi életünknek napjait éllyük jol, ugy éllyük ez életet, hogy az jővendő életben is élhessünk, magunkat szentellyük az mi Istenünknek, minden vétkektől magunkat meg tartoztatván, *vivamus non uobis, sed Christo, qui pro nobis mortuus est. 2. Cor 5.* Elmelkedgyünk az Istennek törvényében ejel és nappal, és boldogok leszünk, mint szent David Psal. 1. bizonyittya.

Harmadszor még is nyavalyások, bodogtalanok az emberek, mert az mi életünknek napiai rakvak minden fele nyomorusagokkal es szerencsetlenségekkel, mellyek az mi számos napainkat is keserűkké tészik mi nékünk. Ha az mi keveset élünk avagy csak azok volnának is kivánatosok, bodogok, volna meg is talám modunk ez világon való kapasban, de rakvák nyavalyákkal es gonoszok

kal, *dies pauci, dies mali* Iacob az mint mondgva Gen. 47. Innen Iob is c. 14. *repletur multis miseriis* Moyses *Psal 90. excellentissimum quodq; est laboriosissimum.* Melyre nézve helyesen nevezi David *psal. 84.* siralomnak völgyének ez életet. Sirassal kezdgyuk el életünket, faydalommal es sok munkával viszszük végbe gyakran sokan nagy ohaytással s-fogaknak csikorgatásaval mulnak ki ez világból. Nem szamlalom elő menyi sok rendbeli betegseg faydalom kese rűseg tanállya elöl az embereket. Külső állapattya is gyakran változik, nincsen állando állapattyok, hirtelen fordul az kotzka, ezért amaz Valerius Maximus hasonlittya az embernek allapattyat az apro gyermekeknek jáczodozo czergettyűjökhöz, kiket mikoron czergetnek, egy helyben nem álhatnak az benne való golyobiskak. Igy az embernek állapattya egy karban nem alhat, meg el fordul masra hamarsagal. Ertették ezt az régi kép irok kik az szerencsét, *fortunat*, egy teke iadzo golyobison irták állani, mely ha rea nehezkedik ember, egyenes helyen elő vagy hátra, balra vagy iobra, minden tartoztatasnélkül el fordul. Es igy az mint amaz Dionisius Halicharnasseus mondotta: *Post homines natos non inveniri cui omnia ex animi sententia successerint.* Nincsen oly méltosagh, oly hatalom, kinek minden részében egy karban meg maradhatna állapattya, ma jo szerencse, holnap fordul az jo szerécse embernek gyalázattyára avagy veszedelmére. Ertettek ezt az reghi Romaiak kiknek szokasok vala, mint Zonoras *lib.* 2. iria, hogy az mely Imperatorok ellensegeken győzedelmet vesznek vala, azoknak az ő győzedelmekert az *Senatus* nagy pompaval viszi vala bé, egy arra rendel-

tetet

tetet győzedelem jelentő ſzekeren, melyre egy hohert-is ültetnek vala eleiben annak kezébe egy Koronat adván, hogy tartaná az Imperator előt, es intené hogy arra nézzen es az ő változando állapattyárol el feletkezvén fel ne fualkodnek. Vgyan azon ſzekeren vala fel fűgeſztvén egj oſtor es egy réz czőrgettyű-is: Az mellyel azt akarják vala jelenteni, hogy ha fel fualkodik, mègh arra jutna úgye, meg oſtoroztatván, az pelengér alat es hetnek el feje. Bizot ehez az változandoſaghoz amaz Seſoſtris Egyiptius Kirallyanak ſzekere előt levő Kirally is, mely Seſoſtris egy győzedelem jelentő aranyas ſzekerben ülvén négy ő tőlle meg győzettetet Kiralyokal, vonattya vala magát melljek nek edgyike gyakorta hátra tekintvén kerdi az Seſoſtris, mit tekintelne ollyan gyakorta hatra, mond amaz: azt nézem ugymond, mely gyorſan fel fordul az kereknek alſo réſze es az mely fellyűl vagyon, mely hamar alá fordul: Gondolkodom az mi ſzerentzéinkről: *Qua admonitione nitior factus Rex, Reges manu miſit.*

Haſonlo példát olvaſunk amaz Vándaluſoknak Gelimer nevű Királyok felől-is, kit mikoron fogvan vinnenek Iuſtinianus Cáſzárnak, azt iriák hogy igen nevetet, mellyet mikor látna az Cáſzár, kerdi okat cselekedetinek, ſ. azt feleli. *Ego rideo fortunæ viciſſitudinem, ut qui modo Rex fuiſſem, iam ad ſervitutem redactus ſum.* Mert ugvanis ha az Hiſtoriakat fel forgattyuk, eſzünkben vehettyük, hogy az ſzerencse ſokakat fel emelt mind az égh-ig, kiket iſmet nagy hamar az földhőz vért. Tekénts meg Sault ki egy kőz ember vala, kirallya tétetek, ſ. mi lőn ki merenele, meg utálá az Iſten, ſ. az földhőz vere. David Paſztorſagbol

ſagból királſágra emeltetek, ſ végre az ő fiatol ſzámkivetteték. Nagy Felſegek, Csaſzárok és Királyok, nagy ſzerencsetlenſegben forgottanak, egy állapatban meg né maradhattak.

Crœſus ki Lydianak kazdag Királja vala, Cyrus fogſagaban kelletek iutni, kit mikoron meg akara elevenen egettetni Cyrus, az egetésre valo rakás fa tetején kezde meg emlekezni a Solonnak mondaſáról: Mely Croelus akarvan dicsirtetni a Solon Philoſophuſtól, minden házaiban el hordozá, kazdagſagát meg mutogatván, kerde az Király, mit itilne ő felóle, nemde, nem boldog volnaé, holot ennyi kazd-gſaggal birna? Monda az Solon, *Nemo ante obitum dici poteſt beatus.* Ezert kiáltya vala az rakás fa tetején az Solont. Mellyet mikor kerdene Cyrus, m g monda az okat, út ſupra. Innen amaz Ovidius Peeta: *in Faſtis.*

Irus erit ſubito qui modò Croeſus erat.

Belliſarius ki Iuſtinian Csaſzárnak hadnagya, Generaliſsa vala, ſok triumphuſokkal Csaſzár meg ekeſsitette vala, mint eſek vegre do g i? koldulaſra iuta ûgve, és igy ezt mondgva vala: *Date, date obolum Belliſario quem fortuna in ſummum evexerat, invidia autem uſq; ád terram depreſsit.* Nem kedvezé az ſzerencse amaz Baiazates Török Csaſzárnak-is, kik győzedelmeſeknek, avagy győzhetetleneknek hivattatni akarnak, amaz Tamerlaneſtól, meg győzettetvén, és arany lánczra kóttetvén ſ vás kalitkaban rekeztetvén, hátárol ſzokot vala fel ûlni Tamerlánes jo lovara. Vallyon ſ nem igy lőné dolga Valerius Maximuſnak-is, végre amaz Sepores nevő Perſiai Király miat? Szintén igyen: *Et ſic brevis hora (inquit Seneca in quadam tragœdia) permutat ima ſummis.*

HASZ-

HASZNA

Mire valók mind ezek?

Az te intertetesedre, magadat ismeried változandoság alá vétettetet embernek lenni, s-ne kevelykedgyel a te jo szerenczedben és fenyes állapatodban, mert el hirvadando minden te állapatod, az mint amaz Oedipus nevű Király felől olvassuk Euripidesnél, mit mond maga felől? *Ego qui excellui omnes Reges sapientia, nunc quid sum, nisi evanescens umbra vel cadaver, vel volatile somnium.* Magi eletin meg tapasztalta vala egy Franciscus nevő Galliai Király, ki egy mas Hispaniai Király ellen hadat inditot vala, Papias alat infeliciter harczolván, fogságban eset vala, és annak utánna az fogságbol bizonyos conditio alat ismet haza bocsattatot vala: Az mely várban fogva tartaték, azon Varnak formajára ó-is Hazájában hasonlot epitete az ó szerencsetlen eletinek, korosként való emlekezetire, melyben im ezt iratta vala fel: *Hodie mihi cras tibi.* Melyben mikor egy ůdőben Quint. Caroluſt vendeglené es ez meg nevezet sententiat meg látta volna az fal oldalán, maga sorsarol meg emlekezvén ők is imigyen subscribalá: *Homo sum, humani nil á mealienum esse puto.* Innen lőn, hogy életében valamikor tanácsositol valamely kiraly es Herczeg ellen, hadakozásra intettetik vala ez Franciscus imigyen szol vala: *Credo te non inter fuisse prælio ad Papiam,* [*ubi male ab ipso pugnatum fuerat contra Hispanum*] De talam ez ideiglen az szerencse igen szolgalt te néked, talám azt itiled hogy mind ebben megyen elő? Kerlek, meg ne csalvon tégedet ez világnak hizelkedése. Tudode mit mondnak az Deakok:

Fortuná vitrea est, dum splendet frangitur. Nyavalyás ember vagy, ne kevélkedgyel mert egyűld ezt meg kezded hallani.

Quid homo, serpentum mox eris esca, superbis?

De talám méltosagodban bizakodol? Meg csal ez-is, mint eszedben veheted amaz Pompeusnak példájából. Igen bizik ez-is nagy méltosagában jo szerencséjében, azzal kezde kérkedni hogy egy lába tomppantásaval egesz Italiat meg tölthetné néppel. vegre rea kele az dologra, es minden népetől el hagyaték. Iulius Cæsar-is azt itili vala, hogy senki nem merné kezet ellene fel emelni, végre baratitúl Cassius és Brutustól sok sebek által meg öleték.

Mint lőn dolga amaz Athenasbéli Timotheus Hadnadgyának, magában el hivén magát, ezt mondgya vala: *Hoc ego feci & non fortuna.* Mely mondasa után irjak az Historicusok hogy semmi joszerencséje nẽ lőt volna. Meg szégyenűle amaz kevély, Görög Aiax, ki az ő Attyanak intésére azt felelé: *Ignavorum esse opera deorum uti, ego vero & absq; auxilio deorum vincam.* Meg bolondula Troja alat maga ölé meg magát végtére.

Ne dicsekedgyél az te jövendőben viselendő dolgaiddal; Mert az mint Solomon *Prov.* 27. mondgya, *Nescis quid pariturus sit dies.* Sőt ez mai napot is nem tudod mint viheted végben, ne dicsekedgyél ebben-is, mert félő hogy ugy ne tőrténnyék dolgod mint ámaz Iulius Cæsarnak, ki mikor jövendőt vőt volna amaz Spurina vatestűl, *Iulio esse fatales Idus Martias*, el jűven az idő, s-az nép csuf beszéddel illetvén az jövendő mondot, mõ-

da: *Ec-*

da: *Ecquid Spurina vates scis Idus martias iam veniſſe?* Fe-
lele az vates: *Ecquid, O Cæſar, scis illas nondum præteriſſe,*
es ugyan azon napon történék halála Iuliusnak. *Neſcis*
quid ſerus veſper vehat. Ha jo egéſſegben viracs fel, még
eſtvéigh megh halhacs, avagy fordul az te állapatod.
Pelda erre Hadrianus Pontifex, ki egy légy mia hirtelen
meg hala, az torkában repúlvén. Fabius Senator ketzke
tejet akarván innya, egy ſzőr ſzál mene torkara, mely mi
at hirtelen meg hala. Anacreon Teus Poeta egy ſzőlő ſzé-
tol fula meg. Illyen az embernek állapattya, sőt az mi
nagyob csak mig à két ajakidat őſzve viſzed-is, eshetik va
lami raytad, mint amaz *proverbium* tartya:

Multa cadunt inter calicem ſupremaq; labra.

Iſmerd meg tehát nyavalyas voltodat, ſzolgallyad I-
ſtenedet, hogy viſelteſſen tégedet ſz. Angyali által
ſz. nevének dicsiretire, ſ- lelkednek
üdveſſegére, Amen.

VII. PRÆDICATIO,

Mellyet Parentationis ergô tőt Szepſi Mihaly, Szathmari fő Prædicator, az temetes utan maſod nap ugy-mint, *die 2. Julij.* az nagy Templum ban, az orſzágbeli minden Statuſoknak nagy frequentiaiaban.

EZ El mult tegnapi napon, Kegyelmes Fejedelem Vrunk, Tekintetes Nagyſagos Vrak, nem-

zetes Nemes vitezlő népek, Nagyſagos Vr Aſzſzonyok, Nemeſſek, Polgari rendek, bőcsűletes Egy-hazi emberek, az Iſten titkainak hűſeges ſafari: az tegnapi ſzomoru napon, nagy tiſztesſegeſſen Feiedelmi meltoſaghoz illendő tiſzteſſeggel, ſzállitatot az főldnek kebeleben, az mi Chriſtusban el nyugot Feiedelem Aſzonyunknak meg hidegedet teſte.

Felſeges Feiedelem Vrunk, az tegnapi napon vőtte, Felſeged végső bucsuiát, ſzerelmes kedves és tőkelletes házás-tárſátul, ſzemeinék kivánſagatól, hathato vigaſztaloiatól, és haſznos tanács adoiátol.

Tekéntetes Nagyſagos Carolyi familia, az te tere alat fel nevekedet, arvaſagbol Feiedelmi meltoſagbā helyheztetet, ſzép pálma fadat, ſzőldellő ekes Lauruſodat, az ő ſzomoru meg hervadaſa után, az igaz hit, az Iſteni felelem, à kegyeſſeg, az tőb joſagos cselekedetekkel egyetemben, tulaydon ſaiát kezőkkel, nagy ſir alommal takaritottak el, ez Nemes orſzágnak legh tiſzteſſegesb és Feiedelmeknek réndeltetet temető helye ben.

Vr Aſzonyok, Nemzeteſſek, Nemeſſek, az Magyar Orſzági ſzemermeteſſegnek, melynek regen ily jo hire foly vala, *Pannonia ſpeculum caſtitatis*, ſzép példaia és világos tűkőre, im hon fekſzik az ő nyugovo kanſoraiaban. Edyhazi emberek, Scholaban tanulo iffiak, jol láttatok, hogy az ti eggyetlen egy Daykatok, taplálo edés Anyatok, az mi kőzőnſeges Anyanknak az főldnek gyomraban tetetet, őſzvegyek, Arvák, igye fogyattak, ſzűkőlkődők, kolduſok, el vetetet ti tűletek is az ti gyán oltalanſagtoknak iſtapia, és életetéknek remenye, oh bánat, oh

kele-

kéſerűſeg, oh ſiralom! O kéſerves és ſzomoru nap! Jol tudom hogy emlekezetben leſzen ez ſzomoru nap, ez Nemes országnak minden rendbeli lakoſinal: El hittem, hogy ſiralmás verſekben foglallyak az Poetak, nem feleitik elà meg lőt dolgokroliro hiteles Hiſtoricuſok, feljedzik elmeieknek táblájara, minden rendbeli emberek. Ha gondolkodunk Iſtenfelő halgatok à tegnapi napi ſzomoru állapátrol, Felſeges Feiedelem Vrunknak, és tekintetes údvara népenek kéſerűſegetől, nẽ illetlenül haſonlithattyuk, David Királynak egykorbeli nagy keſerűſegehez, melyről emlekezik az ſzent Hiſtoria. 2. Sam. 15. Illyen igekkel. Altal menvén David az Cedron patakán, mikor fel menne az olay-faknak hegyere, feiet be buritván menteben ſira, az nép-is mely vele vala, be buritotta vala feiet, és nagy ſirván megyen vala. Ehez haſonlo, kéſerves állapotot láttunk, kereztyenek az tegnapi napon Feiedelem Vrunknak fenyes udvaraban, (mely noha rővid de felette igen nehez vala] és it az Iſtennek házában. Avagy nem láttatoké kereztyenek minden rendeknek nagy ſzomoruſagat? Nem hallottátoké ki beſzelheterlen fohazkodaſat és kéſerűſeget? Bizonyára oly nagy bánat, és kéſerűſeg fogta vala el minden ſoknak ſziveket. Hogy ha az Iſten igeiből ideienkoran leg ottan meg nem vigaſztaltattanak volna, nagy ſokak kéſerűſegekben el csűggettenék volna. De ahol bővölkődtek az kéſerűſegek, ot fellyeb bővölkődtenek az vigaſztálaſok. Mert tamaztot vala az Vr Iſten az ő ſzolgai kőzzűl, az kéſerűſegeknek vigaſztaláſara, oly tudos bőlcs embereket, kik az ſz iráſnak tár hazabol meritet vigaſztaláſokkal, ugy-mint

hivősitő élő vizzel nagy hathatoképpen, Isten lelkenek ereie által, ugy faradoztak az kéſergők kőrűl, hogy az fiatalomnak, ugyãazon első napian, meg vigaſztaltattanak.

Tudom hogy az kővetkezendő ſz. oraban-is, oly tanittok fognak az Isten ſzekiben állani, kik Isten lelkenek velek eggyűt munkalkodo ereieből. Háthato-képpen meg vigaſztalhattyak, ezt az ſzép tékentetes kereztyeni gyűlekezetet. En penig ſemmit magam felől nem igirhetek, és ſemmi reſzeben, az te Felſeged, Nagyſagtok és kegyelmetek kéſerűſegenek enyhiteſere el nem erkezem: Sem az mi Chriſtusban nyngovo Feiedelem Aſzſzonyunknak ſok ſzép és dragalátos virtuſit elő nẽ ſzámlalhatom: Igyekezem annakokáért kővetni az Aegiptusbeli papokat, kiknek illyen ſzokaſok vagyon. Hogy mikor vészik eſzekben elegtelenſegeket, à nagy és meltoſagos dolgoknak verſekben valo foglaláſára: Csak néminemű magyarazo ertelẽ nélkúl valo bőtűket enekeldegelnek, azt akarván ezzel jelenteni: *Nihil ſe poſſe at interim plurimum velle.* De nem viſzem tovab erről valo beſzedemet: Hanem kérem az Chriſtus Ieſuſnak neveben az mi kegyelmes Atyankat Istenűnket, hogy bocsaſſa ki az ő ſzent Lelkenek vilagoſito, vigaztalo és minden jora oktato erejet, az végre hogy ezt az orat-is az ő ſz. nevenek tiſzteſſegere meg ſzentelheſſük, illyenképpen imadkozzunk, *Mi Atyank, &c.*

Ad Heb. 11. 2.

Mellyert jo bizonſaggal ékeſittettek meg à mi élőtűnk való Attyák

Val

Valaki akar idvőzűlni szűkség hogy az kereſztyéni igaz hűtőt, igaz hitével vállya es ſz. életével ékeſitſe. Mert az igaz hitről való vallas tétel, ſemmi nem egyéb hanem ſzolo hit, Imez ſzép mondás ſzerent, *Confeſſio eſt Fides loquens.* Mely ſzűkſéges légyen ez az hitnek ſzava, tudni illik az vallas tétel, meg tecsik az ſz. irasnák bizonyos locuſiból. Erről mondotta Dávid *Credidi ideo loquutus ſum. Paulus ad Rom. 10. v. 9. Corde creditur. Dominus ipſe Matth. 10. qui me confeſſus fuerit &c.* Ez igaz hűttel egybe kőttetet az kereſztyéni ſzent élet, es ugy mint bizonyos iſmertető belyege az űdvőzűlendő embernek mint ſz. Iacab bizonyittya *cap. 2.* Valakik azert kereſztyénségekkel dicsekedvén valláſokat életekkel meg nem ékeſitik, azok *hypocritak:* mert az ſz. Pal bizonſag-tétele ſzerént *Ad Tit. 1. v. 16.* Vallyák hogy az Iſtent tudgyak, de cselekedetekkel tagadgyák, mert utalatoſsak &c.

Ellenben *Qui digne ambulánt Evangelio,* kik hűtőket cselekedetekkel bizonyittyák, azok kedvéſſek Iſtennek előtte, es azokrol ő Felſege jo tanubizonſagot téſzen, mindéletenek valo napiaibā ſmind penig haláloknak orajā

Erről az mi kegyelmes Iſtenűnknek io tanubizonſagárol, mellyel ingyen valo kegyelméből, az igaz hűtért, meg ékeſitette az réghi ſzent embereket, téſzen itt ez keves ſzamu igékben emlekezetet az ſz. Pal Apoſtol. Mely rgé ket en réſzekre nem oſztok: Hanem ez igéknek értelméiért csak arrol ſzollok: Az igaz kereſztyén ember, mi által nyerhet arrol jo tanubizonſagot, hogy ő éltében kedves Iſten előt, es bodog kimulaſa után állando io hire neve es ſz. emlekezeti marad. *Ez léſſen tzellya tanitasomnak.*

Iſten-

Isten felő keresztyē halgatok, en mindenkor heljesnekes igaznak tartottā ama bőlcs Ciceronak mōdasat *Nos omnes studio laudis trahimur*. Mert imlattjuk, hogj à természetnek vezerlese szerint minden emberek magoknak életekbē dicsősseget. Holtok után penig meg maradando io hirt, nevet, jo emlekezetet, és bodogsagot kivánnak. Oly igen kőzőnseges kivánsaga ez az emberi nemzetnek, hogy még amaz alavalo semire kellő, sőt még amaz tisztatala életű és őrők gyalazatra melto emberek is, mig élnék egyebek felőt valo tisztésseget, dicsősseget, holtok után penig io emlekezet és bodogsagot kivannyanak. Ez kivánsag arra viszi őket, *ut audeant aliquid giaris & carcere dignum cum Horostrate, Procruste, Medea, Talide, Phrine, & aliis malæ notæ hominibus*. De nincs ennel nagyub bolondsag: Mert senki io ezkőzők nélkűl, és iosagos cselekedetek nélkűl igaz dicsőseget, és io emlekezetet nem szerezhet magaznak: Hasonlo ezeknek kivansagok, amaz Baálam Prophetanak kivansagahoz ki igy szolván *Moriatur anima mea morte iustorum*: Igy nem ment az Isten népének tarlasagaban, s nem is részesűlt az bodogoknak ki mulasaban.

Nem szolok ezekről tőbbet, mert minden jo értelmű bőlcs emberektől meg hamissitattanak: Kik az dűcsőssegnek io emlekezetnek, es boldogsagnak keresesere, bizonyos eszkőzők altal nagy munkaval űgyekeztenek. De ezek is sok kűlőmbőző utakon és egy massal ellenkező ezkőzők által, kivántak magoknak igaz dicsőseget, io emlekezetet és boldogsagot. Mert nemellyek sok gazdagsagot gyűitettenek, azt itelvén, hogy azok által dicsősseget és bodogsagot nyerhetnenek.

Illyen

Illyen vala amaz Crœſus az gazdag Lydianak Kirallya, ki amaz bölcs Solonnak az ő Tárházainak kencseit mutogatván, ezt mondgya vala: Láttalé en nálamnál bodogab embert? Azt itili vala az Crœſus hogy az bölcs Solon őtet gazdagſágáért bodognak mondaná, de nem telék kedve beñe, mert azt felelé néki à bölcs ember, *Nemo ante obitum beatus.* Ama Marcus Craſſus Romai fő Polgar is ehez az Creſushoz haſonlo vala, ki végre ugy meg ſzegényedék hogy az kik utaban elől találták, csufolván nevetvén ekképpen kőſzőntötték. *Salve dives.* Ezeknek peldáiokbol ki tetzik, hogy ſenki igazan valo dicsőſſeget, io emlekezetet, es boldogſagot, gazdagſagh által nem nyerhet. Vadnak mas rendben oly emberek az kik varaſoknak Váraknak, Tornyoknak, nagy házaknak, magas oſzlopoknak, épitéſeben gyönyörködvén, azok által ſzereznek magoknak, dűcsőſſeget, io emlekezetet es bodoghſagot. Illyek voltak az viz-özön után meg ſzaporodot emberek *Gen.* 11. Illyek voltak az Aegyiptuſnak Kiralyi. Illjen vala amaz Semiranis Babylonianak Kiralyne Aſzonya. Illyen vala az Artemiſia Aſzony-is.

Ezeket mely ſokan kőveſſek az mi időnkben meg nẽ ſzamlálhatnok. Hidgyék el mind ezek, hogy ſoha magoknak állando dűcsőſſeget, io emlekezetet, bodogſagot, az kövek es az fak által nem ſzerez hetnek. Mert igen igaz à Cicero mondaſa: *Virtus eſt fundamentum gloriæ, & ea demũ vera gloria eſt, de quâ optimi teſtimonium perhibent. Hinc celebri ſententia virtutem coledum vivis, famam invenies in ſepulchro. Et illud Poetæ, vivit poſt funera virtus.* Ezekből meg tetzik hogy az ioſagos cselekedeteken fundaltatik az ből-

cseknek értelmekből az igaz dicsőſſeg, az jo emlekezettel és az bodogſaggal egyetemben. Es noha ſok fele iofzagos cselekedetek által igyekezik az emberek kereſni az dicsőſſeget es az jo emlekezetet: Mindazon-által főképpen *ex Marte & Arte ſurgit gloria & honeſta memoria: Hinc diverbium, Stilo Pilo. Hinc illud Poéta:*

Maior ab arte venit gloria, Marte minor.

Mi ſzükſeg ennek bizonyitaſara az Romaiak és Gőrőgők peldaiat ide hordāni: Ha ennek előtte à mi jo emlékezetű feleink-is, vitezſegekkel, vérekhullaſaval, teſtek ſzakadáſával és életeknek el fogyataſaval kereſtek magoknak dicsőſſeget, io hirt nevet es bodogh emlekezetet, mint ez meg tetzik az Hiſtoriából, es nyilván való avagy csak amaz egy Nehai io emlekezetű Hunyadi Ianoſnak peldaiabol-is, kinek *monumentoma* ahon vagyon. Melynek nézeſere, Magyar nemzetnek igaz fiai es vérei ugy mennyetek, hogy az mint Iulius Cæſar az vilagbiro Sandornak ábrazattyát látván mondotta, arrol meg emlekezzetek. Azt iria Suetonius, hogy Iulius Cæſar nagy fohaſzkodaſſal igy ſzollot volna: Imé ez az ember harmintz eſztendős-korában az egéſz világot meg hodoltatta. *Ego vero eo ætatis anno nihil memorabile geſſi, quo vivus gloriam conſequi, mortuus famam relinquere poſſem.* Tovabba ezt ſemkel idegen nemzetnek peldáiabol mutogatnunk. Hogy à dűcsőſſeget io hirt nevet es bodogſagot, nagy ſokan áz emberek kőzőt az tiſzteſſeges tudomanyok, es nyelveknek tanulaſa által kereſtek légyen. Mert igaz az kőzőnſeges verſetske. *Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis.* Volt az ůdő, melyben mind io vitézeket ſ. mind tudos bőlcs embe-

embereket nevelt es tartot szegény hazánk. Noha most néminémű fogyatkozasok miat igen meg kéveſedet azoknak ſeregek. Hogy penig azt-is egy ſzoval megh ielentſem, minémű értelemben legyek azok felől, az kik avagy viteſſegek avagy Deakſagok által, akarnak magoknak igaz dicsőſſeget, io emlekezetet es bodogſagot ſzerzeni, azt vallom ezek felől: *Vt rerum geſtarum claritas & ſapientia cum artium ingenuarum agnitione, multis in vita gloriam, poſt obitum famam diuturnam attulit: Ita nemini unquam in vita vera gloria, & poſt obitum ſancta recordatio & fælicitas, niſi per fidem iuſtificantem & vitæ ſanctitatem contigit. Nam teſte Paulo, ea eſt vera gloria & honeſta recordatio, de qua Deus Optimus Maximus teſtimonium perhibet, & hi futuri ſunt ſanctæ recordationis, veræq; beati de quorum fide iuſtificante dici poteſt per fidem teſtimonio ornati ſunt.* Miképpen penig az Vr Iſten az ő valaſztottinak Iſtene, kiket bizonyos űdőbe az Anja ſzent-egyházban bé ſzolitot, es hittel meg ajándekozot. Azonképpen csak azokrol téſzen illyen tanubizonſagot, az minéműről itt az ſzent Pal ſzol:

Mint hogy csak az igaz hitű emberek azok, kik az Iſtent eſmérik, tiſztelik rolla valláſt téſznek. Igáz fogadáſa ſzerént az Vr-Iſten is ezeket eſméri, tiſzteleteſſekké teſzi, es jo tanubizonſaggal ékeſitti, amaz ſzép mondás ſzerént *Honorantes me honorabo.* Mondhatnád, mi az oka, hogy Iſten az hitért teſzen jo bizonſagot az emberekről, és nem eggeb féle ajándékiért mellyekkel az ő hi veit meg ékeſittette?

Ennek oka ez, mert az igaz üdvőzittő hit, Iſténnek oly kivaltképpen való ajándéka, mely által az hivek az Vr-

Iesus Christust, minden io téteménnyivel egyetembẽ meg fogiák, és magokhoz kapcsollyak. Isteñek kiváltképpen való aiándékiának mondgyuk az hitőt à sz. Pállal *Eph. 2. Col. 2. 12.* Isten ereiének hűtinek mondgya, mert nincsen magunktul, hanẽ Istentől vagyon. Ezen sz. Pal *ad Rom. 11.* Istennek meg bánásnélkűl valo ajándekának nevezi. *Ad Phil. 1. v. 20.* Istennek ingyen kegyelemből való aiándékanak mondgya, az mely bizonyos penigh hogy az igaz hit Istennek kivalképpen valo ajándéka, az elő hozott *locusok* szerint: Az-is szinte oly bizonyos, hogy az igaz hit nek természeti; *In apprehendendi & applicandi facultate consistit, & in hoc ab omnibus donis Dei differre, quod sit organum Christum omniaq́ eius beneficia & merita appréhendendi: Enodat hoc Ioannes cap. 1. v 12. Credere in Christum & recipere Christum tanquam synonima ponit, quod indicio est, fidem esse specialem Christi applicationem, illi similem, cum quis rem donatám porrecta manu apprehendit, attrahit, & ceu propriam ad proprios usus adiungit.* Magyarázza ezt az sz. Pal-is az igaz hitnek tulaydon ereiét, *ad Gal. 3. v. 27.* Mondván: hit által őltőzzek fel az Christust: mely fel őltőzés ekképpen lészen, az Christus az Istennek természet szerént való fia, ki ez világra iőven minden adossaginkat magára vőtte, es azokért elegedendőképpen meg fizetet, nem kűlőmben, mint ha mi magunk fizettűk volna meg az adossagot, es miképpen hogy az mi bűneink Christusnak tulaydonittattak. *Esa. 53. 2. Cor. 5.* Azonképpen az Christusnak engedelmessege, igassaga, szentsege, es elégtétele nékűnk tulajdonittatik.

Az Esau és Iacob állapattya ezt szépen magyaráz-

za:

za: Mert miképpen Iacob kisseb levén az ő Bátyának io illatu ruhájában öltözvén, el nyere az áldást: Ezenképpen mi-is az Vr Iesus Christusnak ártatlan kőnteset, az az, igasságat, és váltságát, igaz hit által magunkra vévén el nyerjük az áldást és az örökséget, az mi Mennyei szent Atyánktul. Más helyen-is ad Eph. 3. v. 17. az igaz hitnek illyen tulaydonságát magyarázza, midőn azért kőnyörög az Ephesusbeliekért, hogy az Christus hit által lakozzék az ő szivekben, valakik az igaz hitnek illen tulaydonságát és tehetségét értik, azok eszekben vehetik, miért mondotta legyen az Apostol, hogy az hűtért ékesitették io tanubizonsággal az régi Atyak. Nem azt mondgya az Apostol, hogy io cselekedetek által, hogy gazdagságokért, hatalmaokért, bölcseségekért, &c. ékesiittették io tanubizonságokkal, hanem az Hitért. Olvassuk ugyan ezek felől az Atyák felől, mert ezeken ama z regi Patriarchak es sz. emberek értetnek, à mint az Sz. Pal ide aláb neveket is le irta. Hogy ezek közzül némellyek hatalmasok, némellyek gazdagok, erősek, némellyek bölcsek, nemellyek hosszu életűvek voltak. Gazdag volt Abraham, erős volt Samson, bölcs volt Moyses és Salamon, de Abraham hit altal volt kedves Istennek előtte, és az hitért ekesittetet io tanubizonsaggal, miképpen az több Atyak-is, az sz. Aszszonyiállatokkal egyetemben, kiknek neveket nem csak itt az sz. Palnál hanem szerte szerint az szent irasban fel találod.

Ezeket meg értvén, lassuk minemű jo tanubizonságokkal ékesitette légyen meg Isten à réghi Atyákat. Elősző r tanubizonságot tőt Isten, az réghi Atyák felől az

ő igéie által. Mert imé bé iratta azoknak neveket az ſz. Bibliaban, es valahol az Evangelium prædicaltatik emlekezetben vadnak.

Maſodſzor: Tanubizonſagat tőt Iſten ez Atyak felől bizonyos jelek által, mert gyakorta az éghből ſzállitot tűz által vőttek az ſzentek bizonſagot, mind magoknak, ſ-mind cselekedeteknek kedveſſege felől. *vide exempla Levit. 9. v. 24. 2 Chron. 7. 2. Reg. 17.* Nintſen mi-nékűnk az uy Teſtamentumban illyen kűlső kőzőnſéges rend felet való bizonſágunk, Mert minek utánna az uy Pűnkőſt napián az Iſtennek lelke az Apoſtaloknak látható tűzes nyelveknek formájában meg adatot; immár ollyan formán nem adattatik, hanem az igire kel néznűnk, és azt kel hinnűnk az mit Iſten az ő frigyében Abrahamtul kivánt, *Ambula coram me indeſinenter & ero Deus tuus, & Seminis tui poſt te.* Az Enoc az mint olvaſſuk ezen caputban *v. 6.* ázert nyert bizonſagot Iſtentűl, hogy Iſten előt járt.. Az ſz. David arra kőtelezi magat, *Pſal. 116.* Igy mi-is minnyajan kereſztyenek erre vagyunk kőteleſek az Abrahámal kőtőt ſzővetſeg ſzerent. Harmadſzor tanubizonſagot téſzen Iſten az hivekről az ő Sz. lelke által. Rom. 8. Gal. 4. Mert az ő ſz. lelkét az hiveknek ſzivekben botſatván az által őket meg világoſittya, tanittya, oktattya, vezérli, vigaſztallya. Ezekből ſzarmaznak az őrők életnek ſengéi, az igaſſag az békeſſég es az őrőm. *Rom. 14.* Ez az ſz. lélek Iſtennek aző bizonſag tétele, Igaz es elegedendő, ugy mint az imádandó ſz, haromſag egy bizony Iſteñek bizonſaga, *1. Ioan. 5. Ioan. 14. Spiritus veritatis dicitur Item 1, Ioan. cap. 5. Qui credit in Filium Dei habet teſtimonium*

in ſe

in seipso: O si huius testimoniis virtutem sentirent, quidam Christiani, rectius sentirent de authoritate Scripturæ, neq; nos Hæreticos clamitarent. Nam hoc Sp. Sancti testimonium, non dicimus esse Spiritus privatim, sed in verbo loquentis, &c.

Negyedszer, jo tanubizonsaggal ékesiti Isten az ő hiveit, az Egyházi szolgák és több egyeb kereztyenek által, kik látván az hiveknek hitből származot életeknek réndit, dicsőitik az Vr Istent, és az Isten igejének s az Atyafiui szeretetnek reguláia szerint, bizonsagot tésznek az ő Atyokfiainak az őrök életben valo be fogattatasok felől: Mert miképpen amaz kegyetlen szolgat, ki nem könyörüle szolga társán, be vádlák az ő szolga társai: Azonképpen commendallyak Istennek előtte az ő igaz hütű, és annak szép gyümölcsevel tündöklő Attyok-fiait.

Eotődszőr és utolszor, io tanubizonsagot teszen az hitért az Vr Iesus Christus az utolso napon, Matth. 25.

DOCTRINA

I. *Quia modus & medium consequendi & retinendi veram gloriam, sanctam recordationem felicitatemq;, est fides in Christum, quæ per charitatem efficax est. Hanc qui iam nobis Deus ostendit, per hanc maiores ambulaverunt, hanc Christus consecravit. State itaq; super vias &c. Ier. 6. Quid multa disputatis cum Philosophis de consequenda gloria? Credite in Deum, credite in Deum, ambulate in viis eius, honorabit vos; testabitur de vobis. Obijcitis: multi fideles obscuri & innominati. Respondeo ita est plerumq; coram hominibus at non apud Deum. Deinde Deus non omnibus fidelibus nec semper dat bonum nomen, quia est numero bonorum externorum, quæ quibusdam conducunt, quibus*

bus,

busdam nocent. Hoc tamen certum est, quatenus in bonum piorum cedit eos Deus externo testimonio ornat, interno vero semper ornat in conscientiis.

II. Hinc discamus quid nos excitare debeat ad amorem fratrũ nostrorum, & ob quas virtutes in primis eos commendare debeamus. Amandi homines propter dona Dei omnia, lingvarum cognitionem, sapientiam, prudentiam, temperantiam, virtutes bellicas sed maxime propter fidem eadem ratione, bono testimonio ornandi propter Dei Donũ, sed in primis propter fidem: Nam fili Dei sumus, Dei igitur imitatores esse debemus, qui suos ob fidem amat, honorat, testimonio ornat. Examina hic mores hominum, qui homines amant propter bona corporis & fortunæ, ut pulchritudinem, divitias, honores, pauperes verò fideles contemnunt. Hinc solatium petant fideles dum à mundanis contemnuntur.

III. Ea est vera fides per quam maiores nostri Deo placuerunt, & ob quam testimonio ornati sunt. Hæc est fides nostra verè catholica.

IV. Quos Deus ob fidem bono testimonio ornat in vita, ij certi sunt de sua salute. Vera est doctrina, nam qui credunt sciunt se credere, sentiunt se ad Deum conversos esse. Deinde habent testimonium Sprit. Sancti & bona conscientiæ. Contrarium docet Bellarminus Lib. 3. de Iust. cap. 4. &c.

Cum hæc ita sint Auditores, consideremus maiores nostros insistamus vestigiis eorum, demus operam veram fidem ut consequamur, in ea crescamus, perseveremus, si crediderimus omnia, à Deo consequemur ad salutem nostram pertinentia. Accepti erimus Deo, & testimonio ornabimur ab eo in vita, in agone, post mortem. Ob quam felices qui testimonio Dei ornantur! E contra quam infelices qui fide destituuntur. Miseri sunt in vita: dubij in agone: miserrimi æternum post mortem, &c. Appli-

Applicatio brevis instituatur.

Te penig sok ideig való kőnyhullatással siratandó Feiedelem Aszonyunk, bodog vagy mert hittel. kedves voltál az te hitedért Istennek előtte, kedves voltál ez világi emberek élőt-is, es jo tanubizonsagot nyértél az Vr-Istentől, Mert az mint az 78. Soltárban irván vagyon lelkednek tőkélletessége szerent kereſted az Istent, az ő tőrvénye szerent rendelted életedet, szivedben tartottad es szived szerent kővetted az Istennek utait, es az sz. életeddel jo példa adásoddal, nagy sokakat az gonosz elettől el szakasztván, az tiszteſséges es Istenes életnek kővetésére oktattal, vezéreltel. Még feleltél Christusban nyugovo Aszonyunk, mind kereszтyéni hivatalodnak s- mind nagy méltosagos Fejedelmi állapatodnak, mert nagj dolgokban szeretettél hűséggel nagy dicsireteſen es haszнossan szolgaltal szegeny űgye fogyot nemzetednek, melj nagy dolgokat, vállalt légyen fel, es vit legyen végbe nemzetsegének mind belső s- mind kűlső éppületiért, ez mi kegyes az Nehai árvasagbol fel magasztaltatot Esterűnk, jol tndgyátok kereszтyén halgatok. Még emlekezik mind azokrol szegény nemzetűnk, ne feletkezzenek el az meglőt dolgokrol kőnyveket iro hiſtoricusok. En többet è mi Christusban üdvezült Fejedelem Aszonyunknak iosagos dolgai kozzűl elő nem hozok. Ez vagjon hatra hogj ez Nemes Orszagnak mindén rendbeli lakoſi, tegyenek io tanubizonsagot ez mi Vrbã el nyugut Aszonyunk felől. Ti egyhazi rendek Scholabeliek, őzvegyek ártvak tegyetek illendő tanubizonysagot mondván: *recipe Domine in aeternã tabernacula:* Felseges Vrunk hald megh az sz. Pal beszé-

det *Gal. 6. v. 9. Hebr. 12.* Ne faradgy el lelkedben. Mert az Chriſtushoz kôltôzôt életednek kedves tárſa. Botſaſſa el az mi kegyelmes Iſtenünk az ô ſzent lelkét Felſegednek vigaſztalâſara. Tartſa Felſegednek életétt, igazgaſſa dolgait, es ez élet után, fogadgya bé Felſegedet az bodogſagban, Amen.

VIII. PRÆDICATIO,

Mellyet Parentationis ergô tôt Varadi Iſtvan Bodrogh Kereſzturi Prædicator, az nagy templomban, az temetés után harmad napal, az az, 3. Iulij.

Ex capite 13. ad Hebr: verſ. 14.

Nincsen itt maradando varaſunk, hanem jôvendôt kereſſünk.

HOGY mindeneknek meg kellyen à ſzomoru halálnak keſerûſégét koſtolniok, valakik az elsô Adamban az Iſtennek parancsolattyát által hagták es meg ſzegték, minden ûdôbéli embereknek ſorſok es álpottyok mint egy tûndôklô tûkôrben elônkben támaſztya, es ugymint ujal mutattya megh: Mert ſoha nem volt oly nagy hatalmas Czaſzari meltoſag, Kiraly, Herczeg &c. az kinek ezen az kapun által nem kellet volna menni,

menni, az egy Enoch es Illyes Propheta kivûl. Innen vagyon mikor az Moſes Propheta meg iria az réghi ſzent Patriarchaknak hoſzſzu ideiglen valo életeket, nem hadgya csak azonban, hanem eleteknek végét is meg ielenti, mikor igy ſzol: Adam éle kilentz ſzáz harmintz eſztendeig, ſ-meg hala, Setth éle 912. eſztendeig ſ-meg hala. Mathuſale ele 969. eſztendeig ſ-megh hala, Hát helyeſen mondgya az Apoſtal ez magyarazatra fel tött igékben: Hogy minékünk itt meg maradando varoſunk nincsen, ha nem kövétkezendőt, jövendőt kel varnunk.

Mely igéknek rövideden való ſummaia csak ez: Hogy ez vilagi nyomorult életünk nem mind örökke tart, hanē vagy moſt vagy továb ez teſti életnek végének kel lenni, mellyet értet az ſzent David 1. Reg. 2. Midőn igy ſzol: *Vado viam univerſæ carnis.* Hát az ki azt kivannya, hogy annak à kövétkezendő varoſnak polgár tarſa lehéſſen, kegyes életet köveſſen.

Három kivaltképpen valo dolgokat magyaráz-zunk itt meg az igéknek világosb értelméiért.

Előſzör mely igen rövid légyen embernek ez világhi élete, az-is penigh az rövid élet ſok rendbéli nyomoruſagokkal tellyes.

II. Mi az oka hogy ez világnak nagyub réſze ez kövétkezendő hazára illyen tunyan igyekezik, vagyakozik.

III. Hogy hogy kel magunkat arra az kövétkezendő hazára kéſzitenünk?

AZ ELSŐRŐL.

Hogy embernek élete igen rövid légyen, és ſenkinek itt meg maradando városa ne leheſſen, az-is penigh az rövid

élet sok nyomorusagok es változások alá légyen vettetvén meg erősítik ez következendő bizonságok: *Psal. 39.* Az sz. David embernek életet csak egy tenérninek mondgja: mikor igy szol: *Iehova feciſti palmares dies noſtros.*

Mely David mondása mind annyiszor eszünkbe jutattya az mi életünknek rövid voltát, valamenyiszer kezünkel valamihez nyulunk, mely kitsin részét foglallya bé az mi kezünk akar mi dolognak-is. *Ittem: Psal. 144.* Az ember hiaban valóságh alá vettetet, az ő életének napiai mint amaz el menő embernek árnyéka. *Esa. 40. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius ut flos agri.* Iob Patriarcha c. 14. ezent erősiti, az mely ember ugymond, A szonyiallattul szűlettetet kevés ideig él, es sok nyomorusagokkal tellyes élete. Ertette ezt az Solon ki az Gőrög orszagbéli 7. bölcsek közzül egy volt, midőn az Lydia nak Kirallya az Cræsus előt az embert nyomorusagnak nevezte: Mert az mint az Homerus fabulaja tartya, az Iupiter minden embernek egy egy poharitaltád meg innya mikor ez világra szűletik, melynek nagyob részét az nyomorusagnak hordaiából csapollya, de az bodogsagnak hordaiából csak keveset cseppent belé. Nem oknélkül cselekette hát az Philippus Macedo, hogy mikor az Athænasbélieket meg győzte volna, hogy azzal az szep győzedelemmel magát el ne hinné, egy aprodgyanak ugyan meg parancsolta vala, hogy minden nap kelet előt ágyas házába be menne es azt mondaná nékie: *Rex memineris te non Deum ſed hominem te variis ærumnis & moleſtiis obnoxium.*

Némellyek gondolkodván az emberi életnek hamar el mulando voltarol az vizen való buborékhoz hasonlitották

tak azt, mint az Pannonius elegia 8. *Quam cito bullatæ pluvius tumor interit undæ.*

Tam postrema cito cui libet hora venit.

Az sz. Iácab Apostol az fústhöz es parahoz hasonlittya cap. 4. Micsoda ugymond, az ti életetek? Csak valami para az, az mely csak keves ideig tart, és annak utanna el mulik, értette ennek igaz voltat az Cicero-is ki *in Catone Maiore* illyenképpen szollot: *Ex vita ista discedo tanquam ex hospicio, non tanquàm exdomo, commorandi enim natura nobis diversorium non habitandi locum dedit.* Mely mondás még az nagy hatalmás Feiedelmekre-is ki terjed: Mert vallyon hova lehetet égh alat hatalmasb es győzedelmesb Fejedelem amaz Világ-biro Sandornál, még-is életének napjait harmincz harom esztendőnel tovab nem érhette méltosagaval, hanem az mint az Historiak elönkben tamazttyak, Babylloniabā hala meg nagj hertelen, és mikor Alexandrianak egy fő várasaban akarnák arany koporsoban temetni, égynehány Philosophusok vadnak jelen és igy beszelgetnek felőle.

Az eggyik azt mondgya: Ez előt ugymond, egynehany nappal az Alexander az ő palotaiaban Kiralyi szekibe űl vala: Ihon most à test emeztő koporsoban fekszik.

Az masodik ez előt, ugy-mond, ez világ sem vala eleg neki, most csak negy sing földel-is meg kel elegedni, mely ő telhetetlenseget nagy sirva emlitette meg az edes Annya az Olympia Aszony mondván: Iay szerelmes Fiam életedben az eget-is birni akarod vala nagy telhetetlensegedből: holtod után penig mayd csak abban sem lehet reszed, az ki minden halando emberekkel kőz, tudni-illik az földben valo temetesben.

Az harmadik Philoſoph igj ßolot vala: Ez az Alexander ez előt nagy czifra Kiralyi étkekkel hizlallya vala magat: Moſtan pedig az fergeknek léſzen eledelévé.

Az Iulius Cæſar felől-is azt olvaſſuk: hogy mikoron eſtve nagy hoſzu *diſputatiot* tőt volna arrol, micsoda halálnak neme volna legjob es győnyőrűſegesb: azt végezi hogy az à mely az teſti faydalmoknak hamar véget vét; Fel hiak más nap az tanátsban, bé űl arany ſzekiben, rea tamadnak 23. ſebet eytenek rayta es meg hala.

Mikor az réghi pogánok ez vilagnak illyen forgando változo es álhatatlan állapattyárol gondolkottak, igen ſiránkoztak es illyenképpen ſzolrak: Iob volna embernek ſoha nem ſzűlettetni, avagy penig ſzűletéſe után méten meg halni. Talam ez volt az oka, hogy az Scytak az embert ſzűleteſenek idejen kéſerveſſen ſirattak, haláloknak idejen penig nagy vigaſſaggal temettek el.

Az Perſiai Fejedelemnek Xerxeſnek állapattya-is ezen dolgot mutattya, ki felől azt irta Herodotus, hogy táboraban tizen-egyſzer valo ſzaz ezer vitezek voltanak, kikre képeſt magát igen el-is hitte vala, ugy-annyera, hogy még az Helleſpontuſt-is meg pricskelte, és az tengerben egy nehany ezer bekokat hanyata, mikor haborgana: de annak utánna magában ſzálván és éz világnak álhatatlan voltarol elmelkedvén fel mene egy nagy magás hegyre, hogy az ő Táborának ſzelit, hozzát meg ſzemlélné, és mindgyátáſt el fakada ſirva, mely dolognak mikor az Artabanus [az Xerxes Attyanak Battya] okát kérdene, azt feleli az Király, im az juta, ugy-mond, eſzemben mely igen rővid legyen embernek élete, ugyannyira hogj noha 11. ſzer valo ſzáz ezer ſzámu vitezim vannak mo

Lib. 7. Pol.

ſtan, mindazáltal, ha csak egy fegyver mia beñek el nẽ eſ-
nek-is, mindazáltal *roo.* eſztendő mulva csak egyis nem el
ebben. Ezen dolgot rebeſgette az Severus Imperator, mi-
kor azt mondta: *Omnia fui, nihil mihi profuit.* Az Gállya-
nak Királya-is halálának elődeden igy panaſzolkodot:
Tekintſetek mely hatalmas és kazdag Feiedelem vagyok,
mind az által minden hatalmammal es gazdagſagommal
is életemnek határat tovab nẽ vethetem. Saladenus azon
panaſzolkodot hogy csak egy ingecskével kel minden bi-
rodalmabol ki kőltőzni. Veſpaſianus azt mondgya, hogy
ſoha ő az Iſten ellen *1.* ſzernél tőbſzőr nẽ vétkezet ollyat,
az mellyet ő meg bant volna, még-is erővel elvenné életét.

Helyeſen mondgya hát az Syracides cap. 40. hogy
nagy nyavalyára teremtettenek az emberek, es nagy iga
ala vettettek az Adam fiai az ő ſzűletéſek napiatul fogva,
mind halálok orajáiglan, es el temetéſekig: mind az Ki-
ralyok ſ-mind az kőz rendek, mind azok az kik Barſon-
ban jarnak es koronatviſelnek, ſ-mind azok az kik nyers
vaſzonban jarnak, ſ-mondhatnád.

Miért rẽdelte Iſtẽ az embernek életét illjen rővid időre?

I. Ezert, hogy ſenki életének meg iobbitaſat ne halo-
gaſſa, hanem kéſzitſe magát az Iſtenes életre, à Syracideſ-
nek imez ſzep intéſe ſzerint: *Non tardes converti ad Domi-* Syrac. 5.
num, neq; differas de die in dem; ſubito enim exardeſcit ira eius, &
in tempore ire diſperdet te. 2. Hogy ez világi nyavalyáink es
nyomoruſagink tűrhetőbbek legyenek, mert *omnia brevia*
tollerabilia es hogy az mi békeſſéges tűresűnknek jutalmat
élővé hozzuk az Apoſtolnak amaz ſzép mondaſa ſzerent: 2. Cor. 4.
Momentanea lænitas afflictionis noſtræ, æternũ pondus gloriæ con-
ficit nobis.

III Hogy ez világi gyönyörűſeges dolgainknak meg koſtoláſából, (mert azert ugyan itt meg koſtoltattya Iſten az ő jo voltát, à mint az David bizonyittya Pſal. 34. *Guſtate & videte quam bonus ſit Iehova*) Hogy mondom ebből tudgyuk meg bőcsülleni az örökké való bodogſagot, mely nem tſak kitſin ideig való hanem örökké való leſzen, es igy annak meg ſzerzéſében inkab forgolottok.

S-hát miert akarta illyen nyomoruſagoſſa tenni csak ez rövid életet-is?

Hogy ebben fő bodogſagunkat ne helyheſzteſsük. Hát mikor io állapatoczkank vagyon abban fel ne fualkodgyunk, hanem mindgyáráſt eſzünkben juſſon, hogy ſzomoruſag és kéſerűſeg következhetik utanna. Talam ertette ennek neminemű reſzet az Phileph Király, hogy *poſt phœbum nubila*, iſmet *lætitiæ luctus terminus eſſe ſolet*. Mert mikor egy nap harom nagy örömet hallot volna. 1. hogy in olympiaco certamine ő lőt volna győzedelmes. 2. hogj az Pármenio hadnagy meg verte volna az Görögöket az kik ellen küldötte vala. 3. Hogy az Feleſegenek az Olympia Aſzonnak égy fiui magzattya ſzületet volna. Mely dolgokat mikor egy oraban megh mondottak volna az Philep Királynak mindgyaraſt kezeit az égh fele fél emelé és igy ſzolla: *Dÿ vobis ſupplico ut tot res ſecundas mediocri malo compenſetis.* 2. az nyomoruſagokkal tanit az Vr Iſten az Atyafiui ſzeretetre: hogy mivel láttyuk az nyomoruſagot kőznek lenni, más nyavalyajan tudgyunk kőnyörűlni. Olvaſſuk az Theſeus felől hogy mikoron az ſebeſeket moſogatnaia azt mondgyak vala neki, hogj bizza máſra azt: Mond; *Non turpe hominibus aliorum mala.* Nem rut dolog más nyavalyaján kőnyörőlni.

Mit

Mit tanollyunk mind ezekből?

1. Azt hogy, noha it meg maradando varoſunk nincsen hanem innen ki kel az halál által mennünk, mind az által az nem történetből eſik, az mint az Epicuréuſok es Stoicuſok tanitották, hogy Iſtennek az halando dolgokra ſemmi gondgya nincsen: mert azt állattyák ők, Sap. 2. hogy *caſu morimur* tſak történetből véletlenül halunk meg; hát minden kételkedéſnélkül el kel hinnünk, hogy minden emberek Iſtének providentiajabol halnak meg. Erősiti ezt az Iob. P. cap. 14. Az ember életének holnapi ſzama te nalad vagyon Vr-Iſten, az ő életének határt vetettél, mellyet ſenki által nem hághat. *Tempora noſtra in manu Dei*: Az mi ideink Iſten kezeben vadnak, Mind az ſzületeſnek ſ-mind az halálnak bizonyos ideie vagyon. *Hebr. 9. Statutum eſt omnibus ſemel mori.* El vegeſztetet dolog az, hogy minden embernek egyſzer égyſzer meg kelleſſék halnia. *Pſal. 31.. Eccle. 32 Heb. 9.*

Miért kel ezeket értenünk?

Ennekokaért, hogy az Iſtennek providentiaia felől való gondolatbol ſerénbek es iob keſzületűvek legyünk az halálhoz, mert nem veſzedelmekre ſzolgál az hiveknek, hanem mint amaz meg farat ember, hogy az álom után ugyan meg uyul, igy az hivek az teſti halál után ugyan meg uyulnak, mert az halandoſagh halhatatlanſagra, az romlandoſagh romolhatatlanſagra, az gyalázatos állapat ki mondhatatlan dicsőſégre fordul, à mint az ſz. Pal *1.Cor. 15.* ezt ſzépen diſputallya.

II Vgyan innen amaz közönſeges mondaſnak igaz voltat-is megh tanulhattyuk, hogy bizonyosb ſemmi nincsen annal hogy meg kel halnunk, de bizontalamb ſemmi

mi nincsen, halálunknak orajanal; Mellyet Isten azert akart az emberektől el titkolni hogy megh téréseket ne halogassak, hanem az ő életek legyen mint egy *perpetuum pœnitentiæ exercitium*, Mert iollehet minden ember maga felől ugy szoles itel, mint ha ő is bűneit utalná; de azert igen titka az ki ugyan valoban az bűn ellen tusakodnék.

Luc. 12. Sokan követik amaz gazdagnak peldaiát, az kinek sok esztendőre gyűjtőt élese vala es igy szol vala: Nosza lakjál lelkem sok tákarmányod vagyon: de ez ellen az *Securitas* ellen azt mondgya Christus hogy bizontalan az ember életének es halálának oráia: Bolond nem tudod ugymőd halálodnak oráiát, netalam csak ez ejellis meg kivánnják lelkedőt, es az mit gyűjtőttél kie lészen? Ez fele telhetetlenség volt Alexanderben is, ki halála felől nem gondolkodván azon bánkodik volt, hogy az Democritus Philosophustol azt hallotta volna, hogy még több világ is volna; ő pedig meg azt-is meg akarná hodoltatni, magá még csak az edgyiket sem hodltatta vala meg éppen. Nem oknél kűl mondgya hát az Bölcs: *Eccl. 7. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua & in æternum non peccabis.* Minden dolgaidban meg emlekezzél az te utolso végedről es soha őrökké nem vétkezel, mely mondasaban főképpen az halálnak bizontalan volta foglaltatik bé, ugy hogy az Christus mondasa is ahoz hasonlo légyen: Vigyázzatok ugymond, mert nem tudgyátok mely orában jő el az Vr, estve avagy reggel, eyfelkoré ávagy tyuk szokor.

AZ MASODIKROL.

Holott értyűk s naponként kostollyuk, menyi sok nyomorusagok alá vagyunk ez földőn vettetvén: es holot azt is értyűk az Isten könyveből hogy ez világhi nyavaljas

elet

élet után mas örökké való boldog élet következik. Hát mi az oka hogy még-is az emberek arra az boldogh életre nem ügyekeznek, vagyakoznak? Első oka ennek az *holigopistia* az embereknek kitsin hitősegek, hihetetlenségek, kiknek akar mint kialcsák à Tanitok, hogy ha amaz nagy Moses Propheta az ő szép tündöklő orczáiával le szallana, az ő édes nyugodalmanak helyéről is, avagy ha amaz harmadik éghben ragattatot sz. Pal Apostol mostan fel tamadna es ide ez siralomnak völgyére közinkben jönének is: es hogy ha az örök életnek bodogságában lévő üdvözült lelkeknek ditsősseges állapattyok felől tudakoznánk tőllök-is, mégh sem tudnának egyebet mondani az mit régenten az Esaias Propheta cap. 64. mondot, hogy annak az bodogságnak massat szem nem látta, fül nem hallotta, sőt meg szive gondolattyaban sem örlőt embernek: Mondom akar mint kialtsák à Tanitok ennek az lelki hazának drágalatos voltát: mindaz által minden szép intéseket csak csufsagnak itilnek es szofia beszédnek: sőt némely agya furt emberek azt kialtyak, de ám bár laknek Isten menyorszagban csak en itt ez földön élhetnék.

II. Némellyek ez földi emberek közzül azt forgattyák: En most jo egességben tiszteségben vagyok, mindé fele jokkal bővölködöm, semminélkül nem szükölködöm: Sőt oly állapatu vagyok, hogy még maradékimnak, magzatimnak-is bőcsülletes hirt nevet szerezhetek, hogy kiván koznám hát illyen állapatban ez világbol ki mulni, es az bizonyost az bizontalanért el hadni? Ez felék addig kapdosnak ez el mulando világhoz, hogy az örök életet el veszti miatta. Az Iob P. mondasa szerint. E felék ugy- *Iob. 4°.*

mond, az ő ſzorgálmatoſſaggal bé gyűjtőt gazdagſagokat idővel maſnak hadgyák, es az koporſo léſzen mind őrökke az ő lako helyek, *id eſt*: az Iſtennek dicsőſſeges ſzine látáſatul meg foſztatnak el veſznek.

Ez féle gazdagſagokban bizakodoktol ſzol az Ezechiel-is cap. 7. Az ő ezűſti az uczán haigaltatnak el, es az ő arannyoktol meg valnak, az ő arannyok ezűſtyők őket meg nem ſzabadithattya az Iehova buſuláſanak idejen.

Hát ha azt akarod hogy az kővetkezendő varoſbol az őrők életnek bóldogſagából ki ne rekegy, az mi Idvezitőnknek draga ſzép intéſéhez tarcsad magadot. Ne gűycsetek ti magatoknak kincset ez főldőn, à hol az moly es az roſda meg emeſzti, es az lopok fel áſván el lopjak: Hanem az égbben gyűjcsetek ti magatoknak kincset, az hol ſem az moly, ſem az roſda meg nem eméſzti, ſem az lopok el nem orozhattyák. *Matth. 6.*

III. Hogy némellyek ez főldről amaz lelki hazára nem igyekeznek, vágyakoznak, ez az oka, mért igen ritkán avagy penig ſoha nem ſzoktak az felől beſzelgetni: Gyakrabban hallanad ez világ Fiaitul, hogy gazdagſagokat kéncseket emlegetik, forgattyak, hogy nem mint az őrők életnek, bodogſagnakutát: Nem gondolkodnak ez felek az Szent Pál Apoſtolnak dragalatos ſzép inteſe felől, hogy akar ki mit kapdoſſon ez világhoz, ſenkinek ez világot mind őrőkke ſem adtak, ſem igirtek, hanem mint egy ſatorbol nagy hertelen, mikor ingyen ſem vélnők, ki kel kőltőznünk, mulnunk.

IV. Nemellyek, hogy minden dolgokat elől ne ſzámlállyák, azert nem vagyakoznak igyekeznek azőrők

életre:

életre: mert az ejeli, nappali dorbezolas testi kivánságh, ektelen buiaság minden tetemit ugy el futotta, hogy meg csak ingyen sem elmelkednek az felől, hogy vala-ha az bűnöknek véget kellene vetni, és ugy kellene más bodogab hazára igyekezni. Ez felék meg fertőzőt lelkeket bűdős dőg testekből, mint az űrget az liukbol ki öntik, és magokat őrökke valo kárhozatban veszedelemben eytik: Kik ha ez világi sok friſſen valo lakaſſal meg nem elegedhettenek, az Pokolnak kéſervés fenekén az ki mondhatatlan és vég-nélkűl valo nagy kinokkal kel meg elegedniek, amaz friſſen lako Bodiſar Királlyal és az Gazdaggal.

AZ HARMADIKROL.

Hogyhogy kel minen magunkat arra az kővetkezendő váraſra keſzítenünk?

I. Igaz hittel mellyet ſe egy teremtet állathoz, ſe máſhoz ne csatolly, hanem csak amaz őrők élet keſzitő Ieſus Chriſtushoz, ő benne meg nyugodgyal, és el hidgyed azt bizonnyal, hogy az ő dragalatos áldozattya te eretted lőt eggyikért és elegſegeſ-is volt.

II. Békeſſeges tűres ſzenvedeſ-is kivántatik, mely jo ſagos cselekedet nem minden ember kérteben terem, mert kik mindenkor bodog állapatban vadnak, nem tudhattyak micsoda legyen az *patientia*, es-nem-is tudgyak, lenneneké bekeſſeges tűrők avagy nem: Hát kereztyeni tiſzted ez, hogy az Iſtennek ſuitolo oſtori ellen ne zugolodgyal, hanem az Iob Pátriárchának dicsiretes példáját kőveſſed, ki az őtet boſzſzonto barati előt illyen képpen ſzol: Noha nagy kinomban ugyan fogaimmal *Iob. cap. 13*

ſzaggatom teſtemet, és lelkemet csak markomban tartó, mindaz-által azt mondom az en Iſtenemnek, hogy ha meg ól-is még-is csak ő beone bizom. Ide illik az vén Tobias példáiá-is, midón az Iſtennek gondgya viſéleſét ſzémere hánnak, és haſzontalan voltat forgatnák előtte illyen igekkel: Bezzeg ſokat haſznált az te nyomorultakkal valo ſok io tetemenyid, ihon azzal fizeti meg Iſten hogy minden joſzagodtul meg foſztatot ſzemed világát-is el vőtte: Bezzeg ſzép kegyeſſen felel: Hallád ne beſzéllyetek ugy, mert mi ſzenteknek maradeki vagyunk, és mi ez nyomoruſagok utan, más életet várunk, mellyet az Vr Iſten meg ád azoknak, à kik az igaz hitben végig meg maradnak.

Az Sz. Pal Apoſtal-is forgolodot az tanitáſnak tiſztiben: Iſten tudna elő ſzamlálni menyi ſok vereſegekkel marcsongották, tőmlőczőſzték, vegtere mikor fejèt akarná vétetni Nero Czaſzar Romaban bucsut vészen Timotheuſtól és igy ſzol: Immaron en meg áldoztatom, és az en meg oſzlattataſomnak ideje jelen vagyon: Ieles vitezſeget vitezkedtem, futaſomat el végeztem, hitemet meg tartottam, az mi hátra vagyon, le tétettetet enneké az igaſſagnak Coronaja à mellyet meg ád eőnekem a zVr-Iſté az igaz biro az utolſo napon: Nem csak nekem penig, hanem mindeneknék valakik az ő meg jeleneſet ſzeretik. *2. Tim. 4.*

III. Erre az kéſzűletre kivántatik az tiſzta ſziből ſzármazot könyörges, melyre ſzépen inti az Chriſtus az ő Tanitványit halálának előtte: Könyörögjetek, ugymond, hogy kéſértetben ne eſſetek. Summa ez hogy az Kereztyen embernek hálákat kel adni az el-vőt jokért,

mellye-

mellyeket Iſten ő benne el kezdet, és à mellet kérni kel hogy az hitben meg erősitsen, minden kéſirtetek ellen meg tartſon, halálunknak ideien batoritſon, vigaztallyon, bodog és csendes ki muláſt adgyon, es az életre be vigyen.

IV. Es utolſzor, hogy ezt meg nyerhesſük, a z igaz hit ben, es az meg iſmert igaſſagban, az mi életünknek utolſo határáiglan meg kel maradnunk, mert azt mondgya Idvő zitónk: *Matth. 10. Qui perſeveraverit ad finem usq; is ſervabitur.* Az ſz. Ianos által-is igy ſzol: *Eſto fidelis usq; ad mortem & dabo tibi coronã vitæ.* Mind ezeknek utána, ugy kel az mi lelkünket, az lelkeknek Paſztorának ajánlanunk, à ſz. Dávidnak, az Chriſtuſnak, es az ſz. Iſtvannak példá- iokkal. Az ki magát illyen képpen kéſziti arra az bodog városra, mellyet itt emleget az ſz. Pal Apoſtol, az feic ember bator ſzivel mondhattya az Daviddal Pſal. 116. Tery meg oh en lelkem az te nyugodalmodban, mert az Iehova Iſten jol tőtt te veled, meg mentette lelkemet à halálból, ſzemeimet az könyhullatáſtol, labaimat az botránkozaſtol, immár ſzünetlen iárhatok az en Iehova Iſtenem előtt, az élőknek földén.

Paſ. 31. v6
Luc. 23. 16.
Act. 17. 19

Vgyan ezen itiletben legyünk ez mi Chriſtusban ki mult bodog es halhatatlan emlekezetű Felſeges Aſzonnyunk felől, hogy magat igaz hittel, nyomoruſagiban valo bekeſſeges türeſſel, buzgo könyörgeſſel, es az igaz hitben vegiglen valo meg maradaſſal keſzitette, tudom ſ-el hittem, hogy el ette amaz bodog hazat, melyben moſtan elegedes nelkül örvendez es vigadoz. Nyugoſſa à mennyei Vr Iſten ő Felſeget, mind addiglan mig az Chriſtus az ő hatalmaſſaganak Angyalival el jő, holtaknak es eleveneknek igaſſagos ſententiaban valo meg itileſere, es akkoron dicsőült teſte lelkével eggyeſülvén végnélkül uralkodgyek az győzödelmes Anyaſzentegyhaznak elő tagiaival.

AMEN.

Ad Lectorem.

NOha ſzorgalmatoſsan igyekeztűnk, kegyes olvaſo, az nyomtatásban valo fogyatkozaſokat ki tőrleni; maradtak mind-az-által még-is nemellyek, mellyeket vagy mi nem vőttünk eſzűnkben, vagy az Typographus. Azokat azert igy jobbitſad meg:

Pagina 8. linea 6 pro Kereztyeneknek, *lege* kerezteknek. *pagina* 12. *lin. 9. pro* emberet-is, *lege* emberit-is. *Ibidem linea ult. pro* meis, *lege* mei. *Pag. 21. lin. 22. pro 1.* Ioan. *21. lege* Ierem. 12. 1. Iob. 21. 7. *pag. 25. lin. 13 poſt ez* világon *adde Pſal. 13. 12. pag. 44. lin. 10 pro* Auguſti, *lege* Maij. *pag. 53. lin. 13. pro* fac eſſe, *lege* faceſſe. *pag. 62. lin. 17. pro* peccanti, *lege* peccati. *pag. 66 lin. 22. dele* mint. *Pag. 74. lin. 27 pro* kőlto *lege* koltőződ*ő*, *Pag. 75 lin. 13. dele* Haſzna. *Pag. 87 lin. 1. pro* manum *lege* manuum. *pag. 117 lin. 8. pro* Galileæ *lege* Galilææ. *Ibidem lin. 14. pro* Idvőzitőnkben minket, *lege* Idvőzitőnk bennűnket. *Pag. 143 in margine,* Cicero in Tull. *lege* Cicero in Thuſcul. *pag. 144 lin. 12. pro* de patri, *lege* de putri. *pag. 149. lin. 15 pro* vegezeſekat, *lege* vegezeſek ez. *Pag. 163 lin. 19. pro* inteztetve, *lege* inteztetet. *Pag. 170 lin. penult. pro* igeievel *lege* igirettel. *Pag. 176. lin. 3 pro* beatas *lege* beata. *Pag. 189 lin. 2. dele* által. *Pag. 223. lin. 19. pro* mely az halalnak ſoldgya, *lege* melynek ſoldgya az halal. *Pag. 249. lin. 1. pro* teſtimoniis, *lege* teſtimonii. *Ibidem lin. 20. pro* hanc qui, *lege* hancá.

Az tőbit kőnyű magadtul meg iobbitanod. B. V.

Mutato tabláia az emlekezetesb dolgoknak.

Abrázattya Rhoduſnak ſebekkel meg rutitatvan még-is io remenſeg ben volt Pagina 110.
Abrázattya ſ-feie embernek az csillagos éghez haſonlo, 160
Aegyptusbeli Papok ſzokaſa 238.
Aeſchiluſnak veletlen halála 121.
Agya veleie embernek az teremtetlen éghez haſonlo. 160.
Agyeka ésgyomra embernek levegő éghez haſonlo ibidem
Aiax Iſtennék ſegitſegre valo hivaſat meg veri, 121. 234.
Alacson eredetű az ember. 61. 73.
Aldaſok nyomoruſagok mind Iſtentűl vadnak 68. 69.
Alexandertűl halhatatlanſagot kérnék az Philoſophuſok, nem adhat, 199.
keves ideig élt, ſ-hol holt legyen meg, 253.
teſte felőt az Philoſophuſok mint beſzelgettek és Annya mint ſiratta. 253. 254.
abrazattyarol mit mondot legyen az Iulius Cæſar, 2. 42.
Allapodot ideie embernek minemű legyen 155.
Allatokbol, meg holt állatokbol féreg léſzén 144.
Anacreon Poëtanak veletlen halála 121. 235.
Ariſtarchus maga őlte megh magat, 109.
Artalmas holnaprol dicsekedni 116 117.
Aſpis Kigyohoz haſonlo az halal 192
Atya, edes Atya es nem moſtoha az Iſten, ſ-miert. 142.
Attyafiaitol valo bucsuzáſa Feiedelem Aſzonynak 182.
az Aſzonyállatot micsoda tegye dicsiteteſſe 84. mi legyen tilzti. 89.
Auguſtinuſnak emlekezetes mondaſa 198.

B

Baratitol őletik meg Iulius Cæſar, 234. 254.
Bekeſſegeſekkel lakozik Iſten 175.
Bekevel kel az nyavalyakat embernek tűrni ſzenvedni, 36. 37.
Belyege az io lelki iſmeretnek, tűres ſzenvedes, 78.
Belliſarius nagy győzödelmes hadnagybol kolduſſa lőt. 234.
Bias mondaſa. 7.
Bodog kicsoda, és miert 38. 39 143
Bodogſaga embernek miben állyon diſputaltak à Philoſophuſok 35 140
Bodogh emlekezetet ember hogy hagyhaſſon utanna, 133. 134.
Bodogok miert kik az Urban meg halnak, 143.

Bodogtalan az emberi nemzet ez életben ſ-miért, 224.
Bucsuzáſa Feiedelem Aſzonynak 178. & ſequent.
Bucsuzáſnak kereztyeni modgya és formaia 174.
az Bűn nehez és kónyű, ſ-hogyhogy [200. 201.
C
az Cananæa Aſzony nyomoruſagh által jut Iſtennek ismeretire, 17.
Cato meg ölte magat 146.
Chriſtus fel tamadás, ſ-miert 46. Igaz Iſten 48. hinni ő benne micsoda legyen 49. [ért 146.
Cleombrotus magat meg ölte ſ-mi-
Conſtantinus Romanak ſzépſeget az Perſanak mutogattya, 196
Craſſus gazdagbol ſzegenyé leven csuſoltatik 241
Crœſus Cyrus foglya. 232. Gaſzdagſagaért boldognak kiván mondatni, 241
Cseſemőſegeben ember minemű legyen 152. 205. 206,
Csontya, tereme, huſa embernek haſonlo az földhöz 160.
D
Dicsekedni nem kel ſenkinek az holnapi naprol. 112. 113. 114 mert artalmas 116. 117.
Diogenes Cynicuſnak az ember agya koponyarol valo emlekezetes mondaſa. 125. 198.
Dionyſiuſnak emlekezetes eſelekedete, 97.
Dűcsőſegnek, az igaz dicsőſegnek mi
mi legyen fundamentoma 241
E 243
Egeſſeg, az io egéſſég Iſtennek meg bócsűlhetetlen ajandeka. 103. 171. álhatatlan: 96.
Ez élet minemű legyen. 205, 206. igen ſzerettetik az emberektűl, 210. 211.
Nazianzenuſnak arrol valo ertelme. 206 207.
nagy változás alá vettetet. 118.
meg hatarozatot 7. [119. 120
nyomoruſagokkal tellyes. 229. ſ-miért 256.
rővid 227. 228. 251. 252. 253. 254. ſ-miert 255. 256.
Iſtentől vagyon 93.
ieles ſzép ajandeka Iſtennek 94.
micsodak untaſſak meg velünk ib
Het gradicsokon forog, ſ-melyek legyenek azok 152. & ſeq.
az Ember micsoda legyen 95.
micsoda Ariſtoteleſnek itileti ſzerint 152
legh nemesb teremtet állattya Iſtennek 60.
alacson eredetű, 61. 73. 95.
rővid életű, 63 Sok nyomoruſag alat forgo 64. 224.
mellyeknek vége az halál 66.
cseſemőſegeben minemű 152 205. 206.
gyermekſegebe minemű 153 206
fel ſerdűltſegeben minemű 153. 154. 206.
iffiuſagaban minemű, 154
álla

állapodot ideiebe minemű 155
vénségeben minemű ibid.
Materiaia föld, és à minemű 157.
ékessen alkuttatot 158. 159
Mikrokosmusnak miert mondassek. 60. 160.
kerekded mint az ég és à föld 160
husa, csontya, tereme hasonlo à földhöz, ibid.
az erekben folyo vére hasonlo az folyo vizekhez ibid.
agyeka gyomra hasonlo az levegő éghez ibid.
feie s-abrazattya az csillagos éghez hasonlo ibid.
agya veleie à teremtetlen eghez hasonlo. ibid. 160.
lelke mi modon teremtetet legyen. 163. 164.
lelkenek minemű erei legyenek 164 165. Het potentiai 165 166
mint nyerhessen io tanubizonságot arrol, hogy életében Isten előt kedves, és holta után io hire neve Sz emlekezetben maradgyon, 239. &c. [ni 74.
mint kellyen neki ez világgal él-
Emlekezetek az hitetleneknek el vesz. 130 Az kiknek meg maradis gyalazatban vagyon. ibid. 131.
Emlekezetek az igazaknak örökke meg marad. 131.
s-mi modon 131. 134.
Emlekezetet, boldog emlekezetet mint hagy hasslunk utannunk 133.
éppi-
Eppites által heiában io emlekezetet keresni, 241
Erdőhez hasonlo è világ s-miert 125
Eredetiről embernek meg emlekezni üdvösseges 72
Erdelytül s-Magyarorszagtol bucsuzik Feiedelem Aszony, 185. 186.
Esetek az Szenteknek iavokra szolgálnak, s-hogyhogy 17. 18.
Ezechiel embernék fianak miért nevezteték 193. Felesege halálá meg tiltatik sirni, s-miért 202. 203.
Fabiusnak Romai Senatornak veletlen halála 120. 236.
Feiedelem Aszonynak utolso szavai, 177. 178.
az Feiedelmek Istenek 169.
meg halnak mind az által ibid.
Feie s-abrazattya embernek az csillagos éghez hasonlo 160.
Lelknek lako palotaia 161.
Felebaratink szeretetire micsoda serkencsen, és miról dicsirük 248
Felelem két rendbeli Fiui és szolgai 84.
Feltámadás à Christus s-miért 46
Feltámadást hol kellyé keresni 47
Fel serdültségeben minemű az ember 153. 154. 206.
Ferietül valo bucsuzasa Feiedelem Aszonynak, 178
Fogiyok kik legyenek igazán. 7.
Föld embernek materiaia és minemű 157. 158.
Franciscus Gallyai Király, Hispaniai Király

Király rabia meg szabadul ibid.
Fületlenül irattatik az halal s-miert G 197.
Galliai királynak halála oráián valo panasza, hogy nagy gazdagsagaval, csak egy oraval-is eletet meg nem hosszabbithattya. 225. 255.
Gazdagsagban embernek nem kel bizni 76.
Gazdag tobzodoknak testek büdösbek. 198.
Gelimer fogva vitettetvén nevetet, s-miert 231.
Genealogiaia Feiedelem Aszszonynak 217. 118. & sequent.
Gondgya viseleseinek Istennék uta és modgya 2.
mintha neha az meg szűnnek 3.
Gradiczi ember életének menyik, melyek, és minemüek. 152. 163.
Groff Simon Mitsban feleseget dorgallya. 218.
Groff Aszony Simon Mitsbanne egjszer, s-mind hét magzatokat szül ib.
Gubernatortul bucsuzik Feiedelem Aszony 180. 181.
Gyermekegeben micsoda, és minemü legyen ember, 153. 206.
H az
Hadrianus Papanak veletlen halala. 120. 235.
az Halal ket fele, Testi és Lelki és mindenik micsoda 51. 52.
micsoda orvosság legyen ellene. 30
köz mindenekkel, 57. 225. [52.
nem kel tölle felni, 35.
iavokra szolgal az hiveknek, 18. 52.
mert nekiék csendez alom, 52.
és abban Istennek irgalmassagaval vagyon, 9.
az ördögtül vagyon, 93.
mi modon legyen iob az életnel 94 95. & sequent.
idő előt nem kel kivánni 109.
mindeneknel erősseb. 199.
kegyetlemb, 209.
szaraz csontokban iriák ki, s-miért, 196. Orrotlan s-miért ibid.
vakon, s-miert ibid.
fületlenül, s-miért 197.
kasza kezeben, s-miert. ibid.
Halni, meg halni az Vrbá kik mondassanak 143.
Halottas hazhoz miert legyén iob menyi, hogy sem mint örömnek házához 222.
Halottyat szabad embernek modgyaval siratni, s-miert 146. 203.
s-mint kellyen siratni, 203 204.
Halottyok feliben regen az Sidok sipolokat fogattak, s-miert 146
Herodes mint veszet legyen el 109. 122.
az Hitetlenek io szerencseje az hiveken nagy proba 12. 23.
mint kellyen azt el nyomni 21.
emlekezetek è földről el vesz. 130
az kiknek meg marad-is gyalazatzatban vagyon, ibid. & 131.
Hitért teszén Isten io tanubizonságot

got émberről, ſ miért, 243. 244.
es minemű legyen az à io tanubizonſag, 245. 246.
Hitet mivel kellyen gyakmolitani 41.
az Hitiről valo vallás tetele Feiedelem-Aſzonynak, 177. 178.
Hitről valo vallás tetel micsoda és mely ſzükſeges 239.
az Hivek holtok utan hova mennyenek 19
Hiveknek teſti halálok, nem halal, hanem alom 52. Nem ártalmas, hané haſznos ibid.
Holnapi naprol nem kel dicsekedni, 112. 113. 114.
Holt emberből kigyo leſz. 144.
az Holtak hogyhogy, mondaſſanak élni, 50.
Huſa, csontya, teteme embernek haſonlo az földhöz 160.

I.

Iffiuſagaban ember minemű, 154
Igazak kicsodak, es miert, 25, 127. 128. Nyomoruſagokat tudgya Iſten, ibid. Az ő akaratyabol forognak raytok, ibid.
mi okon engedi meg Iſten, 26. 27
meg ſzabaditya őket azokbol, 29
az ő emlekezetek ő tokke megmarad, ſ hogyhogy, 128. 129.
ha ez földön nem is, az égben ſ-mi modon, 131. 132.
Jodogh emlekezetet mint hagyhaſſanak uránnok, 133 134.
Iob nagy értekű ember volt, 70. mindeneből hirtelen fordult kiſmint ſzenvedte, 71.
Io egeſſeg Iſtennek meg bócsülhetetlen ayandeka 103. 171
Io Aſzonyallatoknak tiſzti miben allyon 89.
Io inteſt meg nem fogadoknak micsoda legyen intalmok 7.
Io lelki iſmeretnek belyege tűres, ſzenvedes, 78.
Ioſephnek az nyomoruſagok iavara ſzolgaltak, 15.
Io tanubizonſagot ember mint nyerheſſen Iſtentől, 239 & ſ.
és az minemű legyen, 245 246.
Irgalmaſſagban harom dologh vagyon, 9.
az Iſten nem moſtoha, hanem edes Atya, ſ-miert 142.
miben allyon ſzeretete, 85. 86.
Vta és modgya gondviſeleſenek 2
neha az mint ha meg ſzűnnek, 3.
mint hadgyon el valakit, 4.
az oſtort és az mi erőnket megh meri, 5. [legyen 9
az ő csapaſanak kezdete micsoda
tudgja az igazak nyomoruſagat, 25
az ő akaratyabol forognak rayrok, meg ſzabaditya azokbol, 29. [ibi.
mind áldaſok ſ-mind nyomoruſagok ő tőlle vadnak, 68. 69.
Sz. emberitis neha meg keſerti 195
patikat kettőt ſzerzet embernek ſ mellyek azok 191.
embernek ő veſzi el kedveſet 201

Tik legyenek előtte kedvesek 239
hitért teszen io tanubizonságot emberről, 244
Istent szeretni mint kellyen, 20.
Istent szeretők kicsodak 14.
azoknak à kerezt iavokra szolgal 20
Itiletet nè kel tenni senlesbol, 105.
Iulius Cæsar baratitol ôletik megh 234. 254. Alexander abrazattyarol emlekezetes mondasa, 242.
Iutalma az testnek holta utan mi legyen, 144.
az Leleknek penigh testûl valo meg válása után, 145.

K

Kaszálo rét ez világ, s-miert, 197.
Kaszà à halálnak kezebé, s-miért ib.
Kedves szépség csalárd, s-miért 84,
Kegyetlen az halál, 209.
Keregded az ember mint az égh és az fôld, 160.
Ket patikat szerzet Isten az embereknek, s-mellyek azok, 196.
Ketségben esni nem kel az nyomorusagokban, 43.
Kezed gyûmôlcse micsoda legyen,
Késerû italok az nyavalyak, 19. [83
Kicsoda bodog, s-miert, 38. 39.
Királyi embert az nyomorusagok jutattak Isten Idvôsseges, ismeretire 17.
Kivánsaga az szemnek micsoda legyen, 192.
Kos, kutato kos, mely mindeneket ôklôdôz, mit abrazollyon, 44.

Lélék-

L

Leléknek iutalma testetûl meg válta után mi legyen, 145.
lako palotaia az embernek feje 161
minemû erei legyenek, 163. 165
mi modon teremtetet legyen 163.
Lelkimezitelensegé embernek Isten elôt utálatos 77.
Lucifer az magasságbol lé vettetik, 200. 201.

M

Magyar és Erdely orszagtul valo bucsuzása Fejed. Aszonynak 185.
Manes minemû tevelygesben lôt legyen. 68.
M. Crassus szegeny levén gazdagsagbol csufoltatik, 241.
Meg halni az Urban kik mondassanak 143.
Menyaszonynak és vôlegennek az Sidoknal egy emlekezetes ceremoniáiok mit jegyzet legyen 82.
Mercurius Trismegistusnak halála oráián valo emlekezetes mondasa, 215
Mezitelensége, lelki mezitelensége embernek Isten elôt utálatos 77.
Midas elôt valo emlekezetes mondasa Silenusnak 143.
Mikrokosmusnak miért mondassek az ember 60. 160.
Modgya és uttya Isten gondviselesenek, 2.

N

Naman az nyomorusagok akal juta Istennek ûdvôsseges ismeretire, 17. Nennye-

Nennyéről bucsuzik Feiedelem Aszony. 181 182.
Nyavalyaknak, nyomorusagoknak honnan legyen szár nazások 5.
nem kel azok alat beketelenkedni, 6. 36. 37.
szempillantasigh valok 8. 9.
nem kel azokbā kétségben esni 43
sapolodasra indittyak embert 12.
szamlálhatatlan sokak, 66
az hivek üdvösséget elő mozdittyak, 14.
mire valok legyenek, 30.
ollyanok mint az kéterűitalok 19.
meg kivántattyak emberrel az órók életet, 19.
vegék micsoda legyen 66.
Nyavalyas az emberi nemzet ez életben, s-miert 224.

O

Orczaian Istennek micsoda értéssék, 5.

P

Panaszok a nyomorusagokban honnan származzanak 16.
Papok szokasa Aegyptusban 238.
Patikat kéttőt szerzet Isten az embereknek s mellyek azok, 195.
Persa emlekezetes felelete Constantinusnak 196.
Philippus Macedo minden nap halandonak kiáltattya magat, 212.
Philosophusok Alexandertől halhatatlansagot kérnek 199.
Pompeiusnak negedes kerkedsege [234.

R

Reszegesek feddetnek 104. 105.
Rhodus sebekkel meg csonkitatvan még is io temenségben volt, 110.
Rövid ember élete 64.

S

Saladinusnak halalos agyabeli emlekezetes cselekedete és panasza 75. 76 255.
Safarok vagyunk az nallunk levő iokon, 78. 79.
Sator Istennek mi legyen és minemű, 212.
Senlesbol vakmeró itiletet nem kel tenni, 105. 106.
Sesostris, szekeret vono negy rab királyokon micsoda álkolmatossagal könyörült legyen. 122 231.
Silenusnak Midas elöt valo emlekezetes mondasa, 148.
Simon Mitsban felelegét dorgálya, ki egyszer s mind hét magzatokat szűl, 218.
Sipoltatták halottyokat az Sidok, s-miért, 146.
Siratni halottyat szabad embernek modgyaval s-miért 146. 147. 203.
Socrates örömest kiván meg halni, s-miért, 145.
Spurina vates jövendő mondasáért csufoltatik Iuliustul, 234 235.
Szémnek kivánsaga micsoda legyen 193.
Szépség, kedves szépség miert csalard, 84.

Sz. emberit-is gyakorta Iſten megkéſerti, 195. [230
az Szerencsét mint ſzoktak legyen irni
Szeretoi Iſtennek kik legyenek, 14.
Szofogadarlanoknak micsoda legyen jutalmok 7.
Szozatnak micsoda ezkőzei legyénSzűnek nyavalyai 97. [nék 162.

T

Tanács Vraktol ſ-nevezet ſzerint az b. e Kakoni Iſtvantul valo bucsuzaſa Fejed. Aſzonynak, 182. 193.
Tanitoitul valo bucsuzáſa Feiedelé Aſzonynak 187.
az Teſti halal micsoda legyen 51.
az hiveknek az nem halal, hanem alom, nem árralmas, hanem haſznos, 52.
az Teſtnek holta után micsoda legyen jutalma 144.
Tobzodo gazdagoknak teſtek bűdősbek, 198.
az Türes ſzenvedés io lélki iſmeretnek belyege, 78.

U

Vakmerő itiletnek példaia 107. 108.
Vdvara nepeitől valo bucsuzaſa Feied. Aſzonynak, 184.
Vénſegeben ember minemű ez legyen, 155.
Vére embernek az erékben, az folyo vizekhez haſonlo 160.
Veſpaſianuſnak betegſegeben valo karomlo ſzava, 255.
Világ nagy erdőhez haſonlo ſ-miért, kaſzalo réthez, ſ miért 197. [125.
hogyhogy kellyen embernek vele élni, 74. 75.
Vőlegénynek és Menyaſzonynak az Sidoknal egj emlekezetes ceremoniaiok mit iegyzet legyen 82.
Vr vacsoraiát kiván Feied. Aſz. 187.
fel adatik neki, 188.
Vtolſo ſzávai Feied. Aſzonynak, 176

X

Xérxes az halalrol valo emlekezétet neheztelli, 121.
ſok népeben magat győnyőrködteti, de halando voltan ſirankozik, 254.

VEGE.

I. Predicatio

MELLYET TÖT TISZABETSI TAMAS AZ IDVÖZÜLT NEMES NEMZETES IFIU CASSAI ISTVAN TESTE FELET COLOSVARAT.

EL KEZDES.

NEMES Nemzetes főfő népek, városi Egyhazi rendek &c kik ez szomoru alkalmatossággal, ez halotti pompának veghez vitelére fel gyülekeztetek, ha el tekéntek latok én it egy Agameműonhoz hasonlo meg keseredet szivű Atiat, kinek az mikeppé hogy Thimantes nevő kep iro Jphigénia nevő Leanyának megh aldoztatasan valo szomorusagat le nem tudta irni hanem fekete fátiolt borittot orczájára; Azonkeppé ninczén oly pictor ki ez szomoru edes Attyanak, az Nemes nemzetés őregbik, Cassai Jstván uramnak eggyétlen eggyenek megaldoztatasan valo keserőseget nem hogy ki tudna irni, de ezak kijs tudna rajszolni, Látok tovabba egy Abrahámot, ki eggyétlen eggyenek megh aldoztatásán zokog kesereg!

Gen. 22. Látok annak fellétte egy Jacobhoz hasonlo Attiát, ki imillyen sziralmas beszedekkel szol. *Gen. 37. v. 35.* Sirván megyek az én fiamhoz az koporsoban. De latok egy Dávidhoz hasonlo kesergő edes Atiátis

A ki kesergi

R 2002-2008

ki keſergi nem el vetemedet Abſolonnyanak halalat, 2. *Sam. 19. v. 4.* hanem ſzérelmés jambor jo ſzofogado Joſephetől valo megh válaſat, Látok vegezetré egy, igén megh keſeredét ſzivő kéreſztyen Jſtenfelő Rachelt ki nem akar vigáztaláſt be venni, mivel hogy az ő fia nem volna. *Jerem. 31. v. 15.* *Mat. 2. v. 18.* Ez megkeſerédét ſziveknek azért vigaſztalaſokra, az jelén lévő hiveknek lelkek éppő étiré, éz Urban boldogul ki mult Jfiabbik Caſſai Jſtvan Uramnak utolſo tiztelſégére és földbén valo bé tétetetéſének emlekézetire rővid igekét akarok magyarázatra fel vénni, az életnek könyvéből, melynek megh magyarázáſára hogy engemet tanitót ſzorgalmatos halláſára, tanuláſára, mégh tartaſára titekét halgatokot az Ur ſégellién imadgyuk ő Felſégét: Mi Attyank. &c.

Textus ex pſal. 119. v. 19.

JO' VEVENYVAGYOKEZ FÖLDÖN, NE REJCZ el én tőlem az te paroncsolatidat.

Exordium. AZ bekeſégés türéſnek aczel tükőre az Szént Job, az Jſtennek ſulyos kézéitől tapogattatvan, és kérvén azon hogy ő tőle fordulna el, és ſzüntétné mégh az nyomoruſagot miglen az ő napjait mint az béres el tölténé. *Cap. 14. v. 6.* akarja Jſtént arra fel inditani azzal, hogy az émbérnek eléte rővid, és nyomoruſagos; Annak okaért érédétit életenek annak rővid es nyavalyas nyomoruſagos voltat imigyén irja megh azon *Caputnak. v. 1. 2.* Az Aſzſzonyi allattul ſzülettétét embér rővid életü és bővölködik haboruſagokkal. Avagy miképpén az virágh mihelt ki nyilatkozik lé

ſzakaſz

ſzakaſztatik, és el mulik mint az arnyek, és ném allãdo. It elſőbén eredetit mongya megh az émbernek, azt mõdgya hogy halandoſagh ala vettetet Aſzſzonyi állattul ſzűletetik Maſodſzor azt mongya hogy rővid az ő elete. Harmadſzor hogy az az ő rővid eleteis nem űres háboruſagoktul, haném rakva háboruſagokkal. Hogy pédigh az embernek életet inkab ki mutathaſſa haſonlittya aſzt viraghoz, mely ha ma vágyon holnap az kémenczeben vettetik. *Mat. 6. v. 30. 11.* Arnyekhoz mely igén mulando. Igy arguméntal az Szént Job, Urã, Halandoſagh ala véttetet Aſzſzonyiallattul ſzűléttettém én mint egyeb emberek rővid az en eletem bővőlkődik haboruſágokkal mint az tőb embereknek eletek; annak okaért éz haboruſaggal bővőlkődő rővid életemben forduly él tőlem haragos orczaddal, mutaſd hozzàmvidám orczádat, ſzűnteſd mégh nyavalyámot, miglén az én viraghoz arnyekhoz haſonlo reővid elétém el mulik. Az Moyſes Prophétais hogy az Iſtént kégyelémre indithatná és aſzt megh nyerhetne, hogy az puſztaban lévő vérſéngő zugolodo népét el né veſzténé az ő fényegéteſé ſzérént. *Num. 14. v. 28.* ezzel akarja Jſtént az kegyelemre fel indittani, hogy ha ſzintén az puſztában el ném veſztijs az népét dé ugyan mégkel halni, mihelt éz ſententia az ő ſzajabol ki mégyén, *Pſal. 90. v. 3.* Tegyetek az főldbén émbereknek fiai, mingyart mégh leſzen; Az kiralyi Prophétais az David azzal ingattia Jſtént arra hogy ſzémeit elméjét vilagoſicza mégh az ő ſzént igejenek s-akarattyának értelméré, éz végré, hogy az Jſten igejének mint egy égő világos ſzővednek altal az kereſztyénſegnek utában boldogul

 mehéſ-

meheſſen az ő ő:őkős hazájában, mivel tudgya hogy innen éz budoſaſbol haza kel méñi. Tudta azt hogy eő éz vilagon czak ſzeller, jőveveny, ézt jelénti igy ſzolvan, Jőveveny vagyok ez főldőn ne rejczel en tőlem az te poroncsolatidat,

Két csikkelykei vagynak ez igeknek,

I. Jővévénynek jelenti vallya magat lenni éz igekben: Jővéveny vagyok.

II. Kevanſágát emliti megh mit kevannnyon. Ez igekben: ne rejczel en tőlem az té parancsolatodot. Laſſuk ezekét. *Tex*: Jővevény ávagy budoſo vagyok. It az David az Iſtennek ſzol az ő véle ſokſzor jol tőtt Iſtenét ſzolitja mégh, és annak jelenti megh ki legyen és minemő legyen az főldőn, s, azt mondgya hogy Jőveveny, bujdoſo. Mikor David éz Soltárt irta akkor im̃ár boldogh állapottyában volt, az Sion hegyen eppitetet varban lakozot Jeruſalemben, ném volt ſzamkivetesben, nem bujdoſot, nem lappangot, ſem Saul, ſem Abſolon előt 1. *Sam. 37.* Orſzagában birodalmában megis erőſſődőt volt, Mind azonaltal az ő orſzagaban megh erőſſődőt diczőſéges kiralyi allapottyaban lévén bujdoſonak jővevenynek mondgya maggat ez főldőn az az ez vilagon. Miert vallyon? 1. Ez vilag valtozas ala véttettetet kőzőnſeges állapotra nézve, mivel nintsen it nekűnk maradando varoſunk, hanem jővendőt kereſűnk. *Hebr. 13. v. 14* II. Az halandoſagra éz vilaghbol valo kikőltőzeſre nezve. Az mikeppén á bujdoſo jővevény ném maradhat ſokat egy helybén haném eleb eleb megyen kőzelget az ő hazajához. Igy David Kiraly tudta hogy ez főldőn nem marad ſokaigh, hanẽ

az ő

az ő örökös hazajaban általkel költözni az mennyéi polgarságra be kel ménni. *Philip. 3. v. 20.* De vallyon mit kévan abban az jövéveny allapotban? Megh jelenti ez igikben: Ne rejcz el en tőlem az te poroncsolatidat It az Istennek poronczolattján nem erti szorossan czak azokot az törvenyekét, mellyeket Isten ket kő tablara irvan kiadot. *Exod. 20.* Sem pedigh az külömb külömb fele dolgokrul valo tilalmazo vagy into poroncz olatokat, hanem közönségesen az Istennek minden igéjét, az telljes iraſt, mely Istentől illetet es haſznos az tanitaſra, az megh jobbitaſra, az figyelemre mely igaſsagban vagyon; Hogy tökelletes légyén az Isten emberé minden jo czelekedetre tökelleteſen fel keſzitetet, *2. Tim. 3. v. 16. 17.* Azt kevannya hogy Isten őtet az ő igéjének ertelmere tanicza megh hogy az idvőſſegnek utat abbol ugy mint idegény leven megh tanulhaſſa. Ennyét mond az David. Uram én idvőſſegemnek Istene minivel én ez vilagon ez földön ollyan vagyok mint az uj doſo, az jöveveny, az idégén földön czak ideiglen valo vagyok, ſokaigit maradaſom nem lehet, annak okaért kerlek tegedet az te ſzent igedét, plantallyad örökereztesséd az en ſzivemben, adgyad annak igaz ertelmet, vilagoſicz meg homaljos elmémet, keſziczed vivemet annak ertelmére, hogy azokbol tanulhaſſam te akaratodat, ertheſſem az idvőſſegnek urát, melyé nekem be kel mennem budoſonak az örökké megh maradando hazaba, az te diczőſeges orſzagodba.

Tanul innen: Minden ember czak seller jöve- *Thema,*
veny es nem örökös ez vilagon. Ez tanuſagnak ez igek-
ben vagyon fundamentuma. Seller, ávagy jövevény

vagyok ez fődön David mikor ezt mondotta bekeſe-
ges allapotban volt, tizenket nemzétſégnek Coronas
kirallya volt, vilagi diczőſegben volt, mindazonaltal
ihol Sellernek mondgya magat es jővevenynek. Az mit
it maga felől mond, maſut. *1. Cronic. 29. v. 15.* min-
den emberekről kőzőnſégeſſen. Mi ugymond ezak
jővevenyek vagyunk te előtted es idegenek az mint fe-
jenkent az mi Attyainkis. Az mi eletűnknek napjai
ollyanok ez fődön mint az arnyek melyben állando-
ſagh ninczen, Az ő énéklésében is megh vallota ezt,
Pſal. 39. v. 13. Halgasd megh Uram az en kőnyőrge-
ſemet, ved fűleidben az en kialtaſomot, az en könyhul-
lataſimra ne veſztegely mert en te előtted jővevény va-
gyok es ſeller, mikeppen minden en Atyaim voltanak.
Ezt az Jacob Patriarchais megh vallotta Faraho előtt
mikor idejének eſztendeinek ſzamirol kerdetnek, *Gen.*
47. v. 9. Az en bujdoſaſomnak éſztendejének napjai
ſzaz es harmincz eſztendők, kevesek es nyomoruſa-
goſok voltanak, az en eletemnek eſztendejének napjai,
es nem érték az en Atyaimnak eleteknek eſztendejenek
napjait, melyben ők bujdoſtanak. Az több Regi Szent
Atyakis tudták es vallották magokat jővevényéknek
lenni. Innen volt az hogy nem eppittettenek magok-
nak varoſt hanem Satoralat laktanak, *mert vártanak oly*
örökös varoſt mélynek fundamentuma volna, melynek meſtere
es teremtője az Iſten. Heb. 11. v. 9. 16. Peter Apoſtolis
az valaztot hiveket jővevenyeknek mondgya, *1. Epiſtol.*
2. v. 11 Szerelmeſim kerlek titeket, hogy mint jőve-
venyek es bujdoſok ez fődön megh tartoztaſſatok
magatokot az teſtnek kevanſagitul, mellyek vitezked-

nek az

nek az lelek ellén. Megh az poganyokis tudtak azt hogy az ſöldet á termeſzét czak vendegh fogadojul, es nem örökös lako helyül adta, az mint az ekeſſén valo ſzollaſnak Attya az Cicero mondotta. *Natura nobis quidem commorandi non autem habitandi diverſorium dedit*, Az minden napi tapaſztalhato pelda ezent bizonyittya. *Ratio the* Meltan és bizonys okokra nezveis vallottak es mondot- *matis*, tak az megh emlitet tanuk, magokat es minden embereket jövevenyeknek. 1. Mert tudtak vallottak Attyokot, nemzetſégeket kik az Urban el alluttanak, mas örökös hazaban az mennyei boldogſagban az Jeſus Chriſtus altal ſzereztetet örökſegben lelkeket Iſtenkézeben lenni. *Sap 3 v. 1.* Az mikeppen azert a jöveveny nyék idegen helyén ſem Attya, ſem hazaja, ſem nemzetſége ſem örökſege nintzen hanem czak ideigh valo ſzallaſa. Azonkeppen oda fel vagyon az mi mennyei Atyank, kit megh ſzolittunk az mindennapi imadſagbã ezt mondvan. Mi Atyank ki vagy mennyegben, ſe haszunk, ſe hazank ſe örökſegünk nintsen hanem czak ideiglen valo ſzallaſunk vagyon, melyből ma vagy holnap kikel mennünk. 11. hogy azzal jelentenék hogy ők nẽ kevannak ez eletben ſokaiglan valo maradaſokat, varjak az örökke valo varoſt melynek fundamentuma volna. *Heb. 11. v. 10.* Az mikeppén az jöveveny ki hazajaba bemdult nem kevannya egy helybén ſokkaigh valo letet, hanem edes hazajaba nemzeti rokonſagi közze be menni. Igy ez hivek latvan ez vilagnak tsalard voltat romlando alhatatlan voltát nem kevánnak it ſok ideigh mulaſozni, hanem ohajtozzak az ő örökke valo allando megh aradandó hazajokot hogy hova hamarab ſzerelmeſ-

ſeket

ſeket kiket elől̃ök el botsattottanak lathaſſak. Igy ohajtozot Simeon. *Luc. 2.* Moſtan boczaſd el uram ſzolgadot békével. Igy az Apoſtol. *Philep. 1. v. 23.* kevanok el oldattatni es az en Chriſtuſommal lenni mert ez mindeneknel job.

III. Mert tudtak azt hogy keves jo akarojok volt ez vilagon; Az mikeppén az jővevenynek nintsenek barati, ninczenek jo akaroi, ha kik lattyak idegen ſzemel nezik. Haſonlokeppén az hiveknek keves barattjok jo akarojok vagynak ez vilagon gyűlőli őket ez vilagh, *Joh. 15. v. 18.* &. *Cap. 16.* őldőzi kergeti mint Kain Abelt, *Gen. 4.* Eſau Jacobot, *Gen. 27.* ha lattjak ez vilagh fiai, hogy az hivek nem ſzabjak magokat é jelen valo vilaghoz, ſémire kéllő ala valo embereknek tartjak.

IV. Az ő bujdoſaſok utan valo megh njuguvaſra nezve. Az mikeppen az jővevenyz bujdoſaſt megh unvan, kevannya bujdoſaſat el vegezni, utat vegben vinni, es edes hazajaban megh nyugodni. Azonkeppén az hivek az ő ſok bujdoſaſok utan it ez vilagon jővevenyek leven az ő ő ké valo hazaba be ménni, *es ot minden faratſagoktol megh nyugodni, á holot megh nyugoſznak az ő faratſagoktul. Apocal. 14. v. 13. Es az Iſten el tőről minden könj hullataſt az ő ſzemekről, es az halal többe nem léſzen, ſem az keſerűſeggel valo ſiras, ſem kialtas, ſém ſemmi fajdalom nem leſzen többe mert az elſők el multanak. Apocal 21. v. 4.*

Vſus. 1. redargutorius. Mi haſzna ez tanuſagnak? 1. hogy ez altal megh feddetteſſenek, ſőt karhoztataſſanak mind azok, kik Daviddal es az ő regi Szent Attyakkal k. az Urban el aluvanak, nem tartjak magokot s nem valljak jővevennek hanem ő ő kő ső knek ez világon lenni. Ez világot tar-

got tartyak paradicsómnak hasokat. Isteneknek. *Philip. 3 v. 19.* kik nem az ménnyeikről, hanem az földiekről elmélkednek gondolkodnak, szájokban ez vagyon. *Nobis præsentia, quis novit futura.* hazokhoz házokat ragasztnak, mézőt az ő mezejekhez. *Esa. 5. v. 8.* minden keppen azon vagynak miképpen kénczeket gazdagságokat öregbithessék, joszágokat terjeszthessék. El vőttek az pogányoktul mostan azok akik keresztyeni névei diczekednek imez mondást. *O Cives Cives quarenda pecunia primum.* Az ő bizodalmokat remenségeket helyheztetik az ő gazdagságokban, és az ő hamissan, tilalmas uton es modon gyüjtetet gazdagságokban diczekednek *Psal. 49. v. 7. De gazdagságon az ő attjafiát senki megh nem valthattya, sem megh nem adhattya Istennek az ő váltságának árrat, Mert az ő lelkenek váltsága drágább, hogy nem mint megh szünnek az halalő tőle azok által örökke. v. 8. 9. Az ő gondolattyok ez, hogy az ő házok örökke megh maragyon, es az ő lako helyek nemzétségről nemzétségre szállyon, és az ő nevek a földön mind örökke megh maragyon. De efféle ember az ő tiszteségében megh nem marad, mert hasonlatosok az barmokhoz, méllyek el veszínek. v. 12. 13.* Ihol minden ő világi boldogsagokis nem égyeb hanem felette nagy boldogtalanság, mert ez vilagot, mely el mulik. *1. Joh. 2. v. 17.* övékke akarvan tenni, á mas világot kezekből ki ejtik, ez világon gazdagok akarván lenni, az örökke valo gazdagság mellől el esnek. A llando örökös életet akarvan magoknak szerezni, ez világi hamar el futo életből ki mulnak, es örökke valo halálban esnek. O vayha az emberek erről tudnának gondolkodni, bizony nem szeretnének ollyan igen szerelmeket ez el mulo czalárd

világhoz! Légyen masodik haszna tehat ez hogy ez tanuságh által intetteſsünk arra, mivel ez világon czak
Usus 11. Ad hortatorius. ſellérek bujdoſok jövevények es nem örökösök vagyunk tehat ez jelē valo el mulo világhoz es az vilagiakhoz ne ragazkodgyunk, magunknak örökös megh maradáſt ne igerjünk, remenſegünkőt örömünkőt ez el mulando jókhā ne helyhezteſsük; Ha valamély jövevény valami ſzép fel ékeſitetet vēdégh fogado házbā, ki mindenképén fel ékeſitetet, ſok jokkal megh tőltetet, bé ſzál, és abbā ő magának örökös megh maradáſt iger, abbā helyhezteti örömét, reménſégét, igē nagy eſztelenſéget czelekeſzik, holot ſokáigh nem maradhat el kél menni. De ſokkal nagyob eſztelenſéget czelekeſzik az, á ki örökös megh maradáſt igér magának, es házaiban gazdagſágiban veti reménſéget, helyhéſzteti gyönyörűſégét Az emberek ſzép házakban örökſégekben léven azt mondgyak Enyim ez én örökſégem. Az ki az előtt ket ſzáz eztendővel birta azt, azis azt mondotta hogy övé; De hol vagyon moſtan az! El ment ki költőzőt belőlle egy öltőző ruhával mert jövevény volt; Igy tenékedis kikel költőznöd. Az királyi Prophéta á David arrul gondolkodván imigyen éneklet az. *Pſal. 39. v. 7.* Bizonyára mint az arnyék ugy jár az ember, bizonyára czak hejában ſzorgalmatoskodik-rakáſra gyüjt de nem tudgya kiczoda eli megh azokat, hol vagyon moſt az Dárius kéncze, á vagy á Cræſus gazdagſágá hol vagyon á Marcus Craſſus vagyona, es á Policrátes ſzerenczés nagy boldogſága! mind el multanak, és el maradtak, mivel jövevények voltanak, minden ő vagyonokbol, uraſágokbol, meltoſágos állapottyokbol egy lepedővel, es egy

és egy sellyevel mentenek ki á mint Salad inus ezt tá-
borában ugyan megis kiáltatta vala, Holot ezek mind
igy légyenek tehát ez világtul magunkat el szakasztvan,
minden mi élmélkedésünket, gondolkodásunkot,
szorgalmatoskodásunkot, fordiczuk az Mennyeiekre,
gondollyuk megh hogy Séllerek vagyunk, ninczen it
minékünk maradando varosunk. *Heb. 13. v. 14.* jövendőt kel keresnünk. Oda fel valokat keressünk holot az
Christus vagyon az Istennek jobjan ülvén, oda fel valok-
ra visellyünk gondot, és nem é földiekre. *Coloss. 3. v. 1. 2.*
Ne gyűjczünk kénczet ez földön, holot á rosda és á
moly megh emészti, és holot á lopok ki ássák, és el lop-
ák azt, Hanem gyűjczünk kénczet magunknak menny-
rságban, holot sem á moly sem á rosda megh nem
meszti, és holot á lopok ki nem ássák, sem el nem lop-
k. Mert az hol vagyon az mi kénczünk ot vagyon az
i szivünk. *Mat. 6. v. 19. 21.* Igen megh lássuk hogy el
voztassuk á telhetetlenséget; *Mert ha bővölködnékis
alakinek az ő gazdag sági, nē abbol vagyon annak az ő élete.
c. 12. v. 15.* Valaki magának kénczet takar az Isten-
n nem gazdag, ugy jár mint az gazdagh iffiu, ki á mely
pon remérdeki gazdagságával kerkednék azon éjel
gh kérek lelkét, *v. 20. 21.* Nem evilágiakrol nē téhat,
nem á ménnyeiekről visellyünk gondot, Pál Apostal
hagya azt poronczolá hogy á gazdagokat kik nem
evényeknek. hanem ő ő kő sőknek tartanak ez világ-
n magokat, mondana megh, hogy *fel ne fuvalkodná-
elmejékben, reménsegeket ne helyheztetnék bizonytalan
dagságokban, hanem az elő Istenben, ki bőseggel megh ad
ekünk mindeneket á mi táplálásunkra. 1. Tim. 6. v. 17.*

Ugyan

Ugyan azont mondom énis tinéktek á mit az Apoſtol mondatot, Timotheuſſal az ő idejében valo gazdagoknak. Ne haláſzſzunk ez világi jok után mert tőrben ejt, *1. Tim. 6. v. 9.* ſzakadgyunk el ez ſzemfényveſztő világtol es annak barátſágátul, ne alkalmaztaſſuk ehez magunkat ſe ne ſzereſsük, állandoſágot magunknak ebben neigerjünk.

Cauſe motivæ. De mivelá teſtes és lelkes ember erre nehezen hajol, ſérkenczenek és indiczanak minket erre imillyén okok, I. Az ſzent léleknek intéſe ki imigyén int az Apoſtolok által. *Rom. 12. v. 1. 2.* kérlek titeket Atyám fiai az Iſtennek irgalmaſſágira ne ſzabjátok magatokot ez világhoz, hanem változzatok el, á ti elmeteknek ujuláſa által, Szent Janos áltális imigyén int. *1. Epiſt 2. v. 15.* Ne ſzereſſétek ez világot, ſem azokot méllyek ez világban vagynak, ha valaki ſzereti ez világot nintsen abban az Atyának ſzerelme. Mert valami ez világban vagyon, mint teſtnek kevánſága, ſzemeknek bujálkodáſa, életnek kevélyſége, nem az Atyátul vagyon. hanem ez világtul. Ez világh el mulik, es az ő kevánſágais áki pedigh az Iſtennek akarattyát czelekeſzi örökke megh marad. II, Indiczon annak megh gondolattya, hogy nem örökösök hanem Sellérek jövevények vagyunk. Az ſellér á jövevény nem ſzabja, nem alkalmaſztartya magát az el vetemedet várofiakhoz idegeny földön jarvan, hanem inkáb nagy kevánſággal kiván abból ki menni, mint az Iſtenfélő Lót pátriárcha ki Sodomában lakván *minden napon az ő igaz lelkét, azoknak gonoſz czelekedeteket látván es halván gyöttri vala. 2. Petri. 2. v. 8.* Igy mi Sellérek jövevények léven, ne ſzabjuk ne alkol-

maztaſſuk

maztaſſunk magunkot ez jelen valo világhöz, *Rom. 12.* ſzivünkel, elménkel, gondolatunkal, kevánſágunkal ſieſsünk ebből ki furni, hogy réſzeſek ne legyünk az ő bűnében, hogy az ő büntetéſekkel ne büntettéſsünk, *Eſa. 48. v. 20. & 52. v. 11. Item 51. v. 6. Apocal. 18. v. 11.* III.

Indiczon annak megh gondolattyais, mély bolondſágh volna, es nagy eſztelenſégk az el mulando romlando hajlékot, az ő ökke maradandot hátra hagyni, es arrul el feletkezni: Ha kinek égy háza volna az kőſziklán fundálva, méllyet az Zápor el nem moshatna, az ſzél el nem fujhatna, és azt el hagyván, más oly házban akarna lakni, mély fövenyén epittetet az Zápor eső ki moshattya az ſzél el ronthattya, *Mat. 7. v. 24. & ſequen* bolőd óſtoba ember az mindenek itéleti ſzerént. De ſokkal bolondabb áki az örökös házat az fövenyén ſőt árnyekő eppittetet házert hátra hagyná Laertius irja Anaxagoras felől, hogy midőn valamély örökſégh véget perbe hijták, hogy ſem mint azert pérlét volna inkáb azt oda hajta, midőn fiai látnák naponkent fogyni kiſſebbedni örökſégét, kerdezven tőlle miért hadná oda az örökſéget, az égre felmutatvan azt mondotta vala Amaz az égh, az en házam, es en örökſégem arra viſelők gondot azt oltalmazom, á mi é földön vagyon nem enyim, Mit mondhatot volna többet jobbat ha á Chriſtus Scholájában tanult volnais. Ha ez pogány bölcz igy ſzollot, hová léſznek téhat azok az kik az Epicurus ſcholájában tanultanak és azt ſzokták mondani: *Bár Iſten magának tartaná az Meny országot, czakmi birhatnok ez világot,* ám birjak egy ideigh azok ez világott, de ez élet utan az örök poklot.

IV. Indiczon annak megh gondolattyais hogy teneked jövevénynek, sokat iger ez idegeny föld é világ de keveset ad, mézet iger, mérget ad, akár mint fáradgis érette de szinten ugy czelekedik veled, mint Lábán Jácobval, kinek noha nagy hűséggel szolgált az Jácob, ugy hogy nappal az hésegh emésztette megh, eczaka az hidegségh, mind azonaltal tizszeris megh valoztatta az ő szolgalattjának jutalmat. *Gen. 31. v. 40. 41.* Az szép Rachélt igérven nékie estve az czepegő fajos szemű Leat ada neki. *Gen. 29. v. 23.* Igy czelekeszik te veledis ez világh á te eletednek estvéjen ha hitelt acz néki, ha nékie szolgalsz, nem ád egyebet Leanal, az az siralmas szomoru állapotnal.

Mondhatnad: Ertem s látomis hogy ollyan az ember é világon mint á Sellér, ez életből ki kel menni es az állando örökségbe altal kel költözni. De azt akar-
Media. nam megh tudni, en Seller jövevény lévén, miképpen keszitzem magamot az örökös hazába valo be menetelre? R. megh tudhatod azt ha imez regulákhoz tartod magadat. I. Ez világi felettéb valo szorgalmatosságtul mélyek utadban megh késlelhetnének es megh nehezithetnének megh üreszicz magadot. Az uton járo jövevény nem terheli magát sok ruhával, étellel italal, hanem czak könyü szérrel indúl mint Jácob. *Gen. 28.*

Egy botot és egy palaczk olajt vit kezébe, ugy indult az ő rokonságihoz Mesopotániába Igy teis az örök életnek megh maradando hazának utára indulván, *megh ne nehezitczed, megh ne terhellyed, á te szivedet tobzodásnak, részegségnek é világhi szorgalmatosságnak miatta, hogy hirtelen rejád ne jöjön az majdon el következhetendő rettenetes itéletnek nayja. Luc. 21. v. 34.*

II. Jo

II Jo utat Kéress. Az millyik lizzen, mig mondzya Jelo Matth. 7.

III. Jo uti tarſot válaſz magadnak. Az eſzes okos, uton járo jo̊vevény igen megh gondollya kit válaſzſzon maga melle uti tárſul, mivel *Facundus Comes in via pro vehiculo eſt*, az jo es nyájas uti társ ſzekér gyanánt vagyon az uton embernek Tobiás Raphael Angyalt válaſztotta vala magának uti tárſul, *Tob. 5. v 4.* Mi akar mint kereſsůnkis, de job uti tárſot nem találhatunk az Ur Jeſus Chriſtuſnál, ki égyedůl *út, igaſſág es élet, Joh. 14. v. 6.* es o̊ viſel vezérel minket czudáltosképē, ugy hogy *mikor az vizen által menendůnk velůnk léſzen, es á vizek el nem borittanak minket, mikor az tůzo̊n járandunk megh nem egůnk es á lángh megh nem perſel, mert o̊ az mi Urunk Iſtenůnk, az Izraelnek ſzentelo̊je á mi megh tartonk Eſa. 43. v. 2. 3.* velůnk vagyon, megh tart valahová menendůnk á mint Jácobnak igéré. *Gen. 28. v. 15.* O̊ vezerlétte be az Izraelt az Chanáán fo̊ldére, ello̊tte nappal ko̊d oſzlopban, éczaka tůz oſzlopban menven. *Exod. 13. v. 21. 1. Corint. 10.* o̊ tanit megh minket az életnek o̊ſvenyére. *Pſal. 16. v. 11.* o̊ viſel minket az igaſſágnak o̊ſvenyén az o̊ nevéjért. *Pſal. 23. v. 3.* o̊ *az ki az megh fáradtaknak ero̊t ád és á kinek ninczen ereje, annak erejét megh ſokaſittya. Eſa. 40. v. 29. vénſegůnko̊t megh o̊ſzůlésãnkigh, ugyan czak o̊ hordoz o̊ tart megh. Eſa. 46. v. 4.* Bézzégh boldogh ember az á kinek ez uti tarſa. Ha neha te mello̊led ez jo uti társ el akarna állani, akkoron maraſzſzad, á két Emausban méno̊ tanitványokkal. *Luc. 24.* kiválykeppen á te eletednek eſtvéjen ha azt czelekeded el nem hágy, *hanem az halálnak ſo̊tet révén által vezérel tegedet. Pſal. 23.* az o̊ro̊ke valo hazába.

III. Azó Adámnak terhét ne hordozzad le tégyed Az uton járo á jövevény utra indulván, szokot, ruhájat le tészi, uti köntöst könyü ruhát vészen magára. Igy te jövevény léven, az idvösségnek utára indulván, vesd le az ó Adámnak nehéz ruháját, öltözd fel az másodic Adámnak az Christus Jesusnak igasságának köntösét, sőt önnön magát az Jesus Christust hitednek általa, *Rom. 13. v. ult.* es á testet ne táplállyad azó kevánságiban. Azon Apostol azt imigy tanáczollya másutis. *Eph. 4. v. 22. 24.* Le kel vetkezni amaz régi élet szerént valo ó embert, mely megh vész á czalárd gonosz kevánságok miat Es fel kel öltöznötök amaz uj embert, mély Isten szerént teremtetet, az igasságra, és á valoságos szent életre.

IV. Az Isten igejének bottyát pálczáját, sőt mindem fegyverét ved fel, Az jövevény az uton járo utra indulván, botot fegyvert vészen kezében, hogy á vizeken palokon által menvén ahoz támaszkodgyék, és vadak fergek, gonosz emberek ellen azzal oltalmazza magát. Igy teis ved kezedben az Isten igéjének bottyát, *öltözd fel az Istennek mindem fegyverét hogy megh alhas az ördögnek alnokssága ellen. Ephes. 6. v. 11.* Dávid jövevénynek ismervén magát, azt á botot azt á fegyvert kevánta á mit fel vőt textusunk bizonyitja Jövevény vagyok ugy mond é földön, ne rejcz el en tőlem á te porontsolatidat. Meltánnis mert az ő poronczolattya szent igéje á lelki uton járonak szövétneke. *Psal. 119. v 101. 2. Petr. 1. v. 19.* jo tanáczado. *Psal 119. v. 24* bölczeléget ád, *Psal. 19. v 9.* vigasztalo á nyomorusságokban. *Ibidem v. 50.* Az által jő az szent Lelek mi hozzánk, az által nevekődünk.

1. Petr.

1. Petr. 2. v. 2. VI. Mindeneket valaméllyek utadban rajtad esnek békeseges tűréssel szenvedgyed. Az uton járo jővevény az hevet, hideget, kemény szeleknek fuvását, Zápor essőkőt nagy bekességesen szenvedi. Igy migh te á te őrőkős hazádot el ered, égyebeknek gyűlőségeknek hidégét, á nyomoruságoknak hevséget, az űldőzéseknek háboruságoknak ellenbe fűvo szélveszét, megh szenveded. De nagy békesseges tűréssel kel szenvedned, biztatván azzal magadot, hogy *á te nyomoruságodnak egy szém pillantásigh valo könyűsege, á diczőségnek felette őrőkke valo allandosagát szerzi te neked. 2. Corint. 4. v. 17.* VII. Egyenessen á te hazád, az czél felé tarcz, hogy azt boldogul el érhessed. Az jővevény hazájaban tervén nem mulatoz, egyenes uton megyen eligh hiszi hogy hazájat megh láthassa, szerelmesivel szolhasson beszélhessen, Igy te sies á te őrőkke valo hazádba, ez világnak kerengős utára ne mény, ne tekéntely hátra, mint á Lótt felesége Sodomába. *Gen. 19.* Ezt á regulát tanáczollya az Apostal. *1. Corint. 9. v. 24. Ugy fussatok hogy á jutalmat el vehessétek. A ki pedigh á pállya futásban tusakodik mindenekben maga tűrtető, Azok pedigh azert hogy á veszendő coronát el vegyek, mű pedigh azert hogy á rothadatlant.* Ez mi utunkban igen akarnának minket megh gátolni az Syrénessek, á test á Sátan, éneklesekkel hizelkedő beszédekkel, de igen megh lássuk, hogy azoknak hizelkedő beszédinek helt ne adgyunk, ha az Potiphár felesege kinál az álkalmatossággal megh ragad erőltet az te keresztyéni utadbol valo ki terésre, ha megh fogja ruhádat boczásd oda Josephel. *Gen. 39.* Fűleidet dugd be Ulissessel, es az ő társaival. Ne nézzed azokot á méllyek hátra vagynak, *Impedimenta,*

 felejcz

felejcz el azokot, azokra igyekezzel á méllyek elő vagynak, á czél felé fus az Iſtennek hivatallyának jutalmának
Signa. el vételere. *Philip. 3. v. 14.* Hogy ha pediglen te uton járo jővevény megh akarod tudni, ha igazán á te őrökke valo hazádnak utára indultál imillyén jelekből veheted eſzédbe. I. Hanem ez főidet, hanem menyorſzágot tartod őrökös hazádnak, ha az Apoſtallal azt mondod. *Philip. 3. v. 20.* mert mi ugy mint ménnyéi polgárok vagyunk. II. ha őrömeſt ſzollaſz beſzellesz az ménnyei dolgokrul, ez világi ſzorgalmatoſſágod, boldog vagy, boldogtalan állapotod közötis el ne feletkezzel arrul Az Babylóniai fogſágban levő Sidok noha ſzép kiés helyen laktanak, á Babiloniának folyo vize mellet, de megis az Sionrul az ő édes hazájokrul megh emlekezven imigyén éneklettenek. *Pſal. 137. v. 1. &. 6.* ha el feletkezem te rolad Jeruſálem, feletkezzek el magárol az en jobkezem, ragadgyon az én nyélvem az en inyémhez, ha megh nem emlekezem rolad, ha én fő vigaſágom Jeruſálemben nem léſzen, Ezent éneklik azok á ménnyei Jeruſálemről valakik anak utára indultak. III. ha ez világi dolgokot á ménnyeiekert hátra hagyod, es azokrul poganyi modon nem ſzorgalmatoskodol, *Math. 6. v. 31.* IV. háá te ménnyei hazádert fohaſzkodol, es kevánſzá te ménnyei hazádban fel öltözni,
Uſus. III. Conſolatorius. mert fel öltözvén nem mezitelen talaltatol, 2. *Corint. 5. v. 2.* ha ezeket á jeleket fel találod magadban, utára indult ember vagy az örök boldogſágnak. Harmadik haſzna ez tanuſágnak ez, hogy ez által vigaztallyuk magűkot az mi ſzerelmeſſinken valo bánatinkban, ſzomoruſáginkban. Gondollyuk megh hogy czak jővevények vagyunk,

vagyunk, es ez vilaghi ſzerelmes állapotunknak égy ſzempillantáſigh tarto nehesſege után be jutunk majdã az örömbe, á mélyet foha ſenki mi tőllünk el nem vészen. *Joh. 16.* ha ſzerelmeſünket előttünk el boczátottuk, gondollyuk megh hogy utban vagyunk, jővevények vagyunk, majd hozzájok megyünk, majd hazajutunk, az bujdoſáſnak földeből az élőknek földébe, *Pſal. 142 6.* Pogányi modon azokert ne ſiránkozzunk, mint á pogányok kiknek reménſegek ninczen. *2. Timo. 2. v. 18.*

Hogy azert immár beſzédemet tericzem, az Urbã boldogul ki mult ifiu Kaſſai István Uramra, tudta, megh tanulta volt hogy ő é földön ollyan volt mint jővevény. Ez világh őtet el nem ragadta, megh nem czalta, hizelkédő beſzédinek hitelt nem adot; Azokkal az dolgokkal magát nem terhelte, méllyek őtet az ő utában megh gátolhatták volna; Az örökke valo hazának utát megh tanulta volt, az előtte levő czelra futot, imár azt el érte, már á jutalmat á Coronát el vette; Mely hirvadhatatlan coronát nyomjon fejünkben minekünkis holtunk után á mi kegyelmes Atyank Iſtenünk fejenként az Ur Jeſus Chriſtuſért, Amen.

Applicatio.

II. Predicatio.

MELLYET T'OT AZ URBAN BOLDOGUL KI MULT VITSEI ANNA, NEMES ES NEMZETES OREGBIK CASSAI ISTVAN URAM

szerelmes hazas tarsanak.

A D. 1641. *die* 27. *April.*

megh hidegedet teste felet

Colosvarat,

NAgyságos Kegyelmes Uram Erdély országnak diczéretes Isten felő Fejedelme, ki fejed felet áradot gondaid kőzőt képedbeli Uri ágazatbol valo méltoságos hived által, ez szomoru halotti pompábã, az én tiszteletes Pátronámnnak utolso tiztességе napján jelen lenni meltoztattál. Nemzetes Uri rendek, fő Aszszonyok. Nemessek, Városi rendek, bőczületes tanitotársaim, az Isten titkainak hűseges sáfári; noha az hit Isten ajándeka, *Ephes. 2. v. 8.* mind azon által nem mindeneknek adgya azt egyenlő mertékben hanem némelyeknek nagy hitet, némellyeknek gyengéb hitet ád. De az kiknek nagyob hitet ád azokra nagyob probáját és késéértetitis boczáttya, Példa erre az Abrahám kinek hitit igen magasztallya az Apostal. *Rom. 4. v. 18.* De nagy probát, nagy kéértetetis boczatot rejá, mert minnek utáña ala Caldeábol á balvanyozok kőzzűl ki hozta volna. *Gen. 12.* és az áldot szokszor megh igértetet

magot

magot az Isákot néki megh adta volna. *Gen. 12.* és, *15. v. 17.* &. *Gen. 22.* és szépen fel serdűlvén annak őrűlne őrvendezne, megh hallya Istentől, hogy azt az ő éggyetlen eggyét, á kit szeretne viñe fel az Moria hegyére, áldozná megh neki, vágná le és égetné megh. Mely nagy proba mély keserves seb lehetet ez az ő szivében akarkijs megh gondolhattya. Azt az ő szerelmes Isáchját neki Isten mint égy ujonnan megh adván, ő helyette az szövevényben megh akadot kossal áldozvan *Gen. 22. v. 13.* megh őrvendezteret vala Sárával az ő kedves feleségével eggyűt; De midőn az Isten féle ő Abrahám szerelmes Sárájaval eggyűt őrűlnének Isáchnak, azonban megh hala á Sára; az Abrahám kedves felesége Chiriath nevő városban az Abrahámnak nagy szomoruságára *Gen. 23. v. 24.* Nem kiczin probák voltanak ezek az Isten féle ő Abrahámon. Tiszteletes Uram Cassai István Kégyelmes Fejedelem Urunknak belső eggyik tanaczossa, az ő Nagyságá táblájának eggyik itelő Mestere, te kégyelmedetis az Ur Isten kereszteyéni hittel megh ajándékozta, á mint azt kűlső gyűmölczözésévelis mutogattya bizonittya, de égyszer-s mind probát es késerteteris adot mellé megh akarta probálni ha te kégyelmedőtet szeretije szerelmessinel inkáb, mért te kégyelmedtől is éggyetlen égy jo szofogado Isáchját őrőkősét iffiu Cassai Istvánt, el kevánászep czendes halál által ez világbol ki szolitá ez előtvalo felső esztendőben ugy mint 1639. De ismet azt szerelmes fel serdűlt unokáidban visszza adá, kinek midőn szerelmes Sáráddal őrűlnel őrvendeznél, azonban majd mint égy reménteleníl, minden sinlő nyavalyanélkűl mellőled el szolitá, és nagy szep

csendes kimulásábã lelket megh keváná. Vagyon ez dologh előtted. T. U. hogy á miképen Abrahám szerelmes Sáráját megh siratván és keseregvén, tisztességesen meg hidegedet tetemét á földnek gyomrában be tőtte. *Gen 23.* Ugy te kégyelmedis minek utánna már keserves kőnyhullatásival idvezült Sárájának orczáját, hidegh tetemit ásztatta, az ő földi Sátorábol ki inditván az ő csendes nyugodalmas ágyas házába á jővendő buldogh fel támadásnak reménsége alat az földbe tegye. Mely minek előtte megh leñe, szomoru gyászszal be vont séllyéjében, ez romlando hajlékbol ki mozditanok, annak előtte az ő utolso tisztességére, az szomoru sziveknek vigasztalására, á jelen valo hiveknek lelkek epületire idvősseges tanitást akarok tenni, az életnek kőnyvéből, melynek tanitására hogy engemet tanitót, és titeket annak figyelmes hallására és megh tartására tanulokot az Ur Isten segéllyen, imádgyuk ő felségét és mondgyuk Mi Atyánk. &c.

Textus.

Ex. Cap. XX. Apocal. v. 6.

Boldog és Szent á kinek része vagyon az első fel tamadasban: mert azokon ninczen hatalma á második halálnak, hanem lésznek az Istennek és Christusnak Papjai, és uralkodnak ő vele ezer esztendeigh.

Exordiũ. HÁrom kőnyvek felől olvassuk, mellyekből kiváltképpen Isten magát akarta és akarja megh ismértetni, és annak *tenora* szerént az embereket igazgattani, I. az Természetnek kőnyve mely belső és külső.

Az ter-

Az természetnek belső kőnyve nẽ egyéb hanẽ kinek kinek az ő lelki ismèreti, mely dictállya azt hogy vagyõ Istẽ Erről emlekezik az Apostal. *Rom 1. v. 19.* Az természetnek belső kőnyve nem egyéb hanem ez láthato világnak alkotvanya, mely elõnkben adgya a természetben az Istennek czelekedetit á minémüvek az égh á föld á tenger minden benne valokkal. Erről szol az Apostol. *Rom. 1. v. 20.* Dávid. *Psal 8. &. 19.* II. Az kégyelemnek kőnyve, mely mint á természetnek kőnyveis belső és külső. Az kegyelemnek belső kőnyve, nem egyéb hanem az Istennek lelke által irattatot akarattya, igéje Istennek á mi szivcinkben melyről. *Jerem 31. v 33 34. 2. Corint. 3. v. 3.* Az megh nevezet helyen az Apostol igy szol Mikor tudni illik megh ismeritek, hogy ti Istennek á mi szolgálatunk àltal szereztetret levelei vagytok: mely levél nem téntaval, hanem az élõ Istennek lelkével irattatot nem kő táblákra hanem á ti szivcteknek hús táblájára, Az kégyelemnek külső kőnyve nem egyéb, hanem á Prophetak és Apostoloknak irasok, mellyek foglallyák á törvént és az Evangeliomot. III. Harmadik az diczőségnek kőnyve, mélyből oztán meg értyuk és megh ismérjük Istent ugyá mint vagyon. 1. *Corint. 13. v. 9.* és. *12.* Az természetnek kőnyve volt vagyan az sötetségben ülő pogányoknál. *Luc. 1. v. 79.* De nem az kegyelemnek, sem az diczőségnek kőnyvét nem birdták, Annak okáert nemis vigaztalhattyák egy mást láthatoképpen, az ő szomoruságokban-s kivalképpen szomoru és kegyetlen halál ellen. Mind azon által az mint az természetnek kőnyve nékiek dictálta, ugyan vigaztalták egy mást, Az mint azt irásbannis hagytak

Erupi-

Eurip ides nevű Gőrőg bőlcz égy Prothésilaus nevő Fejedelmi ember siratvan egy szerelmes baráttyát, ki az Trojai hadban el eset vala, imigyén vigaztalta, πεποιθε, οἷα καὶ σε καὶ πάντας μέλλει; *Hoc ei accidit quod etiam tibi & omnibus eventurum est.* Az tőrtént ő rajta, á mi mind te rajtad-s mind egyebeken megh tőrtenik megh esik. Pogánytul szép vigasztalás, de ez czak fél részszerent valo vigaztalást, sem szerezhet sőt siralmat indithatot mint Xerxesnek, az eő táborában levő számlalhatatlan népének halandoságának megh gondolattya, Egy. Polyenus Sárdánus nevő ember az ő baráttyán sirankozván igy vigaztalá, *Propter morientes ne tristeris est enimnecessarium, sed propter é vita turpiter discedentes.* Az megh holtakért ne szomorkodgyál, mert annak szűkségesképpen megh kel lenni, hanem azokért kik rutul kőltőznek ki ez világbol. Ez kőzel járt az tárgyhoz, de nem szintén találta mert ugy vagyon hogy azokon kél bánkodnunk, az kiknek gyalázatos ki mulások volt ez világbol, az kik penigh jol éltenek, és boldogul kőltőztenek ki, és jo hireket hadták szomoruságunk kőzőtis azoknak boldogh ki mulásokon őrűlnűnk kel: de mégh sem ál abbā az tőkeletes vigasztalas, mert az az hitetlenekkelis kőz Amases felőllis irja Stobeus hogy egy szerelmes fiának halálán bánkodo baráttyat imigyén vigaztalá: *Si non tristatus es cum nondum esset in mundo, ne nunc quidem dolere debes, cum non amplius est in hac vita.* Ha akkor nem szomorkodtál ő rajta mégh mikor nem volna ez világban, mostan sem kel bánkodnod, mikor immár nincz ez eletben Ezis mondot valamit de nem szintén helyésnek láttatot, mert az mi nem volt azon nem bánkodhatunk; de

osztan

ósztan. *Quæ ardenter diligimus habita, graviter ſuſpiramus amiſſa* az mélyeket buzgoſágoſon ſzeretűnk, migh nálúnk vagynak azokat nehezen ſiralmaſon ohajtyuk, mikor azoktul megh válunk. Ezek mint ſetetſégben ülő pogányok, az tern é'zetnek könyvéből vigaztalták magokat, és eggyik á máſikat a menyére ő tőllők lehetet; De mi kereztyének, hogy ha az kégyeſemnek könyvében tekéntűnk, ezerſzerte hathatob vigaztaláſokat találunk ſzámnelkűl valokat. Hogy azok közzűl éggyet vagy kettőt emliczek, az harmadik Eghben tanult Pál Apoſtol; *1. Theſſ. 4. v. 13. & ſeq.* millyen hathato vigaztaláſt nyujt.

Nem akarom pedigh hogy tudatlanſágban legyetek Atyámfiai, azok felől, az kik el aluttanak, hogy ne bánkodgyatok az miképpen egyebek, kiknek remenſégek ninczen: Mert ha hiſzitek hogy az Jeſus megh holt és, fel támadot, ázonképpen az Iſtenis azokot az kik el aluttanak az Jeſusban, elő hozza ő vele. Mert ezt mongyuk néktek az Urnak ſzavával: hogy mi élők kik megh maradunk az Urnak el jövetelire nem veſzſzük elől azokat, az kik el aluttanak, Mert az Ur önſzolásnak kiáltáſával le ſzál az Eghből, és az kik megh holtak volt, az Chriſtusban fel támadnak előſzőr, Az utan mi élők kik megh maradtunk volt el ragadtatunk azokkal égyetemben az ködőkbe, és ekképpen mindénkoron az Urral léſzűnk.

Ez igázan hathato vigaſztalás, mert előſzőr azt mondgya hogy fel támadnak az életre nem veſznek el az hivek. II. Mert az Urral lé zűnk, utánna veti azért: *vigaſztallyátok égy máſt ez beſzédekkel*, bizony meltán vigaſztalhattyuk, mert ezen Apoſtal azt mődgya

Philip. 1. v. 23. hogy azért kevàn el oſzlani, és az Chriſtuſſal lenni, mert ez mindeneknél job. Az ménnyei ſzozat az titkos kõnyvnek. *Cap. 14. v. 13.* imillyén igé. két iratot le Szent Jánoſſal az hiveknek vigaſztaláſokra. Boldogok léſznek az utan az halottak, kik az Urban halnak megh, ugy vagyon bizonyára az Lelek mondgya: mert megh nyugoſznak az õ fáratſágoktul, és az õ czelekedeteknek jutalma kõveti õkõt. Erre pedigh az tõkélletes boldogſágra kiczodák juthaſſanak, megh mondgya az Szent Janos az megh hallot Textusban-s-azt mondgya hogy azok az kiknek *réſzek vagyon az elſõ fel támadásban, mert azokon ninczen hatalma az maſodik halálnak, hanem léſznek az Iſtennek és Chriſtusnak Papjai, és Uralkodnak eõ vele ezer eztendeigh.* Szũkſegh azert mi nekũnk ez ſzomoru alkalmatoſſággal az mi vigaztaláſunkra és tanuſágunkra ezeket megh magyaráznunk, mellyet hogy job modgyával ezelckedheſsünk láſſuk az igéknek réſzeit.

Két réſzei vagynak.

I. Azt jelenti megh kiczodák légyenek igazán boldogok. II. Okait ſzamlállya elõl azoknak boldogſágoknak: Láſſuk rendel az igéket. Boldogok uymond: Az boldogſág harom féle. I. *mundana* II. *Philoſophica.* III. *Theologica.* I. világi, ez világhi bõlczek értelme ſzerént valo, es Szẽt iá ſzerent valo. Ez világi boldogſágh czak el mulando arnyék, és el tũnõ buborék, ez világgal éggyũt el mulik I. *Johan. 2. v. 17.* mély ál az kazdagſágban, nagy tiſzteſſégben, ſzerenczes boldogh állapotban, jo egéſſégben ſzepſégben, jo erõben, es ezekhez haſonlo hamar el repũlõ dolgokban, méllyek

az igaz

azigaz és tökélletes boldogságnak czak nevezetit sem érdemlik. Ez világi bölczeknek értelmek szerént valo bodogságok melyről ők nagy sokat vetélkedtenek, állot az jóságos czelekedeteknek szüntelen valo gyakorlásában; Azt állatták ők hogy az az igaz boldogságh áll, minden virtusoknak jóságos czelekedeteknek megh szünésnelkül valo gyakorlásában. De ebben sem állathatik az tökélletes boldogságh, I. Mert azis az fel háborodot és fel serkent lelki ismeretet megh nem czendesitheti. mert nem czelekedhette senkijs közzülök azt hogy minden jóságos czelekedetekkel éppen egészlen birt volna, és azokot szüntelenül gyakorolhatta volna. Az harmadik boldogságh, mely szent irás szerént valo égyedül ez valóságos boldogságh mely boldogságh imez ketthőben áll 1. *In exhibitione bonorum quæ Deus promittit.* II. *In remotioni malorum, quæ in hac vitâ fuerunt.* Azoknak az joknak megh adásában, az melyeket Isten az kegyelemnek könyvében megh igért, az minemüek é. ő. ször az tökélletes ismeret, mély lészen akkor, mikoron az világosságnak Attyához megyünk. *Es minnyájan Istentől tanittattak lészünk. Esa. 54. v. 13.* Mostan látunk tükör es homalyos beszéd által, de akkor szemtől szembe, mostan ré z szerént vagyon bennünk az ismeret, akkor penigh lészen az ismeret ugy az mint tanittatunk. *1. Cor. 13. v. 12.* Annak félette az mi testünknek megh diczőitése, mivel az Christus el változtattya az mi alázatos testünket hogy *hasonló légyen az ő diczőséges testéhez, az ő hatalmas ereje szerént. Philip. 3. v. 21.* III. Az ő rökke valo igasságh melyről szol az Péter apostol. *2. Pet. 3. v. 13.* Uy eget penigh es uy földet,

várunk

várunk az igéret szerént mélyben lakozik az igasságh. IV. Az Istennek őrőkke es szűnetlenűl valo látása, 1. *Cor. 13. v. 12.* V. Az Istennek és felebarátunknak tőkélletes szereteti. VI. Minden kévánt joknak tőkélletes megh adása mivel *Isten lészen minden mindenekben. 1. Corint. 15. v. 28.* VII. Az őrőkke valo innep szenteles, mivel holnaprol holnapra, szombatrol szombatra, minden test imádgya az Urat. *Esa. 66. v. 23.* VIII. Az őrők élet, méllyet megh igert az Ur Jesus az ő hiveinek. *Johan. 10.* IX. Az Angyaloknak társasága. X. Az halhatatlanságh. Ezekben ál elsőben. Másodzor mondám állani az tőkélletes boldogságot, azoknak az szomoru dolgoknak el tőrlésébē, mellyek mīket ez életbē kesergettenek, ugy mint az sirás keserűségh, az halál, fáradságh, erőtlenségh, ehségh, szomjuságh heűségh hidegségh, rothadandoságh, bánat, az masodik haláltul valo félelem. Ez az *Theologica beatitudo,* szent iras szerēt valo boldogságh, erről az boldogságrol szol it az Szent János, Boldogh es Szent. Szentnek mondatik valami. I. Az ő valoságos állattyara és termeszétire nézve, ki mivel teremtetlen, magábanis merő szentségh. Igy mondatik Isten szentnek, kinek az Cherubim és Seraphin Angyalok, ezt kiáltyak: *Esa. 6. v. 3.* Szent, Szent, Szent, az Seregeknek Ura Istene, II. Mondatnak szenteknek azok az kik megh szenteltettek, az Szent Lélek általis, ujonnan szűlettettek és kégyelemből el hivattattak, igy mondatnak ez földőn vitezkedő Anya szentégyháznak tagai szenteknek, á mint az Apostal nevezi. *Rom. 1. v. 7.* az Romai keresztyeneket. *Mindeneknek kik Romáhan vattok Isten szerelmesinek hivatalos szenteknek,*

minden-

mindenekkel égyben válakik az mi Urunk Jesus Christusnak nevet ſegétſegül hiják minden helyen. &c. *kégyelem ti néktek.* III. Mondatnak azok ſzenteknek az kik ſzent kereſztyéni életet élnek, és azonnis ũgyekeznek, hogy ſzentũl kegyeſſen éllyenek ez jelen valo világon. *Tit. 2.* es kevánnyák Iſtentõl az õ ſziveknek s életeknek, czelekedeteknek megh ſzenteltetéſét. IV. Mondatik valami ſzentnek az mi valami ſzent dologra rendeltetet, ugy mint az ſzent hajlek, ſzent Napok. V. Mondatnak ſzenteknek kik nem czak fel támadnak az bodoghſágra, hanem Iſtentõl kégyelembõl elis rendeltettenek, añak az ſzent irás ſzeránt valo boldogſágnak õrõkke tarto meltoſágos birására, azokat érti it ez ſzon, Szent. Eddigh az két igének magyarázattya: Boldogh es ſzent. *Tex.* Az kinek réſze vagyon az elſõ fel támadásban. Fel tamadáſt emleget it az ſzent János. Az fel támadas nem égyeb hanem az halálbol valo fel élledés, fel kelés megh éllédés, elevenedés, ez fel támadáſt ellõnek mõdgya, hogy hogy vagyon ez? ketszer támadé fel az Ember! hiſzém az miképpen hogy egyſzer kel embernek megh halni, mert igy vagyon vegezve. *Heb. 9. v. 27.* Azonképpen egſzer léſzen az közönſéges fel támadáſis. ℣. Ugy vagyon hogy egyſzer léſzen az teſti fel támadás, de az miképpen hogy kettõbõl ál az ember: teſtbõl és lélékbõl, azonképpen az két *ſubjectumra* ávagy *objectumra* nézve két féle az fel támadás. I. *Animæ ad gratiam, II. Corporis ad gloriam.* Auguſt. az mint ſzól. *Lib. 20. Cap. 6. 7. 18. de Civitate Dei.* éggyik az Léleke az kégyelemre, második á teſté az diczõſſégre; Ennek az *diſtinctionak* az ſzent irásban vagyon fundamentuma. *Ephes. 5. v. 14.*

Serkény fel az ki aluszol, és kely fel az halálbol és megh világosodik tenéked az Christus, kőltőgeti it az Apostal az embert bűnnek álmából ily okkal, hogy ugy világosodik megh néki az Christus. It azért az első fel támadason, értetik az bűnből valo fel támadas, az ménnyei szozat nézet az testnek fel támadására, es onnan vőt hasonlatosságot, hogy az által előnkben adhassa mi légyen az Léleknek fel támadasa, ávagy az lelki fel támadas. Az miképpen azért, I. hogy az testi fel támadast megh előzi az testi halál, á támad fel az ki megh holt. Azonképpen az ember *in státu peccati*, az bűn alat levő megh romlot állapotban lelkiképpen megh holt, mind addighis halva vagyon migh az bűnnek szolgal. Ezt jelenti Idvezitünk imez szolásnak formájával. *Matthei. 8. v. 22.* midőn egy Tanitvány kérdezenek Attyának el temetésére: *kőves engemet had temessék él az halottak az eő halottyokat*; Azok az kik az bűnben megh holtanak, temessék él azokat az kik az bűnért megh holtanak testben, egyeb kent *alioquin tautologia* czak szo szaporitás volna. Az Apostolis. *Eph. 2. v. 1. Es titeketis mikor az vetekben es bűnőkben megh holtatok volna, mélyben regen jártatok ez világnak élete szerent. Ittem. 1. ad. Tim. 5. v. 6. Az mely Aszonyiállat valoba őzvegy és ég yedűl vagyon, bizik az Istenben és foglalatos az kőnyőrgésben es imadságban éjel és nappal. Az mely penigh bujasághban él, elven megh holt.* II. Az mikeppen az testi hálál nem égyeb, hanem az Leleknek az testől valo megh válása, mind addigh halva lészen migh nem az lélekkel eggyesűl. Azonképpen az lélki halál nem égyeb hanem az embernek Istentől az bűn altal valo el szakadása, es mind addigis lelkikeppen halva lé-

szen

ſzen migh az eő teremtőjéhez megh tér, és az megh té-
rés által megh elevenedik fel támad, erről ſzol az Eſaiás
Cap. 59. v. 2. Az ti hamiſságtok töttek külömſéget ti köztetek
és az ti Iſtentők közőt, és az ti bűneitek miat réytétte el az eő
orczáját ti előttetek hogy megh ne halgatna. Azon. *Eſa. Cap.*
55. v. 3. Jőjetek én hozzám halgaſſatok engemet hogy éllyen
az ti lelketek. Ezech. *18. v. 32, Terjetek megh és eltek.* Az
teſt mihelt éggyesűl az Lélekkel mingyart él, igy az bűn
miat megh holt ember mihelt Iſtenhez tér, elvén él
megh nem hal. Megh hal azert az lélekis akkor mikor
bűnben eſik, megh élled mikor az bűnből fel kél. III.
Az embernek teſtiképpen fel kel támadni, ugy diczőit-
tetik megh, azonképpen lelkikeppen fel kel támadni.
Ezbűnből valo fel támadas, avagy lelki fel támadas első-
nek mondatik I. Mert ez fel támadas az elsőb és legh
főveb nemeſſebré zé tudni illik az léleké! II. Mert
első fel támadáſnak elsőben megh kel lenni, minek e-
lőtte az máſodik az diczőſſégre megh lenne. III. Mert
az első fel támadas ez életben léſzen, és ennek ſok orák
napok engettettek. Az máſodik fel támadas ez élet u-
tán es égyſzer léſzen. IV. Mert ez az első fel támadás
czak az elsőké: az hathatoképpen el hivattattake. Az
máſodik fel támadás köz az hitetlenekkelis. Továbbá
azt mondgya az ménnyei ſzozat: Boldogh az kinek az
első fel támadásban *réſze vagyon.* valamiben embernek
réſzének leñi nem égyeb, hanem, azt edgyűt birni, añak
edgyűt örülni, az mint ellenben réſzének nem lenni
azt edgyűt nem birni Mint megh teczik az Péter Apa-
ſtal Simon Mágushoz tőt feleletiből. *Actor. 8. v. 21.*
Ninczen néked ſemmi réſzed ez aologban. Idvezitőnk Pé-

ternek

ternek igy ſzolot vala: *Johan. 13. v. 8. ha megh nem moſom lábadot nem* léſzen réſzed én bennem.

De minen ů okát adgya immár, miért mondgya bodogoknak azokat az kiknek réſzek vagyon az elſő fel támadásban?

MASODIK RESZE.

Mert azokon ninczen hatalma az máſodik halálnak, hanem léſznek az Iſtennek es Chriſtusnak Papjai, és uralkodnak ő véle ezer eztendeigh. Harom okát adgya miért légyenek boldogok az kiknek réſzek vagyon az elſő fel támadásban, I. Mert ſzabadoſok, ůreſſek léſznek az máſodik haláltul, az mint az fel támadas kettő, ugy az halál, elſő es máſodik, az elſő nem égyeb hanem az Léleknek az bűnben valo megh haláſa, az leleknekis vagyō halála, mely akkor léſzen mikor á hitetlenſégben es á bűnben megh hal. Ez halál alá rekeſztetet vala Adám az holtiglan ſirankodo eſetnek utánna mihelyt vétkezek az Iſten parantsolattya ellen á paradicsomban, mindgyárt lelke ſzerint ez elſő hálál alá vettettetek, noha termeſzet ſzerent valo élettel élne teſt ſzerent, Ez elſő halállal minnyájan meg holtunk vala *Ephes. 2. v. 1.* Elſőnek mondatik, mert leg elſőbennis az hozátot bé á bűn által. Ez elſő halál immár megh lőt, de azt mondgya á mennyei ſzozat hogy az máſodik halál nem uralkodik rajtok. Az máſodik halálon penigh nem égyeb értetik hanem az embernek teſteſtől lelkeſtől az kenkőves Tóban valo vetettéſe, az mint Szent János magyarázza ugyan ezen *Cáputban. v. 14.* Az pókol penigh és az halál, vettetnek az tűznek továba mely az máſodik halál, Egy ſzoval az őrőkke valo halál, kárhozatt.

Ez ő-

Ezőrők halálnak nem lészen hatalma azokon, azkiknek részek vagyon az elsső fel támadásban. II. Oka, mert lésznek az Istennek és az Christusnak Papjai, noha az Christus őrökke valo Pap. *Psal. 110.* mind az által Papjai lésznek az Istennek és az Christusnak az bűnből fel támadtak. Papoknak mondatnak az bűnből fel támadt hivek az lelki aldozatokra nézve, mivel önnön magokat megh áldozzák az Istennek. *Rom. 12. v. 1.* megh halálosittyak testeket és élnek Istennek, az mint ezt magyarazza az Peter Apostal. *1. Pet. 2. v. 5.* Tijs mint élő kövek épitteſſetek fel, hogy légyetek lelki ház szent Papságh lelki áldozatoknak áldozására; mikor azt módgya *léſznek*, Prophetái modon szol, mivel minden hivekről szol, mégh az kik ez után léſznekis. III. Mert uralkodnak az Christussal ezer Eztendeigh. It az ezer eztendőt czudálatoson magyarázzák az Chyliásták az Ezeresek, azt mondgyák hogy ez világnak hat Ezer eztendeigh kel fen alláni, hat ezer Eztendő el telven az Antichristus el tőrőltetik az ő orszagaval, pártyán lévőkkel eggyűt az Sátánis megh kőttetik hogy széllel ne nyargalhasson, és az hetedik ezerben az Christussal az k k akkor léſznek, á hivek nagy testi békeségben élnek, az földön nagy örömbe bodogságban léſznek. Akkor telik bé az mondás. *Hier. 31. Non docebit ultra vir proximum ſuum & fratrem ſuum dicens. Cognoſce Dominum.* Az hetedik ezer el telvén, égy kicziny ideigh ismegh el oldattatik az Sátán, annak utánna jő el oztán Christus itelni. Ez vetekedésnek elsső authora volt Papias Euseb *Lib. 3. Cap. 33.* Ki János Apostalnak tanitványa volt. Ezt követték, *Lactántius. Lib. 7. Inst. Cap. 25, Irenæus, Tertul-*

2.

3.

liánus.

liánus. Apolinarus. Hyeronymus az mint allattya. *in Cap. 36. Ezech. Et Euseb. lib. 3. historiárum. Cap. ult.* Mégh Agoston Doctoris hunyoritot azokhoz. *Lib. 20. de Civitáte Dei Cap. 7.* Az mélyből megh teczik mint kel hinni az regiségnek, es menyit kel tulajdonitanunk az réghi Páterek irásának ertelmeknek. Igazán mondotta egy réghi Páter, *Antiquitas sine veritate vetustas erroris est.* Ezeknek ertelmeket el hagyván it az Ezer Eztendőn, *certus numerus pro incerto,* értetik az veghnelkül valo uralkodás, uralkodnak ő vele ezer eztendeigh őrökkön őrökke. Ez igének ertelme ez. Azok valoba boldogok az kik az bűnnek halálából fel támadtanak, mert az örök hálálban nem esnek, hanem (noha megh halnak testiképpen) fel támadnak ujjult állapatban és az Jesus Christussal uralkodnak örökkün ő ökke.

Themata eductio. Tanullyuk innem. Voltaképpen szükséges azoknak az első fel támadás, az kik az felső és legh főveb boldogságot el akarják érni, és az második hálálban el nem akarnak kárhozni: Az első fel támadáson penigh nem égyebet rétek, hanem az mint megh magyaráztam, az embernek az bűnnek halálából valo fel támadasát, az uy életre valo fel serkenését. Ez tanuságnak fündamentuma ez igékben vagyon. *Boldogh és szent az kinek része vagyon az első fel támadásban, mert azokon ninczen hatalma az második halálnak* Ezt erősitik es állatryák több sok szent irásbeli mondásokis. Szent Pál. *Rom 6. v 4.* az Christusnak feltámadásának peldájából akarja állatni az első fel támadásnak szükséges voltát igy szolván: Hogy miképpen fel támadot az Christus az halálbol, az Istennek diczőségére, azonképpen mijs uy életben járjunk.

junk. az miképpen az Christusnak az halálbol szűkséges-
képpen fel kellet támadni és ugy kellet bé menni az ő
diczőségében az mint magá bizonyittya, *Luc. 24.* Azon-
képpen minékűnkis szűksegh az bűnnek halálábol az uy
eletre valo fel támadas, hogy uy életre fel támadván bé
mehessűnk az diczőségbe. *Et. v. 11. Hogy megh holt volt,
az bűnnek holt volt megh égyszer, hogy penigh él az Istennek él.
Ezenképpen gondollyátok hogy tijs megh holtatok az bűnnek és
éltek az Istennek az mi Urunk Jesus Christus által. Et. 2. Cor.
v. 15. hogy ha égy megh holt mindenekért tehát minnyájan
megh holtunk volt es hogy ő megh holt mindenekért, hogy az
ik élnek ez után ne éllyenek magoknak, hanem annak az ki
érettek megh holt es fel támadot.* Péter Apostalis azt allat-
tya, hogy az miképpen szűkseges volt az Christusnak
megh hálni, es minékűnk az ő sebeivel megh gyogyulni
gy minékűnkis szűkségh az bűnnek megh halni, es uy
letre fel támadni. *1. Epist. 2. 24. Ki ugy mond az mi bűne-
ket hordozta az ő testében az fán, hogy az bűnnek megh hal-
án, éllyűnk az igasságnak, kinek sebeivel gyogyultunk megh.*
ogy penigh azoknak szűkséges légyen az első fel táma-
s, az kik az felső es leg főveb boldogsagot el akarnak
nni imillyen okai vagynak. I. Mert mind az ket halál-
k egyedűl az első fel tamadás, az bűnből valo fel kelès
voslo ezkőze. Azt jelenti az Szent János, az kinek
ymond része vagyon az első fel támadásban, azokon
nczen hatalma az második halálnak, azok nem vet-
nek az kenkőves egő toban. II. Mert az kik az bűn-
k halálábol az Christus lelke által fel támadtanak,
k az bűnnek kárhoztatásátul megh menekedtenek,
megh igazultanak hit által Christus érdemével, ugy

hogy

hogy azoknak semmi kárhoztatások nincsen. *Rom. 8. v. 1.* Semmi kárhoztatások nincsen azoknak az kik az Jésus Christusban vagynak. III. Mert azok mondatnak valoban boldogoknak az kiknek bűnök boczánatban vagyon, á mint Pál Apostal. á *Psál. 32. v. 1.* bizonyittya. *Rom. 4. v. 6. & sequen. Az Davidis boldoghnak mondgya az ollyan embert ugymond, kit Isten igaznak tulajdonit czelekedetnélkül, Boldogok ugymond az kiknek megh boczáttatot az ő hamisságok, és az kiknek el fedeztettek az ő bűnök. Boldogh ember az kinek Isten nem tulajdonittya az bűnt.* Azoknak nẽ tulajdonittya penigh Istẽ az bűnt, az kik fel támadtak az ő bűnöknek halálából, mint Dávid, Manasses, Szent Péter, Maria Magdaléna, ki felől azt mondá Urunk Simon Phariseusnak, ki tudta minémű tiztatalan életű volt Mária Magdaléna *Luc. 17. Az ő sok bűnei megh boczáttattak néki mert igen szeretet.* IV. Mert az kik az bűnnek halálából fel költenek, fel támadtanak azok távoztathattyak el az Istennek következendő haragját, de nem ugy mint érdemlő ok, hanem mint arra szolgálo-s rendelt ezköz által, az mint K. János mondgya. *Matth. 3. v 7.* Midőn látná az Saduceusok és Phariséusok közzűl némellyeket megh térteknek lenni es ő hozzá menni, az ő bűnöknek boczánattyának megh kereztelkedni, ezt mondgya vala nekik. *Mérges kégyoknak nemzetségi kiczoda inte megh titeket, hogy az Istennek következendő haragját el távoztatnátok, teremczetek azért az pœnitentiához illendő gyümölczöt.* V. Mert egy tiztátalanis bé nem mégyen az Szent Városban. *Apoc. 29. v. 21.* tiztátalan penigh minden valakinek része nincsen az első fel támadásban, *Mi haszna ez tanuságnak?*

Hogy ez

Hogy ez által megh feddetteſſenek ſőt kárhőztaſ- *Uſus. 1.*
ſanak azok, az kik kevánnának ugyan az legh főveb
boldogſággal réſzesűlni, es akarnák hogy az máſodik. az
őrőkke valo halál rajtok ne uralkodnék, de nem akar-
nak az elſő fel támádásban réſzesűlni, nem akarnak az
bűnnek halálából fel kelni, ha el nézéllyűk és el gondol-
lyuk moſtan ez világh mint vagyon? *Bizony mind ez vi-*
lágh gonozban helyheztetet az mint ezt ez előt ezer és ne-
hány ſzáz eztendővel megh mondotta volt az Chriſtuſ-
nak ſzerelmes Attyafia es Tanitványa Szent János. *1.*
Epiſt. 5. v. 19. Ez megh avult utolſo romláſához és ve-
gihez, közelitő világnak fiait ha megh nézéllyűk, lat-
tyuk mint viſelik magokat *minnyájan az emberek el ha-*
nyotlattanak, haſzontalanokká lettenek, ninczen ki jot cze-
lekedgyék, ninczen czak eggyis. Pſal. 53. v. 4. Rom. 3. v. 12.
Az felső rendeket kenozza az telhetetlenſégh, az Uri
rendeket, á nagy keményſégh, kegyetlenſégh, az tizt-
viſelőket az igaſſágtalanſágh, az köz rendeket felebará-
ttyoknak romláſokra megh csaláſokra valo igyeke-
zes, némellyeket el foglalt az irigyſegh, verſenges, rá-
galmazás, haraghtartas, az gyermekeket az hazugſágh,
az iffiakat az bujaſágh, Atyák Anyák ellen valo nagy en-
gedetlenſegh, közönſegeſen mindeneket el hatot az
nagy teſti bátorſágh. Iſten igéjéhez valo nagy háládat-
lanſagh, ſenki az intéſnek helt nem ad, az Tanitok
egy ſzalnyera valo epűleſt nem látnak, az ő bűnökben
halva fekűſznek, ménnyeiekre nem igyekeznek, ugy él-
nek mint ha ſoha megh nem kellene halniok, maga ſze-
mekkel láttyák minémű hirtelen valo halálok vagynak,
de ugyan nem jobbulnak az Iſtennek rettentő fenyege-

téſével nem gondolnak, jaj bizony azoknak mert *azoknak ninczen réſzek az elſő fel támadásban*, annak okáert nem boldogok hanem igen boldogtalanok, mert *azokő uralkodik az máſodik halál*, az ő rőkke valo halál. Oh bezzegh jo volna tehát ha az emberek eſzéſek volnának, azt megh értenek és megh gondolnák, az ő utolſo állapattyokat. *Deut. 32. v. 29.* bezzegh jol járnának, bezzegh el érnék az legh főveb boldogſágot, és megh menekednének az maſodik haláltul.

Uſus. II: Menihó. Légyen máſodik haſzna tehát hogy ez Tanuſágh által intetteſsűnk arra, hogy mi ſieſsűnk fel kelni az bűnnek halálábol, az elſő fel támadásban réſzesűlni, magunkrol jo idejen gondot viſelni. Serkenczen minket és indiczon erre.

Motivæ. I. Az mi legh főveb boldogſágunknak el érése. Az Philoſophuſok világi bőlczek mely igen akartak megh tudni miben állyon embernek legh főveb boldogſága, de ſoha nem mehettenek végére megh nem tudhatták, ha megh tudhatták volna tellyeſſégeſen mindenképpen, azon igyekeztenek volna mikeppen érhették volna azt el. Mi tudgyuk az Iſten igééből megh tanultuk miben ál, tudni illik az elſő fel támadásban valo réſzesűlesben az mint Szent János mondgya. *Boldogh ugymond azkinek reſze vagyon az elſő fel támadásban*, hát ſieſsűnk abban réſzesűlni. II. Indiczon és ſerkenczen annak az elſő fel támadáſnak őrvēdetes haſznának megh gondolattya, azt mondgya ſzent János hogy az kiknek réſzek vagyon az elſő fel támadásban, azokon ninczen hatalma az máſodik halálnak, azok nem vettetnek az kénkőves egő tóban, azok nem kárhoznak el, hanem élnek az Ur

Jeſus

Jesus Christussal mind örökkön örökke. Oh mely nagy boldoglágh azoknak dolgok az kik örökke az Ur Jesus Christussal élnek. Az Sebai Királyne Aszony boldognak mondotta az Salamon szolgait hogy ő előtteudvarolhattak es halhattak az ő bölcz beszédét. I. *Reg. 10.* Hát azok az kik az lelki Salamonnak az Ur Jesus Christusnak beszédét halgattyák, es ő vele uralkodnak örökkön örökke hiszém boldogok azok. Szent Péter az Christusnak szine változásakor az Tábor hegyen látván az Christus dicziősségét, es Mosessel Illyéssel beszélleni, nem keván vala le jöni, hanem ot akar vala haylékot czinálni. *Matth. 17.* hát mikoron oztán őtet nem az Tábor hegyén hanem az eghben látyuk, és hallyuk nem czak Illyéssel Mosessel, hanem sok ezer Szentekkel beszélleni, és az Istent látyuk ugy az mint vagyon. I. *Corint. 13* Oh mely igen kezdünk örülni: megh látyuk penigh ha részesülünk az első fel támadásban. III. Indiczon annak az megh böczülhetetlen kárnak és szomoru keserves állapatnak megh gondolattya, mely követi az első fel támadásban nem részesülteket Az mint hogy ki mondhatatlan az első fel támadásban részesültenek az ő bodogh örvendetes állapattyok, szintén ugy ki mondhatatlan az első fel támadásban nē részesülteknek az ő boldoghtalan állapattyok, boldogtalanok halálok előt, boldoghtalanbak halálokban, de sokkal boldoghtalanbak halalok után, mert az ő egy szempillātásigh tarto ez világi boldogságok után, eszekben jutván halando voltok, lelkek ismereti fel serken, mely őket kenozza gőrri, azonban hertelen az halál megh lövi, midőn az nyavalyák környül veszik, azonnal

megh

megh ijed megh rétten, őrőmest megh térne de késő akkor az megh teres, eléb kel volt annak lenni, az alkalmas időt Ésauval el mulatta. *Heb. 12.* szémei el kezdenek fordulni, az halállal tusakodik, álla kapczái ropognak, az Sáthán ot lesi lelkét, halgattya hogy már czak mellye hőrőgh, mihelt ki boczáttya mingyárást kapja es viszi az őrőkke valo veszedelemre es győtrelemre. De azzal vége nem lészen nyomoruságanak, hanē az utolso napon teste az főldből, lelke az pokolbol mint egy meg Sententiáztatot bűnős az *Executiora* ki hozattatik, ismégh az testbe bé kel menni, atkozza az szegény lélek az testet Oh bűñek undok poczolekja Jephté leanya miert jőttel előmbe, hogy kel te veled édgyűt laknom es őrőkké győtrődnőm. Akkoron kezdi az napot atkozni, melyben szűlettetet, akkor kezdi ezt kiáltani az hegyeknek es kőszikláknak. *Apoc. 6. v. 16. Eßetek mi reánk reyczetek el minket annak szine előt az ki az székben ül es á báránynak haragjátul, mert eljőt az ő haragjának amaz nagy napja, es ki maradhat megh ő előtte.* De azok el nem rejtetnek, hanem elől kel menniek az szám adásra, vadollyák őket az ő sok gonoz czelekedetek. *Nos tua opera sumus, tu nos fecisti quocunque ijeris sequemur te?* Az őrdőgh vádollya őkőt felette igen, azonban megh hallya imez rettenetes veghső Sententiat: *Atkozottak mennyetek el az őrőkke valo tűzre, mely készittetet az őrdőgnek és az ő Angyalinak. Matth. 25. v. 41.* Akkoron mingyárást az őrdőgők viszik az kénkőves toban, áhol őrőkkűn őrőkke győtrődnek, azoknak kenlodásoknak fűsti fel mégyen mind őrőkkűn őrőkke, *Apoc. 14. v. 11.* ott osztán az bűntetes kőnyőrűletesség nélkűl lészen, az keserűségh

vigaz-

vigaztalásnélkül az nyavalya irgalmasság nélkül az kén vegh nélkül, *férgek soha megh nem hal, tüzök megh nem alusznak. Esa. 66.* Az mondhatatlan lángban örökke éghnek de soha megh nem emésztetnek, mindenkor halofélben lésznek, de soha megh nem halnak, az ördögöknek orditásoknál égyebet nem hallanak, örökke valo setétségh lészen világosság nélkül, ha szinte annyi számu esztendeigh gyötrödnének is mint az fáknak levelei, az tenger vizének czeppei, annak örvényének fövenyi, megis szinten ollyan messze lésznek kenoknak végétől, mint mikor elsőben kenlodni kezdettek. Ez am az masodik halal ez. Oh hogy nem sérkensz tehát fel mig életben vagy, miért nem részesülsz az elsö fel támadásban, azzal vehetnéd elejit azzal orvosolhatnád megh réttenetes következhetendö boldogtalanságodat, Serkennyünk fel tehát, ezt penigh czelekedgyük megh gondolván az alkalmatosságot, hogy tudni illik ideje légyen az álombol immár fel serkennünk. *Rom. 13. v. 11.* Ez fel serkenes bünnek halálából valo fel támadás hamar légyen nem holnap nem, hanem ma légyen Istenis azt kevánnya. *Psal. 95. v. 8. Ma ha az ö szavát hallanagyatok megh ne keményiczetek az ti sziveteket, mint az versengésnek helyén az késértetnek napján az puszta han.*

Az lopot az tolvajt az közönséges ember sem tarthattya házában sok ideigh az *Magistratus* akarattya nelkül; Az bün lopo, tolvay, az Isteni ditzöségnek ellensége, valaki azert azt ugy tartya, vét az Istent felségh elen. II. Mert az elsö fel támadásnak el halasztása az szivet megh keményiti, az bünt szokássá czinállya, es igy oztan az Isten az szünek keménységét, szünek kemény-

ſégével veri megh, és térhetetlenſéggel bűnteti. III. Mert annak el halaſztáſa, az bűnnek karhoztatáſát, az Iſten haragját neveli gérjeſzti. IV. Mert az mi életünk bizontalan czak párah. *Jac. 4. v. 13. 14.* V. Mert az bűnből valo fel támadàs Iſten ajándéka, és nem az mi akaratunkon áll, akkor kell añak lénni mikor Iſten kevánnya. *vide. 2. Tim 2 v. 25. 2. Cor. 6. v. 2.* VI. Mert valaki halogattya az bűnből valo fèl támadáſt, tudni valo dologh az hogy ninczen annak valoban kedve az fel támadáshoz. Az mély ados naprol napra éléb halogattya az fizetéſt, tudni valo dologh hogy annak ninczen kedve az megh fizeteshez. VII. Mert az mikeppen bolondſágh, volna az ha valamely ember az ő házát látná égni, es azt egy ideigh varná s azutan fogna oltáſához, avagy az mèrget be ſzini s egy ideigh nem *curálni*, De ſokkal nagyob bolondſágh volna az bűnt gerjedezni hadni az ő teſtében, es azt az mérget hagyni, ma kellyünk hát fel.

Media. Ha pedigh kérded miképpen leheſſen az bűnből valo fel támadáſ? Im annak egy nehany reguláit adom elődben. I. Haly megh á bűnnek és ugy ely az bűnre nezve, annak nem czelekedetire nezve, mint ha nemis élnél, hanem ellyen te benned az Chriſtus. Igy holt vala megh az Apoſtal megh teréſe utan. *Gal. 2. v. 19. &. ſeq. En az tőrveny által az tőrvénnek megh holtam, hogy élnék Iſtennek az Chriſtuſſal édgyűt megh feſzittettem. Elek pedigh többe nem en hanem él en bennem az Chriſtus, és az mely életet moſt élek az teſtben, az Iſten fiaban valo hit által élem,* Ezt az megh haláſt tulajdonittya mind azoknak valakik az első fel támadásban reſzesültek. *Rom. 6. v. 10. Mert hogy megh holt az bűnnek holt volt megh égyſzer, hogy penigh él Iſtennek él. Ezen-*

Ezenképpen gondollyátok hogy tÿs megh holtatok az bűnnek, és éltek az Istennek az mi Urunk Jesus Christus által, Ez megh halás kevántatik; Mert az miképpen hogy testi képpennis az megh halás megh előzi az fel támadáſt, elsőben megh kel halni s ugy kel fel támadni az diczőséghre, Azonkeppen lelkiképpen megh kel elsőben halni az bűnnek s ugy kel fel támadni az első fel támadáſſal. Ez megh halás penigh legyen hasonlo az testi megh halás hoz. Az kik megh halnak. I. Testámentumot teznek ez világiakat hadgyák az ő Attyokfiainak, lelkeket ajanlyák Istennek, szemeket be hunnyák Istenre függeztik lelki szemeket ez világiak felől nem szorgalmatosok, szep tizta ruhában fejér ruhában öltöztetik. Igy te lelki képpen tégy testamentumot az ó ökös bűnt testámentumban had ez világh fiainak, lelkedet ajánlyad Istenek, lelki szemeidet függeszszed Istenre, ez vilaghi fölötteb valo szorgalmatoſságtol szünnyél megh, *öltözd fel az Jesus Christust, es á testet ne táplállyad az ő kevánságiban Rom. 12. v. ult.* II. Szived indulyon megh. Az mi szivveinknek megh kel indulni, ollyan az mi szivünk mint az kemény kő *Ezech. 11. v. 19.* homlokunk ollyan mint az ércz Az miképpen azért az Christus fel támadáſakor megh indult az kő szikla az föld, azonképpen az mi első fel támadáſunkban megh kel indulni az mi földhöz es ehöz háſonlo szivеinknek, mely megh indulás léſzen az mi bűneinknek megh iſmerése, es igazán valo alázatos vallás tétele által, azon valo bánkodás, szánakozas, ránkozás által az bűnt követő rettenetes büntetésnek megh gondolattya által, ezek által bizony megh indul az mi szivünk, és igy magunknak nem kezdünk hizel-

kedni, de Istennek kezdünk teczeni, mert *Istennek kedves áldozatok az töredelmes lelkek, az töredelmes és keseredet szivet nem utállya megh. Ps. 51. v. 19.* Ez fel támadásnak peldájat atta elönkben az tékozlo fiuban *Luc. 15.* Mária Magdalenában. *Luc. 17.* Dávidban. *2. Sam. 12.* III. Hallyad az igét naponkent, ugy ád oztan uy szivet uy lelket te beléd. Ez megh peldáztatot az száraz czontoknak fel támadásaban. *Ezech. 17.* Igy támadot vala fel *Lydia. Actor. 16.* Igy el jö oztan az Szent Lélek ujonnan szüli az embert. Ha penigh Megh akarod tudni, ha te fel támadtále annak imillyén ismertetö jegyei vagynak. I. Ha ujj eletben jársz. *Rom. 6.* és az bünt nem hagyod te rajtad uralkodni. II. Ha ez világot megh utáltad, és azt czak ugy tartod mint ha nemis volna, ugy élsz ezzel mint ha nemis élnél. *1. Cor. 7.* III. Ha minden elmelkedésed oda fel vagyon. *Col. 7.* IV. Ha igaz tizta jo indulatok vagynak te benned, igy bizonyosok lehetünk az elsö fel támadás felöl, igy részesülünk az elsö fel támadásban. Igy nem lészen hatalma rajtunk az második halálnak. Igy leszünk az Christussal örökkön örökke. Amen.

Signa.

Hogy annak okájert beszédemet tericzem ez idvezült, és az Urban boldogul el alut kegyes pátronára az jo hirü nevü boldogh emlekezetü Viczei Annára, az en tizteletes pátronus Uramnak Cassai István Uramnak szerelmes néhai házas társára; mivel jo maga viselésével, hitnek láthato gyümölczeivel, keresztyeni szent tizta életevel. az Isten igéjének unalomnélkül valo hallgatásával, keserves könyhullatással töt buzgoságos könyör-

kőnyőrgéſével, jo pelda adáſával, ſzelid alázatos magá viſeléſével, ſzegenyekhez valo adakozo voltával, és ezekhez haſonlo virtuſokkal megh bizonyitotta magát az elſő fel támadásban réſzesűltnek lenni. Annak okáert boldogh moſt immár, boldogab léſzen az utolſó napon, mert az itelő biro Jeſus Chriſtus job kezefelől állartya. De ſokkal boldogab léſzen akkor mikoron teſteſtől lelkeſtől be mégyen az Jeſus Chriſtuſſal az őrőmben á diczőſſégben á boldogſágban. Melyben minketis vigyen be holtunk után az mi kegyelmes Atyánk, Iſtenűnk fiáert az Ur Jeſus Chriſtuſert. Amen.

III: PREDI-

III. Rövid Prædicátio.

MELLYET TET AZ NEMZETES, ES TANACZOS. CASSAI ISVANNAK NEHAI SZERELMES HAZAS TARSANAK,

Boldogh emlekezetű Nemzetes Viczei Anna Aszszonyenak megh hidegült tetemi felet, Colosvárat az Urnak vetemenyés kertében. Jenei István: Ur Jesus Christusnak azon helyben lévő eggyik Orthodoxus méltatlan alázatos szolgaja.

Anno. D. 1641.

NAGYSAGOS Kégyelmes Uram; Erdely Országának miképpen hogy dicseretes; ugy kegyes és Istenfelő Fejedelme, Magyar Országh részeinek Kegyelmes Ura (megh emlekezvén arrol az mit mondot amaz mennyei Academiában tanult Apostol az szent Pál: *Rom. 12. 15. Flete cum flentibus:* Ez mellet egyszersmind imez közönséges mondásrolis; *Publica privatis anteferenda bonis*) Noha szemelyed szérent kegyes hivednek mostani szomoruságában jelen nem lehettél, mind azonáltal Fejedelmi méltoságod szerint valo kégyelmességedet akarván megh mutatni, ábrázolás képpen jelen vagy. Tüis nemzetes és vitézlő Uri rendek: Tudos és tiszteletes Egyházi személyek, Itilettel és ertelem-

és értelemmel ékes és bőcsületes Birák es Polgarok; közönségesen minnyájan jelen volo itt állo személyek Ferfiak es Aszszonyok: Felső közép, es alsó rendē lévők; Nem tsak bölcsen de felette igen igazánis mondotta az bölcs Salamon. *Pro: 21. v. 30. Non eſt ſapientia neque intelligentia neque conſilium contra Jehovam.* Ez mondása az Salamonnak, nem tsak bölcs (az mint jelentem) hanem felette igen igazis mindenekben; mindenek felet pedigh az halálnak állapottyában, mellyet mindenek őrömeſt el igyekeznének távoztatni, mind bölcseséggel, mind értelemmel, mind tanácsal: de nem lehetet, nemis lehet ſoha: mert ha lőt volna bölcseségh az Ur ellen, megh mais elne az Salamon: és ha lőt volna értelem, megh nem holtak volna Sytách es Abigail; végezetre ha lőt volna tanács es okoſſágh megh nem fuladot volna Achitophel Es hogy közeleb ſzollyak, elne ez előttünk ſzomoru gyáſzſzal be vont ſetét koporſoban fekűvő kereſztyén Aszonyunk és Pátronánkis. Mert el hittē hogy az ő értelemmel és tanácsal, megh ekesittetet jambor Iſtenfelő hiteſe, Kegyelmes Urunknak Fejedelmünknek eggyik fő tanácsos hive; miképpen hogy égyebeknek nagy, nehéz fáratſágos es gondos igyekben, igy ő nekiis halálos igyében bölcseséget, értelmet, és tanácsot tellyes tehetségével adot volna. De im ſzemeinkel látthyuk hogy ő reá nézveis bé tőlt az mit monda az Salamon: Nem ſzabaditotta megh őtetis az halláltol, ſem bölcseségh, ſem értelem, ſem tanács, hanem im előttünk ez ſzomoru gyáſzzal be vont ſetét hajlékbā fekűſzik. Kinek mivel hogy tiſztelſéges el takaritaſára

felesen az hivek égyben gyűlekeztenek, mélto es illendő rővid tanitásunkkalis ez szép Pompát ékesitenűnk. Melyre hogy az mi nagy kegyelmű Istenűnk segéllyen, jer imadgyuk: Mi Atyánk. &c.

TEXTUS. Ex. Lib. Ruth. Cap. 3. v. 11.

Mostan annak okaért szerelmes leányom ne fély, valamit mondándasz azt czelekedem veled, mert jol tudgya az en népemnnek egész varosa, hogy joszagos czelekedetű, jambor az szony ember vagy.

AZ bőlcz ember az ő népe kőzőt ő őkségűl diczeretet vészen, és az ő neve megh áll mind ő őkke; azt mondgya hivek amaz elméjenek nagy ertelmével és bőlczeségevel Salamonhoz kőzelitő Sirácides. *Eccles. 37. v. 28.* Mely mondásaban lattatik egy szoval summa szerent azt megh jelenteni, mi légyen igaz es megh maradando ő rőkős jutalma az joszágos czelekedetű embernek. Nem egyéb tudni illik, hanem az ő jo hirének nevének széllyel ki terjet szèp diczereti. Oly dologh penigh az jo hirnek névnek diczereti, hogy semmi inkáb ez világi emberektől nem bőczűltetik, es ők semmin inkáb nem őrűlnek mint hirekben nevekben valo szep diczéreten es jo emlekezeten. Ugy hogy igen igaz az mit regén effelől mondot Cassiodorus. *Lib 9. varia. 25. Gratiosiora (inquit) sunt præconia quam tributa. Et Livius Decad. 1. Lib. 2. Laudibus (inquit) haud minus quam præmio gaudent militum animi.* Mely mondását noha ő kiváltképpen valo rendű emberekre szabta, de az mint láttyuk, az *experi-*

az *experientia* közönségesen mindenekre alkolmaztattya. Nem mind egyenlőképpen szoktanak penigh az emberek diczertetni, mivel hogy ki ki az mire szive gerjedez, és az mire vagyodik, azert szokot égyebeketis diczérni, és boldogoknak hirdetni. Innét vagyon hogy némellyek diczértetnek nagy kazdagságokert, mint az Cresus Lydianak Kirallya; nemellyek nagy birodalmokért mint az Assverus, ki szaz es huszon hét tartományokon uralkodik vala. *Esth. 1. v. 1.* Némellyek hatalmasságokert, mint az Alexánder: némellyek ez világi nagy tudományokért, mint az Plato es Aristoteles. &c.

Nem czak az férfiak diczértetnek penigh, hanem megh az Aszonyi állatokis; de ezek mindeneknek felette kivaltképpen ez világnak fiaitol, az ő szépségekért és termeteknek ékességéjért szoktak diczertetni. Példa lehet erreá Sára, Abrahámnak felesége, kit midőn Egyiptusban menvén megh láttak volna, az Pharahonak szolgai, diczérék őtet az ő szépségéjért az ő urok előtt. *Gen. 12. 15.* Hasonlóképpen diczérék az Judith Aszonris az Holofernesnek szolgai. Judith *10. v. 17.* De ez illyen emberek nem gondollyák megh mit mond az Salamon. *Fallax (inquit) gratia, & vana est pulchritudo. Pro. 31. v. 30.* Amazokis penigh kik az gazdagokat, és az nagy birodalmuvakat diczirik, nem véízik eszekben, az mint prædical ugyan ezen Salamon. *Qui confidit in divitijs suis corruet. Prov. 11. v. 28.* Sem az Szent Jacab kiáltása nem jut eszekben ki illyenképpen szollittya megh őket, mondván: *No immar kazdagok sirjatok, jajgatással, az ti reátok következendő nyomorusagtokon. Az ti kazdagságitok megh rothadtak, az ti ruhatokat az moly megh*

 ötte. Az

ôste. Az ti aranyatokat és ezûſtötöket az roſda megh fogta, és azoknak roſdajok téſzen bizonſagot ti ellenetek, és megh emészti az ti teſteteket mint az tûz. Jac. 5. v. 1. 2. 3. Illyenek mind amaz tõbbiis, mert változando az Uraſágh, romlando az ſzépſégh, és veſzendõ minden ez világi joſzág; mivel hogy, az mint amaz közönſeges regula elõnkben adgya: *Qualis materia tale materiatum.* Mineművek azert mind ezek, és ezekhez haſonlo dolgok, ollyan mind azokon fundáltatot diczeretek. Ez ollyanok mind azokis kik affelekben helyheztetik bizodalmakat. Innet mondgya Gregor. *Qui labenti immittitur; neceſſe eſt ut cum labente labatur.* Annak okaért az állando es örökke meg maradando igaz diczéret, minémű fundamentomon epitteſték, megh jelente az megh nevezet helyen az bölcz Sirách. Mondá penigh azt bölczeſégnek lenni. Mely Iſtenes bölczeſégh és nem ez világhi, és be foglal önnön magában mindennemű joſzágos czelekedetet. melynek elsõ kezdetijs az Iſteni félelem. *Prov. 1. v. 7.* Az jámbor élet mellette járo tarſa: *Sap. 4. v. 5.* annak felette követõ barattya az igaſſágh. *Sap. 1. v. 15.* Ezek ſzoktak igazán diczeretesekké tenni mind az ferfiakot ſ. mind az Aſzonyiállatokat. Ezert mondgya az Salamõ. *Mulier timens Deum ipſa laudabitur. Prov. 31. v. 30.* Illyen vala az Rut, kirõl az el olvaſot igékben vagyon emlekezet. Méllyekbõl czak imezket dologrol akarok igén reövidédén az igéknek folyáſa ſzerént ſzollani. I. Az õ biztato és vigaztalo inteſerõl. II. Añak erõſitõ okairol.

DE PRIMO.

Igy folynak az igek. *Moſtan annakokaért ne fély ſzerelmes Leányom,* Ezek az igék az Dávid király õtsének az

nek az Boháznak beszédi, mellyekkel szolittya megh az Ruth aszont; ki ugyan azon Dávid Királynak édes Annya vala. Ezektül származot test szerént az mi Urunk Jesus Christus: Mert Bohaz nemzé Obédet, Isait: Isai penighlen, Dávidot, *Ruth. Cap. 4. v. ult.* kinek magvábol valo test szerent az Christus. *Rom. 1. v. 4.* Ezeket azért emlitem elő, hogy noha Aszony ember volt az Ruth, kinek ez könyv tulajdonittatik, mind azon által egy az Cánonicus könyvek közzül: és szent Aszony állat által iratta ez igéket megh az Szent Lélek: minek okáert melto hogy figyelmetességgel halgassuk mint valamely Propherának Evangelistának avagy Apostolnak mondását; es magunk vigaztalására szabjuk. Igy szol azért az Boház. *Nunc ergo ne timito filia.* Amaz szomoru esetnek utánna, mely miat az egész emberi nemzetségre rea szálla, mind az testi es lelki halal. *Rom. 5. v. 12.* mind penigh ezekkel eggyüt minden féle testi es lelki nyomoruságh, ugy mint az halálnak elől jaro követe, es vele társalkodo uti társai, semmi nyavalya hamaréb nem szálla az emberre mint az félelem: Ez megh teczik az Adámnak példájából, kit midőn Isten az esetnek utanna kérdene. *Ubi es Adam.* Elsőben-is félelmét emlegeti. *Gen. 3. v. 10. Az te szodat hallám, (ugy mond) es megh félemlém.* Ugyan ezent mutattya az Cainnak példaja, ezis midőn az ő Attyafiát az Abelt megh ölte volna, szemére hányvan Isten az ő bünét azt mondgya; *Ime el üsz engemet most ez földnek szinéről, es az te orczád előt el kel rejteznem, bujdoso es vandorlo lészek ez földön: melyből az következik hogy valaki en réam találkozik megh ől engemet. Gen. 4. 14.* Igy lattyuk mely igen szorongattya nyavalyáit az

lyáſt az félelem. Ez penigh immar annyera el hatalmazot az romlot termeſzétben, hogy ettől megh az ſzentekis nem üreſſek, ſőt ſokakban gyakorta ugyan uralkodik, es őket Iſten ellen valo vetkekben, es illetlen czelekedetekben eyti, mint az Pétert, es az Dávidot; kik kőzzűl imez édes Meſterét félelmenek miatta megh tagadá nagy eskűvéſſel és atkozodaſſal. *Matth. 26. v. 70. 72. 74* Ez penigh magát bolondnak lenni tetteté: mely által mind magat, mind az Szent Léleknek vele munkalodo kegyelmét az idegen népek előtt gyalázatban hozá. *Sam. 21. 13.* Miképpen penigh hogy minden nyavalyak kőzzűl első az félelē, igy egyſzer s mind utolſobis, mert megh marad az emberbē mind holta napjáigh ſőt akkor legh inkáb ki mutattya magát mégh az válaſztottakbanis. Az hitetlenekben penigh nem czak holtok napjáigh marad megh, de mégh ez élet utan is mind őrőkke: ugy annyéra hogy akkor fogják kiáltani az hegyeknek és az kő ſziklának. *Eſſetek mi reánk rejczetekk el minket, annak ſzine előt ki az ſzékben űl, es az báránnak haragjatul. Apoc, 6. v. 16. Akkor kereſnék az halaltis de nem talállyák megh azt; es kevannanak megh halni, de az halál el mégyen előlők. Apoc. 9. v. 6.* Jollehet penigh ez az hiveken illyenképpen ninczen, mind azon altal az erőtlenſégből ſzármazot félelem ő bennekis, az mint mondám it ez jelen valo életben megh találtatik; kivaltképpen penigh az Aſzonyiallatokban, ugy mint gyengeb edényékben, megh akkoronis midőn tiztefléges es jo dologban volnának foglalatoſok, mint imze az Ruth peldja megh mutattya; ki noha ſzent es Iſten ſzerént valo dolgot kiván vala, tudni illik hogy lehetne Iſten tőrvenye és

nye és rendeléſe ſzerent valo feleſége Boháznak, mind azon által megh gondolván maga méltatlanſágát félt azon hogy megh czalatkoznék reménſégében. Mellyet véven eſzében Boház igen ſzépen bátorittya. *Ne fely ſzerelmes leányom.* Leányának mondgya nagy edes Atyai beſzéddel, nem az nemzéſre avagy vérſégre, ſem nem az fogadáſra nezve (Mert az Boház Sido ferfiu Juda nemzetebŏl valo vala; az Ruth penigh pogany aſzonyi állat Moáb nemzetébŏl valo; igen távul valok egy máſtul) hanem az tizteſſégre es ſzeretetre nézve. Mivel hogy az Ruth igen bŏczŭleres jo hirŭ nevŭ iffiu aſzonyi-állat vala; mint ŏnnŏn magais majd bizonyſágot téſzen felŏle.

I. Innét égy ſzoval megh jegyezhettyŭk ezt, hogy mindeneket gonoſſággal es megh vakult ſzemtelenſégel fŏlyŭl haladnek azok, es utolſo veſzedelmekhez legh kŏzeleb jarnak, kiknek ſzivek minden félelemtŏl, nem czak Iſteni, de mégh emberi félelemtŏl is ŭreſſek. Az mint jelentém az igéknek magyarázattyában, mégh az hitetlenekben is vagyon valami félelem hanem egyeb-is avagy czak az terméſzetnek és emberi ſzemermeteſſégnek félelme. Az honnet kŏvetkezik az tanuſágnak igaz volta. Iŋen mondotta Naz. jan. *Extincto porro ſubeunt mala cuncta pudore*, De talám azt kerdéne valaki; Leheté oly ember, az kiben, ha nem Iſteni, avagy czak emberi félelem ne talaltatnék? Erre megh felel az Salamon. *Prov. 18. v. 7.* Mikor (ugymond) el jŏ az Iſtentelen el jŏ az megh uráſſis. Melynek értelme ez: Midŏn az bŭnŏknek mélyſégében mint valami fertŏben be merŭl az hitetlen ember, mind Iſtent, mind embereket, *1. Tanuſagh.*

mind Isteni-s-mind emberi fenyiteket es igeretet meg utál, és minden Isten-is emberi dolgokat megh vét. és minden felelemtől üres. Mellyet peldávalis megh mutat Idvözitönk. *Luc. 18. v. 2. &. 4.* holot igy szol példa beszéd által. *Vala egy Biro egy neminemű városban, ki az Istent nem feli vala. és senkit nem böczül vala* Az az, sem Istentől sem embertől nem volt felelme, hanem megh vakult az gonoszságban.

II. Az Isteni kegyességnek, es kereszтyeni emberségnek tizti ez; hogy mégh az jövevenyeket es buydosokat-is, nem czak czelekedetinkel, de mégh beszédinkel-is, megh ne szomoritsuk, inkáb ellenben, mind beszédünkben mind czelekedetünkben, és magunk viseléseben, minden szelidséggel emberségünket, es kereszтyénségünket, hozzájok megh mutassuk. Ezt czelekedte imé Boház, nem tekènti az Ruthnak, idegen nemzetből valo személyét, nem nézi jövevény arva állapattyat, hanem nagy emberséges attyaiképpen mind beszédeben, mind czelekedetiben mutattya ö hozzá magát, Ezt kevánnya az Isten-is mondvan: *Jövevényen hatalmat ne czelekedgyél, es azt megh ne nyomoricz: Mert tiis Aegyptum földen jövevények voltatok. Egy özvegyet vagy árvatis megh ne nyomoritsatok. Ha pedigh nyomorgatod, en hozzam kialt megh halgatom annak kiáltását. Felgerjed az én haragom és el veszтlek titeket fegyverrel, es az ti feleségtek özvegyek lésznek, es az ti gyermektek árvák. Exod 22. v. 21. 22. 23. 24.*

Ez tanusagok tovab terjednének es idvösseges hasznaiis volnának ezeknek, nevezet szerént sokaknak megh feddések, és minnyajunknak intesünk folynának ki ezek-

ki ezekből, de mivel ez moſtani alkalmatoſſágh azokra valo ki terjedéſre nem boczát, ebben hagyom őket, es térek az máſodik czikkelyre.

DE SECUNDO.

Jelentettem vala fellyeb, hogy máſodſzor ez vigaztalo inteſnek és biztatáſnak okait mutogatnam megh az fel vőtt igékből: azok közzül elſő lehetne az Boháznak édes attyai beſzéde imez igékben. *ſzerelmes leanyom.* De mivel egy ſzoval arrol fellyeb emlekezém, itt arrol nem nem ſzollok. Hanem ezen kivűlis mutatnak az igék két erősitő árgumentomokat. 1. Az Boház akarattyának kéſz volta es hajlandoſágá az Ruth aſzony kivanſágának megh tellyeſitéſére imez igekben. Mert (ugymond) *valamit akarſz, azt czelekedem te veled,* De vallyon mi volt akarattya az Ruthnak és mit kévan az ő iziveben? Megh jelenti ő maga az felyűl valo *v. 25. 6 a. v. 9.* mondvan. *Terjezdki az te köntőſödnek ſzélit, az te ſzolgálo leányodra.* Haſonlatoſſágh által valo ſzolláſnak neme ez: mellyet veſzen az ſzárnyas állatoktul, az égi madaraktul, kik ki terjeſztven az ő ſzárnyokat az ő tojományokra, és pislenkejekre, be fedezik őket, és ugy oltalmazzák. Az Ruth is azért ez ſzolláſnak némével az Boháznak oltalmat kevánnya és nevezet ſzerént, az közönſegés oltalomnak nevezeti alat kevánnya azt az kivaltképpen valo oltalmat, mellyel ſzokta az férfiu fedezgetni es oltalmazni feleſégét, *Summa*: kevánnya azt hogy vegye el őtet magának feleſégűl, és légyen Iſtennek törvénye ſzerént valo házas társa. Effelől mondgya azt: *valamit akarſz, azt czelekedem veled,* De vallyon miczoda okok indithattyák őtet ez kevánſágra? Hogy őis ſzámláltathatnék

Perephráſis metaplaica.

hatnék bé az Istennek háza nepe kőzzé, és lehetne része az Izraelben; mint megh tetczik az Bohaz beszédéből. *Sup. c. 2. v* II. mivel jol tudta, hogy az Isten az Izraelben lakoznék. *Psal. 76. v. 1. 2.*

II. Hogy le vetkezhetnéje az pogányi rut nevezetet. Mivel ő nem az Jácob házából valo vala, hanem az Moábitak kőzzűl valo. *Sup 1. v. 4.* &. *2. v.* II.

III. Hogy szamlaltathatnék őis az megh igért Messiásnak *genealogiájában*; mint megh tetczik *Sup. 2. v. 13.* Melyben beis szamlaltatik. Nagy dolgok foglaltatnak annakokáért be az ő kivánságában. Továba második argumentoma bátorito beszédének ez: *Mert jol tudgya az én nèpemnek egész varosa hogy joszágos czelekedetű (jámbor) aszony ember vagy.* Drága kincz es felette igen nagy kazdagságh az szep jamborságh mindenekben, és az joságos czelekedet. Ekesitsék ám bátor égyebek magokat, arany lánczokkal drága kővekkel, biborral bársonnyal; de mind nagyob ha mely aszony állat jamborsággal és joszágos czelekedetekkel ékesiti megh önnön magát Mert az mint mondgya Salamon: *Mint az diszno orrában az arany perecz, olyan az szep aszony allat az melynek ninczen okossaga. Prov. 11. v. 22.* Az holot az okosságnak nevezetin erti az tiztességes maga viseléstt és jo erkőlczőt, mellyek inkab megh maradnak, hogy sem mint az arannak temerdek ezer kinczei. *Eccl. 41. v. 15.* Az Salamonis azt mondgya. *Auro & argento gratia melior, & optatius est nomen bonum divitijs amplis. Prov. 22 v. 1.* Ennek emlekezeti halhatatlan, és mind Istennél, mind embereknél ismérettségben vagyon. Mellyet mikor jelen vagyon kővetnek, és ha távul vagyon kévánnak, mely ez világon diadalmas, és vészi az minden fertelmességnél-

meſſégnelkül való jutalomnak coronájat. *Sap. 4. v. 1. 2.* Illyen modon ékeſitette vala megh magát az Ruth mint az Boháznak tanubizonyſágh tételéből megh teczik. Mely ő ékeſſégének drága jo illattya az egéſz városnak lakoſira hi terjet vala. Melyről tanubizonſágot mért teñi Boház mindenek előt mondván. *Tudgya az en népemnek egéſz városa, Az az, az Varoſnak egeſz népe, hogy joſagos czelekedetű Aſzony ember vagy.*

Ez illyen ékeſſéget kevánnya minden Aſzonyállatokban az ſzent Péter, mondván: *Az aſzonyi állatoknak ékeſſégek ne legyen, külſő, mely vagyon hajoknak fel tekeréſebẽ, vagy ſzép paláſtoknak öltözetiben: Hanem az ſzivben elrejtetet ember, az ſzelid és czendes léleknek rothadatlanſágában, mely az Iſten előt böczületes. 1. Pet 3. v. 3. 4.* *Hypal. lage.*

1. Tanuſágh innét légyen ez;

Az joſzágos czelekedetnek, és ebből ki folyo édeſſéges gyümölczneck, az jo hir névnek igaz jutalma ez, hogy mégh az kivűl es távul valoktulis mindenűt hirdettetik. Ez tanuſágnak fundamẽtuma vagyon az Ruth példajában. Ez noha igen ſzegény es idegen jövevény aſzonyi állat volt, az Sido nép közöt, de imé az ő ſzép emlekezeti az egeſz város népének ſzajokban forogh, es mindennek tuttara vagyon; hirdettetik es prædicáltatik Az bölcz Salamon felől mondgya az irás; hogy mind az egéſz földön valo népek kevántak látni, hogy halhatnak ő bölczeſégét, mellyet az Iſten az ő ſzivében adot vala. I. *Reg. 10. v. 24.* Milehetet ez nagy királyi emberneck nagyob jutalma, es mi lehetett nagyob diczőſſegére

valo dologh Itt ez világõ, mint eképpen, mégh az meſzſze és távuly valo tartományokban lakozoknak is maga kivánſágára ſziveket fel gérjeſzteni? Ezt penigh az nagy jutalmat, es nagy diczõſéget, nem az hatalom es nagy birodalom hanem az *Virtus* ada õ neki, Innen mondotta *Iren. Lib. 4. c. 29. Cum ſine offenſa ſerviret Deo, & miniſtraret diſpoſitionibus ejus, tunc glorificabatur, & omnes eum admirabantur, & omnes Reges terræ quærebant faciem ejus.*

Uſus. I. Haſznál ez tanuſágh. I. Azoknak megh feddetéſekre; az kik igen õrûlnének az jo hirvnek nevnek: kivánnák hogy mindenût mégh az távuly valo hellyekenis hirdettetnék az õ jo emlekezetek. Azonban penigh megh ſem emlekeznek az joſzágos czelekédeteknek kõvetéſerõl. Hanem némellyek nagy váraſoknak épitéſével, mint az Nabugodonozor. *Dan. 4. v 27* Némellyek ſzûntelen valo hadakozáſokkal mint az Alexander. Nemellyek temérdeki kincznek gyûjteſével mint az Darius, Némellyek oſzlopoknak fel emeltetéſével mint az Abſolon. *2. Sam. 18. v. 18.* Es ezekhez haſonlo veſzendõ es romlando dolgokkal, akarták, és akarják moſtis nagy ſokan az õ hireket neveket terjeſzteni.

II. aſ. II. Szolgal ez tanuſágh minekünk intettetésünkre. Ha azt kévánnyuk hogy az mi hirünknek nevünknek jo emlekezeti megh az távul valokra-is ki terjedgyén; az joſzágos czelekedeteknek legyünk kõvetõi. Indithatnak minket erre, mind az igéknek magyarázattyában és az Tanuſágban, megh jelentet dolgok: mind penigh imez kõvetkõzendõ okok. I. Mert ezeknek kõvetéſét az Iſten megh kevánnya mi tõlünk. Azt

modgya

mondgya az Szent Pál: *Továbbá Atyámfiai, az mellyek igazak az mellyek tiztességesek, az mellyek igaz czelekedetek, az mellyek tiszták, az mellyek szerelmetesek, az mellyek jo hirűek, és ha mi joszágh és ha valami diczeret azokrul gondolkodgyatok. Phil. 4. & v. 8.*

II. Mert ugyan ezeknek kővetésére teremtettűnk is mi. Ugyan ezen Szent Pál azt mondgya: *ő alkotmányi vagyunk kik teremtettünk Jesus Christusban az joszágos czelekedetekre méllyeket készitét az Isten hogy azokban járnánk. Eph. 2. v. 10.* III Mert ezeknek követetére hivattatunk el-is hathatoképpen; mint ugyan ezen Apostal bizonyittya, intvén az Ephesusbélieket. *Kérlek annak okáert en ki fogoly vagyok, az Urban, hogy járjátok ugymint illik az ti hivataltokhoz, mellyel hivattatatok. Minden alazatossággal, és szélidséggel, és lelki kegyességgel. Eph. 4. v. 1. 2.*

IV Mert az mi ő ők életre valo választásunkat is ezeknek követésel ől ismerhettyük megh. Mint azon leveleből ez is megh teczik az Szent Pálnak. *Választot minket ő benne, minek előtte ez világnak fundamentumi fel vettettetenek, hogy legyűnk szentek és fegyhetetlenek előtte. Ephes. 1. v. 4.*

V. Az mi igaz hitűnknek és Isten előtt valo megh igazulásunknak is ugyan ezek megh czalhatatlan jelei. Innet mondgya az szent Jacab. *Miképpen az test az lélek nélkül megh holt állat azonképpen az joszágos czelekedetek nélkül az hit megh holt állat. Jac. 2. v. 26.*

VI. Mert ezek által lehetünk Istennek előtte is kedvesek Ez végre mondgya az Apostal. Az ki ezekben

ſzolgál zz Chriſtuſnak, kedves Iſtnnek, és az emberek előt megh probáltatot. *Rom. 14. v. 18.*

Végezetre ezekből, és ezeknek követéſekből ſzármazando haſznok is erre intetnek minket, minemüvek azok az kiket megh érténk, mind pedigh imez három rendbéliek. I. Az ember ſzivének bé tőlteſe és megh elegiteſe, mert am bátor ez világnak gazdagſágat és ſzépſégét mind égy ember birnájáis, mind az altal, mind azokkal is ſzive lelke embernek megh nem elégednék hanem meg-is többet kevánna, mint az Alexandernek példája megh mutattya, ki latván az Anaxagoraſnak diſputátiojat hogy megh több világok-is volnának, keſerveſen ſirt azon, hogy megh czak ez égyet-is egéſzlen birodalma alá nem vehette. Ez penigh innét vagyon, mert az lélek között, és ez világhi jok között, ninczen égyenlőſégh, mivel hogy ez világhi jok teſtiek és mulandok, az émbernek lelke penigh lelki allat és halhatatlan De az joſzágos czelekedetekkel bé telik az embernek ſzive lelke. Innét mondotta az *Seneca. Divitiæ temporales dum placent tranſeunt, veræ autem divitiæ ſunt in animo non in patrimonio*, Mely mondáſában azt akarja jelenteni, hogy az az igaz kazdagſágh, mely embernek nem erſzényét hanem ſzivét, elméjét, tőlti be. Ide nezet az Mácrobius is mondván; *Solæ virtutes beatum faciunt. 2.* haſzna az joſzágos czelekedeteknek; mindennemü javainknak erős oltalma. Mert az *Virtus* annyit teſzen mint *virium ſtátus*, es iſmet *virtutes*, mint *vires tuentes*. Jollehet annakokáért az joſzágos czelekedetü ember, gyakorta igen megh ſzorongattatik, de megh nem

győzet-

győzettethetik ſoha, mert ő neki mindenekben erős gyámola es oltalma az *Virtus* Innet mondotta az. *Seneca; Non plus poſſunt adverſus virtutem calamitates, damna &c. quam adverſus ſolem nebulæ.* Iſmet. *Sicut (inquit) ſolis claritas intuitiva lumina obſcurat, ſic dolores, anguſtias, moleſtias, & injurias magnitudine ſua virtus elidit.*

III. Az harmadik haſzna, *az ember ſzivének elméjének Iſtenhez valo fel emeléſe. Syr. c. 40. v. 26. Virtutes (inquit) exaltant cor.* Mert haſonlatos az joſzagos czelekedet, valamely üres edényben be ſzorult aërhez, mélyel megh telven az üres hordo (ávagy mas egyeb edény) nem boczáttya azt az viznek fenekére, sőt magát ugyan fel emelteti az viz ſzinéré. Szintén ezenképpen az joſzágos czelekedetű ember, akar mint nyomattaſſék az ſok nyomoruſágnak vizének fenekere, de ugyan mégh is az joſzágos czelekedetnek lelkétől, fel emeltetik az Jeſus Chriſtushoz az ő ſzive lelke. Ezert mondgya az Szent Pal. *Mindenût nyomorgattatunk de nem ſzorittatunk megh ketelkedûnk, de mindeneſtől fogva nem esûnk ketſégben. Háboruſágot ſzénvedûnk, de abban el nem hagyatunk, megh alaztatunk de el nem veſzûnk. 2. Cor. 4. v. 8. 9. & ſeque.*

II. Lelki tanuſágh légyen minekünk innét ez, tudni illik: Az kereſztyén embernek jo lelki iſméret ſzerént valo, igaz ſzibéli bizodalma, és lelki batorſágá, mély miat ſem ez jelen valo élétben, ſem az következendőben, ſoha megh nem ſzégyenül, mint egy függő ſummában; iméz három dolgokban be foglaltatik. I. *Az ſiui fogadásban.*

II. *Akarattyának megh téllyesittéſében. 3. hirének nevének, jo emlekezetiben.* Ez három dolgok foglaltatnak be az Boháznak beſzédében midőn igy ſzol. *Moſtan annakokáert ne fély ſzerelmes leányom, valamit mondándaſz azt czelekedem veled, mert jol tudgya az én népemnek egéſz városa, hogy jámbor aſzony vagy,* Ezeket mi lelki értelem ſzerent vegyük, és az mi idvőſſegünknek dolgára ſzabjuk. Mert valakiben ez három fel találtatik, egéſz boldogh ember az, mert ollyat nem kivánhat, méllyek ezekben bé nem volnának foglaltatvan. Az elſőről azt mondgya Chryſoſt *in Ps. 150. Qui confeſſus eſt filiorum adoptionem confeſſus eſt juſtitiam, ſanctificationem, redemtionem, peccatorum remiſſionem ſuppedetationem Sancti Spiritus prædicavit,* Ez illyetén emberek kiket Iſten fiaivá leanyivá fogad az Chriſtusban, igén ſok privilegiomokkal ajándekoztatnak megh, I. Iſtennek örökőſei; ez illyen emberek. *Rom. 8. 17.* Hogy ha fiak (azt mondgya az Apoſtol) tehat örökőſők is Iſtennek örökőſi. 2. Ugyan azok az Chriſtuſnak viſzontagh örökős társaiis, *ibid. 3.* Ezeknek mindenek javokrais ſzolgálnak. *Rom. 8. 28. Tudgyuk pedigh hogy azoknak, az kik Iſtent ſzeretik mindenek javakra vadnak, azoknak kik az ő teczeſe ſzerent hivattattanak. 4. uralkodáſok vagyon ez földnek minden teremtet állatni:* Ezt mondgya az ſzent Pal; Akar Pál, akar Apollo, akar Cephas, akar ez világh akar az élet, akar az halál, akar jelen valok, akar következendők mindenek tiétek, I. *Cor. 3. v. 22. 23. 5.* Ezeknek megh az Iſtennek Angyaliis mindenkor ſzolgálnak kik felől azt mondgya azon Apoſtal *Avagy nem ſzolgálo lelké*

mind az-

mind azok, kik ſzolgálatra ki küldetnek azokért az kik az idvöſſegnek örökösi léſznek? Heb. 1. v. 14. &. Pſal. 34. v 8. Továbbá az mi az második dolgot is illeti, nem itélem hogy az kereſztyén embernek nagyob ſzibeli örőme es batorſága leheſſen, mint midőn az Ur az ő ſzivének kévanſágat bé tőlti, az Salomon mély igén örvendezet azon hogy ezt Iſtentől megh nyerhette: ottan mindgyáráſt fel menven Jeruſalemben, álla az Urnak ſzövetſégének ládája eleiben; és áldozek eghő áldozatokat, es hála-ado áldozatokat. Annak félette lakodalmat ſzerze minden ſzolgainak. *1. Reg. 3. v 15.* Az Jephté-is ugyan ugy fogadáſt tőn az Urnak, czak hogy az ő ſzivenek kivánſágát megh téllyeſitene: Azt mondgya az Urnak. *Valami ki jövénd azen hazamnak ajtaján előmben ha mindeneſtől fogva kezemben adod az Amon fiait, mikor haza térendek békevel, az Ure leſzen, es megh áldozom azt éghő áldozatul. Jud. 11. v. 30 31.* Jőt vala penigh ki eleiben az ő tulajdon eggyetlen' égy leánnya. *v. 34.* Gondold megh azert mély nagy ſzibéli örőm az midőn az Ur azt mondgya te neked, az mit monda Salomonnak. *Ime te veled az te beſzeded ſzerent czelekedtem. 1. Reg. 3. 12.* Annak felette Idvezitőnk is az mit monda amaz ſzegeny aſzonyiállatnak, *Fiat tibi ſicut vis, Matt 15. v. 28.* Azt mondgya penigh az David. *Az Ur az ötet félőknek akarattyokot téſzi. Pſ. 145. v. 19.*

Vegezetre az harmadik dologh mély az kereſztyen embernek ſziveben lelki bizodalmat es batorſágot ſzerez, az jo hir nev. Mély job és kevánotosb az draga kenetnél. *Eccl. 7. v. 1.* Es kedveſſeb minden kazdag-

kazdagságoknál, ezüstnél arannál. *Prov. 22. v. 1.* Ez ugyan megh köveriti mégh az czontokat-is *Prov. 15. v. 30.* Ez mind Istennél mind embereknél ismeretségben vagyon, és ennek emlekezeti halhatatlan. *Sap. 4. v. 1.* Melyhez járul az poëtanak-is mondása-is: *Vivit post funera virtus.* Effelől azt mondotta Cassiodorus is *Ubique cognoscitur, quisquis fama teste laudatur. Lib. 2. epist. Summa:* azt mondgya *Hiéronymus. Opera salutis, sine fama boni odoris non satis relucent. Sup c. 4. Matth.* Ennek megh őrizeséré ekképpen int mindeneket az Syrách mondván; *Gondot viselj jo hiredre nevedre, mert az tenéked inkáb megh marad, hogy sem mint az arannak temérdek ezer kénczei, jollehet az jámbor életnek napjai megh számláltathatnak de az jo hir nev mind örökke megh marad. Eccl. 41. v. 15. 16.* Egy szoval; Ez szüntelen valo lakodalom. *Prov. 15. v 15.* Ez revideden innen másodszor-is az lelki tanuságh; Melynek immár hasznait kellene megh mutogatnom; de mivel jo rész szerent azok az tanuságnak magyarázattyában be summáltattanak, annak felette ez jelen valo rövid idő is nem engedi. Ez légyen elégh mostan.

Immár hogy tericzem beszédemet és szabjam ez igékét te read, bodogh emlekezetű Nemzetes, Viczei Anna, Nemzetes es Tanaczos Cassai Istvan Uramnak Nehai szerelmes házas társa, nékünk közönségesen, igaz hitnek czéledinek, diczerettel emlitendő Pátronank, es Tizteletes Aszonyunk. Valamit mondot régenten Boház Ruthnak azt mondgya ma en általam teneked az Boház nemzetéből test szerént származot Ur Jesus Christus az te lelki márkad; *Ne félj, szerelmes léanyom,* Léánya voltál ő néki igaz hited által, mélyáltal min-

AKADÉMIAI KÖNYVTÁR

Regna regunt vulvae, clamat gens tota simul
Vae
Dedecus est Regi, de Muliere regi.

kazdagságoknál, ezüstnél arannál. *Prov. 22. v. 1.* Ez ugyan megh köveriti mégh az czontokat-is *Prov. 15. v. 30.* Ez mind Istennél mind embereknél ismeretségben vagyon, és ennek emlekezeti halhatatlan. *Sap. 4. v. 1.* Melyhez járul az poëtanak-is mondása-is: *Vivit post funera virtus.* Effelől azt mondotta Cassiodorus is *Ubique cognoscitur, quisquis fama teste laudatur. Lib. 2. epist. Summa:* azt mondgya *Hiéronymus. Opera salutis, sine fama boni odoris non satis relucent. Sup c. 4. Matth.* Ennek megh őrizeséré ekképpen int mindeneket az Syrách mondván; *Gondot viselj jo hiredre nevedre, mert az tenéked inkáb megh marad, hogy sem mint az arannak temérdek ezer kénczei, jollehet az jámbor életnek napjai megh számláltathatnak de az jo hir nev mind örökke megh marad. Eccl. 41. v. 15. 16.* Egy szoval; Ez szüntelen valo lakodalom. *Prov. 15. v 15.* Ez revideden innen másodszor-is az lelki tanuságh; Melynek immár hasznait kellene megh mutogatnom; de mivel jo rész szerent azok az tanuságnak magyarázatyában be summáltattanak, annak felette ez jelen valo rövid idő is nem engedi. Ezt légyen elégh mostan.

Immár hogy tericzem beszédemet és szabjam ez igékét te read, bodogh emlekezetű Nemzetes, Viczei Anna, Nemzetes es Tanaczos Cassai Istvan Uramnak Nehai szerelmes házas társa, nékünk közönségesen, igaz hitnek czéledinek, diczerettel emlitendő Pátronank, es Tizteletes Aszonyunk. Valamit mondot régenten Boház Ruthnak azt mondgya ma en általam te neked az Boház nemzetéből test szerént származot Ur Jesus Christus az te lelki mátkad; *Ne félj, szerelmes leányom,* Léánya voltál ő néki igaz hited által, mélyáltal min-

AKADÉMIAI KÖNYVTÁR

Inches
Centimetres
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Tu sunt insulsae cave, nam labimur omnes.
Et sumus, aut fuimus, vel possumus esse quod ille est

Omnia fert tempus pariter
rapit omnia tempus

Aut sumus aut fuimus, aut possumus esse
quod hic est

Ne glorieris in crastinum.

Gyla fejezet vynes le
Schula transportanta vynettés
a Tudósjár

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

